

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Jan Musil

Omyl

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. PhDr. David Elischer, Ph.D.

Katedra: občanského práva

Datum vypracování práce: 23. 6. 2020

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 441 064 znaků včetně mezer.

Jan Musil

V Praze dne 23.6.2020

Poděkování

Velice rád bych tímto poděkoval doc. JUDr. PhDr. Davidu Elischerovi, Ph. D. za vřelý přístup a cenné připomínky při vypracování této diplomové práce. Dále bych rád poděkoval mé rodině za veškerou podporu, kterou mi poskytovala po celou dobu studia.

Obsah

Úvod.....	str. 3
1. K vybraným výkladově významným principům.....	str. 9
1.1. Autonomie vůle.....	str. 9
1.2. Princip poctivosti	str. 9
2. Teorie přístupů k rozporům projevu a vůle	str. 10
2.1. Teorie vůle.....	str. 11
2.2. Teorie projevu	str. 12
2.3. Teorie důvěry.....	str. 12
3. Omyl a jeho odlišení od blízkých institutů.....	str. 14
3.1. Omyl – základní vymezení.....	str. 14
3.2. Nedorozumění a další vady projevu a vůle.....	str. 14
4. Historický exkurz.....	str. 18
4.1. Římskoprávní základy.....	str. 18
4.2. Obecný zákoník občanský.....	str. 19
4.3. Občanský zákoník 1950.....	str. 21
4.4. Občanský zákoník č. 40/1964 Sb.....	str. 23
5. Druhy omylů.....	str. 24
5.1. Omyl právní a omyl skutkový.....	str. 25
5.2. Omyl vnější a omyl vnitřní a jejich modalitty.....	str. 28
5.2.1. Omyl v projevu či omyl vnější.....	str. 29
5.2.1.1. Omyl při projevu (v projevu)	str. 29
5.2.1.2. Omyl při projevu (v obsahu).....	str. 31
5.2.2. Omyl ve vůli či omyl vnitřní.....	str. 33
5.2.2.1. Omyl ve vůli (v jednání).....	str. 33
5.2.2.2. Omyl ve vůli (v pohnutce).....	str. 34
5.2.2.3. Vztah pohnutky a lsti.....	str. 38
5.2.2.4. Zvláštní význam omylu v pohnutce při závěti.....	str. 39
6. Omyl podstatný.....	str. 41
6.1. Omyl hlavní.....	str. 42
6.1.1. Prvky omylu hlavního – okolnosti rozhodující.....	str. 43
6.1.2. Error in persona – omyl v osobě.....	str. 48
6.1.3. Error in negotio – omyl v podstatě právního jednání.....	str. 51
6.1.4. Error in in corpore / in qualite – omyl v předmětu či jeho vlastnostech. str.	52
6.2. Omyl ve vedlejší okolnosti, kterou prohlásila strana za rozhodující.....	str. 54
6.2.1. Příklady okolnosti vedlejší.....	str.56
6.3. Omyl nepodstatný.....	str. 57
6.4. Shrnutí omylu podstatného a nepodstatného.....	str. 58
7. Vyvolání či podíl na omylu.....	str. 58
7.1. Vyvolání omylu.....	str. 58
7.1.1. Zavinění při vyvolání omylu.....	str. 59
7.1.2. Způsoby vyvolání omylu.....	str. 60
7.2. Vyvolání omylu aktivní – jednáním či podobným způsobem.....	str. 61
7.3. Vyvolání omylu formou opomenutí.....	str. 62
7.4. Omyl vyvolaný třetí osobu.....	str. 63
7.5. Omyl zamlčený.....	str. 65
7.5.1. Způsoby řešení omylu zamlčeného.....	str. 66

7.5.2. Posuzování nevědomosti druhé strany.....	str. 68
7.5.2.1. Případy zamlčení skutečností.....	str. 68
7.6. Omyl vyvolaný lstí.....	str. 70
7.6.1. Případy omylu vyvolaného lstí.....	str. 72
7.6.2. Význam právní úpravy lstí.....	str. 75
8. Konstrukce omylu v unifikačních pracích – DCFR, PECL, CESL, PICC.....	str. 78
8.1. Vyvolání omylu.....	str. 79
8.1.1. Způsoby vyvolání omylu.....	str. 80
8.1.2. Podstatnost omylu – fundamentality.....	str. 83
8.1.3. Úprava lstivého omylu – Fraud.....	str. 85
8.1.4. Omluvitelnost.....	str. 86
8.1.5. Převzetí rizika.....	str. 87
9. Omluvitelnost omylu.....	str. 88
9.1. Úvod do právní úpravy.....	str. 88
9.2. Vymezení omluvitelnosti.....	str. 89
9.3. Vymezení v judikatuře Nejvyššího soudu (Příklady 1-12).....	str. 91
9.4. Komentář k výběru rozhodnutí.....	str. 101
9.4.1. Povinnost obstarávat si informace, kterými osoba nedisponuje.....	str. 101
9.4.2. Důvěra v informace poskytnuté druhou stranou.....	str. 102
9.4.3. Míra zavinění stran u vyvolání omylu.....	str. 103
9.5. Vztah omluvitelnosti ke lsti.....	str. 108
9.6. Shrnutí omluvitelnost.....	str. 110
10. Předšmluvní informační povinnost.....	str. 111
10.1. Vztah omylu a předšmluvní informační povinnosti.....	str. 115
11. Vztah práv z vad a úpravy omylu.....	str. 116
11.1. Lest v případě práva z vad.....	str. 119
12. Leasio enormis.....	str. 121
13. Následky omylu.....	str. 123
13.1. Dovolání se relativní neplatnosti.....	str. 125
13.2. Přiměřená náhrada.....	str. 126
Závěr.....	str. 127
Seznam zkratk.....	str. 139
Seznam použitých zdrojů.....	str. 139
Název diplomové práce v českém jazyce, abstrakt v českém jazyce	str. 147
a 3 klíčová slova v českém jazyce.....	str. 147
Název diplomové práce v anglickém jazyce, abstrakt v anglickém jazyce.....	str. 148
a 3 klíčová slova v anglickém jazyce	str. 149

Úvod

Tato práce se věnuje právní úpravě omylu jako tradičnímu institutu neplatnosti právního jednání ve výzkumné oblasti občanského práva hmotného.

Současná textace zákona je nepřiměřeně stručná, a to i v komparaci se zněními předcházejícími. Drtivá většina kvalifikace, výkladu a způsobů aplikace se tak odehrává na poli akademické literatury a překvapivě nekonsistentní soudní praxe. Smyslem je čtenáři podrobně přiblížit institut, který byl a v současnosti je spojen s četnými výkladovými pravidly, které posouvají prosté jazykové znění zákona do mnohem komplikovanější roviny. Za předpokladu, že by osoba (co více neprávníckého vzdělání) vycházela z pouhé (skoupé) litery zákona je v podstatě nemyslitelné, že by si mohla učinit ucelený obrázek o řešení dané životní situace, což je nezáviděníhodný stav pro účinné využití úpravy pro ochranu svých práv.

V práci bude významně využíváno metod výkladu práva. V souladu s právní teorií je v první řadě užito jazykového výkladu. Jak z rozboru postupně vyplývá, je zjevné, že tento výklad je obzvláště u otázek omylu nedostatečný. Hojně tak bude užíváno výkladu systematického a logického. Značný přínos poskytuje i výklad historický a teleologický. Komparativní metody je pak užíváno v souvislosti se zahraničními úpravami a slouží u argumentace týkající možných alternativních výkladů tuzemské úpravy či úvahách *de lege ferenda*.

Přestože problematika omylu je a byla rozebírána velkým množstvím autorů (příkladmo Melzer, Tichý, Zuklínová, Švestka, Handlar, Hulmák), o čemž vypovídá například to, že je jí věnován prostor ve všech současných komentářích k o.z., nelze konstatovat, že by se jednalo o téma vyčerpané. Byť panuje víceméně všeobecná shoda na teoretickém dělení, terminologie používána autory není jednotná, a to co autoři chápou pod jednotlivými termíny se významově liší. Vzhledem k rozmanitosti dílčích podotázek v souvislosti s omylem pak dochází autoři k různým závěrům či závěrům i podobným, ale za použití odlišné argumentace. Další významné aspekty jsou neřešeny nebo opomíjeny, a to například s odkazem na nedostatečně rozvinutou judikaturu, bez poskytnutí argumentů pro to, co by měl být z teoretického hlediska racionální přístup. Na co se podstatná část autorů nezaměřuje vůbec je otázka vztahu omylu a soudobých zdánlivě nesouvisejících (i s ohledem na jejich zařazení v o.z.) oblastí předmluvní informační povinnosti, práva z vad a také *leasio enormis*, které se mohou v praktických situacích častokrát překrývat.

Významným argumentem pro detailní zpracování tématu je pak i fakt, že se názory na dílčí prvky omylu a jeho aplikaci podstatně odlišují od současné soudní praxe a je zde čitelný zájem na tom, aby se tyto dva proudy propojily.

Struktura práce je koncipováno tak, že vede čtenáře od více obecných právních otázek stojících v pozadí úpravy omylu, přes samotný podrobný rozbor úpravy, až k současné aplikační praxi. Kapitoly mají následující obsah.

První kapitola prezentuje základy, na nichž stojí současné civilní právo po rekodifikaci. Dává základní vhled do stěžejních principů, které se budou prolínat skrze navazující kapitoly. Zvláště v kapitole týkající se omluvitelnosti silně figuruje též zásada *vigilantibus iura*. Jedním z cílů práce je zmapovat do jaké míry jsou tyto silně rezonující principy, ke kterým se občanský zákoník hlásí způsobilé změnit aplikační praxi omylu vzniklou za účinnosti předchozího zákona.

Druhá kapitola poskytuje vhled do řešení rozporu vůle a projevu dle tradičních teorií vůle a projevu. Poukazuje na výhody a slabiny obou přístupů. Kapitola by měla posloužit jako další stavební kámen pro pochopení teorie omylu v širší perspektivě. Podobně jako otázka upřednostnění skutečné vůle nebo vyjádřeného projevu, která balancuje zájmy na ochraně zájmů zmýleného a zájem na ochraně adresáta právního jednání, který se dá širěji chápat jako zájem na ochraně právní jistoty, snaží se úprava omylu nastavovat limity toho, kdy je hodný ochrany zmýlený a kdy naopak nezmýlený adresát. Práce vychází z hypotézy, že dvě jmenované teorie jsou ve svých čistých formách neslučitelné se současnou pozitivní právní úpravou a že východiska je nutné hledat u soudobější teorie důvěry.

Třetí kapitola rozebírající omylu blízké instituty objasňuje rozdíl mezi zákonem předvídaným právně významným omylem a dalšími situacemi, při kterých dochází k pokřivení skutečné vůle či projevu stran a nenaplnění požadavku konsensu, ale které do kategorie omylu nespádají. Na prezentovaných skutkových situacích bude patrnější, že úprava omylu pro svou aplikaci vyžaduje vícero prvků než pouhý nesoulad vůle či projevu, což je významným východiskem pro navazující výklad. V závěru pak bude řešena situace tzv. *falsa demonstratio*, v souvislosti, se kterou dochází k tomu, že byť byla projevována vůle stran nesprávně, nedochází k aplikaci úpravy omylu, ale převážení vůle nad nesprávným projevem bez dalšího. Výklad se dotýká také otázky simulace.

Zájmem **čtvrté kapitoly** je historická geneze omylu. Tato právní úprava má na našem území tradici již od dob obecného zákoníku občanského z roku 1811. Zkoumán bude její dosavadní vývoj a vliv na současný zákon. Kapitola má za cíl zejména zmapovat inspirační zdroje současného znění zákona a dále analyzovat přenositelnost tehdejší doktrinální nauky a judikatury. Je na první pohled patrné, že čtyři předcházející modifikace právní úpravy sdílely podobné formulace, které vedly k současnému znění, které ovšem vykazuje podstatné i na první pohled viditelné nedostatky. Předmětem zájmu je kvalifikace druhů omylů (například v projevu nebo vůli), jejich prvků, význam omylu v pohnutce či význam lsti, ale třeba i důsledků, které omyl dříve vyvolával. Cílem je tedy i poodhalení pozadí konstrukce omylu a důvody její postupné trivializace od úprav

předchozích. Toto pozadí má vytvořit podhoubí pro argumentaci v navazujících kapitolách pracující s hypotézou, že současné znění zákona je pouze nedomyšleným legislativním nedostatkem. Výklad začíná u kořenů římského práva. Navázáno bude již zmíněným obecným zákoníkem občanským, který byl v revidované verzi navazující na tradice střeoevropského právního myšlení inspiračním zdrojem dnes účinného zákona.¹

V navazujících zákonech z roku 1950 a z roku 1964 v jeho dvou modifikacích budou obdobně hledány souvislosti a podobnosti se současnou úpravou. Přestože je tehdejší literatura a soudní praxe zatížena nádechem socialistické společnosti, stojí tato práce na presumpci, že i tak může posloužit jako hodnotný zdroj poznání.

Pátá kapitola rozebírá teoretické dělení omylu na jednotlivé druhy. Jak bylo naznačeno výše již od dob první republiky docházelo v odborné literatuře k rozlišování omylu na vícero podkategorií. Toto dělení se odvíjelo zejména od povahy omylu, tedy toho, zda byl otázkou vady vůle či projevu, ale dále též od toho, zda se dotýkal samotného jednání či například předmětu kupní smlouvy nebo osoby spolukontrahenta. Přestože se autoři v obecných rysech shodují na základních typech dělení, je zde čitelná terminologická nejednotnost, která může vést k nedorozuměním.

Cíl této rozsáhlé kapitoly je poskytnout všeobjímající přehled všech myslitelných druhů omylu a následně vysledovat a odstranit terminologickou nekonsistenci mezi autory. Je zde potřeba předeslat, že klasifikace a rozdělení druhů omylů se jeví jako doktrinální obezlička pro zařazení situací nastávajících v běžném životě do určité kategorie. Východiskem kapitoly by tedy mělo být i zhodnocení praktické využitelnosti dělení v praxi.

Úvodní rozdělení se věnuje omylu právnímu a pracovně pojmenovanému omylu *skutkovému*. Prvně jmenovaný otevírá diskuzi nad nejasně řešenou otázkou toho, do jaké míry lze od osob očekávat znalost právní úpravy. Stojí zde proti sobě odvěká zásada „*neznalost práva neomlouvá*“ a proti tomu jdoucí realita dnešního světa, který se od dob, kdy se tradovalo, že *zákon opravdu od každého vyžaduje znalost všeho práva a každého jeho ustanovení, ačkoli v celé říši není ani jediného člověka, jenž by se takovou znalostí zákona chlubití mohl*,² ještě o poznání více zkomplikoval. Cílem je tak prozkoumat limity zmíněné zásady a odhalit za jakých podmínek ji lze s ohledem na ospravedlnitelnost jednání osob upozadřovat.

V navazující části bude podrobněji rozebrána odlišná povaha omylů spočívajících ve vadách vůle, tedy představách osob a omylů způsobených vadou projevu. Vady projevu jsou upraveny v §571 o.z. mimo ustanovení oddílu zákona týkajícího se neplatnosti právního jednání a na úpravu omylu

---

¹ Důvodová zpráva k zák. 89/2012 Sb.; I. Obecná část: 2. Hlavní zásady navrhované právní úpravy, str. 569

² Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 19.5.1925, sp. zn. R II 150/25, Publikováno: Vážný 5054 Vážný (Sbírka rozhodnutí NS 1919-1945), VII-a/1925

pouze odkazují. Tato pasáž práce řeší otázku vztahu na sebe odkazujících ustanovení a jejího významu v praxi. Vychází se z hypotézy, že bez rozšiřujícího výkladu nešťastně formulovaného §583 bude ustanovení §571 v podstatě nevyužitelné.

Následně je rozebrána modalita omylu při projevu v jeho obsahu, kterou někteří autoři předvídají. Dále je rozebrán význam situací, při nichž osoba užije slovních spojení, cizích termínů či akceptuje smlouvu, přičemž o všech těchto faktorech měla nesprávnou představu. Je též vznesena otázka přijatelnost dovolání se ustanovení omylu v těchto případech.

Dvě další kategorie se zabírají nedostatkem vůle, která je postižena v tom smyslu, že se odchyluje od objektivní reality. Omyl ve vůli (v jednání) bude pokrývat drtivou většinu situací v navazujících kapitolách. Podrobnějšímu zkoumání bude podroben omyl ve vůli týkající se pohnutky právního jednání. Jak bylo zmíněno výslovná zmínka o významu pohnutky se v jednotlivých úpravách obměňovala. Dnešní zákonná úprava se o pohnutce nezmiňuje. Cílem je definovat povahu pohnutky a její úlohu v dnešní konstrukci omylu, včetně myslitelných možností pro upřednostnění jejího významu v relaci na další faktory. Tím je například lstivé jednání.

Zvláštní význam omylu v pohnutce u závěti odbočuje od kontraktačně laděných kapitol s cílem dát stručný vhled do speciální úpravy. Kromě samotné pohnutky bude prostor věnován i ohraničení podstatného omylu u závěti a jeho odlišnostem s obecnou úpravou. Předmětem zkoumání pak bude, zda musela být pohnutka vyjádřena, a to buď v samotné závěti, popř. dalších dokumentech či dokonce jiným způsobem.

V kapitole šesté a jejích podkapitolách je prezentováno dnešní chápání omylu podstatného. Ten se vyznačuje parametry, které mají odůvodnit, že dotčené právní jednání má být postiženo neplatností. Zdá se, že se v literatuře objevují proti sobě jdoucí přístupy, které bude cílem rozebrat a zhodnotit argumenty, které autory k závěrům vedly.

Nejrozsáhlejší podkategorií podstatného omylu je omyl hlavní, který je omyl v tzv. *rozhodné okolnosti*. V rámci toho, co lze takovou okolností chápat bude prezentováno snad všemi autory oblíbené dělení *omylu v předmětu, osobě a jednání*. Rozvržení podkapitol má poskytnout čtenáři postupný výklad k podrobnějšímu pochopení modalit omylů, které se vážou na rozdílené skutkové situace.

Současná konstrukce zákona naznačuje, že existují omyly ve významnějších (tzv. podstatných) a pak méně významných faktorech jednání. Prvně jmenovaný je prezentován skrze tzv. *omyl hlavní*. V jeho pozadí stojí doktrinální rozpor týkající se toho, zda lze tento omyl ohraničit objektivními a vždy aplikovatelnými hledisky, či zda se jeho význam posouvá s ohledem na každé jednotlivé právní jednání. Jako inspirační vhled by u této otázky mohla posloužit i unifikační úprava.

Navazující výklad se bude týkat kategorizace, na které se zdá panuje všeobecná shoda, byť o ní zákon již typicky samostatně nehovoří. Dílčí podkapitoly omylu v *osobě, jednání a předmětu* jsou ilustrovány příklady myslitelných situací spadajících do jednotlivých kategorií, a to na základě širokého množství literatury a judikatury s cílem je uceleným způsobem orámovat.

V kontextu omylu v *osobě* bude řešena míra její relevance posouvající se s ohledem na skutkový stav případů. Prosto bude věnován i podobnosti s pohnutkou právního jednání, kterou někteří autoři zmiňují. Specifickou otázkou hodnou rozboru je, zda se lze omylu dovolat v případě špatné představy o tom, že druhá strana disponuje podnikatelským oprávněním.

Navazující výklad má za cíl osvětlit na první pohled těžko představitelnou situaci omylu v právním jednání. Výklad bude doplněn o odpovídající skutkové situace a úvahu o pravděpodobnosti relevance tohoto omylu. Kapitola omylu v předmětu se zaměřuje na kazuistiku popsanou v tuzemské i zahraniční literatuře s cílem postihnout společné rysy jednotlivých situací.

Omyl ve vedlejší okolnosti tvoří druhou část podstatného omylu. Byť by to ze samotného pojmenování nebylo zřejmé, vychází kapitola z hypotézy, že §584 předvídá omyl v této okolnosti, který může být pozdvižen v důležitosti zmýlenou osobou do té míry, že vyvolá identické účinky jako omyl hlavní. Tato hypotéza je podrobena zkoumání i s ohledem na literaturu prezentující opačný názor. Součástí výkladu je i odstranění terminologického zmatku ohledně termínu „*rozhodující*“ v §583 a §584, ale i v předchozích právních úpravách.

Sedmá kapitola má za cíl vypořádat se se současnou textací zákona, která předvídá možnost dovolání se omylu pouze v případě kdy ho druhá strana *vyvolá*. Jedná se o podstatně užší formulaci, než se kterou se bylo možné setkat v předchozích zněních. Ve výkladu je přihlíženo i k již prezentovaným principům současného kodexu.

V první řadě je rozebírána povaha samotného *vyvolání* a vliv faktorů zavinění v souvislosti s ním. V navazujícím výkladu se práce zaměřuje na *aktivní* jednání jako první myslitelný způsob vyvolání. Snahou bude podchytit povahu takového jednání a navázat jej na jak hypotetické, tak i praktické příklady z praxe.

Posléze je pozornost přesunuta k ožehavější otázce vyvolání ve formě *opomenutí*. Přestože to text zákona nepředvídá, staví tento výklad na hypotéze, že na základě povinností plynoucích ze zákona či jeho zásad je u právního jednání přítomna implicitní povinnost určitým způsobem nezmyleného konat. Tento typ jednání je pak nutné odlišovat od situace, kdy druhá strana o omylu věděla či měla vědět. Nuance v odlišnostech popsaných situací jsou rozebrány s odkazem i na zahraniční literaturu.

Stručně je věnován prostor otázce vyvolání omylu třetí osobou, který má samostatnou úpravu pod §585. Předmětem zájmu je rozbor ustanovení se zaměřením na jednotlivé skutkové podstaty, na

to, kdo je, a naopak není třetí osobou, a konečně jaké jsou následky takového omylu. Kapitola týkající se třetí osoby svým textem také vytváří argumentační základnu pro navazující kapitolu týkající se omylu zamlčeného, která má za cíl vypořádat se současným zněním zákona.

Současné zákonné znění, které předvídá pouze *vyvolání* omylu, oklešťuje úpravu o dříve známou *vědomost* o omylu, která je nyní upravena pouze v souvislosti s jednáním osoby třetí. Cílem je odhalit pozadí této konstrukce, poukázat na problémy, které přináší a nabídnout způsoby překonání nepřívětivého stavu včetně systematického a logického výkladu. Bezprostředně navazující kapitola má shrnout doktrinní přístupy k překonání popsaného problému a nabídnout alternativy řešení.

Situace, při kterých se jeví jako vhodné poskytnout zmýlenému další informace či ho vyvézt z omylu jsou prezentovány na řadě příkladů z české a zahraniční literatury pro komplexnější vykreslení popsaného teorie.

Podkapitola týkající se lsti nebo tzv. soukromoprávního podvodu řeší jednu z nejpodstatnějších výzkumných otázek této práce. Kromě jejího základního vymezení je zkoumán její význam s přesahem do dalších faktorů ovlivňující nauky o omylu. Výklad stojí na hypotéze, že vzhledem k fundamentální zásadě poctivosti v civilním právu, by se mělo jednání na lstivost navázané postihovat, co nejtvrdějším způsobem. Argumentace bude pracovat s otázkou, zda není na místě upouštět otež u faktorů jako je omluvitelnost s úmyslem vylepšovat tak spravedlivějším způsobem právní pozici zmýleného.

V kontextu samotného úmyslného jednání je položena otázka, zda automaticky naplňuje kvalitu jednání lstivého. V práci jsou zvažovány dvě skutkové situace, při kterých druhá strana nejprve vědomě omyl u zmýleného vyvolává a posléze jej v omylu zanechává. Otázkou je, zda má být úprava aplikována i bez zlovolného či sobeckého úmyslu. Další výklad se zaměřuje otázkou povahy jednání (obdobně jako u *prostého* omylu). Zda kromě jednání aktivního může spočívat v opomenutí či lstivém mlčení. To bude provázáno s výčtem situací opírajících se o literaturu a praxi, které lze pod jednotlivá jednání podřadit. Přínosem je že lze zařazení popsaných situací učinit i s přihlédnutím k přístupu jiných evropských států.

Kapitola osmá nemá za cíl podrobně podchytit úprava unifikačních prací, jak se tomu činí v ostatních kapitolách u úpravy tuzemské. Smyslem je postihnout společné znaky úpravy, jejich kladné stránky a pokusit se jich využít v domácím prostředí. Výklad se věnuje textaci norem a jejímu rozboru, při kterém je přihlédnuto k související odborné literatuře. Zvláštní pozornost je věnování koncepci *vyvolání* omylu v jeho modalitách, lsti, omluvitelnosti a českému právu neznámé převzetí rizika.

Kapitola devátá mapuje na našem území již od první republiky přítomný institut omluvitelnosti omylu. Přestože není požadavek na omluvitelnost explicitně zanesen v textu v zákona, jeho aplikace byla dovozována s odkazem na úpravu zákona proklamující, že si omyl způsobil zmýlený sám. V soudní praxi se s posuzováním omluvitelnosti setkáme i v souvislosti se současným zákonem. V úvodu je zkoumán původ omluvitelnosti a jeho provázanost s texty předchozích zákonů. Výklad dále pracuje se hypotézou, že se aplikační praxe institutu v průběhu let transformovala, a to z roviny pomocného instrumentu sloužícího lepšímu nacházení spravedlnosti, k nástroji, kterým lze mechanicky bez hlubšího zkoumání prohlásit neomluvitelnost zmýleného pro jeho nedostatečnou investigativní činnosti, a to bez zvažování míry zavinění druhou stranou. Trendy z porevoluční praxe Nejvyššího soudu vznášejí vážné otázky ohledně správnosti aplikace toho institutu. V judikatuře lze vysledovat neodůvodněnou nekonsistenci v řešení jednotlivých situací. A zejména pak chybějící jasné vymezení se vůči lstivosti jednání, na základě, kterého soud často dojde ke správnému verdiktu, ale bez použití vhodné terminologie a přehledné argumentace. V kontextu vymezení toho, co je neomluvitelné se v úvodu věnuje prostor dvěma standardům osob předvídaným občanským zákoníkem, a to osobu *odborníka* a osobu *běžnou* disponující rozumem průměrného člověka. Odlišná míra toho, co lze od osob očekávat posléze rezonuje v řadě rozhodnutí. Po základním vymezení omluvitelnosti a odpovědi na otázku, jak z teoretického hlediska institutu chápat, je věnován prostor rozboru rozhodnutím Nejvyššího soudu a dalších institucí. Na základě skutkových stavů a argumentace soudu je cílem zmapovat skutkové faktory, které rozhodnutí ovlivňují a kriticky zhodnotit genezi soudní praxe. S ohledem na typické faktory, které ovlivňují rozhodování soudů se bližší rozbor týká povinnosti zmýleného obstarávat si sám informace, míře důvěry, kterou lze vkládat v druhou stranu a míře zavinění, kterou se strany o omylu *zasloužily*. Posledně jmenována kategorie je navíc rozvedena do podotázek zvažujících postavení stran, tj. jejich profesionalitu, důvěryhodnost, míru složitosti vyvarování se omylu, existenci zvláštních okolností, které by zavadávaly pochybám a konečně složitosti okolnosti, které se omyl týká.

Navazující výklad pak rozebírá vztah omluvitelnosti a lsti. Má za cíl doplnit předchozí výklad a provázat rozhodnutí soudů, která korespondují s doktrinálním přístupem akcentujícím význam zásady poctivosti v právních jednání. Stejně tak má poukázat na nedokonalosti rozhodnutí, která zásadu dostatečným způsobem necítí.

Kapitola desátá, týkající se informační povinnosti, má předeštit současnou zákonnou konstrukci. Cílem je vymežit rozsah informační povinnosti. Jako inspirace má posloužit úprava unifikačních prací. V navazujícím výkladu jsou předloženy argumenty pro to, zda je na místě aplikovat následky předsmělní povinnosti vedle úpravy omylu, či zvolit pouze úpravu jednu. Podstatnou

otázkou též je jaké budou důsledky porušení povinnosti, které bude možné podřadit pod obě úpravy.

Kapitola jedenáctá má, obdobně jako v tomu bylo případě práv z vad, za cíl prezentovat dílčí pasáže zákona a najít argumenty pro užití úpravy vedle omylu (tzv. alternativa právních úprav) a opačně pro jejich konkurenci (exkluzivitu).

Dvanáctá kapitola obsahuje srovnání s institutem neúměrného zkrácení. Cílem kapitoly je opět definovat jeho úlohu v současném zákoně a jeho vztah k úpravě omylu.

V **kapitole třinácté** jsou prezentovány následky, které s sebou přináší úprava omylu. Snahou je odhalit, zda je úprava spojena s neplatností relativní či absolutní. A dále jakými způsoby se lze následků neplatnost dovolat.

Právní úprava omylu do sebe s hlubším chápáním její systematiky více a více zapadá. Po pročtení jednotlivých kapitol by měl čtenář nabýt komplexní představu o fungování a aplikaci úpravy omylu v současném zákoně a v návaznosti být schopen definovat rizikové faktory právního jednání. Práce má za cíl poskytnout hluboký vhled do současné i dřívější literatury týkající se omylu. Mapuje a uceluje závěry činěné jednotlivými autory a činí návrhy pro jejich kompromisní řešení. Má být postupným průvodcem jednotlivými aspekty, které ve svém souhrnu vytvoří komplexní obrázek o celé problematice, a to včetně relevantní judikatury, která slouží ať už jako ilustrace jednotlivých fenoménů nebo jako nastavené zrcadlo v této práci kritizované aplikační praxi.

1. K vybraným výkladově významným principům

1.1. Autonomie vůle

V optice současného občanského zákoníku je autonomie vůle projevem základní funkce soukromého a občanského práva, kterou je umožnit svobodné rozvíjení soukromého života.³

Důvodová zpráva k o.z. uvádí kromě jiného následující⁴: *Osnova klade zásadní důraz na hledisko autonomie vůle. Účel občanského kodexu je umožnit i garantovat svobodné utváření soukromého života, a ponechat tedy co nejširší prostor svobodné iniciativě jednotlivce. Jedná se o svobodu utvářet podle své vůle práva a povinnosti, a to v součinnosti se svobodnou vůlí druhých osob⁵ a podle této vůle jednat⁶. Autonomie vůle je významným principem, který kromě toho, že je východiskem celé konstrukce právního jednání⁷, prozařuje též do užší právní úpravy problematiky omylu. Konkrétní projevy ochrany principu autonomie vůle můžeme vidět na množství ustanovení občanského zákoníku. Hezkým příkladem je § 574⁸. Pokud skrze toto ustanovení zkoumáme neplatnost právního jednání dle § 580⁹, musíme v pochybnostech o tom, zda smysl a účel zákona neplatnost vyžaduje, dojít k závěru ve prospěch platnosti, kterou jednající osoby sledovaly. Tím toto pravidlo slouží k důslednějšímu prosazení principu autonomie vůle, a tím i lidské svobody vůbec.*¹⁰

1.2. Princip poctivosti

Vedle právě zmíněného vystupuje významně v civilním právu též princip poctivosti, který se nejvýrazněji projeví ve smluvních vztazích a je vtělen výslovně do textu § 6 dnes účinného občanského zákoníku: *Každý má povinnost jednat v právním styku poctivě a nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu. Nikdo nesmí těžit ani z protiprávního stavu, který vyvolal nebo nad kterým má kontrolu. Jeho obsah můžeme chápat ve dvou rovinách. V první jde o rovinu aktivní poctivosti spočívající v poctivém jednání vůči druhému, tj. slušné, férové, jednání bez snahy o zlomyslné zneužití, oklamání, podvod, včetně splnění informační povinnosti mezi*

---

³ Důvodová zpráva k zák. 89/2012 Sb. k §12, I. Obecná část 1. Vývoj soukromého práva. Zhodnocení platné právní úpravy, str. 564; „podcenění principu autonomie vůle vede k nedocenení základní funkce soukromého a občanského práva, kterou je umožnit svobodné rozvíjení soukromého života; I. Obecná část 2. Hlavní zásady navrhované právní úpravy, str. 572: *Účel občanského kodexu je umožnit i garantovat svobodné utváření soukromého života, a ponechat tedy co nejširší prostor svobodné iniciativě jednotlivce.*“

⁴ Důvodová zpráva k zák. 89/2012 Sb., I. Obecná část 2. Hlavní zásady navrhované právní úpravy, str. 572

⁵ MELZER / TÉGL in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek I, str. 85

⁶ *Ibid* 5, str. 45

⁷ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 473

⁸ *Na právní jednání je třeba spíše hledět jako na platné než jako na neplatné.*

⁹ *(1) Neplatné je právní jednání, které se přičí dobrým mravům, jakož i právní jednání, které odporuje zákonu, pokud to smysl a účel zákona vyžaduje.*

¹⁰ *Ibid* 7, str. 697

stranami.¹¹ Druhou s tím bezprostředně související rovinou je pasivní možnost spoléhat na to, že těmto nárokům druhá strana vyhoví.¹² Význačným principem prozařujícím¹³ do problematiky je také zákaz zneužití práva a zásada ochrany dobrých mravů.

2. Teorie přístupů k rozporům projevu a vůle

Níže uvedený text je významným pilířem pro chápání koncepce omylu jako jednoho z projevů vad právního jednání v soukromém právu. S přihlédnutím k tomu, že se problematika omylu významně dotýká postižení vůle osoby nějakou vadou nebo neshody vnitřní vůle s vůlí projevenou, stejně jako chápání významu pohnutky právního jednání, je na místě věnovat pozadí následující prostor.

Přestože občanský zákoník neobsahuje definici právního jednání¹⁴ (na rozdíl od předchozí právní úpravy, která pracovala s pojmem právního úkonu), není v dnešní teorii sporu o tom, že je právní jednání **projevem vůle** mající za cíl založení, změnu nebo zrušení práv a povinností.¹⁵ **Právní jednání**¹⁶ v sobě tedy spojuje *vůli* osoby, tedy vnitřní stránku, a vnější stránku spočívající v *projevu*. Kromě toho, že projev a vůle musí jako pojmové znaky právního jednání být jeho součástí, musejí též být v *náležitém vzájemném poměru, projevujícím se shodou vůle s projevem*.¹⁷ Pro osvětlení toho, co chápat pod pojmem *vůle*, lze uvést citaci Ústavního soudu: „*Vůle je vnitřním stavem jednající osoby, který není bezprostředně přístupný interpretovi právního úkonu a není interpretem tohoto právního úkonu poznatelný*.”¹⁸

Právo se již od pradávna potýká s nikoliv ojedinele vystávající otázkou, jak řešit situaci, kdy vůle právně jednající osoby (to, co skutečně chce) neodpovídá projevu (tomu, jak navenek vyjadřuje to, co chce). Ze starší literatury lze uvést například Krčmáře: „*Mohou se vyskytnouti případy tak utvářené, že ten, kdo učinil projev tvořící složku konsensu smluvního nechtěl projevu tomu, nebo nechtěl aspoň tomu, co v projevu onom bylo prohlášeno za vůli jeho, nebo konečně tomu chtěl, ale proto, že volní rozhodnutí jeho bylo vyvoláno závadným způsobem. Právo stojí před nelehkým úkolem, aby prostředkovalo mezi intereselem toho, kdo učinil projev, který není v souhlasu*

---

¹¹ Bývá vyjadřována jako „*čestnost, otevřenost a ohled na zájmy druhé strany*“. PULKRÁBEK in TICHÝ, L., MASLOWSKI, S., TROUP, T. *Zneužití práva: Ediční řada Centra právní komparatistiky*. Univerzita Karlova. Právnická fakulta: Nakladatelství Eva Rozková, 2016., str. 216

¹² MELZER / TĚGL in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek I, str. 112

¹³ *K prozařování základních práv a svobod do vztahů mezi soukromoprávními subjekty skrze generální klauzule (typicky zásadu poctivosti)* více DVOŘÁK in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek I, str. 222

¹⁴ ČECH, P. *Smluvní právo v NOZ*. Metodické aktuality Svazu účetních. č. 1/2014 Praha: Svaz účetních, 1994.

¹⁵ TICHÝ, L. in ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014., str. 1304

¹⁶ *Pojem právního jednání byl vytvořen vědou pandektního práva ve stol. XIX*. SOMMER, O., SPÁČIL, J., *Učebnice soukromého práva římského*, str. 67

¹⁷ LUBY in KNAPP, V. *Učebnice občanského a rodinného práva*. Svazek I., str. 218

¹⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 14.4.2005, sp. zn. I. ÚS 625/03

s jeho vůlí, a interese toho, proti komu projev byl učiněn...“¹⁹ Taková situace přitom může nastat z rozmanitých důvodů, příkladmo v důsledku některého druhu omylu, kdy osoba špatně vyjádří, co zamýšlela (přepsání, přeroknutí)²⁰ či když je vedena mylnou představou, nebo v případě simulace,²¹ kdy nevázně vyjadřuje svou vůli, ale osoba druhá ji chápe jako vážnou. Klíčovou otázkou je, zda má být chráněna osoba první, jejíž vůle a projev se rozporuje, nebo dobrověrný adresát právního jednání. Jinak řečeno, zda bude hodna ochrany **skutečná (byť skrytá) vůle** jednajícího, nebo naopak **to, co se navenek jevílo jako skutečný projev**.²² Co by mělo mít prioritu – vůle či její projev? Tento problém byl historicky řešen skrze dvě základní teorie.²³

2.1. Teorie vůle

Vychází z toho, že právní jednání je nástrojem realizace autonomie vůle²⁴. Vůle - „psychologická touha či záměr“ - je hlavní a určující pro právní jednání. Je nezávislá na projevu, protože se jedná o vnitřní – duševní skutečnost.²⁵ K platnosti každého právního jednání je vyžadována vůle.²⁶ Logicky se tato vůle ale může do reálného světa dostávat pouze skrze nějakou formu projevu. Dle této teorie za situace, kdy se tento projev nekryje s vnitřní vůli osoby, je určující vůle před vadným projevem. *Pokud vůle není kryta odpovídajícím projevem, již není právně relevantní. Projev plní jen roli prostředku, kterým se dává na najevo vnitřní vůle, jako duševní skutečnost, nezávislá na projevu; projev má tak význam jen důkazní indicie.*²⁷ Rozpor mezi vůlí a jejím projevem byl dle této teorie převážně řešen tak, že takový projev neměl mít právních účinků.²⁸ Dle Savingyho bylo tak jednání v omylu, tedy za absence skutečné vůle nezpůsobivé být platným právním jednáním.²⁹ Hlavní a zcela zjevnou slabinou této teorie je, že není bez dalšího možné zjistit skutečnou vůli a není zároveň zajištěna ochrana druhé strany, která chyby vůle nezpůsobila.³⁰ Zákeřná osoba by se tak dle svého rozmaru mohla náhle dovolávat například toho, že přestože její projev měl tu či onu podobu (např. chtěl koupit knihu), jeho vůle ve skutečnosti směřovala někam jinam (např. si chtěl knihu pouze vypůjčit). Možnost takového zneužití je v právu nepřijatelná. Závěr o vůli osoby se tak musí zjistit na základě *vnějších indicií*.³¹ K tomu doplnění výše uvedené citace Ústavního

¹⁹ KRČMÁŘ in *Právo občanské III. Právo obligační.*, str. 35

²⁰ „projevy mimo plné vědomí, případy aberace“ Ibid 19, str. 35

²¹ KRČMÁŘ mluví též i o mentální rezervaci, případech vis absoluta atd.; Ibid 19, str. 36

²² MELZER, F. *Právní jednání a jeho výklad.*, str. 71

²³ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 471

²⁴ Ibid 23, str. 471

²⁵ TICHÝ, L. in *Občanský zákoník: komentář. Svazek I*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014., str. 1305

²⁶ SOMMER, O., SPÁČIL, J., *Učebnice soukromého práva římského.*, str. 76

²⁷ Ibid 22, str. 50

²⁸ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 471

²⁹ Ibid 28, str. 472

³⁰ TICHÝ, L., *Obecná část občanského práva.*, str. 266

³¹ MELZER, F. *Právní jednání a jeho výklad.*, str. 51

soudu: „*Na vůli je proto nutno usuzovat z vnějších okolností, spojených s podpisem a realizací smluvního vztahu, zejména na okolnosti spojené s podpisem smlouvy a následné jednání účastníků po podpisu smlouvy.*“³² Ovšem pokud neexistují tyto vedle právního jednání stojící další indicie, nelze při úvahách o vůli vycházet z ničeho jiného než právě z *projevu* osoby.

2.2. Teorie projevu

Teorie projevu je protipólem výše uvedeného, a tak je dle ní pro právní úkon významné pouze to, co bylo projevováno. Je o to významnější, že vznikla na pozadí právě nauky o omylu.³³ Kromě významného hlasu Jheringa, stojí za zmínku zejména česká větev zastánců této teorie – konkrétně Tilsch, Svoboda a významně Sedláček, který uvádí následující teorii definující větu: „*Strany stanovily obsah smlouvy tak, jak se podává z objektivního výkladu jejich prohlášení smluvní vůle.*“³⁴

Dá-li projev vzniknout takovému stavu, že z něho může adresát legitimně usuzovat na určité právní jednání, pak toto platí, a to bez ohledu na to, zda bylo podloženo skutečnou vůlí jednajícího či nikoliv. V případě, kdy z *hlediska příjemce jde o příjemcem chtěné právní následky, které však autor projevu vůbec vyjádřit nechtěl*³⁵, je vůle jednající strany vedlejší, protože musí ustoupit ochraně jistoty druhé strany.³⁶ Jinak řečeno jeví-li se nebo mohl-li se jevit projev druhé straně jako projev vůle, je právní jednání platné.³⁷ Její ústřední myšlenkou je tedy ochrana dobré víry osoby jednající v důvěře v projevované jednání a tím pádem i jistota právního styku.

2.3. Teorie důvěry

Obě zmíněné teorie jsou v důsledku své *radikalitě*, tedy ostré vyhraněnosti k jednomu řešení, v současnosti neaplikovatelné. *Teorie projevu* autonomii vůle, přestože je *východiskem celé konstrukce právního jednání*, staví (s úmyslem chránit adresáty právního jednání) zcela mimo zájem práva.³⁸ Za účinnosti současného občanského zákoníku jde dokonce proti jeho textaci, konkrétně § 551: „*O právní jednání nejde, chybí-li vůle jednající osoby*“³⁹. *Teorie vůle* je obdobně neslučitelná se současnou pozitivní právní úpravou. Ostatně samotná úprava omylu totiž počítá s tím, že odlišnost vůle od projevu bez dalšího nezpůsobuje neplatnost. Ta nastává až v případě naplnění specifických podmínek (viz níže). Ještě zřetelněji je nepoužitelnost teorie viditelná na tzv. *omylu v projevu*, se kterým počítá zákonná úprava, byť to není z textu zákona explicitně

³² Nález sp. zn. I. ÚS 625/03 ze dne 14.4.2005

³³ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 474

³⁴ SEDLÁČEK, J., *Obligační právo*. I., *Obecné nauky o právních jednáních obligacních a o splnění závazků*, str. 69

³⁵ TICHÝ, L., *Obecná část občanského práva*., str. 141

³⁶ TICHÝ, L. in *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014., str. 1305

³⁷ SOMMER, O., SPÁČIL, J., *Učebnice soukromého práva římského*, str. 76

³⁸ MELZER, F. *Právní jednání a jeho výklad*., str. 53

³⁹ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 473

čitelné. Ten ve zkratce spočívá v tom, že osoba vyjádří něco jiného, než měla v úmyslu. Při přísné aplikaci této teorie by takovýto omyl přitom vůbec nemohl vyvolat následky, protože rozhodnou by byla pouze jeho vůle.⁴⁰ Argumentaci lze ale opřít i o další ustanovení o.z. týkající se výkladu právního jednání. §556 výslovně počítá s tím, že se vůle osoby bude vykládat dle toho, jak ji chápal adresát.^{41,42}

Teorie důvěry staví koncepci na balancování mezi nastíněnými principy – tj. **ochranou vůle jednajícího a právní jistotou adresáta** (ochraně jeho dobré víry).⁴³

Melzer při aplikaci *teorie důvěry* rozlišuje mezi jednáními neadresovanými a adresovanými. Druhé zmíněné jednání pak může být učiněno ve srozumění s adresátem (to je vysvětleno níže) či bez srozumění s ním. Adresovaným jednáním bez srozumění chápeme jednání směřované určité osobě (tedy např. návrh na uzavření smlouvy), o jehož pravé povaze nemá adresát žádnou představu, tedy např. neví, že jemu směřovaná nabídka ve skutečnosti není skutečným projevem vůle nebo že se nějakým způsobem odchyluje od toho, co chtěl oferent formulovat. Uvádí se, že za takovéto situace s přihlédnutím k tomu, že rozpor mezi vůlí skutečnou a projevenou *nastal ve sféře vlivu jednajícího*⁴⁴ (bez přičinění druhého), by měla být kolize řešena v neprospěch principu autonomie. Jinými slovy, pokud adresát nezná skutečnou vůli jednajícího, vychází z toho, co se jemu jako skutečná vůle jeví, je ospraveditelné, že jeho víra v projev bude chráněna, např. tak, že jednání nebude napadnutelné jako neplatné⁴⁵. Obdobný přístup byl zastáván i v otázkách vážnosti vůle.⁴⁶

Zákonná úprava omylu obdobně balancuje na hraně protichůdných zájmů a v souladu s principem poctivosti se snaží chránit autonomii vůle v případech, kdy druhá strana některým způsobem

---

⁴⁰ Na místě je poznámka, že v omylu by byla osoba druhá – adresát, neboť on by mylně dovozoval jeho obsah z učiněného projevu. Vzhledem k tomu, že ale zákon počítá s omylem jednajícího je závěr o nepoužitelnosti teorie správný.

⁴¹ (1) *Co je vyjádřeno slovy nebo jinak, vyloží se podle úmyslu jednajícího, byl-li takový úmysl druhé straně znám, anebo musela-li o něm vědět. Nelze-li zjistit úmysl jednajícího, přisuzuje se projevu vůle význam, jaký by mu zpravidla přikládala osoba v postavení toho, jemuž je projev vůle určen.* (2) *Při výkladu projevu vůle se přihlédne k praxi zavedené mezi stranami v právním styku, k tomu, co právnímu jednání předcházelo, i k tomu, jak strany následně daly najevo, jaký obsah a význam právnímu jednání přikládají.*

⁴² MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 474

⁴³ ZIMMERMANN, R. *The Law of Obligations: Roman Foundations of the Civilian Tradition*. Clarendon Press, str.585:

⁴⁴ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 480

⁴⁵ „This is the result of the so called „reliance theory“ [P. Rummel, *Kommentar zum ABGB (2nd edn Vienna, vol. I 1990, vol. II 1992)*] whereby a declaration of intent has to be seen and understood according to the standard of honest recipient's behaviour. There are exceptions but only in cases where the other contracting party in not worthy of protection. SEFTON-GREEN, Ruth. *Mistake, fraud and duties to inform in European contract law*. New York: Cambridge University Press, 2005, str. 309

⁴⁶ Příkladmo LUBY in KNAPP, V. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek I*, str.208: „Někdy není druhým osobám zřejmé, že nejde o projev vážné vůle [neporozuměly žertu, nerozpoznaly simulaci], za tohoto předpokladu se tyto osoby mohou dovolávat učiněného projevu, jako kdyby byl projevem vážné vůle.“

zneužila vady vůle – např. nevědomosti. V opačném případě, v souladu s tím, co bylo řečeno, převažuje dobrá víra adresáta ve vážnost a bezchybnost projevu jednajícího.

3. Omyl a jeho odlišení od blízkých institutů

3.1. Omyl – základní vymezení

Přestože obsahem této práce je detailní rozbor omylu a je tudíž úsměvné, abych jeho veškeré aspekty postihl v rámci jednoho odstavce, musím zde učinit alespoň rámcovou definici s drobným komentářem. Následující text se věnuje tomu, co omylem chápat nelze, je tudíž vhodné vědět, co omylem alespoň nejobecněji je.

Omyl je závadou právního jednání. Nastává zpravidla ve dvou typech případů. Buď má ten, kdo jednal nesprávnou představu nebo alespoň nikoliv dostatečnou představu o právních následcích svého právního jednání⁴⁷ anebo o určité skutečnosti.^{48,49} Osoba má například vadnou představu o kupovaném předmětu, protože se domnívá, že se jedná o cenou starožitnost, což není pravda. Ve druhém případě jeho omyl spočívá v tom, že projevil něco odlišného, než ve skutečnosti zamýšlel. Přestože kupující zamýšlel učinit objednávku na 1000 kusů zboží, přepíše se a uvede číslo 110 kusů. Podstatně podrobněji jsou zmíněné druhy omylů při projevu a při tvorbě vůle rozebrány v [kapitole 5.2.1].

Je bezpodmínečné a z výše uvedeného vyplývá, že *subjekt si tento rozpor neuvědomuje⁵⁰, neboť kdyby si ho uvědomoval, musel by znát objektivní realitu, pak by však jeho subjektivní představa této reality odpovídala.*⁵¹ V opačném případě, tedy pokud účastník projevuje vědomě jinou vůli, než jakou skutečně má, nejedná se o omyl (ale o simulované právní jednání, popř. vnitřní výhradu (mentální rezervaci)).^{52,53}

3.2. Nedorozumění a další vady projevu a vůle

Výše předestřená obecná konstrukce omylu, která byť se v zákonné úpravě v průběhu času obměňuje, v sobě zachycuje své nejvýznamnější a nejzákladnější prvky. Takto chápaný omyl je nutné odlišit od na první pohled příbuzných a podobných situací, které ovšem právně relevantním omylem nejsou (být nemusí), byť vykazují znaky nedostatků shody vůle a projevu u jedné či obou

⁴⁷ ZUKLÍNOVÁ in DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J. a ZUKLÍNOVÁ, M. *Občanské právo hmotné. Svazek I. Díl první: Obecná část*, str. 299: „Nepřesná, nesprávná, nedostatečná.“

⁴⁸ HANDLAR in LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I, str. 2101

⁴⁹ Odbobně TICHÝ, L., *Obecná část občanského práva.*, str. 281: „...jednající má o skutečnosti chybnou představu – i případy, u nichž při realizaci projevu chybí konkrétní představa.“

⁵⁰ Ibid 48, str. 2101

⁵¹ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 755

⁵² Ibid 48, str. 2101

⁵³ K tomu ze starší literatury SVOBODA, E. *Vůle vnitřní a vůle projevená právním činem*. Praha: nákl. vl., 1911, str. 91: „Kdo vědomě projevuje jako svoji vůli něco, čeho uvnitř nechce, má úmysl klamati a doufá, že nechtěné důsledky nastanou: kdo se mýlí, nemá úmyslu takového, naopak sám jest překvapen a po případě zklamán, nastanou-li jiné důsledky, než v jaké předpokládal.“

stran právního jednání. Následující výklad je významný pro lepší propojení s výkladem *omylu při projevu*, který je jednou ze dvou hlavních větví celé konstrukce omylu v současném právu.

Z pohledu teorie právního jednání je ideálním stavem situace, kdy strany mají perfektní shodu na obsahu svého právního jednání. Jinak řečeno, když dosáhly skrze jednotu vůle **skutečného** či **přirozeného konsensu**.⁵⁴ Za takové situace není mezi stranami vady v představách ani projevech. Je zároveň možné rozlišit řadu případů, které se od tohoto ideálního stavu odklání.

Prvním příkladem je zcela opačný stav, který se nazývá **zjevným disensem**. Jedná se o situaci, kdy je očividné, že se strany obsahově neprotínají. To je možné prezentovat na příkladu: Prohlásí-li A, že prodá B-ovi za 3000 Kč koně Elkantaru a B prohlásí, že kupuje od A za 3000 Kč koně Elku.^{55,56} Jedná se o zjevný rozpor nabídky a akceptace. Vedle toho existuje také tzv. **skrytý disens**,^{57,58} tj. situace, kdy se projevy stran shodují, *avšak strany jsou (si) vědomy, že se ve skutečnosti jejich vůle neshodují* – odlišný je tedy v tom, že i kdyby strany projevily, že chtějí koupit a prodat koně Elku, měla by každá strana na mysli jiného koně Elku. Ovšem s ohledem na uvědomění si tohoto rozporu by se jejich právní vztah řídil jejich skutečnou vůlí.

O poznání komplikovanější je poté koncepce tzv. **normativního konsensu** a **zdánlivého normativního konsensu**. Zdánlivý normativní konsensus je modifikovanou výše uvedenou situací, kdy se obě strany mýlí v tom, co projevují.⁵⁹

První případ nastává, když má právní jednání navenek odlišný význam, než který mu strana projevující přisuzovala a strana druhá jedná ve víře v tento projev a v souladu s ním. *Vždy spočívá na skutečné vůli jedné strany, která se spoléhá na objektivní význam projevené*.⁶⁰ Příklad: Prodávající A prodává straně B věc D za cenu X, v důsledku přeřknutí uvede věc C. Kupující B projeví souhlas.⁶¹ Tuto situaci popisují někteří autoři jako *nedorozumění*.⁶² Slovy Melzera se

---

⁵⁴ MELZER, F. *Právní jednání a jeho výklad.*, str. 62

⁵⁵ SEDLÁČEK, J., *Obligační právo. I., Obecné nauky o právních jednáních obligačních a o splnění závazků*, str. 56

⁵⁶ Odbobně KRČMÁŘ, J., SPÁČIL, J., ed. *Právo sv. III. Právo obligační*. Reprint vydání z let 1947., str. 41: „Nedojde ke smlouvě, jestliže se sejdou dva projevy, které se nekryjí a tudíž nezakládají smluvní dohody.“

⁵⁷ Na tomto místě je nutné zdůraznit, že pojetí termínu skrytý dissens je terminologicky odlišné, zejména u starších autorů. Např. LUBY in KNAPP, V. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek I*, str.221 mluví o skrytém dissensu ve smyslu nedorozumění (dle Melzerova pojetí tedy jako normativní konsensus). Více viz MELZER, F. *Právní jednání a jeho výklad.*, str. 90

⁵⁸ Ibid 54, str. 111

⁵⁹ Ibid 54, str. 110: „Adam činí nabídku na uzavření smlouva, chce přitom projevít A; ve skutečnosti projeví B. Petr, který je adresát tohoto jednání, na ně chce reagovat projevením C (např. odmítnutím návrhu); objektivně však projeví B (přijetí). Nedošlo ke skutečnému konsensu: Adam chtěl A, Petr C; jejich vnitřní vůle se neshodovaly. V souladu s teorií důvěry však vycházíme z objektivního významu projevené vůle právě proto, že chráníme dobrou víru druhé strany. Pokud oblat nespolehal na tento objektivní význam, chybí současně i důvod právní relevance objektivního významu projevu. Neexistuje žádný racionální důvod, proč má mezi stranami platit něco, co vlastně ani jedna z nich nechtěla.“

⁶⁰ Ibid 54, str.112

⁶¹ LUBY in KNAPP, V. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek I*, str. 222

⁶² Ibid 61, str. 221, Ibid 60, str. 90

v případě nedorozumění mýlí ohledně obsahu jednání jiného (souhlasím s něčím jiným, než druhá strana zamýšlela), zatímco v případě omylu se mýlí ohledně obsahu jednání svého.⁶³ Přestože je situace nepochybně způsobena *omylem v projevu* strany A, není na místě jeho právní aplikace, protože nebyly naplněny další vyžadované podmínky, zejména pak podmínka vědomosti druhé strany o tomto omylu viz níže [kapitola 7.5]. V tomto případě by se tak měla chránit dobrá víra druhé strany, která na objektivní význam projeveného spoléhala.⁶⁴ Druhou variantou je situace, kdy nabízím zboží za cenu X, o jehož ceně má kupující představu cenu Y (je v *nedorozumění* ohledně mé nabídky) a slovy „*souhlasím*“ vyjádří akceptaci smlouvy.⁶⁵ Měl bych být obdobně chráněn i v tomto případě, a to přesto, že se kupující nepochybně mýlí ohledně obsahu svého jednání – má vadnou představu o své akceptaci, neboť já na této mýlce nemám žádného přičinění. Luby *nedorozuměním* navíc rozumí i situaci oboustranné nevědomé neshody vůle a projevu. A to tak, že ve výše uvedeném příkladu se kupující B *při projevu souhlas rovněž zmýlí a nabídne za věc C cenu X plus Y*.⁶⁶ To vede k situaci, kterou nechce ani jedna ze stran, protože A prodal věc, kterou prodat nechce a B koupil za cenu, kterou nechce platit. Optikou Melzera je druhá popsána situace tzv. **zdánlivým normativním konsensem**.⁶⁷

Starší autoři pak mluví o *nedorozumění* – jako problému nevědomé neshody vůle následovně. Sedláček uvádí: „*Strany domnívají se, že je mezi nimi srovnalá vůle stran, ale objektivním výkladem oferty a jejího přijetí přijdeme k tomu, že zde není srovnalého projevu stran*.“⁶⁸ Obdobně i Tilsch.⁶⁹ Byť se zdá, že mají strany skutečného konsensu, obsahy jejich projevů se liší. Hezky to prezentuje situace, kdy strany sjednávají cenu za nájem. Strana A ale pochází z místa, kde se sjednává cena za celý rok, zatímco strana B chápe nájemným pokrytí čtvrt roku. Pokud se shodnou nad určitou částkou, nebude se jejich vnitřní představa o ujednaném krýt.⁷⁰

Pokud by si ovšem strana první v modifikovaném případě byla vědoma toho, že je zde nesoulad mezi tím, co si strany pod termíny představují (tedy že každá chápe termín nájmu odlišně), tedy věděla by, že druhá strana si *nájem* pojí s jinou představou, mohla by úprava omylu přicházet

---

⁶³ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 756

⁶⁴ MELZER, F. *Právní jednání a jeho výklad*., str. 110

⁶⁵ SABBATH, E. *Effects of Mistake in Contracts* [online]. 13 Int'l & Comp. L.Q. 798, 1964 [cit. 2019-02-25]. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/756032?seq=1#page_scan_tab_contents, str. 807

⁶⁶ LUBY in KNAPP, V. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek I*, str. 222

⁶⁷ Ibid 64, str. 90

⁶⁸ SEDLÁČEK, J., *Obligační právo. I., Obecné nauky o právních jednáních obligacních a o splnění závazků*, str. 57

⁶⁹ TILSCH, E., SPÁČIL, J. *Občanské právo: část všeobecná*. Reprint původního vydání, str. 170: *Prohlášení vůle obou stran, jak podává se dle objektivního výkladu, nesouhlasí; tu smlouva nevzniká, i kdyby každá strana mylně měla za to, že prohlášení vůle druhé strany jest shodné.*“

⁷⁰ Ibid 68, str. 57

v úvahu. Akceptací takového návrhu by druhá strana totiž byla v omylu ohledně uzavřeného právního jednání, o kterém by druhá strana věděla, vyvolala ho nebo k němu dokonce svedla lstí.⁷¹ Zařazení všech těchto situací pod *nedorozuměním* podporuje Krčmář.⁷² Ten spojuje výše uvedené přístupy a uvádí, že *nedorozumění*, tj. *skutečnost, že každý ze spolukontrahentů přikládá projevu spolukontrahentovu jinaký smysl, než jaký projev skutečně má* (tj. příklad Sedláček, Tilsch), *po případě jeden takto porozuměl omylně projevu spolukontrahenta druhého* (tj. Luby).⁷³

Byť Sedláček uvádí, že *v praxi bude ovšem velmi obtížná otázka, zda jde o nedorozumění či o omyl*⁷⁴, bude v této práci ukázáno, že aby byla naplněna kritéria pro aplikaci právní úpravy omylu, musí být splněny jasně stanovené náležitosti, které je metodicky možné odvodit ze skutkového stavu. Pokud splněny nejsou, je omyl, mýlka či jakýkoliv jiný rozpor v představách a projevech stran irelevantní, ať už by ho bylo možné teoreticky pod *nedorozumění* radit či nikoliv.

Za zmínku stojí i tzv. *False demonstratio*. Jedná se o situaci, kdy jedna strana učiní navenek projev, který objektivně (navenek) má jiný význam (vyvolává nebo spíše by vyvolalo jiné následky), než jaký strana zamýšlela, ovšem druhá strana si je vědoma skutečné vůle jednající strany. Lze připomenout výše zmíněné adresované právní jednání ve srozumění s adresátem. Příkladem je situace, kdy advokát špatně sepsal smlouvu, která neodpovídá vůli stran, kterou ovšem strany následně podepsaly. V uvedeném případě měly strany shodnou vůli, jednaly ve srozumění, avšak skutečný konsensus nebyl řádně vtělen do listiny, kterou podepsaly. Princip autonomie vůle svědčí jasně pro to, aby byl upřednostněn skutečný konsensus, nikoliv zdánlivý.⁷⁵ Obsah listiny je pouze *false demonstratio*.⁷⁶

Další příklad si lze představit na situaci, kdy strana A chce uzavřít smlouvu o výpůjčce (úplatnou), ale projeví návrh výprosy (bezúplatnou). Strana B, která si je vědoma toho, že A chtěl určitě projevít smlouvu o výpůjčce (např. proto, že tak byli dohodnuti či protože si je vědom neznalosti druhé strany ohledně právní terminologie,⁷⁷ kterou často používá, jak se jí zlíbí, byť je její vůle nezměněna).⁷⁸ Platí pak, že *pokud adresát znal skutečnou vůli, je relevantní zásadně tato skutečná*

---

⁷¹ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 756, 757

⁷² Autor této práce diplomové si je vědom, že je Krčmář chronologicky starším autorem.

⁷³ KRČMÁŘ in *Právo občanské III*. Právo obligační., str. 42

⁷⁴ SEDLÁČEK, J., *Obligační právo. I., Obecné nauky o právních jednáních obligačních a o splnění závazků*, str. 57

⁷⁵ *Ibid* 71, str. 482

⁷⁶ SEFTON-GREEN, Ruth. *Mistake, fraud and duties to inform in European contract law*. New York: Cambridge University Press, 2005, str. 356: *This doctrine gives a remedy if the wrong declaration has been made but not when the wrong idea is behind the declaration.*

⁷⁷ Popř. z předsmuvního jednání či zavedené praxe stran. HANDLAR in LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I, str. 2102

⁷⁸ Projev A přitom může být způsoben celou řadou *druhů* omylů (o omyl v „při projevu v projevu“ – tedy strana se pouze přepsala, byť její vůle směřovala k projevu výpůjčky; či *error in negotio*, kdy se strana domnívala, že uvedený smluvní typ odráží záměr stran; či omyl v obsahu projevu, kdy strana přikládala významu slova výprosa odlišný význam).

vůle⁷⁹ (...). V případě, že strany jednaly ve srozumění (tzv. skutečný konsensus), pak je pro právní jednání konstitutivní právě skutečná vůle – nesprávný projev je irelevantní *falsa demonstratio*.⁸⁰ Pokud byly strany zajedno, avšak v jiném smyslu, než který vyplývá z projeveného, je smlouva uzavřena na základě shody vůle.⁸¹

Na to stejné naráží i Handlar: *Účastník sice objektivně projeví jinou vůli, než jakou projeviti chtěl, následky právního jednání se však přesto určí podle jeho skutečné vůle*.⁸² Ten uvedenou situaci popisuje jako řešitelnou skrze interpretaci právního jednání. Pokud je nesoulad projevu a vůle objektivně zřejmý (*je druhé straně znám, popř. o něm musela vědět*)⁸³ nejedná se o omyl. Rozdíl od omylu tedy spočívá zejména v tom, že přestože projev osoby byl postižen vadou, jsou ve svém důsledku vyvolány ty právní důsledky, které svým právním jednáním zamýšlela. Nejedná se o vadné právní jednání a právní vztah se bude řídit skutečnou vůlí stran.⁸⁴

Autor vedle toho staví do stejné roviny právních následků *zřejmé a pochybnosti nezakládající chyby v psaní nebo počtech*, které též nevyvolávají právní následky omylu. Naráží tady na to, že *omyl v projevu* (viz 5.2.1) je v dnešní právní úpravě za podmínek jeho *nepochybnosti* či *zjevnosti* řešen alternativně, a to skrze §578 o.z., podle kterého platí, že „*Chyby v psaní nebo v počtech nejsou právnímu jednání na újmu, je-li jeho význam nepochybný*“.

Zcela stranou omylu stojí též *simulace*. Jako druh projevu, kterým strana nezamýšlí vyvolat právní následky. Nejmarkantnější rozdíl spočívá v tom, že v případě *simulovaného jednání si strany uvědomují, že projevují něco jiného, než co odpovídá jejich skutečné vůli*.⁸⁵ Pokud ovšem strana nepoznala, že jde o úkon předstíraný, může se v souladu s teorií důvěry (viz výše) dovolávat jeho platnosti.⁸⁶

4. Historický exkurz

Přestože jádro omylu jako situace, kdy osoba v rámci svého právního jednání má určitou mylnou představu o určitých skutečnostech či o povaze právního jednání, zůstává neměnné, jeho konkrétní pojetí a konstrukce se v průběhu času více či méně transformovala.

4.1. Římskoprávní základy

⁷⁹ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 755

⁸⁰ MELZER, F. *Právní jednání a jeho výklad.*, str.102

⁸¹ Ibid 80, str. 109

⁸² HANDLAR in LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I, str. 2101

⁸³ Ibid 82, str. 2102

⁸⁴ S těmito názory koresponduje i prof. Tichý: *Pokud strana podepíše určitou listinu, jehož obsah neformuloval nebo jej formuloval nesprávně, není taková chyba považována za omyl v právním slova smyslu, jestliže strany dosáhly např. ústní formou souhlasu, který není ve shodě s obsahem či zněním listiny. Platí totiž to, co strany skutečně zamýšlely*. TICHÝ, L., *Obecná část občanského práva.*, str. 284

⁸⁵ Ibid 81, str. 63

⁸⁶ DAVID in FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář k zák. 40/1964* Praha: Wolters Kluwer, 2009., str. 278; LUBY in KNAPP, V. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek I.*, str. 208

Koncepce omylu byla známa již v úpravě římského práva. Nejednalo se přitom o koncepci nerozpracovanou, ba právě naopak. Římští právníci a jejich následovatelé rozeznávali vícero druhů omylů, např. omyl právní, omyl v motivu, omyl v právním jednání, včetně podsložek omylu v předmětu či jeho vlastnostech, osobě, druhu právního jednání. Významné je i rozlišení omylu v projevu a v obsahu. Jedná se o dělení, které je i dnes aktuální. Byť je nutné přiznat, že v některých případech (např. u omylu v kvalitě) je rozlišování v pohlaví otroka či panenství⁸⁷ s ohledem na odlišný stav společenského uspořádání těžko přenositelné.

Ještě o poznání zajímavější je formulování *podstatnosti omylu*, tedy toho, že se omyl musí týkat podstatných elementů právního jednání,⁸⁸ a dále *omluvitelnosti omylu*.⁸⁹ Obě zmíněné vlastnosti jsou pilíři i dnes účinné právní úpravy. Při hledání hlubšího pochopení úpravy je tak možné přihlídnout i k *Digestům*.⁹⁰

4.2. Obecný zákoník občanský⁹¹

S první právní úpravou omylu na našem území se setkáváme v Obecném zákoníku občanském (dále také jako „OZO“). Právní úprava přitom vychází převážně právě z práva římského. Co je nutné připomenout, je, že přestože se úprava o právo římské opírá, prosakuje do něj výrazně doktrína přirozeného práva.⁹² Projevy této doktríny je možné cítit zejména ve zdůrazňování role slušnosti, cti a dobré víry. Autoři zákoníku tak přistoupili i k odstranění některých přísností výchozí právní materie, tak aby nově naplňovala lépe ideál *přirozené slušnosti*. To se dotýká kromě jiného též úpravy omylu, která je postavena na *cti a víře*.⁹³

Ve smyslu §871 tohoto zákona platilo: „*Jestliže jedna strana byla na omylu o obsahu projevu, který učinila anebo který došel druhé straně, a omyl se týká hlavní věci nebo podstatné její vlastnosti, k níž se úmysl převážně nesl a byl projeven, nevznikne pro ni závazek, když druhá strana dala k omylu podnět, nebo když omyl musil býti z okolností zřejmý, nebo vysvětlil se ještě zavčas.*“ *Byla-li jedna strana o obsahu projevu, který učinila, nebo který došel druhé straně, na omylu, týkajícím se hlavní věci nebo podstatné její vlastnosti, ke které úmysl po výtce se nesl a byl*

⁸⁷ SOMMER, O., SPÁČIL, J., *Učebnice soukromého práva římského.*, str. 83: *Error in sexu, Error in virginate*

⁸⁸ Ibid 87, str. 82

⁸⁹ Ibid 87, str. 84

⁹⁰ ZIMMERMAN, Reinhardt. *The law of obligation: Roman Foundation of the civilian Tradition.*, str. 613

⁹¹ „*Patentem ze dne 1. června 1811 č. 946 sb. z. s. vyhlášen byl všeobecný zákoník občanský pro veškeré země uherské, s působností ode dne 1. ledna 1812. Platí tedy i v zemích českých již od tohoto dne.*“ TILSCH, E., SPÁČIL. *J. Občanské právo: část všeobecná.* Reprint původního vydání, str. 19; Na našem území platil až do roku do 31. 12. 1951

⁹² „*Avšak duše zákoníka je podstatně jiná. Hlavní rozdíl je zvýšení bezelstnosti, ohled na čest a víru, na přirozenou slušnost, na jistotu obchodu.*“ TILSCH, E., SPÁČIL. *J. Občanské právo: část všeobecná.* Reprint původního vydání, str. 19

⁹³ Ibid 92, str. 25

*projeven, nevznikne pro ni závazek, když druhá strana zavdala k omylu podnět, nebo ji z okolností patrně musil býti nápadným, nebo ještě zavčas byl vysvětlen“.*⁹⁴

Tehdejší právní věda rozlišovala v první řadě tzv. **omyl hlavní**, kterým je takový, který se týká podstatných náležitostí smlouvy. Omyl hlavní mohl být způsoben ve dvou případech, a to za a) v případě omylu ve věci **hlavní**, *kteou rozuměti jest minimální obsah smlouvy, tj. na čem se strany se musí dohodnouti, aby smlouva stala se vůbec skutkem.*⁹⁵ Mluvíme v tomto směru zřejmě o *Essentialia negotii*. Takový obsah vyplýval z jednotlivých smluvních typů a také zvyklostí pořádného obchodu (např. převzetí cizí věci; poskytnutí bezplatného užívání věci; směna dvou věcí).⁹⁶ Takovýmto typickým omylem byl omyl v charakteru či vlastnostech předmětu smlouvy jako je pravost poštovní známky, rozsah prodané nemovitosti či výše spotřeby energie u budovy.⁹⁷ V případě b) se jednalo o omyl v **podstatné vlastnosti** věci hlavní – smlouvy. Jedná se o takový obsah, *který sice nenáleží k věci hlavní, ale strana mýlící se považovala tuto část obsahu za tak důležitou, že ji kladla na roveň věci hlavní.*⁹⁸ Zatímco tedy věc hlavní byla dána objektivně, tedy vyplývala ze základních požadavků zákona či zvyklostí, podstatná náležitost byla odvislá pouze od vůle strany, která svým projevem přiřkla určité náležitosti vyšší míru důležitosti. Sedláček na, že zákona na první pohled neseznatelný, rozdíl explicitně upozorňuje. Příkladem může být prohlášení strany, *že koupí určité hodinky jen tehdy, jsou-li zlaté* či prohlášení strany, *že je prodává jen za předpokladu, že mu bylo dáno na ně dovozní povolení.*⁹⁹ Rouček ve svém unikátním příspěvku rozlišuje vedle omylu ve vlastnostech individualizujících (*essentialia rei*), druhou větev podstatného omylu spočívající v omylu ve vlastnostech neindividualizujících, které zřejmě reprezentují právě zmíněné podstatné vlastnosti. Tyto vlastnosti rozlišuje na obvyklé (*naturalia rei*), tj. např. vlastnost hodinek ukazovat vedle hodin i minuty. A vlastnosti *ujištěné* či *smluvené* (*accidentalialia rei*), tj. to, že umí vedle již zmíněného ukazovat též vteřiny.¹⁰⁰

Na tuto úpravu navazoval §872 upravující tzv. **omyl vedlejší**, tedy omyl týkající se vedlejší okolnosti. Smlouva postižená omylem ohledně vedlejší okolnosti zůstala platnou jen, *pokud se obě strany dohodly o věci hlavní a pokud neprohlásily, že úmysl jejich obzvláště směřuje k této vedlejší okolnosti.*¹⁰¹ Omyl v okolnosti vedlejší tedy buď vedl k neplatnosti – to v případě, že byla

⁹⁴ SCHELLEOVÁ, I., SCHELLE, K. *Civilní kodexy 1811-1950-1964*.

⁹⁵ SEDLÁČEK in ROUČEK, F. a SEDLÁČEK, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Repr. pův. vyd. z r. 1936, str. 91

⁹⁶ SEDLÁČEK, J., *Obligační právo. I., Obecné nauky o právních jednáních obligacních a o splnění závazků*, str. 72

⁹⁷ *Ibid* 95, str. 98; str. 93: *Zamlčení disciplinárního trestu při prodeji advokátní kanceláře jest uvedením v omyl ve věci hlavní*.

⁹⁸ *Ibid* 95, str. 91; *Ibid* 96, str. 72

⁹⁹ *Ibid* 95, str. 92; *Ibid* 96, str. 74

¹⁰⁰ ROUČEK, F. *Správa a omyl. Právník*. 1923., str. 183

¹⁰¹ SCHELLEOVÁ, I., SCHELLE, K. *Civilní kodexy 1811-1950-1964.*, str. 190

prohlášena okolnost stranami za rozhodnou. V opačném případě omyl ohledně vedlejší okolnosti neplatnost nezpůsobil, osoba uvedená v omyl se však mohla na původci domáhat přiměřené náhrady.¹⁰²

Na základě dobové doktríny lze dokreslit význam uvedených termínů. O omylu vedlejším se hovořilo např. v případě, kdy se smluvní strana domnívala, že *prodáno bylo za hotové, kdežto ve skutečnosti prodáno bylo s šestiměsíčním sečkaním trhové ceny*.¹⁰³ Omyl ohledně této vedlejší okolnosti týkající se splatnosti tedy nevedl k neplatnosti. Při splnění dalších podmínek ale mohl být předmětem úpravy vzájemných povinností podle zvyklostí poctivého obchodu, např. stanovením, že placení bude na tři měsíce, na místo původních šesti. Tím bylo dosaženo *přiměřené náhrady*.

Jak je vidět, konstrukce podstatné náležitosti prohlášené stranami a konstrukce vedlejší okolnosti se výrazně překrývají a není mezi nimi jednoznačná dělící čára. Jednání stran směřující k prohlášení jakékoliv okolnosti za významnou ve svém důsledku vede k tomu, že omyl v této okolnosti povede k neplatnosti právního jednání, nehledě na to, zda se jednalo o prohlášení ve smyslu §871 či 872. Za zdůraznění též stojí, že omyl buď a) mohla způsobit osoba druhá, ať už sama, anebo skrze 3. osobu, nebo si za b) omyl mohla způsobit osoba sama a strana druhá si toho pouze byla vědoma.¹⁰⁴ Existence jedné nebo druhé skutečnosti však byla podmínkou. Vedle této základní úpravy znalo tehdejší právo také specifickou úpravu *omylu v osobě, omylu vyvolaném lstí, omylu v pohnutce* a také *omluvitelnosti omylu*, o kterých bude zmínka později.

4.3. Občanský zákoník 1950

Zákon č. 141/1950 Sb. ze dne 25. října 1950 úpravu omylu přesunul na začátek zákona, konkrétně do hlavy třetí nazvané právní úkony (dnes právního jednání), která se věnovala též neplatnosti právních úkonů. Oproti předchozí právní úpravě došlo v tomto zákoníku ke zestručnění a zúžení textace úpravy omylu. V souladu s předchozí právní úpravou byla zachována koncepce omylu **podstatného**, protože již nadále nerozlišoval mezi omylem ve věci hlavní a její podstatné vlastnosti. Dle §35 první věty platilo pouze, že: *Omyl činí právní úkon neplatný, týká-li se jeho podstaty*. Touto podstatou právního úkonu se chápala povaha právního jednání, předmět smlouvy, či identita osoby.¹⁰⁵ Právě omyl v osobě je pak zajímavý tím, že je mu věnován samostatný

---

¹⁰² „dátí osobě v omyl uvedené přiměřenou náhradu“

¹⁰³ SEDLÁČEK in ROUČEK, F. a SEDLÁČEK, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Repr. pův. vyd. z r. 1936, str. 97

¹⁰⁴ Text zákona: „nebo ji patrně „musil“ býti nápadný“

¹⁰⁵ LUBY in KNAPP, V. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek I.*, str. 209

odstavec.¹⁰⁶ Úprava si v tomto směru zachovává požadavek kauzálnosti, tedy toho, aby byl omyl pro uskutečnění právního jednání rozhodný.¹⁰⁷

Obdobně jako předchozí úprava zde byl také omyl v okolnosti **vedlejší**¹⁰⁸, který platnost úkonu nenarušoval, *ledaže byla ona okolnost podle projevené vůle rozhodující*. Tehdejší právní věda to trefně komentuje tak, že např. kvalita předmětu smlouvy je někdy vedlejší okolností, ale v jednotlivých případech může být povýšena na rozhodující okolnost, tj. takovou, bez které by úkon nebyl učiněn.¹⁰⁹ Za zdůraznění stojí, že tato právní úprava nepřiznávala v případě tohoto omylu přiměřenou náhradu.

Rozdíl spočíval také v tom, že zákon nevyžadoval v případě *prostého* omylu účast druhé strany, tedy aby omyl vyvolala nebo o něm alespoň věděla. To se vyžadovalo pouze u kvalifikovaného omylu vyvolaného lstí podle §33,¹¹⁰ se kterým zákon jako předchozí právní úprava počítal. Někdejší komentář uvádí, že *omyl tu je bez rozdílu, zda jej druhá strana v době jednání postřehla či nikoliv. Právní úkon je tak či onak neplatný*.¹¹¹ Takováto právní konstrukce je ovšem hrubě nevyvážená směrem k druhé smluvní straně, která žije v podstatné právní nejistotě. S přihlédnutím k výše popsaným teoriím by dle tohoto výkladu byla upozaděna ochrana adresáta a posílena ochrana vůle zmýleného, který by se mohl dovolat libovolně neplatnosti. Pokud by např. strany uzavřely smlouvu o koupi knihy, kterou by strana kupující považovala za unikátní výtisk slavného autora a strana druhá o knize neměla žádné hlubší znalosti ani knihu s tímto úmyslem neprodávala, mohla by se strana v omylu posléze dovolat neplatnosti smlouvy a požadovat navrácení plnění, přestože druhá strana neměla na situaci žádného přičinění. K takovému přístupu je nutné poznamenat komentář literatury. Situace, kdy druhá strana nemohla poznat, že osoba první je v omylu ohledně svého projevu (tedy, že projevila něco, co nechtěla), *bude mít za následek, že se bude moci dovolávat učiněného mylného projevu*.¹¹² Tento projev *zásady ochrany důvěry v učiněný projev* tak vlastně staví omyl první osoby zcela mimo ochranu a upřednostňuje zájmy druhé osoby.¹¹³ To rozmělnuje v počátku tohoto odstavce popsanou pro adresáta nepříznivou situaci.

---

¹⁰⁶ §35 odst. 2 *Omyl v osobě je podstatný, pokud by se bez něho nebyl právní úkon uskutečnil*; SCHELLEOVÁ, I., SCHELLE, K. *Civilní kodexy 1811-1950-1964.*, str. 302

¹⁰⁷ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 754

¹⁰⁸ §35 odst. 1 *Týká-li se omyl jen okolnosti vedlejší, je právní úkon platný, ledaže je ona okolnost podle projevené vůle okolností rozhodující.*; Ibid 106, str. 301

¹⁰⁹ LUBY in KNAPP, V. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek I.*, str. 209

¹¹⁰ §33 odst. 1 *Projev vůle, k němuž byl někdo druhou stranou přiveden lstí nebo bezprávnou vyhrůžkou vzbuzující důvodnou bázeň, je neplatný.*

¹¹¹ LUBY in KNAPP, V. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek I.*, str. 209

¹¹² Ibid 111, str. 209

¹¹³ Závěr se opírá o §31 odst. 1, a to o pravidlo, že projev vůle je třeba vykládat tak, jak to se zřetelem k okolnostem, za kterých byl učiněn, odpovídá pravidlům socialistického soužití. Ibid 111, str. 221

Nebyl zároveň činěn žádný rozdíl v tom, zda se jednalo o omyl vůle či jejího projevu. Omyl ve vůli byl ale pozorně odlišován od omylu v pohnutce, o kterém zákon výslovně nemluvil a který ve smyslu tehdejší právní úpravy právně významným nebyl.¹¹⁴

4.4. Občanský zákoník č. 40/1964 Sb.

Tento, dnešní právní úpravě bezprostředně předcházející, občanský zákoník upravoval omyl ve dvou zněních, a to ve znění původním a následném po „velké novele“ č. 509/1991 Sb. Lze souhlasit s Melzerem, že zákoník převzal dosavadní pravidla za jejich současné trivializace.¹¹⁵ První znění upravovalo omyl v §49 následovně: *Účastník, který jednal v omylu, jež druhý účastník vyvolal nebo jenž druhému účastníkovi musel být znám, má právo od smlouvy odstoupit, jestli se omyl týká takové okolnosti, že by bez něho ke smlouvě nedošlo.* Vzhledem k textaci lze říci, že si úprava zachovala požadavek příčinnosti viz sousloví „by bez něho ke smlouvě nedošlo“. V odstavci dva pak zákon rozlišoval omyl vyvolaný úmyslně, tj. lstí, u kterého měl právo na odstoupení pomýlený, *ať už jde o jakýkoliv omyl.* Při lstivém uvedení v omyl tedy nehrálo roli, zda byl pro uskutečnění právního jednání kauzální – rozhodující.¹¹⁶

Pozorný čtenář si již mohl povšimnout též toho, že zákon nespojoval s omylem neplatnost právního úkonu (dnes jednání), ale zakládal namísto toho právo na odstoupení od smlouvy. Zcela vypuštěna byla užší zmínka o omylu v osobě a pohnutce. Právě opomenutí explicitního vyloučení účinku omylu v pohnutce pak v kombinaci s textací zavdávalo otázce, zda i samotný omyl v pohnutce nezakládal právo na odstoupení od smlouvy. Takový přístup by přitom nijak nenavazoval na původní právní úpravu a zároveň by podstatně narušoval právní jistotu, která byla proklamovaným znakem tehdejšího socialistického soužití.¹¹⁷

Úprava omylu dle §49a, tedy po zmíněné novele, zněla: *Právní úkon je neplatný, jestliže jej jednáající osoba učinila v omylu, vycházejícím ze skutečnosti, jež je pro jeho uskutečnění rozhodující, a osoba, které byl právní úkon určen, tento omyl vyvolala nebo o něm musela vědět. Právní úkon je rovněž neplatný, jestliže omyl byl touto osobou vyvolán úmyslně. Omyl v pohnutce právní úkon neplatným nečiní.* Na první pohled je zřejmé, že byl opuštěn koncept odstoupení od smlouvy a přistoupilo se k neplatnosti, konkrétně neplatnosti relativní,¹¹⁸ což ostatně vyplývalo

---

¹¹⁴ LUBY in KNAPP, V. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek I.*, str. 208

¹¹⁵ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III*, str. 754

¹¹⁶ PLANK in KNAPP, V., PLANK, K. a kol. *Učebnice československého občanského práva: Svazek I – obecná část.* Praha: Orbis, 1965, str. 238

¹¹⁷ Ibid 116, str. 237

¹¹⁸ DAVID in FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář k zák. 40/1964* Praha: Wolters Kluwer, 2009., str. 278

přímo z textu §40a.¹¹⁹ Nově též užívá pojmu *skutečnosti rozhodující*, která pracuje s již výše použitou dogmatikou omylu podstatného. Omyl podstatný (ve skutečnosti rozhodující) se musí týkat *skutečnosti, o níž lze soudit, že kdyby byla jednacímu správně, pravdivě a náležitě známa, nebyl by právní úkon vůbec učinil.*¹²⁰

S ohledem na nedůslednost úpravy předchozí (znění §49) se nově (byť předcházející zákoníky úpravu měly) vylučuje význam omylu v pohnutce, který neplatnost nečiní, což lze s přihlédnutím k předchozím nejasnostem ocenit. Za zmínku stojí též rozlišování omylu vnitřního a vnějšího. Vnější omylem se chápal projev vůle, který byl pozměněn vlivem prostředků či jiných okolností během přepravy, který předvídal §45 odst. 2 a odkazoval na řešení dle obecné úpravy omylu dle §49a.¹²¹ I pro následující výklad je podstatné, že v obou modifikacích zákoníku bylo vždy vyžadováno, aby druhá osoba omyl buďto vyvolala, nebo jí byl aspoň znám (o něm musela vědět).¹²²

Význam, konkrétní odlišnosti a vliv předcházející právní úpravy a s ní související literatury se bude linout jako červená nit skrze výklad týkající se současné úpravy §583 a násl. v o.z. tak, aby byly pro čtenáře co nejpřehlednější.

5. Druhy omylů

K problematice omylu je možné přistupovat z mnoha pohledů a rozlišování jednotlivých druhů se tak děje na základě různých kritérií. Hned na počátku tohoto výkladu je vhodné upozornit, že některé rozlišování druhů omylů má více než praktické spíše akademické důvody. Jak zmiňuje i profesor Tichý, *rozlišování z hlediska interpretace české právní úpravy nemá valný význam.*¹²³ Prostor věnovaný rozboru jednotlivých druhů omylů v této práci ale poslouží i k vysvětlení některých historických souvislostí a vazeb na další ustanovení o.z., které by jinak mohly zůstat upozaděny. Jiné rozlišování, například omylu podstatného či omylu omluvitelného, je naproti tomu pro praktické využití institutu v podstatě nepostradatelné.

Druhou poznámkou pak je, že míra podrobnosti rozebírání omylu na druhy a podruhy skrze historický vývoj vedla k terminologické nejednotnosti.¹²⁴ Ta pak zapříčiňuje občasné

---

¹¹⁹ *Jde-li o důvod neplatnosti právního úkonu podle ustanovení § 49a, § 140, § 145 odst. 2, § 479, § 589, § 701 odst. 1, § 775 a § 852b odst. 2 a 3 považuje se právní úkon za platný, pokud se ten, kdo je takovým úkonem dotčen, neplatnosti právního úkonu nedovolá.*

¹²⁰ ZUKLÍNOVÁ in ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. 1. svazek § 1-487*, str. 300

¹²¹ *Ibid* 120, str. 300

¹²² *Ibid* 120, str. 300: *Vědomostí o omylu se rozumí jeho objektivní seznatelnost spojená se subjektivní schopností omyl seznat.*

¹²³ TICHÝ, L., *Obecná část občanského práva.*, str 282

¹²⁴ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III*, str. 756

komplikovanější přenášení myšlenek starších autorů, kteří ve své době připisovali, i dnes používaným termínům, odlišný či posunutý význam.

5.1. Omyl právní a omyl skutkový

První dělení, které přichází v úvahu, je rozlišení omylu **právního**. Jeho logickým protipólem pak je omyl založený na neznalosti nesouvisející s právní úpravou. Pro jednoduchost budu o takovém omylu mluvit jako o **skutkovém**.¹²⁵

Vzhledem k tomu, že právní omyl nemá zákonnou definici, bude muset posloužit definice užitá Nejvyšším soudem: *Právní omyl spočívá v neznalosti anebo v neúplné znalosti obecně závazných právních předpisů a z toho vyplývajícího nesprávného posouzení právních důsledků právních skutečností*.^{126,127}

I čtenář bez právního vzdělání se přitom téměř jistě setkal s obecně známou poučkou *neznalost zákona neomlouvá*. Jedná se o zásadu platící již od římského práva.¹²⁸ Současný o.z. stejně jako předcházejí (40/1964 Sb.) *občanský zákoník, na rozdíl od obecného občanského zákoníku z roku 1811 (OZO)*¹²⁹, *zásadu nedeklaruje*¹³⁰. Literatura vztahující se k OZO nekompromisně konstatovala neomluvitelnost tohoto omylu, *neboť znalost zákonů se předpokládá*.¹³¹

Striktní vymáhání zásady by relevanci právního omylu logicky zcela vyloučilo.¹³² Nejvyšší soud ale přípustnost omylu právního přijímá, byť ho vnímá jako situaci, která je skutečně výjimečnou.^{133,134} Hlavní úskalí omylu právního leží v jeho omluvitelnosti¹³⁵ (kategorie vysvětlena v kapitole 9). Pro stručnost lze nyní předeslat, že omluvitelnost spočívá v tom, že

---

¹²⁵ Ibid 124, str. 756

¹²⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.05.2012, sp. zn. 25 Cdo 3037/2011; Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22.10.2002, sp. zn. 22 Cdo 929/2001 [SR 1/2003 s. 7 Soudní rozhledy, 1/2003; C 1495 Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek NS, 21/2003]; Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.5.2014, sp. zn. 29 Cdo 2050/2011 [C 14116 Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek NS, 26/2014]

¹²⁷ Definice ze zahraniční literatury SEFTON-GREEN, R. *Mistake, fraud and duties to inform in European contract law*. New York: Cambridge University Press, 2005, str.196: „A mistake of law can be defined as a lack of knowledge and/or false opinion as to the existence and/or meaning and/or the applicability of rules pertaining to the law.“

¹²⁸ HEYROVSKÝ, L. *Dějiny a system soukromého práva římského*. 5. vyd. Praha: Otto, 1921, str. 133

¹²⁹ „§2 Neznalost zákona neomlouvá, jakmile zákon byl řádně vyhlášen. Byť z tohoto pravidla zákon připouští výjimky, a to v případě nabytí poctivé držby (§ 326 o. z. o. „pro neznalost zákona lze být poctivým držitelem“) a v souvislosti s bezdůvodným obohacením (§ 1431 o. z. o.)“ SPÁČIL, J. Neznalost zákona, právní omyl a oprávněná držba. Brno Právní rozhledy 5/2000, str. 189

¹³⁰ Ibid 126 či ELIÁŠ in ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008*. 1. svazek § 1-487, str. 570

¹³¹ SEDLÁČEK, J. *Obligační právo*. I., *Obecné nauky o právních jednáních obligacních a o splnění závazků*, str. 73

¹³² MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 756

¹³³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.05.2012, sp. zn. 25 Cdo 3037/2011; Nebo Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 4652/2015: „Omluvitelným omylem může být výjimečně i omyl právní.“

¹³⁴ Obdobně podle Lubyho má právní omyl právní význam jen v případě, kdy je jeho relevance výjimečně právem uznaná, jinak platí zásada, že se na něj, pokud jde o protiprávnost vlastního jednání a jeho výsledku, nelze odvolávat. Luby, Š.: *Prevenca a zodpovednosť v občianskom práve*. Díl I. Bratislava 1958, str. 492 in SPÁČIL, J. Neznalost zákona, právní omyl a oprávněná držba. Brno Právní rozhledy 5/2000, str. 189

¹³⁵ Ibid 132, str. 756

jednající nemohl svému omylu zabránit, tj., že omyl nastal, ač on zachoval určitou míru pozornosti a nemohl se ho tudíž vyvarovat.

Definování hranic přípustnosti omylu je následující. *Pouhá neznalost jinak jasného a nepochybného ustanovení zákona omluvitelná není, neboť při zachování obvyklé opatrnosti se předpokládá, že každý se seznámí se zákonnou úpravou právního úkonu, který hodlá učinit.*¹³⁶ Přestože je tedy možné uzavřít, že obecnou znalost právní úpravy, tj. znalost právního textu a jeho chápání skrze jazykový výklad, je nutné vyžadovat ode všech, je nutné připustit, že je právo mnohdy odlišné od pouhé textace zákona¹³⁷ a existují nuance a odchylky, které jsou těžko zachytitelné i pro zkušeného právníka.^{138,139} Text se kromě jazykového výkladu podrobuje nespočtu dalších metod.¹⁴⁰ Nad rámec toho, jak bude zákon chápán doktrína, je nejvýznamnější, jak ho budou chápat soudy. Soudy, které mohou svůj názor revidovat a v průběhu času modifikovat, častokrát i v rámci různých senátů jednoho soudu. Přestože není judikatura s ohledem na náš právní systém pramenem práva,¹⁴¹ je přesto důležitým pramenem poznání práva.¹⁴² V tomto směru stojí za zmínku i §13 o.z. *Je-li určitá otázka soudem posouzena s určitým výsledkem, je založeno legitimní očekávání ostatních subjektů, že v jejich případě se bude postupovat podobně. Toto pravidlo bude prakticky významné zejména v případech, kdy se hodnotí dobrá víra subjektu – právní omyl založený na dosavadní ustálené judikatuře je zpravidla omluvitelný.* Na okraj lze poznamenat, že *důvěra v existující judikaturu nevyčerpává případy omluvitelného právního omylu.*¹⁴³ Pokud nahlížíme na problém v širší perspektivě, je jasné, že právní omyl má více vrstev, s tím, že čím více se vzdaluje od samotného textu zákonem – doktrinálním či soudním výkladem, tím se zvyšuje pravděpodobnost omluvitelnosti omylu.

---

¹³⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2000, sp. zn. 22 Cdo 536/2000

¹³⁷ Law in books and law in action viz Nález Ústavního soudu ze dne 28.1.2014, Pl.ÚS 49/10 [SR 4/2014 s. 126 Soudní rozhledy, 4/2014], bod 9. s odkazem na Roscoe Pound. An Introduction to the Philosophy of Law. New Haven: Yale University Press, 1922, kapitola III. The Application of Law

¹³⁸ To bylo známo již za první republiky viz Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 19.5.1925, sp. zn. R II 150/25, Publikováno: Vážný 5054 Vážný (Sbírka rozhodnutí NS 1919-1945), VII-a/1925 „...zákon opravdu od každého vyžaduje znalost všeho práva a každého jeho ustanovení, ačkoli v celé říši není ani jediného člověka, jenž by se takovou znalostí zákona chlubit mohl...“

¹³⁹ „Snad každý se setkal s případy, kdy znění zákona je nejasné“ SPÁČIL, J. Neznalost zákona, právní omyl a oprávněná držba. Brno Právní rozhledy 5/2000, str. 189

¹⁴⁰ MELZER, F. Metodologie nalézání práva: úvod do právní argumentace.; WINTR, J. Metody a zásady interpretace práva.

¹⁴¹ „V českém právním řádu, obdobně jako v jiných kontinentálních systémech, lze vyloučit, že by judikatura vyšších soudů působila ve formě formálně závazného precedentu.“ KÜHN, Z. in BOBEK, M., KÜHN, Z. a kol. Judikatura a právní argumentace, str. Str.112

¹⁴² MELZER / TÉGL in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek I, str. 229

¹⁴³ Ibid 142, str. 233

Judikatura kromě nejasného znění zákona připouští i způsobení omluvitelnosti skrze jeho vyvolání státním orgánem.¹⁴⁴

Pro doplnění výkladu uvádím příklad omluvitelného právního omylu: „nelze považovat za neoprávněného držitele toho, kdo se držby uchopí na základě jednoho z možných výkladů zákona, bylo-li k tomuto výkladu možno dojít při zachování obvyklé opatrnosti“.¹⁴⁵ Je na místě také okomentovat, že v tomto příkladě právní omyl nevystupuje jako vada právního jednání, ale jako jakési referenční kritérium pro posouzení stavu věci, konkrétně posouzení subjektivního pohledu osoby ve vztahu k věci, který je rozhodující pro to, zda byla splněna kritéria například pro vydržení. Přesto příklady splňují svou ilustrační úlohu.

Hezký příkladem reprezentujícím rozdíl mezi omylem skutkovým a právním jsou následující situace: Pokud kontrahent kupuje předmět, o němž objektivně neví, že k němu převodci zaniklo vlastnické právo, např. pro odstoupení původního prodejce, je ve skutkovém omylu. Pokud ale kupuje od převodce, o kterém ví, že věc našel a domnívá se, že nalezením se stal vlastníkem, jedná se o omyl právní (zde neomluvitelný).¹⁴⁶ Dalším příkladem neomluvitelnosti, který řešil Nejvyšší soud, byla situace, kdy se kontrahenti domnívali, že věcná práva k nemovitostem mohou být založena ústní smlouvou. Soud konstatoval, že osoby při zachování obvyklé míry opatrnosti museli vědět, že taková práva nelze ústně zřídit a omluvitelnost tak není na místě.^{147, 148}

Zajímavou otázkou je, zda je pro posouzení omluvitelnosti významná míra právní erudice, vzdělanosti či jiných poměrů jednajícího.¹⁴⁹ Dle Spáčila vzhledem k tomu, že omluvitelnost je třeba posuzovat s přihlédnutím k oprávněným požadavkům na znalost platného práva, a nikoliv podle úrovně jednajícího, je úroveň jednajícího bez významu.¹⁵⁰ Tento názor se v současné praxi Nejvyššího soudu poněkud relativizuje, když se neomluvitelnost omylu dovozuje typicky pro

---

¹⁴⁴ Právní omyl může být omluvitelný i proto, že byl vyvolán státním orgánem, neboť držitel může důvodně předpokládat, že státní orgány znají právo. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 7. 2009, sp. zn. 22 Cdo 4484/2007

¹⁴⁵ SPÁČIL, J. Neznalost zákona, právní omyl a oprávněná držba. Brno Právní rozhledy 5/2000, str. 189

¹⁴⁶ Ibid 145, str. 189

¹⁴⁷ PETR, B. Vydržení v českém právu., str. 70

¹⁴⁸ Neomluvitelnost je na místě dále např. proto, že Ustanovení o podmíněnosti převodu nemovitostí vkladem do katastru emovitostí nelze přitom mít za objektivně nejasná. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.05.2012, sp. zn. 25 Cdo 3037/2011; ze starší literatury: „Proplacení směnky učiněné z neznalosti zákona nedává nároku na náhradu škody z toho vzniklé“ SEDLÁČEK in ROUČEK, F. a SEDLÁČEK, J. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, Repr. pův. vyd. z r. 1936 str. 95

¹⁴⁹ Lze připomenout, že § 1297 OZO stanovil, že se „předpokládá, že každý, kdo má rozum, jest schopen takového stupně bedlivosti a pozornosti, jehož lze užítí při obyčejných schopnostech“ A dnes aktuální o.z. v § 4(1) Má se za to, že každá svéprávná osoba má rozum průměrného člověka i schopnost užívat jej s běžnou péčí a opatrností a že to každý od ní může v právním styku důvodně očekávat.

¹⁵⁰ Ibid 145, str. 189

profesionalitu zmýlených – zejména developerů (byť jejich omyl byl třeba způsoben státním orgánem).¹⁵¹

Pouze krátce chci také poukázat na to, že zvláštní situací je, pokud je omyl vyvolán lstí [kapitola 7.6]. Takové lstivé jednání narušuje princip autonomie a poctivosti a dobrých mravů do té míry, že zákon odstupuje od požadavku na omluvitelnost a poskytuje ochranu bez ohledu na to. Příkladem: Pokud právník lstivě přemluví osobu, že k danému právnímu jednání je nutné, aby byl přítomen on jako osoba právně vzdělaná a aby byl třetí stranou smlouvy, protože to vyžaduje zákon, je na místě ochrana zmýleného, byť se zakládá na jeho nedostatečné znalosti právní úpravy, která by jinak měla být neomluvitelná.¹⁵²

5.2. Omyl vnější a omyl vnitřní a jejich modalities

Nyní bude věnována pozornost jinému druhu dělení. Skrze čas, jednotlivé právní úpravy i názory doktríny se rozvinulo a užívalo rozmanitých dělení jednotlivých *druhů* omylů. Ani v současné době není terminologie zcela jednotná a je proto vhodné věnovat prostor osvětlení celé problematiky. Přestože se náhledy v průběhu času lišily a liší, je možné vyzorovat určité stále se opakující vzory. Autoři se odjakživa pokoušeli zachytit, že omyl může nastat v různých fázích právního jednání a z různých důvodů. Dá se říci, že to, kde názorový průnik (skrze jednotlivé autory a čas) panuje nejsilněji, je shoda ohledně omylu při (či v) projevu a omylu ve (či při tvorbě) vůli/e.¹⁵³ Drtivá většina autorů se tak snaží podchytit nejvýraznější odlišnost, a to, zda se omyl týká představy jednajícího ještě před projevem vůle, nebo zda omyl vzniká právě v důsledku samotného projevu.

---

¹⁵¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7.2.2017, sp. zn. 22 Cdo 3155/2016 [Publikováno C 16420 Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek NS, 3/2018]: „*Stavebník coby profesionální developer si totiž musel při zachování obvyklé péče být vědom skutečnosti, že nejsou splněny předpoklady pro nakládání s majetkem státu. Existence omluvitelného právního omylu přichází do úvahy toliko ve výjimečných případech nesrozumitelné právní úpravy, což není posuzovaný případ.*“ nebo Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16.3.2016, sp. zn. 22 Cdo 4461/2015 [R 58/2018 civ. Sbírnka soudních rozhodnutí a stanovisek, 4/2018]: „*V projednávané věci bylo podle zjištění soudů v nalézacím řízení porušeno § 9 odst. 3 vyhlášky o hospodaření s národním majetkem, jehož mnohoznačný výklad se nenabízí. Porušení tohoto právního předpisu tak v zásadě nemohlo založit omluvitelný právní omyl ani u běžných subjektů. Na právním omylu stavebníka (nebylo zjištěno, že by o rozporu smlouvy s právním předpisem věděl) se však podílel stát; pokud by šlo o „průměrného“ stavebníka, nebyla by úvaha odvolacího soudu o omluvitelnosti omylu za této situace nepřiměřená. Nicméně dovolací soud s přihlédnutím ke všem okolnostem případu dospívá k závěru, že – vzhledem k tomu, že stavebník byl „profesionálem v oboru, který patřil mezi největší developery v České republice“ – byl právní omyl neomluvitelný.*“

¹⁵² MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 756

¹⁵³ Přůřezově např. DAVID, O. in FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář k zák. 40/1964* Praha: Wolters Kluwer, 2009.; ZUKLÍNOVÁ in ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. 1. svazek § 1-487*, str. 300; LUBY in KNAPP, V. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek I.*, str. 252

5.2.1. Omyl v projevu či omyl vnější

V rámci doktríny se o něm mluví též jako o omylu vnějším. Toto alternativní pojmenování má zachytit zejména fakt, že omyl je nedílně navázán na nějaké faktické konání, kterým jednatel navenek projevuje svou vůli. Vůle přitom netrpí vadou, ale (snaha o) její projev navenek ji nesprávně reprezentuje. Jde o něj tehdy, *když jednatel projevuje svou vůli nevědomky jiným způsobem, než ve skutečnosti chce.*¹⁵⁴ Konkrétní rozsah toho, co se chápe omylem v projevu, se různí. V této práci se pokusím prezentovat tento omyl v pojetí co nejširším, i se situacemi podobnými, tak aby si čtenář udělal nejkompaktnější představu.

5.2.1.1. Omyl při projevu (v projevu)

První podkategorií omylu v projevu je „omyl při projevu v projevu“. Tento nelibivý název podchycuje situaci, kdy jednatel projevuje něco, co nechtěl, a co má pak jiný význam, než který chtěl projevovat.¹⁵⁵ Starší literatura uvádí, že takovýto omyl vzniká nejčastěji tzv. *aberací*,^{156,157} tedy tím, že se osoba překlátila nebo přepsala¹⁵⁸, stejně tak v případech, kdy omyl vznikl nesprávným vyřazením.¹⁵⁹

Poslední zmíněné je přitom situací, kterou současný o.z. přímo předjímá. Historicky tak navazuje i na předchozí právní úpravu.¹⁶⁰ Konkrétně §571 o.z. říká¹⁶¹, že případy, kdy dojde ke změně projevu vůle vlivem prostředků použitých k přepravě¹⁶², budou řešeny dle ustanovení o omylu.¹⁶³ Oproti starším příkladům budou těmito prostředky dnes zejména provozovatel poštovních služeb, email, poskytovatel internetového připojení, popř. skrze tlumočnicka.¹⁶⁴ Poměrně logickou podmínkou aplikace ustanovení je, že projev vůle dojde modifikovaný,¹⁶⁵ ale ve formě, která je

¹⁵⁴ HANDLAR in LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I., str. 2101

¹⁵⁵ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 756

¹⁵⁶ „Posel vzkaz nesprávně vyřídil, písař, který ofertu nesprávně stylisoval, telegrafická depeše, která nesprávně byla expedována.“ KRČMÁŘ in *Právo občanské III. Právo obligační.*, str. 40

¹⁵⁷ LUBY in KNAPP, V. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek I.*, str. 219

¹⁵⁸ Z judikatury Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.4.2002, sp. zn. 22 Cdo 1131/2000: „Je-li vůle účastníků smlouvy vyjádřena v písemné smlouvě o převodu nemovitostí v rozporu s tím, co účastníci chtěli, jde o omyl v projevu, který sám o sobě nemá za následek, že smlouva nevznikne, ale může mít za následek neplatnost takové smlouvy.“

¹⁵⁹ Luby uvádí: „poslem, ve zkomoleném telegramu.“ Ibid. 157, str. 220

¹⁶⁰ Zák. 40/1964 Sb. §45 odst. 2: *Dojde-li projev vůle změněný vlivem prostředků, které navrhovatel použil, nebo jiných okolností nastalých během jeho přepravy, posuzuje se podle ustanovení o omylu (49a)*

¹⁶¹ §571: *Dojde-li projev vůle změněný vlivem prostředků použitých tím, kdo jednal, anebo jiných okolností nastalých během přepravy, posoudí se právní případ podle ustanovení o omylu.*

¹⁶² DOBROVOLNÁ in LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I., str. 2052

¹⁶³ Analogické použití §583 a násl. TICHÝ, L. in *Občanský zákoník: komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, str. 1414

¹⁶⁴ Ibid 162, str. 2052

¹⁶⁵ Např. „Ztratí se část nabídky nebo návrhu na uzavření smlouvy, dopis nabízející prodej věci za milion zmokne a zmizí dvě nuly, technickou závadou vypadne řádek z e-mailu.“ KIND in KINDL, M., ROZEHNAL, R. a kol. *Občanský zákoník: praktický komentář*, str. 357

nějakým způsobem pochopitelná jako projev vůle.¹⁶⁶ Profesor Tichý k ustanovení uvádí, že *došlý projev vůle považuje příjemce za skutečné, odesílatelem zamýšlené právní jednání*.¹⁶⁷ Takové tvrzení nepovažuji za jednoznačné, ale spíše nepřesné.

Podmínkou dovolání se omylu ve smyslu §583 totiž je, dle textu zákona, skutečnost, že druhá strana omyl vyvolala. Vyvolání druhou stranou je u omylu v projevu obecně poměrně složité představitelné. V úvahu přichází např. neúmyslné předložení špatně nadefinované smlouvy, jejímž podpisem se dostal jednající do omylu (viz níže „Omyl při projevu v obsahu“). V jiných případech (kterých bude většina) ale nebude mít na omylu v projevu adresát žádného přičinění. Zde opět do popředí vystupuje důležitost teorie důvěry a ochrany adresáta jednajícího ve víru v projev vůle. Za situace, kdy, jak je výše zmíněno, je příjemce v dobré víře ve vážnost a úmysl druhé strany, nepřichází analogická úprava omylu vůbec v úvahu. Naopak adresát by měl být chráněn důvěrou v projevené.

Zajímavější otázkou je, za jakých okolností tedy vůbec lze úspěšně aplikovat ustanovení o omylu. Konstrukce před účinností totiž na rozdíl současného o.z. fungovala tak, že kromě omylu, který druhá osoba vyvolala, počítala i s omylem, o kterém *musela vědět*¹⁶⁸. Tento zdánlivě neškodný dovětek přitom podstatně rozšiřuje aplikační prostor úpravy tohoto omylu. Adresát právního jednání, byť omyl nevyvolal, musel v takovém případě přezkoumat obsah právního jednání a na základě objektivních měřítek zhodnotit, zda osoba nejedná v omylu. Pokud by něco zavadalo pochybám (např. nepřiměřeně vysoká částka ve smlouvě), bylo na místě to, aby u protistrany ověřil, zda v omylu není.

K takovému závěru o *přiměřené péči* příjemce právního jednání dochází ve vztahu k právní úpravě o.z. i prof. Tichý. Ten uvádí: „*Pochybnosti o pravosti a původnosti takovéhoho projevu by měl projeviti vůči odesílateli, aby tak předešel následkům omylu*“.¹⁶⁹ Dnes účinná právní úprava ale pouhé *vědomí* strany o omylu nepředvídá, protože mluví pouze o situaci, kdy byl jednající *v omyl uveden druhou stranou*. Otázce vhodnosti a potřebnosti rozšíření současné textace o.z., tak aby neaplikovala pouze v případech omylu *přímo vyvolaného*, je věnována samostatná [kapitola 7.5.1]. Je kuriózní, že prof. Tichý ke svým závěrům dochází, aniž by se s touto otázkou vypořádal.

---

¹⁶⁶ DOBROVOLNÁ in LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I, str. 2052

¹⁶⁷ *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, str. 1414

¹⁶⁸ §49a Právní úkon je neplatný, jestliže jej jednající osoba učinila v omylu, vycházejícím ze skutečnosti, jež je pro jeho uskutečnění rozhodující, a osoba, které byl právní úkon určen tento omyl vyvolala nebo o něm musela vědět.

¹⁶⁹ TICHÝ, L. in *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, str. 1416

Současná úprava §571 v kombinaci s §583 a násl. je, pokud budeme vycházet pouze z textu zákona, převážně nevyužitelná¹⁷⁰ a limituje se na případy, kdy adresát právního jednání omyl vyvolal, což je představitelné zejména u lsti [kapitola 7.6.2].^{171,172}

Velmi blízko kategorii omylu v projevu jsou chyby v psaní nebo počtech předvídané §578. Ty ovšem vykazují významnou vlastnost, kterou je to, že jejich význam je **nepochybný**. Tato přepsání, překlepy, technické nedostatky, matematické chyby, nedopatřením proškrtnutá místa na tiskopisech^{173,174} apod. jsou natolik zřejmé, že, byť neodpovídají vůli stran, nezpůsobují vadu právního jednání a nemají vliv na jeho platnost.¹⁷⁵ Tato ustanovení v podstatě řeší zdánlivý omyl v projevu.¹⁷⁶ Pokud jsou pochybnosti o významu projevu vůle, je třeba se pokusit je odstranit za pomoci interpretace, k jejímuž použití dává o.z. návod např. v §556.¹⁷⁷ Pokud se pochybnosti nepodaří odstranit je nutné konstatovat nesrozumitelnost či neurčitost právního jednání.¹⁷⁸

5.2.1.2. Omyl při projevu (v obsahu)

Druhou větví omylu v projevu je omyl v obsahu.¹⁷⁹ Tento omyl mnoho autorů neodlišuje či ho implicitně zařazuje pod omyl předchozí.^{180,181} Lehkou odlišnost od předchozí kategorie bylo

---

¹⁷⁰ DOBROVOLNÁ in LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I., str. 2052: *zákonem předvídaná možnost jednajícího napadnout platnost jeho právního jednání postiženého omylem v projevu způsobeným prostředky použitými při komunikaci podle ustanovení o omylu je minimální. K tomu se doplňuje ještě, že: „Zákon tak zcela zřejmě postrádá ustanovení, které se objevuje v jiných právních řádech o tom, že ten, kdo nechtěl projevit vůli určitěho obsahu, se může dovolat jeho neplatnosti, pokud by při znalosti skutečné situace a rozumném zhodnocení případu takový projev vůbec neučinil“*

¹⁷¹ Prof Tichý uvádí naopak, že by zcela výjimečně bylo možné použít jako analogické předpis o omylu, který byl vyvolán lstí. TICHÝ, L. in *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, str. 1415

¹⁷² Doc. Zucklínová uvádí: *Má-li být právní případ posouzen podle ustanovení o omylu, rozumí s tím možnost vhodné analogické aplikace ustanovení §583 n., a to nejspíš nikoli §585 (omyl vyvolaný úmyslně), byť ani takový případ a priori nelze vyloučit.* ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura.*, str. 110

¹⁷³ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 9. 1997, sp. zn. 5 Cmo 494/96

¹⁷⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2001, sp. zn. 26 Cdo 2139/2000: *„...situaci, kdy je obsah právního úkonu nepochybný, pouze jsou sníženy jeho vyjadřovací kvality zjevnému a smyslu ujednání jinak neodporujícími chybami vzniklými v procesu vytváření textu či při výpočtech (např. překlepy, jiné technické nedostatky v psaní, matematické chyby, apod)“*

¹⁷⁵ HANDLAR in LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I., str. 2069

¹⁷⁶ Ibid 171, 2014, str. 1434

¹⁷⁷ *Výklad dle úmyslu jednajícího, byl-li takový úmysl druhé straně znám, anebo musela-li o něm vědět; výklad dle toho jaký úmyslu by mu přikládala osoba v postavení toho, jemuž je projev vůle určen.*

¹⁷⁸ Jednání bude zdánlivé §553 odst. 1 *O právní jednání nejde, nelze-li pro neurčitost nebo nesrozumitelnost zjistit jeho obsah ani výkladem.* ZUKLÍNOVÁ, M. *Zdánlivé právní jednání* [online]. [cit. 2019-11-19]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/rekodifikace/zdanlive-pravni-jednani>

¹⁷⁹ Rozlišení dvou typů s odkazem na německou literaturu komentuje i Tichý. Zároveň upozorňuje, že rozlišení konkrétních typů bude složité. Ibid 176, str. 1466

¹⁸⁰ Tak činí třeba Luby viz LUBY in KNAPP, V. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek I.*, str. 219

¹⁸¹ Mluví o něm např. Tilsch: *„Má-li prohlášující za to, že obsah jeho prohlášení má (úplně neb částečně) jiný smysl než ten, jež prohlášení má dle výkladu objektivního (tj. objektivně), mýlí se o jeho obsahu.“* Pro opětovnou reprezentaci nejednotné terminologie a dělení: Tilsch zase do omylu v obsahu zařazuje vedle akceptace listiny, např. už výše přeroknutí, přepsání. TILSCH, E., SPÁČIL. J. *Občanské právo: část všeobecná*. Reprint původního vydání, str. 167

možné vypozerovat i z pramenů římského práva.¹⁸² Např. Luby chápe již zmíněnou aberaci i situaci, kdy osoba *použila slov ve smyslu odchylném od jejich obecně užívaného významu*. Může spočívat i v roztržitém podepsání listiny či přikývnutím hlavy na nabídku.¹⁸³ Všechny tyto příklady je možné ve zde prezentovaném dělení zařadit do této kategorie. Nuance, která ho odlišuje od druhu předchozího, spočívá v lehce odlišné povaze. Jednající si zde totiž „stojí“ za svým projevem – ten nebyl v žádném směru zkomolen a modifikován, jednající pouze má jinou představu o tom, co takový projev znamená a k jakým důsledkům směřuje. V pozadí tedy stojí nesoulad za a) vůle – toho, co si osoba skutečně přeje, aby se stalo – za b) projevem, který v jejích očích vůli projevuje – a za c) skutečného následku, který projev vyvolá.

Současná literatura vedle již zmíněné akceptace nabídky, o jejímž obsahu má akceptant špatnou představu, uvádí další příklady spočívající např. v nesprávném použití odborných termínů, použití slov v cizím jazyce, o nichž se domnívá, že znamenají něco jiného.¹⁸⁴ Do této kategorie lze zařadit i početní či kalkulační omyl spočívající v tom, že jednající strana udělá chybu při vyčíslení částky či ohledně okolnosti, která je základem takového výpočtu.¹⁸⁵

Jako příklad nesprávného použití slov si lze představit situaci, kdy při formulaci návrhu smlouvy osoba užije slovního spojení „*ex nunc*“ s tím, že se domnívá, že zavazuje druhou stranu, aby určitá plnění doplnila zpětně, z období předcházejícího, byť by takový záměr vystihovalo na místo toho slovní spojení „*ex tunc*“. Stejně tomu bude v případě, kdy dojde k akceptaci návrhu, který obsahuje termíny, o kterých mám špatnou představu, protože akceptace je projevem vůle, tato vůle je zastřena omylem spočívajícím ve špatné vědomosti o významu slov v ofertě. Akceptací došlo k přijetí oferty a bylo projevováno objektivně něco jiného, než dle vůle, která stojí v pozadí, být mělo. Zcela samostatnou, byť velmi podstatnou je otázka omluvitelnosti takovýchto omylů. Jak bude ukázáno v samostatné [kapitola 9.3], klade současná praxe na zmýlené poměrně vysoké nároky týkající se toho, aby se svému omylu vyhnuli. Osoby v takto předestřených skutkových okolnostech by pravděpodobně těmto vysokým podmínkám nedostály. Tento druh omylu si osoba typicky způsobí sama. K tomu lze zmínit rozhodnutí Nejvyššího soudního dvora citované v prvorepublikové literatuře¹⁸⁶, která uvádí, že: „*Dohoda nemůže býti pro omyl napadena, proto, že*

---

¹⁸² SOMMER, O., SPÁČIL, J., *Učebnice soukromého práva římského*, str. 81: „*Omylem v obsahu (na rozdíl od přeroknutí, předání, jiných projevů roztržitosti) chápeme učiní-li sice jednající projev, který zamýšlel, ale spojuje s ním jiný smysl, než projev objektivně má. Projev odporuje vůli projevové. To, co si jednající představoval jako obsah projevu, není projevováno, to, co je projevováno, není chtěno.*“

¹⁸³ LUBY in KNAPP, V. *Učebnice občanského a rodinného práva*. Svazek I, str. 220

¹⁸⁴ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 757

¹⁸⁵ TICHÝ, L., *Obecná část občanského práva.*, str. 284

¹⁸⁶ Rozhodnutí GL. U.N.F. 4028 viz SEDLÁČEK in ROUČEK, F. a SEDLÁČEK, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Repr. pův. vyd. z r. 1936, str. 95

listina o ní obsahuje také okolnost, o níž nebylo ústně výslovně mluveno, zůstalo-li písemné vyhotovení v rukou napadající strany a této nebylo druhou stranou překáženo, aby jej před podpisem přečetla.“

Luby trefně poznamenává, že k omylu při projevu (u obou kategorií) může dojít z různých příčin, které buď stojí na straně jednatelů – je nepozorný, roztržitý, nebo jsou důsledkem již zmíněné lsti – druhá strana podstrčila smlouvu odchylojící se od ústní dohody.¹⁸⁷ V prvním případě též z důvodů stojících mimo dispozici obou stran, jako tomu je ve zmíněných situacích změn nastalých během přepravy.¹⁸⁸

5.2.2. Omyl ve vůli či omyl vnitřní

Omyl při tvorbě vůle či omyl vnitřní se naproti výše uvedenému (kde jde o zkreslení, zkomolení či změny během dopravy)¹⁸⁹ vyznačuje především tím, že vnitřní vůle trpí nedostatkem, odchyluje se některým způsobem od objektivní reality. Subjektivní představa osoby – to, jak skutečnosti vnímá a chápe – je odlišná od toho, jak se skutečnosti v reálu mají. *Týká se přitom skutečností, které měly vliv na rozhodnutí učinit daný projev vůle.*¹⁹⁰ Konstrukce tohoto omylu má dvě stěžejní větve, jejichž odlišení je významné zejména kvůli tomu, zda vyvolávají právně relevantní důsledky či nikoliv. V kontextu předcházejících kapitol je zde možné pozorovat přechod mezi jednotlivými druhy omylů. Od čistě špatně vyjádřené vůle, přes vůli řádně vyjádřenou, ale s odlišnými důsledky, než které si jednatelci představovali, k omylu o skutečnostech rozhodných pro projev vůle, kterým je omyl v následující kapitole.

5.2.2.1. Omyl ve vůli (v jednání)

Tato kategorie reprezentuje nejširší množství případů omylů. Některé pokusy o komplexní definici čtenáři na první pohled nedávají zcela jasnou představu o tom, co si pod tímto omylem představit, viz např. *Omyl je speciální vadou vůle a jeho právní podstata spočívá v tom, že jednatel měl nesprávnou či nedostatečnou představu o právních účincích právního úkonu.*¹⁹¹

Je možné uzavřít, že všechny definice se pokoušejí více či méně úspěšně podchytit fakt, že osoba, která právně jedná pod vlivem vadné představy, bude mít vadnou představu i o následcích svého jednání.¹⁹² Pro ilustraci, pokud si kupuji ve starožitnictví čajovou soupravu a domnívám se (např.

¹⁸⁷ LUBY in KNAPP, V. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek I.*, str. 221

¹⁸⁸ ZUKLÍNOVÁ in ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. 1. svazek § 1-487*, str. 299

¹⁸⁹ DAVID, O. in FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář k zák. 40/1964* Praha: Wolters Kluwer, 2009., str. 278

¹⁹⁰ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III*, str. 757

¹⁹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.4.2017, sp. zn. 30 Cdo 5801/2016

¹⁹² Jeví se tak jako nejšťastnější definice Melzerova: „*Omyl ohledně skutečností, které měly vliv na rozhodnutí jednatelci učinit příslušný projev vůle*“ Ibid 190, str. 757

pod vlivem neúmyslně sdělených špatných informací od prodejce), že je to původní originál od významné šlechtické rodiny, jsem v omylu *ohledně skutečnosti, které měly vliv* na mé rozhodnutí soupravu koupit. Stejně tak mám přeneseně *nesprávnou představu o právních následcích*,¹⁹³ protože jimi není nabytí vlastnického práva k originálnímu setu, ale k možno zcela bezcenné napodobenině.

Abychom o tomto omylu mohli mluvit, je bezpodmínečně nutné, aby byla vadná představa vtělena do právního jednání. Tento požadavek je nezbytný proto, aby mohla druhá strana omyl osoby vůbec zachytit. Pokud uvažujeme v intencích dnes účinné zákonné úpravy, musí dle textu zákona druhá strana omyl dokonce vyvolat. To, že skutkově tedy musí dojít mezi stranami k jednoznačné interakci *ohledně nějaké pro omyl významné skutečnosti*, je právě tím znakem, který tento právně významný omyl odlišuje od omylu v pohnutce. S omylem v jednání se v této práci bude nadále pracovat v následujících kapitolách zejména u rozlišování omylu podstatného a nepodstatného.

5.2.2.2. Omyl ve vůli (v pohnutce)

Bylo zmíněno, že předchozí právní úpravy omyl v pohnutce jako právně relevantní nevnímaly. Současný o.z. se k ní v kontextu omylu přímo nevyjadřuje, byť ji uznává viz např. § 1531.¹⁹⁴

Pohnutkou chápeme představu jednajícího, která je nějakým způsobem rozhodná pro to, aby učinil projev vůle.^{195,196} Může se přitom vztahovat *jako představa k něčemu minulému (např. dobročinnost, která vyvolává vděčnost)*¹⁹⁷ nebo *k něčemu očekávanému*.¹⁹⁸

Stejně tak se může jednat o skutečnosti sice významné pro utváření vůle,¹⁹⁹ které se ovšem nestaly obsahem projevené vůle.²⁰⁰ Přestože se jedná o vadu vůle, je osoba mýlící se v pohnutce vyloučena z ochrany.²⁰¹ Rozdíl omylu *ve vůli (v jednání)* a omylu v pohnutce brilantně zachycuje Luby na příkladu: „*Koupí-li někdo automobilovou součástku, domnívaje se omylem, že jí lze použít pro jeho*

¹⁹³ LUBY in KNAPP, V. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek I.*, str. 208

¹⁹⁴ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III*, str. 763

¹⁹⁵ Funkční může být i negativní definice: „*Pohnutkou je tedy jakákoliv jiná představa, která vedla jednajícího k právnímu jednání, pokud není hlavní nebo vedlejší okolností.*“ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III*, str. 763ya

¹⁹⁶ „*je třeba odlišovat pohnutku (motiv) právního úkonu, která neurčuje chování jednajícího přímo, ale uplatňuje se jako vzdálenější podnět utvářené vůle zahrnující zejména předpoklady, z nichž jednající při utváření své vůle vychází. Pohnutka nemusí být, na rozdíl od vůle, při právním úkonu projevena a zásadně nemá ani právní význam*“ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.06.2005 sp. zn. 30 Cdo 1237/2004

¹⁹⁷ „*Na př. A chce se odvděčiti B-ovi Za to, že mu tento zachránil život, daruje mu tudíž, aby svého projevu dosáhl, drahocenný umělecky předmět*“. SEDLÁČEK, J., *Obligační právo. I., Obecné nauky o právních jednáních obligačních a o splnění závazků*, str. 53

¹⁹⁸ ROUČEK, F. *Správa a omyl. Právník. 1923.*, str. 179

¹⁹⁹ Týká se *důvodů a okolností, které přiměly ku sjednání smlouvy, nýbrž (se liší) i od případů, v nichž jedná se o city nebo pudy, jež sice bývají nazývány pohnutkami, ale pro nás významu nemají (např. hlad). V motivaci jednání spatřujeme jeho psychologickou kausalitu.* Ibid 198, str. 180

²⁰⁰ LUBY in KNAPP, V. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek I.*, str. 208

²⁰¹ TICHÝ, L. in *Občanský zákoník: komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014., str. 1471

*auto určité značky, aniž učinil tento účel obsahem smluvního projevu vůle, nemůže se dovolávat ustanovení o omylu ve vůli, neboť jde o omyl v pohnutce.*²⁰²

Příklady omylu v pohnutce lze vysledovat i z praxe Nejvyššího soudu.²⁰³ V souvislosti s koupí sady nádobí se strana kupující následně dovolávala toho, že byla v rámci vyjednávání o koupi mylně informována, a to v tom směru, že „*nádobí bude od příštího týdne podstatně dražší*“. Soud takto poskytnuté sdělení k budoucí změně okolností, k níž v obchodní činnosti dochází, tedy např. ke zdražování zboží, nevyhodnotil jako způsobilé vyvolat právně relevantní omyl, byť připustil, že může jít o omyl v pohnutce. *Ten ovšem neplatnost nezpůsobuje.*²⁰⁴

Je to tedy právě upozadění pohnutky, respektive její nevyzdvihnutí, které ji činí právně nevýznamnou. Když bychom se ještě vrátili k příkladu s nakupováním ve starožitnictví, pokud bych si po chvíli vybírání bez přičinění prodáváče vybral čajový set, s vidinou toho, že se jedná o zmíněnou starožitnost a že ho výhodně obratem zpeněžím, jednalo by se obdobně o typický příklad omylu v pohnutce. Můj záměr-pohnutka stojící v pozadí mého jednání nikterak nevystoupila do popředí, nijak neovlivnila jednání druhého kontrahenta, pouze mě z pozadí motivovala k mému jednání. Představa dovolávání se omylu v něčem, o čem druhá strana neměla ani nemohla mít tušení, je absurdní. V současné ekonomice by obdobný přístup vedl k naprosté právní nejistotě a absenci kontroly nad zneužíváním.²⁰⁵ Obdobný názor zastává i prof. Tichý.²⁰⁶ Zásadně platícím pravidlem tedy je, že omyl v pohnutce je nerelevantní.²⁰⁷ Přes absenci výslovné úpravy dospívá Melzer k závěru o její nerelevanci skrze argument, že významným je pouze omyl v hlavní nebo vedlejší okolnosti (termíny vysvětleny v kapitole 6.16.1.1 a 6.2), kterou pohnutka není.^{208, 209}

Jen pro ujištění je vhodné zmínit, že pohnutku nelze nikterak zaměňovat za kauzu smlouvy, byť by mohla jejich povaha jako *důvod* jednání k záměně svádět. Zatímco je však pohnutka faktickým *důvodem* toho, proč něco činím – např. pomoc někomu v hmotné nouzi [viz příklad 5.2.2.4], kauza

---

²⁰² LUBY in KNAPP, V. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek I*, str. 208

²⁰³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2001 sp. zn. 25 Cdo 2987/2000

²⁰⁴ „*Koupí-li někdo pozemek A, protože má za to, že cena jeho stoupne, že povede tudy dráha, že někomu se tím zavděčí apod. (vše to je mimo obsah smlouvy) a není-li tomu tak, jest to omyl v pohnutce a smlouva jest platna.*“ TILSCH, E., SPÁČIL, J. *Občanské právo: část všeobecná*. Reprint původního vydání, str. 171

²⁰⁵ Ostatně v rozporu s teorií důvěry viz MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 764

²⁰⁶ „*Ochrana v tomto režimu (pozn. autora tzn. omylu v pohnutce) by znamenala zatížení a znejistění právního styku, jehož účastníci se mohou spolehnout na to, že omyl v pohnutce neohrozí jejich právní jednání.*“ TICHÝ, L., *Obecná část občanského práva.*, str. 284

²⁰⁷ Ibid 205, str. 763

²⁰⁸ Osobně se domnívám, že závěr lze opřít o další argumenty jako jsou historické zkušenost a tradice úpravy na našem území, ale i s přihlédnutím ke konstrukci důvěry (teorie důvěry) mezi smluvními stranami i logické úvahy o fungování reálného života.

²⁰⁹ Být je nutno poznamenat, že stejný autor posléze dochází k závěru, že text §584 odst.2 „*třebaže se omyl týká jen vedlejší okolnosti*“ je vhodné aplikovat i na omyl v samotné pohnutce. Více viz [5.2.2.3]

reprezentuje *důvod právní* – tj. pokud daruji peníze, je kauzou právního jednání darování ve smyslu bezúplatného převodu vlastnictví.²¹⁰

Jak z dosud řečeného implicitně vyplývá, pohnutka ovšem může nabýt *vyšší kvality*, postoupit do popředí a stát se významnou. Lze uzavřít, že mezi autory a ostatně i v soudní praxi panuje shoda na tom, že to, aby pohnutka nabyla právního významu, musí se do právního jednání prolnout výslovně,²¹¹ stát se součástí právního jednání.²¹² Pochybnosti pak panují ohledně míry intenzity tohoto *prolnutí*.

Obdobně již prvorepubliková literatura uvádí, že pohnutka je *zpravidla právně bez významu*,^{213,214} ale stává se významnou ve věcech smluv, stane-li se výminkou (podmínkou) platnosti smlouvy.²¹⁵ Dle tehdejší judikatury měla pohnutka relevanci, byla-li učiněna částí smluvního obsahu.²¹⁶ Současná soudní praxe nemluví výslovně o podmínce, ale význam pohnutky uznává i *je-li zahrnuta do projevované vůle a stane-li se její složkou*.²¹⁷ Samotné označení pohnutky ji součástí právního jednání nečiní.²¹⁸ Dostáváme se tedy do roviny, kdy je potřeba vyřešit, jaká varianta *propsání* do právního jednání je za dnešní úpravy nejpřijatelnější.

Situaci zahrnutí do právního jednání lze ukázat na doplněném zmíněném příkladu s koupí součástek k autu: „*Naproti tomu, jestliže kupující žádal součástku pro auto určité značky a ukáže se, že součástka není pro toto auto použitelná, může se dovolávat ustanovení o omylu ve vůli, neboť použitelnost součástky pro toto auto byla obsahem projevené vůle.*“²¹⁹

Nastavení pohnutky jako podmínky lze doložit na judikatuře z dob přelomu minulého století. V tomto případě se smluvní strana zavázala hradit náklady za krytí feny s tím, že si posléze může vybrat jedno ze štěnat. Krytí ovšem nevedlo k březosti. Soud zamítl žalobu na úhradu nákladů krytí proti této straně s argumentací, že pohnutka, tj. nabytí štěněte, byla sjednána jako podmínka. K jejímu splnění nedošlo, nárok byl tedy neoprávněný.²²⁰ S jiným příkladem pracuje Sedláček, který uvádí, že pohnutka se musí stát podmínkou výslovně, tak určitě, aby nepřipouštěl pochyb

²¹⁰ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 763

²¹¹ LUBY in KNAPP, V. *Učebnice občanského a rodinného práva*. Svazek I., str. 208

²¹² „*Motiv je jen tehdy závazný, je-li součástí obsahu smluvního. Motiv, totiž ta okolnost, která pohnula smluvníka k tomu, aby uzavřel smlouvu, je jen potud právně relevantní, pokud se stala součástí obsahu smluvního.*“

SEDLÁČEK, J., *Obligační právo*. I., *Obecné nauky o právních jednáních obligacních a o splnění závazků*, str. 52

²¹³ *Ibid* 212, str. 53

²¹⁴ *Nestala-li se však pohnutka součástí smluvního konsensu ať výslovně nebo mlčky, pak není ani v těchto případech rozhodná*. *Ibid* 212, str. 78

²¹⁵ TILSCH, E., SPÁČIL, J. *Občanské právo: část všeobecná*. Reprint původního vydání, str. 170

²¹⁶ Rv I 1487/26 (Vážný č. 6368/1926) LAVICKÝ, P., POLIŠENSKÁ P., *Právní jednání*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Judikatura k rekodifikaci. ISBN 978-80-7478-821-5., str. 348

²¹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.06.2005 sp. zn. 30 Cdo 1237/2004

²¹⁸ *Ibid* 210, str. 765

²¹⁹ LUBY in KNAPP, V. *Učebnice občanského a rodinného práva*. Svazek I., str. 208

²²⁰ Nejvyšší soudní dvůr 2436, GL-U F č. 2975 in *Ibid* 218, str. 765

v žádné směru. Pokud jedna strana smlouvy prohlásí, že koupí vagon pšenice, jen pokud se mu ho podaří dále zcizit se ziskem a druhá strana na to přistoupí, je smlouva uzavřena s rezolutivní či suspenzivní podmínkou, která v sobě promítá pohnutku – vidinu výdělků.²²¹

Mezní situaci toho, co lze a již nelze chápat právně nerelevantní pohnutkou, reprezentuje následující situace²²² v květinářství: S pohnutkou potěšit kamaráda Honzu vstupují do květinářství a kupují uvnitř květinu. Při koupi se prodavači zmiňují, že květinu kupují se záměrem potěšit kamaráda Honzu, který má dnes svátek. Prodavač si neuvědomí, že svátek má dnes Ivan, což je uvedeno i na před obchodem visící tabuli. Přestože je můj omyl jedinou příčinou mého jednání a svou pohnutku k jednání jsem vyjádřil, nejedná se dle Melzera o právně relevantní omyl v pohnutce, protože pohnutka se nestala *dostatečně* součástí právního jednání, a to přesto, že byla částečně, byť nedbalostně vyvolána prodejcem, který mě na omyl neupozornil. *Jistota právního styku přitom vyžaduje, abychom nemuseli být pečliví při zkoumání cizích pohnutek.*²²³ Tento závěr činí s odkazem na odbornou literaturu k ABGB.²²⁴

Při řešení této otázky je inspirativní udělat stručný zahraniční exkurs. Literatura²²⁵ se zmiňuje o případě, kdy si zákazník – zaměstnáním filosof vybírá počítač. Rozhodne se, že si připlatí za dražší kousek, protože v něm rozpoznal známou výrobní značku, se kterou je spojena služba speciální údržby. O tuto informaci se s prodavačem během vybírání výslovně a zřetelně podělí, ten tuto věc nijak nekomentuje a následně dojde ke koupi. Kupující nicméně po nastalých technických komplikacích uplatnil právo na údržbu, která se ale ukázala jako již vypršela. Otázkou je, zda je možné se dovolávat neplatnosti smlouvy? Rakouská literatura uvádí, že dohoda vkládající pohnutku do obsahu právního jednání musí být výslovně, tj. učiněna dostatečně jasně a jednoznačně.²²⁶ Ze skutkového stavu lze přitom dovodit, že zájemce svou pohnutku vyjadřoval výslovně, a to do té míry, že si nelze za normálních okolností představit jakým jiným, více intenzivním způsobem by prodavače měl o svém rozhodnutí informovat. Literatura následně uvádí, že popsaná situace se dá vykládat jako postavení pohnutky za podmínku smlouvy.²²⁷ Pro inspiraci uvádím též přístup řeckého práva, které stejně jako naše význam pohnutky neuznává, ale v těch případech, kdy obchodník je obeznámen s pohnutkou a pohnutka se bezprostředně týká

---

²²¹ SEDLÁČEK, J., *Obligační právo. I., Obecné nauky o právních jednáních obligačních a o splnění závazků*, str. 53

²²² MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 758

²²³ *Ibid* 222, str. 765

²²⁴ Dle názoru autora této práce je v tomto případě by bylo možné právně relevantní pohnuce uvažovat.

²²⁵ SEFTON-GREEN, R. *Mistake, fraud and duties to inform in European contract law*. New York: Cambridge University Press, 2005, str. 248

²²⁶ „Such an agreement must be made expressly and prevailing scholarly opinion interprets ‘expressly’ in the sense of ‘sufficiently clear and evident.’“ [Geschnitzner in Klang 2 IV/1 335] in SEFTON-GREEN, R. *Mistake, fraud and duties to inform in European contract law*. New York: Cambridge University Press, 2005, str. 248

²²⁷ Under Austrian, German, English and Irish law the existence of the maintenance contract may be described as a condition or term of the contract, incorporated into contract by the seller’s silence. *Ibid* 226, str. 265

uskutečnění obchodu, stává se pohnutka významnou – s tím, že je zde také kladen zvláštní význam na to, že obchodník je profesionál.²²⁸

Všechny tyto úvahy o nutnosti intenzivního vtělování pohnutky do právního jednání stupňující se od pouhého oznámení, přes *ujištění se* o správnosti mých závěrů u prodavače, skrze postavení skutečnosti jako podmínky právního jednání, je na první pohled komplikované a do praxe těžko přenositelné zejména s ohledem na značnou subjektivitu a nepředvídatelnost.

Při úvahách o přenositelnosti do praxe však můžeme zvolit jiný úhel pohledu. To, co nás v konečném důsledku jako jediné zajímá, je, zda omyl v pohnutce způsobí nějaké důsledky, typicky neplatnost právního jednání. Můžeme tedy v prvním kroku benevolentně svolit, že popsané situace naplnily zmíněné požadavky, a že se pohnutka stala v tomto případě významnou. Nyní k řešení přichází další větev problematiky omylu, a to již několikrát zmíněná omluvitelnost omylu. Zde s vysokou pravděpodobností neprojde valná většina těchto krajních situací. Nebude tedy bezpodmínečně nutné přemítat nad tím, jak moc a jak úspěšně byla vtělena pohnutka do právního jednání, pokud nebude možné se omylu dovolat pro jeho neomluvitelnost viz [kapitola 9].

5.2.2.3. Vztah pohnutky a lsti

Pokud si na závěr připomeneme, že v pozadí uchovaná pohnutka je bezvýznamná, je nutné zmínit i podstatnou výjimku. Tou je situace, kdy byl omyl v pohnutce vyvolán lstí či podvodem [kapitola 7.6]. *Podvod činí smlouvu neplatnou i v tom případě, když podvod týká se pohnutky, která nebyla učiněna součástí skutkové podstaty smlouvy.*²²⁹ Tilsch uvádí: *Stačí i podvodem způsobený omyl v pohnutce, měla-li pro smlouvu význam rozhodující.*^{230,231}

Za takové situace nejprostěji řečeno převáží ochrana zmýleného nad nemravným a právem neaprobovaným jednáním druhé strany, které se chtěla neospravedlnitelným způsobem na druhé straně přiživit. S obdobným přístupem se lze setkat v Rakousku.²³²

Takový omyl v pohnutce přitom může být vyvolán, aniž by o něm strany jednaly (např. podstrčením nesprávných podkladů, na základě, kterých si druhá strana učiní špatný úsudek, na základě kterého se pro kontraktaci rozhodne).²³³ V modifikovaném případě květinářství by tak

---

²²⁸ SEFTON-GREEN, R. *Mistake, fraud and duties to inform in European contract law*. New York: Cambridge University Press, 2005, str. 256 „...mistake has found expression outside his inner world and is known to the vendor and concerns the other party (his quality as a professionalis significant) ...“

²²⁹ SEDLÁČEK, J., *Obligační právo*. I., *Obecné nauky o právních jednáních obligacních a o splnění závazků*, str. 80

²³⁰ TILSCH, E., SPÁČIL, J. *Občanské právo: část všeobecná*. Reprint původního vydání, str. 172n

²³¹ Obdobně MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 764

²³² „If one of the parties has been fraudulent in order to conclude the contract it is not necessary to differentiate the type of mistake. Both mistakes, as to the content of the contract and as to motive apply.“ Ibid 228, str. 193

²³³ Ibid 231, str.764

v podstatě připadalo v úvahu, aby prodavač vývěsní tabuli se špatným jménem oslavence vyvěsil se lstivým úmyslem, aby přilákal více pomýlených zákazníků.

Je zajímavé, že příkladem nevýznamné pohnutky stojící v pozadí právního jednání je v literatuře²³⁴ ,a to i zahraniční, případ koupě určitých cenných papírů²³⁵ s cílem na nich vydělat, což se nakonec, s ohledem na špatný vývoj trhu, ukáže jako nenaplnitelné. Pokud si k této situaci přimyslíme, že informaci o tržním úspěchu cenných papírů vyvolala jiná osoba lstivě s cílem učinit podvod, mohla by pohnutka být významná pro dovolání se omylu.²³⁶

Omyl v pohnutce je v literatuře často propojován s omylem v osobě²³⁷ [kapitola 6.1.2], protože osobnost druhého kontrahenta často představuje hlavní důvod či motiv, proč je smlouva uzavírána. Daruje-li někdo něco přítomné osobě B, protože má za to, že jest to osoba A (např. vidí špatně), jest to omyl v obsahu (neboť osoba B patří do obsahu prohlášení); daruje-li však někdo něco osobě B, protože má za to, že mu osoba B zachránila života, a není-li tomu tak, jest to omyl v pohnutce.²³⁸ Pozorný čtenář si jistě může posléze povšimnout, že takové nakládání s pohnutkou je v současnosti hodně blízké tomu, když si strany zvolí některou smluvní okolnost za rozhodující, jako je tomu u okolností vedlejších [kapitola 6.2], protože nejčastější bude právě situace, kdy smlouvu spojí s netypickou podmínkou. Kupuji jen a proto, že mám k tomuto předmětu takový vztah, např. protože byl mé sestry. Pokud mé sestry nebude, tak mám nárok dovolávat se neplatnosti, protože pohnutka byla vtělena do právního jednání.

5.2.2.4. Zvláštní význam omylu v pohnutce u závěti

Zvláštní úpravu omylu (nejen v pohnutce, ale též omylu *podstatného*) lze nalézt v části třetí o.z., konkrétně právu dědickém v hlavě III. pod §1529 a násl. V první řadě je se zákon podrobně věnuje účinkům podstatného omylu, který narozdíl od obecné úpravy pečlivě ohraničuje. Ve smyslu §1530 je omyl podstatný *týká-li se osoby, podílu či věci, anebo podstatných vlastností věci* (ty jsou podstatné, *jeli zřejmé, že by zůstavitel v závěti tak neurčil, kdyby se v nich nebyl zmýlil*) v souvislosti s pozůstalostí. Vzhledem k tomu, že kromě zúžení rámce toho, co v tom případě lze chápat

---

²³⁴ „A nabídne B-ovi ke koupi akcie X podniku tvrdě, že akcie ty rozhodně v nejbližší době stoupnou, ačkoliv ví, že klesnou, a proto je prodává. B zřejmě jedna pod tímto dojmem, ale nečiní přímo ani nepřímou závislost na tom, že akcie stoupnou. Skutečnost, že akcie stoupnou, není součástí smluvního obsahu, a přece podvod je právně relevantní.“ SEDLÁČEK, J., *Obligační právo. I., Obecné nauky o právních jednáních obligacích a o splnění závazků*, str. 80

²³⁵ SEFTON-GREEN, R. *Mistake, fraud and duties to inform in European contract law*. New York: Cambridge University Press, 2005, str. 268

²³⁶ K řešení tohoto problému více [kapitola 12]

²³⁷ „Omyl tento je jen tehdy právně relevantní, pokud individualita druhého smluvníka byla učiněna buď hlavní nebo vedlejší částí smluvního obsahu.“ SEDLÁČEK in ROUČEK, F. a SEDLÁČEK, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Repr. pův. vyd. z r. 1936, str. 91

²³⁸ TILSCH, E., SPÁČIL, J. *Občanské právo: část všeobecná*. Reprint původního vydání, str. 171

podstatným omyl, není úprava spojena s bližšími výkladovými problémy a koresponduje s tím, co bude zverubně řešeno v následující [kapitole 6], dovoluji si na ni tímto odkázat.

V §1531 je navázáno stanovením významu mylné pohnutky. Úprava, jak podstatného omylu, tak pohnutky, je *lex specialis* k úpravě obecné dle § 583 a násl. Jedná se o novotu současného kodexu. Předchozí úprava zvláštnosti u tohoto právního jednání nerozlišovala a ochranu svěřovala úpravě pouze obecné (tzn. §49a), obdobně i o.z. 1950.²³⁹ Podobu se současným zákonem je ale naopak možné vysledovat v OZO, který obdobně upravoval v §570 a násl. §572 obsahoval následující, obsáhlejší formulaci: *Také tehdy, ukáže-li se pohnutka zůstavitelem uvedená mylnou, jest ustanovení platno, leč by se dalo dokázati, že vůle zůstavitelova spočívala výhradně jen na této omylné pohnutce.*

Pojetí pohnutky se nikterak neodlišuje od již prezentovaného. Mluví se identicky o vnitřním motivu člověka, které se zpravidla neprojevuje v právním jednání a nemusí být v právním jednání vyjádřeno.²⁴⁰ Cílem ustanovení pak je to, že vůle zůstavitele má být co nejvíce respektována. Jako příklady se uvádějí situace, kdy má zůstavitel špatnou představu o nešťastném osudu svého dědice²⁴¹ nebo o tom, že nemá vůbec žádné dědice ze zákona.²⁴²

Z toho, co bylo řečeno plyne, že zákon počítá s tím, že v pozadí právního jednání – zde závěti – jsou vnitřní motivace zůstavitele, které jeho jednání ovlivnily. Zároveň předvídá, že tyto motivace nejsou v samotném textu nutně vyjádřeny, ale že mohou být vysledovány i z jiných zdrojů. Tyto závěry potvrzuje i judikatura ke starší právní úpravě. Je nutné zvažovat i *všechny okolnosti, za nichž byl projev vůle o ustanovení závětního dědice učiněn.*²⁴³ *Tzn., že pravou vůli zůstavitelovu lze zjistiti i jinými průvody než listinou.*²⁴⁴

Přestože zákon výslovně nevyžaduje vyjádření pohnutky, shodují se autoři na tom, že nějakým způsobem vyjádřena být musí. Neprojevená pohnutka zkrátka nemá právní účinky.²⁴⁵ Shoda dále panuje na tom, že myslitelným způsobem vyjádření pohnutky je nepochybně její vtělení do dalších

---

²³⁹ FIALA, R. / BEEROVÁ, K. in FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, 648 s., str. 167

²⁴⁰ Ibid 239, str. 171

²⁴¹ Ibid 239, str. 171

²⁴² WAWERKA, K., ŠEŠINA, M. in ŠVESTKA, J. Občanský zákoník: komentář. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019-.732 s. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), str. 124

²⁴³ Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 30. 3. 1983, sp.zn. 4 Cz 73/82, [R 49/1984 civ. Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek, 9-10/1984]

²⁴⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 3.10.1931, sp. zn. Rv II 544/31, R II 237/31 Publikováno [Vážený 11060 Vážený Sběrka rozhodnutí NS 1919-1945), XIII-b/1931

²⁴⁵ WAWERKA, K., ŠEŠINA, M. in ŠVESTKA, J. Občanský zákoník: komentář. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019-.732 s. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), str. 124; FIALA, R., BEEROVA, K. in FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, 648 s., str. 171

listin.²⁴⁶ Přikláním se ale i k možnosti vyjádření dalšími způsoby jako například skrze sdělení jiné osobě. Je tak představitelná situace, kdy se bude osoba dovolávat neplatnosti ustanovení závěti pro pohnutku, se kterou se mu zůstavitel svěřil.²⁴⁷ Doktrínou předvídaný požadavek na vyjádření se tak rozšiřuje na celou paletu možných způsobů, jakými se zůstavitel mohl o své motivace podělit se zbytkem světa.

Vzhledem k tomu, že i v případech sporů o *podstatný* omyl podle předcházejících paragrafů bude předmět sporu prokazování skutečné vůle zůstavitele,²⁴⁸ není zcela jasné proč by tomu mělo být u pohnutky (a co více) vyjádřené jinak. Pokud zákon výslovně přiznává pohnutce právní účinky mělo by zkoumání jejího vyjádření podrobena stejnému standardu jako zkoumání samotné vůle. Přikláním se tak k závěru, že by kromě samotných listin mělo být užito i dalších důkazních prostředků (např. výslechem svědků závěti, notáře sepisujícího závěť či jiných osob, listinnými důkazy - např. dovětkem či jinou listinou, v níž se zůstavitel vyjádřil o tom, proč závěť sepsal apod.),²⁴⁹ které právní doktrína i judikatura²⁵⁰ předvídá v souvislosti se zkoumáním omylu podle předcházejících paragrafů.

6. Omyl podstatný

Jednání v omylu není v právním styku nic neobvyklého. Není tak vhodným řešením vyžadovat neplatnost právního jednání pro omyl *jakýkoliv*. Naopak je na místě v případech výjimečných okolností,^{251, 252} a to pouze v případech nepřiměřenosti či nespravedlnosti.^{253, 254} Právo se tak snaží

---

²⁴⁶ WAWERKA, K., ŠEŠINA, M. in ŠVESTKA, J. Občanský zákoník: komentář. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019-. 732 s. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), str. 124; FIALA, R., BEEROVA, K. in FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, str. 171

²⁴⁷ Ibid 245 FIALA, R., BEEROVA, K., str. 171 „Pokud zůstavitel pohnutku v závěti (v dovětku či v jiné listině obsahující vysvětlení závěti) neuvedl a ani ji nesdělil třetí osobě, nemůže vyvolávat právní účinky...“

²⁴⁸ Ibid 245 FIALA, R., BEEROVA, K., str. 168

²⁴⁹ Ibid 45 FIALA, R., BEEROVA, K., str. 169

²⁵⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 30. 3. 1983, sp.zn. 4 Cz 73/82, [R 49/1984 civ. Sbirka soudních rozhodnutí a stanovisek, 9-10/1984]: „...je třeba k doložení skutečné vůle pisatele závěti v pochybnostech zjišťovat vedle znění textu listiny i všechny okolnosti, za nichž byl projev vůle o ustanovení závětního dědice učiněn“ či Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 28.11.1986, sp. zn. 4 Cz 61/86

²⁵¹ „A party can only avoid a contract for mistake when there are exceptional reasons why the counterparty's reliance on the validity of the contract deserves no protection. KÖTZ, H., MERTENS, G., WEIR, T. *European contract law*, VI. A European law on mistake? 2. 'Special reasons' for allowing avoidance str. 184 pdf

²⁵² „Security of transactions demands that parties should not be able to escape from contracts because of misapprehensions as to the nature or quality of the performance unless the mistakes are very serious.“ BEALE, H., BAR, CH., CLIVE E. a kol. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR)*, str. 486

²⁵³ „This compromise has been justified by reference to the security of transactions: parties should not be allowed to avoid a contract unless there is a relatively serious mistake.“ ZIMMERMANN, R., JANSEN, N. *Commentaries on European Contract Laws*. Oxford University Press, 2018., str. 670

²⁵⁴ „Clearly, not even the most protective of systems will admit that all mistakes are operative otherwise the consequence for the security of transactions would be disastrous“. SEFTON-GREEN, Ruth. *Mistake, fraud and duties to inform in European contract law*. New York: Cambridge University Press, 2005, str. 20

najít parametry tak, aby se spravedlivě rozdělovalo riziko kontrakce mezi strany.²⁵⁵ Abychom mohli uvažovat o omylu způsobujícím neplatnost právního jednání, musí omyl dosáhnout určité (ne)kvality – býti omylem podstatným. Doktrína tak zařazuje podstatnost jako jednu z podmínek relevance omylu.²⁵⁶

V rámci dalšího dělení je řešena otázka týkající se toho, že některé faktory právního jednání jsou pro smluvní strany významnější než jiné. S ohledem na to je tedy na místě, aby omyl ve vážnějších faktorech vyvolával následky ve formě neplatnosti, zatímco méně závažný omyl způsobí následky méně přísné. Toto dělení má proto praktické důsledky.

V evropských zemích se pak konstrukce významnosti omylu navazuje na dva faktory. Významnost je buď odvislá od nějakého konkrétního prvku v právním jednání, např. se týká podstatné vlastnosti obsahu právního jednání, nebo je navázána na to, že druhá strana omyl způsobila, tj. nějakým způsobem zavinila.²⁵⁷ Jednotlivé země typicky upřednostňují jeden či druhý faktor jako dominantní. Je zajímavé, že naše úprava přístup kombinuje, obdobně jako nám blízké rakouské právo, které bylo historicky výchozí pro naši úpravu.²⁵⁸

V současnosti se v domácí doktríně objevují dvě teorie přístupu k podstatnému omylu, které se obě opírají o relevantní argumentaci. O omylu podstatném, tedy takovém, jehož důsledkem je neplatnost právního jednání, můžeme mluvit ve dvou rovinách, a to jako o **omylu hlavním** a **omylu ve věci vedlejší okolnosti**, kterou strany prohlásily za rozhodující.

6.1. Omyl hlavní

O tomto omylu, jak naznačuje pojmenování, lze hovořit v případě omylu ve věci hlavní. Jeho současná úprava leží v §583, který mluví o situaci, kdy někdo jednal v omylu o rozhodující okolnosti. Tato rozhodující okolnost je těžištěm hlavního omylu, který je protipólem okolnosti vedlejší (§ 584 odst. 1). Vztah terminologie *rozhodující – hlavní* je vhodné ilustrovat na historickém vývoji.²⁵⁹

Koncepce *hlavního omylu* se objevoval již v obecném zákoníku občanském [kapitola 4.2], který ho ovšem popisoval jako *omyl týkající se hlavní věci nebo podstatné její vlastnosti*. Koncepce se stejně tak objevuje v navazujícím občanském kodexu 1950, který chápe takovým omylem omyl

---

²⁵⁵ „The question of avoidance as a whole is nothing more than a question of how the risk of mistake is to be distributed between the contracting parties.“ Ibid 253, str. 672

²⁵⁶ ZUKLÍNOVÁ in ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. 1. svazek § 1-487*, str. 300

²⁵⁷ ZIMMERMANN, R., JANSEN, N. *Commentaries on European Contract Laws*. Oxford University Press, 2018., str. 662

²⁵⁸ „Australian law this combines the two principal approaches by referring to both the subject matter of the mistake and the other party's behaviour.“ Ibid 257, str. 662 pod čarou

²⁵⁹ V následujících pasážích se *rozhodující – hlavní* s ohledem na texty různých autorů používá v identickém smyslu, tak že okolností hlavní se myslí okolnost rozhodující apod.

týkající se *podstaty právního úkonu*. Melzer uvádí, že ustanovení § 583 současného o.z. má stejný význam jako tyto dvě úpravy.²⁶⁰ Obě tyto úpravy zároveň počítaly výslovně s nějakou *okolností vedlejší*. Takový závěr si ale zaslouží další komentář, protože se objevují i názory opačné.

Handlar totiž uvádí, že současné znění naopak vychází z textace dvou znění předcházejícího kodexu (40/1964 Sb.), který pojetí *hlavního omylu* opustil.²⁶¹ Je nutno přiznat, že tento kodex neměl ani v jedné modifikaci úpravu *okolnosti vedlejší*, která je nutnou druhou stranou mince *omylu hlavního*. Dalo se tak mluvit pouze o omylu podstatném bez potřeby rozlišování na *hlavní* a *vedlejší*.²⁶² Odlišnost je ale hlubší než v pouhé terminologii.

6.1.1. Prvky omylu hlavního – okolnosti rozhodující

Ze dvou výše popsaných premis se též odvíjí úvahy o tom, jak chápat pojetí *okolnosti rozhodující*. Melzer uvádí, že hlavní okolností právního jednání můžeme rozumět *podstatu základních prvků právního jednání, tj. subjektu, objektu* (pozn. autora, tj. *předmětu*) *a obsahu*. *Podstata obsahu spočívá v podstatných kusech obsahu právního jednání, tím se rozumí essentialia negotii. Podstata subjektu a předmětu pak spočívá v jejich totožnosti (identitě) a podstatných vlastnostech.*²⁶³ Jejich význam v daném právním jednání má být tak výrazný a určující, že o něm nelze pochybovat i přesto, že skutečná vůle stran ve vztahu k těmto prvkům nebyla podrobena bližšímu zkoumání. V obdobném smyslu se k problematice vyjadřuje i Zuklínová. Ta uvádí, že rozhodnou okolností je třeba chápat jako podstatnou složku obsahu právního jednání, tj. takovou složku, *kteřá je ex lege nezbytná, aby vůbec právní jednání jako jednání určitého druhu, resp. typu vzniklo, a aby vzápětí vyvolalo právní následky, kterou jsou ve smlouvách především ujednání o tom, bez čeho by ta či ona pojmenovaná smlouva nevznikla (srov. vždy první ustanovení o tom kterém závazku), v jednostranných právních jednáních to, co stanoví zákon.*²⁶⁴ Prof. Tichý se podobně vyjadřuje tak, že okolnost *se musí vztahovat k právnímu důvodu (typu smlouvy), základnímu fyzickému předmětu právního úkonu, k podstatným vlastnostem tohoto předmětů nebo k osobě právního poměru a dalším esenciálním součástem právního jednání.*²⁶⁵

---

²⁶⁰ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 758

²⁶¹ HANDLAR in LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I, str. 2104

²⁶² Komentář k §49a se o rozlišování na podstatný, hlavní, vedlejší nezmiňuje. DAVID, O. in FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář k zák. 40/1964* Praha: Wolters Kluwer, 2009, str. 278

²⁶³ Ibid 260, str. 758

²⁶⁴ ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura.*, str. 142

²⁶⁵ TICHÝ, L. in *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014., str. 1467

Koncepce týkající se **essentialia negotii** je nepochybně residuem římské tradice.²⁶⁶ Obdobný přístup lze najít např. v italském právu²⁶⁷ či španělském právu.²⁶⁸ Objektivní hledisko podstatnosti zastává i právo německé a francouzské.²⁶⁹

Autoři se snaží o kategorizaci identicky jako prvorepubliková literatura, která dávala explicitní odpověď na otázku, co se konkrétní textací zákona myslí (*Věci hlavní rozumí se minimální obsah smlouvy, aby smlouva stala se vůbec skutkem*)²⁷⁰. Zmínění současní autoři se ve svých pojetích se Sedláčkem i významně kryjí. Je zajímavé, že Handlar se na citovanou pasáž Sedláčka explicitně odkazuje, avšak s komentářem, že toto chápání omylu hlavního bylo v navazujících kodexech opuštěno.²⁷¹

Mezi autory, vyjma Handlara, panuje dále shoda na tom, že okolnost *hlavní – rozhodující* se posuzuje objektivně.²⁷² Pod objektivní posouzením si lze představit, že z pohledu vnějšího zkoumáme, co je v právním jednání významnou skutečností. To se dá dovozovat zvenčí nezávisle na vůli stran.^{273,274} Při použití takového hlediska pak odhlížíme od faktorů, které jsou pro strany specificky významné. Tak se stane, že z pohledu *nezúčastněné osoby se* (tyto subjektivní) *okolnosti jeví ve vztahu k jednání stran jako nedůležité*.²⁷⁵ Jako osoba stojící vně právního jednání, nahlížející na celou situaci nezávisle a nestranně posuzujeme, zda ta či ona okolnost byla podstatná. Je možné uzavřít, že *omyl hlavní je proto vždy omyl podstatný*.²⁷⁶

---

²⁶⁶ ZIMMERMANN, R., JANSEN, N. *Commentaries on European Contract Laws*. Oxford University Press, 2018., str. 660: „As roman law only accepted errors relating to the essentialia negotii, the process of its reception quite naturally entailed continued use of these categories, even through to the modern codifications; str.690: Whereas error in Roman law referred to cases where the parties had not agreed on the essentialia negotii and had thus not reached consensus [...] Even then, error and fraud were conceptually different as avoidance for error depended on the content of the mistake (thus revealing its Roman connection to the essentialia negotii), whereas the right to avoidance for fraud was a consequence from the other party's behaviour.“

²⁶⁷ Ibid 266, str. 662: „Fundamentality depends on the mistake relating to either the nature or the object the contract (including both its identity and essential qualities)...“

²⁶⁸ Ibid 266, str. 662: „mistakes about substance of the contract“

²⁶⁹ Ibid 266, str. 662

²⁷⁰ „Přičemž takový minimální obsah máme určen jednak u jednotlivých typů smluvních, jednak nám ho určují zvyklosti poctivého obchodu.“ SEDLÁČEK in ROUČEK, F. a SEDLÁČEK, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Repr. pův. vyd. z r. 1936, str. 91

²⁷¹ HANDLAR in LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I, str. 2104

²⁷² TICHÝ, L. in *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014., str. 1471: „Relevanci okolnosti je třeba provádět na základě objektivního měřítka...“; MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 759: „Při posuzování podstatnosti vlastnosti je rozhodující objektivní nahlížení v právním styku, nikoliv vůle stran.“

²⁷³ „Tím je míněna taková situace, při níž by rozumná třetí osoba při bedlivě zvážení skutkové situace netrvala na existenci omylem zatíženého právního jednání. Naopak z hlediska objektivního omyl zpravidla nebývá považován za relevantní, jestliže spočívá na určitých osobnostních úchylnkách jednajícího.“ TICHÝ, L., *Obecná část občanského práva*., str. 284

²⁷⁴ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 758

²⁷⁵ Ibid 272, str. 1471

²⁷⁶ Ibid 274, str. 758

Když se vrátíme k historickým východiskům v úvodu této kapitoly, lze do určité míry dát za pravdu oběma autorům. Melzer se snaží pravděpodobně zachytit zejména nastíněnou dualitu, tedy roviny *hlavního* a *vedlejšího* omylu. S tím, že okolnost *hlavní* se projevuje v určité neměnnosti a v objektivní seznatelnosti.

Handlar podtrhuje, že předcházející textace zákonů s *okolností vedlejší* nepočítaly, ale pracovaly s tím, že se omyl týkal okolnosti rozhodující (§ 49: *omyl se týká takové okolnosti, že by bez něho ke smlouvě nedošlo*; 49a: *omyl vychází ze skutečnosti, jež je pro jeho uskutečnění rozhodující*).

Podstatnost se tak rovná **rozhodnost**. Zastává zároveň názor, že kvalifikace v pojetí zmíněných autorů není na místě a pracuje pouze s tezí rozhodnosti. *Není významné, zda se omyl týká právního důvodu, předmětu či adresáta právního jednání, anebo jiné skutečnosti týkající se právního jednání, významné je pouze to, zda má daná skutečnost povahu skutečnosti rozhodné pro jeho provedení.*²⁷⁷

Takový přístup byl zastáván zejména u předcházejícího kodexu. Definice rozhodnosti byla s drobnými obměnami sdílena rozličnými autory se snahou podtrhnout míru závažnosti. V doktríně a judikatuře se objevují následující formulace (byť ne nutně v souvislosti s přístupem k omylu ve formě kauzálnosti): *že by dané právní jednání neprovedl vůbec, anebo by je provedl za podstatně odlišných podmínek*²⁷⁸ / *nebyl by právní úkon učinil*²⁷⁹ / *by k právnímu jednání (uzavření smlouvy) nebyl přistoupl*²⁸⁰ / *bez které by k právnímu úkonu nedošlo*²⁸¹ / *zda by např. bez omylu k uzavření smlouvy vůbec došlo*²⁸². Formulace vycházejí pravděpodobně ze znění předcházejících kodexů (zejména §49 o.z., obdobné znění pak nabízel tehdejší zákon o mezinárodním obchodu §33²⁸³)²⁸⁴. Přesto je zajímavé, jak moc jsou si formulace podobné bez zjevného výchozího zdroje. Naše úprava nemá v textu zákona vepsáno to, že rozhodující okolnost je taková, která ovlivňuje to, že by osoba jinak právní jednání neučinila či za podstatně odlišných podmínek. Nejblíže je formulace §2002 zařazená v části IV. občanského zákoníku, tj. úpravě relativních majetkových práv: „*Podstatné je takové porušení povinnosti, o němž strana porušující*

²⁷⁷ HANDLAR in LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I, str. 2104

²⁷⁸ Ibid. 277, str. 2014: „*O tuto situaci jde tehdy, pokud by znalost skutečného stavu věci vědla účastníka k tomu, že by dané právní jednání neprovedl vůbec, anebo by je provedl za podstatně odlišných podmínek.*“

²⁷⁹ ZUKLÍNOVÁ in ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008*. 1. svazek § 1-487, str. 300

²⁸⁰ ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura.*, str. 142

²⁸¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.06.2005 sp. zn. 30 Cdo 1237/2004

²⁸² TICHÝ, L., *Obecná část občanského práva.*, str. 283

²⁸³ PLANK in KNAPP, V., PLANK, K. a kol. *Učebnice československého občanského práva: Svazek I – obecná část*. Praha: Orbis, 1965, str. 236

²⁸⁴ Byť blízko byl též text §873 OZO: *pokud bez omylu by smlouva vůbec nebyla sjednána nebo aspoň nikoli takovým způsobem* a §35 OZ 1950: *Omyl v osobě je podstatný, pokud by se bez něho nebyl právní úkon uskutečnil.*

*smlouvu již při uzavření smlouvy věděla nebo musela vědět, že by druhá strana smlouvu neuzavřela, pokud by toto porušení předvíдалa.*²⁸⁵

To je rozdíl od unifikačních projektů, které využívají téměř identické formulace přímo v textu.²⁸⁶

V drobných modifikacích se užívá znění: *Omyl je podstatný, pokud měl takového významu, že by osoba, která by si ho byla vědoma danou smlouvu vůbec neuzavřela nebo pouze za podstatně odlišných podmínek.* Více [kapitola 8]. Jedná se tak o alternativní přístup k výše zmíněnému pojetí „*essentialia negotii*“, který staví členění stranou (tedy apriorní nastavení parametrů podstatnosti) a zaměřuje se na jednání druhé strany (tedy toho, že omyl vyvolala či využila).

Objektivitu kategorie ve výše zmíněném smyslu Handlar nerozebírá, protože se domnívá, že *byť se omyl bude často týkat podstatných náležitostí, samotná skutečnost, že se omyl týká některé podstatné náležitosti, jej ovšem podstatným nečiní.*²⁸⁷ To souvisí i s jeho přístupem k okolnosti vedlejší, který je [kapitola 6.2].

Otázka toho, zda má být **podstatnost** (v tomto smyslu jako faktor vedoucí k tomu, že by ke smlouvě nedošlo či za podstatně jiných podmínek) posuzováno subjektivně či objektivně je přesto na místě.²⁸⁸ V návaznosti na předchozí právní úpravu je vhodné připomenout, že se otázkou zabýval Plank. Ten uvádí, že podstatný omyl lze chápat objektivně

(jevící se každému jako podstatný) nebo subjektivně (jevící se tak jen osobně, která se mylí).²⁸⁹

Přesto, že se dle některých omyl *musí jevit podstatným jak z objektivního, tak ze subjektivního hlediska,*²⁹⁰ dochází Plank k závěru, že správně je nutné vycházet ze subjektivního hlediska, tak *aby jednající sám rozhodoval o tom, co patří k podstatě jeho právního úkonu*²⁹¹ (dnes jednání).

Tedy tak, aby osoba sama rozhodla, co je v daném právním jednání významné.

Takto chápané **pojetí rozhodnosti** ve smyslu kauzality je ale předmětem kritiky ze strany Melzera, který poukazuje na to, že *toto pojetí nedovoluje rozumné odlišení od právně irelevantní pohnutky*²⁹² (kapitola 5.2.2.2).

---

²⁸⁵ „...skutečností rozhodnou pro uzavření leasingových smluv pro něho bylo, že vozidla jsou pojištěna v okamžiku uzavření smluv. Pokud by věděl, že nejsou pojištěna, smlouvy by neuzavřel...“ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.4.2011 sp. zn. 32 Cdo 1868/2009 [C 9952 Sbírka civilních rozhodnutí a stanovisek NS, 14/2011]

„...smlouvu uzavírala s tím, že její syn bude v novém školním roce navštěvovat školku ve Výškovicích, a kdyby věděla, že tomu tak být nemá, neboť dle pozdějších vyjádření stěžovatelky má navštěvovat její pobočku ve Vítkovicích, a v případě, že by o této skutečnosti byla stěžovatelkou v době uzavření smlouvy informována, tuto smlouvu by prokazatelně nikdy neuzavřela.“ Usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. III. ÚS 1884/17

²⁸⁶ Mezinárodní úprava obecně koresponduje s Handlarovým výkladem. Omyl je podstatný, pokud by strana vědoma si omylu nekontrahovala a omyl byl zároveň vyvolán.

²⁸⁷ HANDLAR in LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I, str. 2105

²⁸⁸ Komentáře k unifikačním projektům otázku také řeší. Jde zejména o vyřešení toho, či optikou nahlížíme na to, zda by při znalosti rozhodné okolnosti právní jednání učinil či naopak.

²⁸⁹ PLANK in KNAPP, V., PLANK, K. a kol. *Učebnice československého občanského práva: Svazek I – obecná část*. Praha: Orbis, 1965, str. 236

²⁹⁰ Ibid 289, str. 236

²⁹¹ Ibid 289, str. 237

²⁹² MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 758

V tomto směru je na místě přiblížit unifikační práce [kapitola 8]. Ty volí dvojí cestu, buď podstatnost zkoumají primárně subjektivně, tj. druhá osoba (nezmýlená) měla vědět, že by daný zmýlený při vědomosti na smlouvu nepřistoupil, nebo objektivně, kdy se na místo zmýlého dosazuje průměrně rozumná osoba. Míra podstatnosti omylu se tak posuzuje v konkrétním případě buď skrze postavu spolukontrahenta či osobu průměrnou. V konečném důsledku jsou oba přístupy spíše objektivního charakteru, protože to, co měla nezmýlená osoba vědět se významně kryje s tím, co lze očekávat od průměrně rozumné osoby.²⁹³ Komentáře k unifikačním pracím pak Melzerově námitce oponují, a to v tomto směru, že stanovení podstatnosti (o to více v případě, kdy přistupuje k objektivnímu výkladu a na situaci se hledí optikou racionální osoby, viz PICC²⁹⁴) je vedle kauzality samostatně stojící kategorií.²⁹⁵ Přesto, že by tedy omyl v pohnutce splňoval podmínku kauzality, tedy vedl k tomu, že osoba uzavřela smlouvu, nenaplnil by podmínku podstatnosti posuzovanou objektivně. Takto nastavený model má tedy význam omylu v pohnutce omezit.²⁹⁶ Je zároveň nutno zdůraznit, že objektivní pojetí má posloužit zejména k ochraně zmýleného, který si v dané situaci subjektivně neuvědomuje např. veškeré nevýhody, zatímco tedy průměrná osoba (tj. jeden přístup objektivního hlediska) by o právní jednání v nezmýlené podobě nestála, tak zmýlená ano.²⁹⁷

Dnešní text zákona je zvláštním hybridem všech předcházejících právních úprav a nelze ho naplno naroubovat na jeden podkladový kodex. Důvodová zpráva se k návaznosti na předchozí úpravy nevyjadřuje. Není tak možné učinit zcela jednoznačný závěr ohledně toho, co je jediné správné řešení.

Z toho, co bylo řečeno by se dal učinit závěr, že hlavním omylem je v první řadě omyl v okolnosti rozhodující (který je kauzální)²⁹⁸ pro provedení právního jednání, v druhé řadě tento rozhodný omyl (nutně) vykazuje znaky v samotném jádru právního jednání, jinak řečeno týká se těch

---

²⁹³ Tím se myslí to, že představa obchodníka o tom, co jsou rozhodující faktory pro jeho zákazníka se převážně překrývá s tím, co by průměrně rozumná osoba považovala za rozhodující.

²⁹⁴ (PICC 3.2.2 (1)) *A party may only avoid the contract for mistake if, when the contract was concluded, the mistake was of such importance that a reasonable person in the same situation as the party in error would only have concluded the contract on materially different terms or would not have concluded it at all if the true state of affairs had been known.*

²⁹⁵ „First of all, the model rules agree that mere causality of the mistake for the precise content of the contract is not sufficient.” ZIMMERMANN, R., JANSEN, N. *Commentaries on European Contract Laws*. Oxford University Press, 2018., str. 671

²⁹⁶ „Yet one has to take into account that the approach chosen has also brought with it the further prerequisite of fundamentality of the mistake. At least to a certain extent, this prerequisite serves as a barrier to avoidance for mistakes in motive.” Ibid 295, str. 663

²⁹⁷ „Secondly, in order to discount the possibility of the mistaken party taking an irrational position, this relevance test is not framed merely subjective terms, but qualified objectively. Such a straightforward solution is provided for by the reasonableness test of PICC 3.5 (1), which thus preferable.” Ibid 295, str. 671

²⁹⁸ Handlarovo pojetí a přístup unifikačních prací a obdobně TICHÝ, L., *Obecná část občanského práva.*, str. 283: „Jde o otázku kauzality.“

nejzákladnějších a nejstěžejnějších znaků.²⁹⁹ Na okraj je potřeba zmínit, že se nelze dovolávat omylu v jednom právním jednání z důvodu nesplnění podmínek právního jednání s ním souvisejícím.³⁰⁰

Pozitivně můžeme vnímat alespoň to, že při praktickém posuzování omylu ale s vysokou pravděpodobností na podobné doktrinální posuzování stejně nedojde. Zejména proto, že valná většina případů se bude překrývat, ať budeme na situaci hledět skrze to, že se omyl dotýká *essentialia negotii*, či že se týká rozhodné okolnosti pro daný případ. V ostatních mezních případech bude nutné spoléhat na to, že jejich řešení odpadne v důsledku jiných kategorií jako je vyvolání (např. skrze lest) či institut neomluvitelnosti.

Na čem se v konečném důsledku shodují v podstatě všichni autoři³⁰¹ (a jedná se o názor zároveň přijímaný i soudní praxí³⁰²) je to, že hlavní, potažmo podstatný omyl se projevuje zejména v oblastech omylu v osobě, v právním jednání, v předmětu či jeho vlastnostech, kterého se dané právní jednání týká.³⁰³

6.1.2. Error in persona - omyl v osobě

Omyl v osobě bude nejtýpicetěji spočívat v mylné představě o identitě druhé strany nebo některých rysů jeho osoby – např. zvláštních schopnostech.³⁰⁴ Oproti předchozím úpravám explicitní zmínka o omylu v osobě v zákoně chybí. Významné je vyřešit v jakých případech je otázka osoby ve

---

²⁹⁹ Melzer, Zuklínová, Tichý.

³⁰⁰ V praxi Nejvyššího soudu došlo k případu, kdy bylo uzavřena kupní smlouva a po jejím podpisu bylo ústně smlouveno, že kupec donese dokumenty před vkladem do katastru odsouhlasit k nadřízenému orgánu prodejce. Prodejce se dovolával omylu pro nesplnění tohoto navazujícího jednání. Nejvyšší soud konstatoval, že „V souzeném případě se dle názoru dovolacího soudu nejednalo o omyl kvalifikovaný (podstatný), neboť nebylo lze dovodit z projevené vůle dovolatelky, že udělení souhlasu jejího nadřízeného orgánu bylo pro uskutečnění daného právního úkonu rozhodující, a to zvláště ve chvíli, kdy dotčená smlouva již byla stvrzena podpisy smluvních stran. (...) I případné neplnění žalovaného ze smlouvy příkazní nemohlo zakládat relativní neplatnost smlouvy kupní, neboť v takovém případě se jedná o dva odlišné a na sobě nezávislé právní úkony, které je nutno posuzovat odděleně.“ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19.4.2007, sp. zn. 28 Cdo 1988/2006

³⁰¹ Příkladmo HANDLAR in LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I, str. 2101; MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 739; ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura.*, str. 142

³⁰² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2001 sp. zn. 25 Cdo 2987/2000: „Omyl je u právního úkonu rozhodující (podstatný), týká-li se právního důvodu (*error in negotio*, tj. vůle jednající osoby byla zaměřena k jinému právnímu úkonu), předmětu, a to buď totožnosti předmětu (*error in corpore*) nebo podstatné vlastnosti předmětu (*error in qualitate*), osoby (*error in persona*), popř. jiné skutečnosti, které byla pro uskutečnění právního úkonu podle projevené vůle subjektu rozhodující.“

³⁰³ „Reminiscence obecnoprávního rozdělení omylu“ SEDLÁČEK in ROUČEK, F. a SEDLÁČEK, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Repr. pův. vyd. z r. 1936, str. 98; Omyl v právním důvodu (*error in negotio*), omyl v totožnosti předmětu (*error in corpore*), omyl v podstatné vlastnosti předmětu (*error in qualitate*), omyl v totožnosti osoby (*error in persona*). ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura.*, str. 142

³⁰⁴ „A (podnikatel) zaměštná ve svém podniku F jako účetní. Brzy však zjistí, že F nemá o své činnosti ani ponětí. Jedná se o omyl v osobě či ve vlastnostech.“ TICHÝ, L., *Obecná část občanského práva.*, str. 283

smlouvách důležitá.³⁰⁵ Hned prvním poměrně logickým závěrem je, že se omyl musí týkat něčeho co mělo reálně vliv na právní jednání, tj. že se jednalo alespoň o okolnost vedlejší. *Pokud by se jednalo o omyl o okolnosti, která v daném případě vůbec nemá vliv na rozhodnutí jednajícího učinit právní jednání, nemohlo by se jednat o omyl právně významný.*³⁰⁶ Např. otázka solventnosti osoby nebude podstatnou, pokud je obchod vypořádán ihned na místě a v hotovosti, naopak jeho význam bude v případech hrazení šekem či obdobnou formou.³⁰⁷

Je očividné, že identita osoby může mít od zcela zásadního významu přesah až k absolutní bezvýznamnosti. Prvním případem jest situace, kdy *A koupí od malíře B obraz, poněvadž – jak prohlásil – považuje jej za onoho slavného malíře B.*^{308,309} Pokud místo toho však *B ve skutečnosti má s oním slavným malířem jen jméno společné* mělo by se jednat při splnění dalších podmínek o významný omyl.^{310,311} Podrobněji, pokud si kupuji indiánský náramek od domnělého indiána (a tento záměr vtělím do právního jednání, tj. přesunu ho pouze z pozice irelevantní pohytky v pozadí do popředí, viz kapitola 5.2.2.2) s tím, že mi jde o specifický um, zkušenost či jinou přidanou hodnotu jeho osoby, pak by měla skutečnost, že indiánem osoba ve skutečnosti není, býti příčinou existence relevantního, tj. podstatného omylu v identitě.

Hezkým příkladem ze zahraničí literatury je případ Lady Windermere,³¹² která chtěla své dceři Angele darovat cenný předmět.³¹³ Šlechtična pověřila svého právníka, aby sepsal smlouvu. Tu poté podepsala, načež posléze zjistila, že darování bylo ve prospěch jejího odcizeného bratra Angela, který smlouvu akceptoval. Tento omyl je reprezentativní zejména v tom směru, že by nebyl z pohledu českého práva akceptován. Primárně z důvodu, že bratr Angel omyl šlechtičny nevyvolal. Druhým faktorem by pak byla pravděpodobná neomluvitelnost omylu³¹⁴ [kapitola 9].

---

³⁰⁵ SEFTON-GREEN, R. *Mistake, fraud and duties to inform in European contract law*. New York: Cambridge University Press, 2005, str. 19

³⁰⁶ HANDLAR in LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I, str. 2112

³⁰⁷ BEALE, H. G., FAUVARQUE-COSSON, B., RUTGERS, J., VOGENAUER, S. *Cases, materials and text on contract law*. Third edition. Portland, Oregon: Hart Publishing, 2019, str. 523.: „*For example, creditworthiness will not be an essential attribute in a contract of sale where payment is by cash. It will be, however, where payment is by cheque or a guarantee contract is at issue.*“

³⁰⁸ Obdobně ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Právní úkony: § 34 - § 51 občanského zákoníku: podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury a komentáře k právní úpravě této problematiky v tzv. novém občanském zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.)*, str. 119: „*Kupující se domnívá, že autorem knihy je X, zatímco autorem knihy je Y.*“

³⁰⁹ Obdobně PLANK in KNAPP, V., PLANK, K. a kol. *Učebnice československého občanského práva: Svazek I – obecná část*. Praha: Orbis, 1965, str. 254

³¹⁰ SEDLÁČEK in ROUČEK, F. a SEDLÁČEK, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Repr. pův. vyd. z r. 1936, str. 98

³¹¹ A již zmíněny TILSCH, E., SPÁČIL, J. *Občanské právo: část všeobecná*. Reprint původního vydání, str. 171

³¹² Ibid 305, str. 355

³¹³ Omyl v osobě obdarovaného při smlouvě darovací též v Ibid 309, str. 254

³¹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.11.2008, sp. zn. 33 Odo 1472/2006: „...žalovaná si mohla smlouvu přečíst a seznámit se s jejím obsahem...“

Ze zahraniční literatury³¹⁵ vyvěrají dále následující dvě situace: A má v úmyslu objednat malíře pan F. Müllera, který již prokázal, že je schopný. Ve svém diáři nalezne dva kontakty se stejným jménem a práci nabídne omylem jinému panu F. V modifikovaném případě si A přeje objednat jistého malíře pana F. Mülera, o kterém se domnívá, že pro něj dříve již schopně odvedl práci a v diáři zvolí toho správného. Mýlí se však, protože pro něj práci dříve odvedl pan P. Müller. V obou těchto případech bude právní relevance omylu odviset od vědomosti F. Müllera, který primárně omyl nevyvolal. V [kapitole 7.5] je rozebráno, že v určitých případech je možné relevanci omylu shledat i za předpokladu, kdy by si F. Müller byl vědom a pana A z omylu nevyvedl, a dokonce v krajních případech o omylu nevěděl, i když si vědom být měl.

Dle starší literatury je omyl v osobě jen tehdy právně relevantní, pokud individualita druhého smluvníka byla učiněna buď hlavní nebo vedlejší částí smluvního obsahu.³¹⁶ Toto se pak opět velmi blízce dotýká již zmíněné pohnutky právního jednání. Ze starší judikatury lze uvést případ, kdy žena vydávaje se za oprávněného dědice uzavřela nájemní smlouvu k bytu. Strana druhá jednala v omylu, protože smlouva nájemní byla určitým způsobem podmíněna faktem, že osoba bude oprávněným dědicem, kterým žena nebyla. Byť byla údajně pohotova vše i osvědčit doklady.³¹⁷

Za zmínku rozhodně také stojí v dřívější právní úpravě konkrétně předvídaný *omyl v osobě* z důvodu, že *určité osobě je zakázáno podnikat nebo že oprávnění k podnikání nemá*.³¹⁸ §3a obchodního zákoníku³¹⁹ stanovil, že taková skutečnost nezpůsobuje bez dalšího neplatnost, je ovšem možné se dovolávat úpravy omylu a to osobou, která jednala ve víru v to, že osoba druhá zmíněné oprávnění má. Tato úprava byla po úpravě přenesena do současného §5 odst. 2 o.z., který stanoví, že: „*Proti vůli dotčené strany nelze zpochybnit povahu nebo platnost právního jednání jen proto, že jednal ten, kdo nemá ke své činnosti potřebné oprávnění, nebo komu je činnost zakázána.*“ Komentář k ustanovení v relaci na předchozí úpravu uvádí, že obdobně přichází do úvahy možnost dovolání se neplatnosti pro omyl v osobě.³²⁰

Opakem situace, kdy je identita osoby či její vlastnosti stěžejní pro právní jednání je situace generického obchodní styku. Pokud *A prodá ve svém obchodě za hotové 2 kg mouky osobě, o níž*

---

³¹⁵ BEALE, H. G., FAUVARQUE-COSSON, B., RUTGERS, J., VOGENAUER, S. *Cases, materials and text on contract law*. Third edition. Portland, Oregon: Hart Publishing, 2019, str. 521

³¹⁶ SEDLÁČEK in ROUČEK, F. a SEDLÁČEK, J. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Repr. pův. vyd. z r. 1936, str. 98

³¹⁷ Rv I 1487/26 (Vážný č. 6368/1926) LAVICKÝ, P., POLIŠENSKÁ P., *Právní jednání*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Judikatura k rekodifikaci., str. 348

³¹⁸ DAVID in FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář k zák. 40/1964* Praha: Wolters Kluwer, 2009., str. 278

³¹⁹ Zák. 513/1991 Sb., obchodní zákoník ve znění pozdějších předpisů.

³²⁰ MELZER / CSACH in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek I, str. 99

se domnívá, že je to B, pak se doví, že je to C jedná se o omyl irelevantní.³²¹ Pramátlo záleží na tom, zda se osoba jmenuje odlišně, zda je synem mého kamaráda či zda se jedná o bývalého slavného politika, pokud taková skutečnost nemá v kontextu právního jednání žádného významu, maximálně tak nevyřknuté právně irelevantní pohnutky.³²²

Na závěr lze shrnout, že k relevanci omylu v osobě postačí jeho kauzálnost – to, že byl rozhodný, za předpokladu splnění ostatních zákonných požadavků. Melzer dodává, že může být významný, buď jako *error causam dans*, nebo *error incidens* [kapitola 6.2] Pro další ilustraci lze uvést následující příklady. Relevantní je tak každý omyl o takové vlastnosti osoby, která je způsobilá založit nebo naopak ohrozit důvěry v řádnost a včasnost plnění této osoby (např. solventnost u úvěrových obchodů).^{323,324} Se solventností se v kontextu omylu lze setkat i v tuzemské judikatuře.³²⁵ Byť není cílem této práce jít do nejpodrobnější kazuistiky za zmínku stojí i další případ z české judikatury,³²⁶ který přesahuje do práva pracovního. Zaměstnanec, který neinformoval pravdivě o svém odsouzení, nebude postižen prohlášením neplatnosti pracovní smlouvy, kterou by zaměstnavatel jinak neuzavřel, pokud se na něj v dané době dle zákona hledí jako by nebyl odsouzen.

Je zjevné, že se omyl v osobě může vyskytovat v nejrůznějších obměnách. Významné je to, aby identita osoby či její vlastnosti nezůstaly upozaděny jako právně irelevantní pohnutka a aby zároveň měly nějaký význam pro právní jednání jako takové.

6.1.3. Error in negotio – omyl v podstatě právního jednání

Jedná se o omyl v právním jednání, kdy jednající učinil projev směřující k jinému právnímu jednání, než k jakému směřovala jeho vůle.³²⁷ *Jde o něj tehdy, je-li přítomna falešná představa o smluvním typu, o právech a povinnostech stran.*³²⁸ Jak prof. Tichý komentuje lze tento omyl učinit i skrze omyl v projevu. Viz příklad Sommera: Podepíše-li kdo listinu o trhu v domnění, že jde o

³²¹ SEDLÁČEK, J., Obligační právo. I., Obecné nauky o právních jednáních obligačních a o splnění závazků, str. 70

³²² Obdobně MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 761: „...v případech běžných smluv, u kterých dochází k bezprostřednímu plnění z ruky do ruky, ale i v jiných případech, kdy se např. neověřuje solventnost stran, prodávajícímu je zcela jedno, komu prodává, a kupujícímu, od koho kupuje (např. prodej v samoobsluze).“

³²³ Ibid 322, str. 761

³²⁴ Solventnost je zdůrazňována i v zahraničí. „Attribute of that person – for example, whether he is credit worthy.“ BEALE, H. G., FAUVARQUE-COSSON, B., RUTGERS, J., VOGENAUER, S. *Cases, materials and text on contract law*. Third edition. Portland, Oregon: Hart Publishing, 2019, str. 521

³²⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2000 sp. zn. 22 Cdo 2506/1999 [publikováno v PR 12/2000 s. 566]: „...podnikání žalovaných bylo v době uzavření smlouvy v takovém stavu, že z jeho výnosů nemohla být dlužná částka uhrazena.“

³²⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21.5.2014 sp.zn. 21 Cdo 2005/2014 [R 97/2015 Sbíрка civilních soudních rozhodnutí a stanovisek, 9/2015]

³²⁷ PLANK in KNAPP, V., PLANK, K. a kol. *Učebnice československého občanského práva: Svazek I – obecná část*. Praha: Orbis, 1965, str. 252

³²⁸ TICHÝ, L. in *Občanský zákoník: komentář. Svazek I*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014., str. 1467

pacht.³²⁹ Luby: např. někdo se mýlí v tom, že se domnívá, že přijímá dar, kdežto ve skutečnosti jde o koupi.³³⁰ V podstatě identicky: A předá druhé osobě B obraz s přáním jí obraz zapůjčit. A se však vyjádří tak nešikovně, že B může vycházet z toho, že jde o darovací úkon.³³¹ Podobně pokud např. soused potřebuje rychle uklidit seno a já pochopím jeho pokyn jako formu smluvní výpomoci, zatímco on jako pouhou společenskou úsluhu,³³² tedy nezávazné jednání. Tento druh omylu může tedy nastat zejména v případě ústní kontraktace, kdy navíc bude převládat konkludentní jednání, které si strany vadným způsobem vyloží. V uvedených případech je ovšem nutné přimyslet to, že druhá osoba musela omyl vyvolat či si ho být alespoň vědoma. Nelze tedy říct, že by bylo možné si představit dovolání se tohoto omylu jako časté. Ukázkou tohoto omylu je situace rozebraná v [kapitola 9.3] příkladu č. 12.

6.1.4. Error in in corpore / in qualitate – omyl v předmětu či jeho vlastnostech

Jedná se o omyl o předmětu – objektu právního úkonu, tj. buď jeho totožnosti (error in corpore) či podstatné vlastnosti předmětu (error in qualitate). Luby jako typický příklad uvádí situaci, kdy *se někdo mýlí o totožnosti koupeného obrazu jako díla určitého mistra, nebo se mylně domnívá, že kupuje starožitný porcelán, kdežto ve skutečnosti jde o napodobeninu.*³³³

Zahraniční komparatistika pracuje se skutkově obdobnými situacemi spadajícími do této kategorie. Prvním příkladem je situace, kdy A muzejní specialista na impresionismus prodává svou soukromou sbírku. Za průměrnou cenu zakoupil B dva obrazy popsané jako „okouzující díla neznámého autora“ do významné galerie. Posléze jsou díla v zahraničí označeny za autentická díla Degase.³³⁴ Podobně v druhém příkladě, kdy jde o situaci prodeje harampádí z pudy. Mezi předměty si kupec, rozpoznaje Monetův originál, vybral jeden obraz. Bez váhání za něj nabídl dvojnásobek kupcem žádané ceny, aby ho obratem přeprodal do galerie Louvre.^{335,336} Poslední obdobná situace se týká koupě čínské sochy, která byla prezentována jako originál *dynastie Tang*, s tím, že je téměř v původním stavu a v podstatě nedotčena. Kupující posléze zjistila, že hlava a

³²⁹ SOMMER, O., SPÁČIL, J., *Učebnice soukromého práva římského*, str. 82

³³⁰ LUBY in KNAPP, V. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek I.*, str. 209

³³¹ TICHÝ, L., *Obecná část občanského práva.*, str. 283

³³² „V případě společenské úsluhy je třeba vycházet z toho, že se strany nechtějí nijak smluvně vázat a jejich jednání vychází jen z běžného života. Příkladem takové společenské úsluhy může být pozvání na oběd či večeři.“ BEDNÁŘ in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV. Zvláštní část § 2055-3014*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře., str. 2

³³³ Ibid 330, str. 209

³³⁴ SEFTON-GREEN, Ruth. *Mistake, fraud and duties to inform in European contract law*. New York: Cambridge University Press, 2005, str. 88

³³⁵ Ibid 334, str. 131

³³⁶ Podobně, byť v opačném sledu. HULMÁK, M., VLČEK, K. *Obecná informační povinnost při sjednávání smlouvy – 1. část. [Právní rozhledy 17/2012]*, str. 602; I. Úvod: „Kupující, který je starožitník, pozná, že je to originál, přesto však tento obraz koupí jako kopii za podstatně nižší cenu.“

ruce sochy jsou zrestaurována nedávno a jen pramálo ve skutečnosti zůstává z původní skulptury.³³⁷

Ne na první pohled typickým příkladem co do kvality předmětu koupě, je možné uvést smlouvu o koupi pozemku, při které prodejci zamlčeli, že na spodní části pozemku nově vzniká „právo cesty“ – nově uděleno místním správním orgánem, které povede k podstatně vyšší rušnosti. Kupující pozemek přitom kupovali zejména kvůli jeho tichosti v spodní části pozemku.³³⁸

S odkazem na rakouskou komentářovou literaturu Melzer uvádí jako příklady: omyl ohledně pravosti drahého kamene, uměleckého díla, u pozemku fakt, zda se jedná o stavební pozemek³³⁹ či výši pravidelného výnosu u závodu.³⁴⁰ S vlastnostmi ohledně pozemku se lze setkat i ve francouzské judikatuře, kde byla prohlášena za neplatnou smlouva o koupi pozemku s údajnou výměrou 7 800 metrů čtverečních. Kupci měli, jak prodávající věděl, od počátku záměr pozemek rozdělit a po částech prodat, ale ukázalo se, že pozemek má výměru pouze 5 119 metrů čtverečních.³⁴¹

Ze starší judikatury lze jako příklad omyl v předmětu uvést prodej nepravé poštovní známky.³⁴²

Či omylu v kvalitě ve velmi zajímavém případě prodeje koně,³⁴³ který byl již při prodeji stížen *nehojitelným zánětem masitých částí předních kopyt* a následkem toho byl nezpůsobilý k řádné potřebě, k níž jako tažný kůň byl pořízen. Přičemž o jeho kvalitách jako koně tažného nikoliv porážkového byl prodejcem výslovně ujištěn [kapitola 7.6.1].

Plank trefně poukazuje na to, že je od dosud řečeného potřeba rozlišovat předmět právního vztahu (tj. práva a povinnosti).³⁴⁴ Omyl v právech a povinnostech může spočívat i v dalších věcech než v pouhém předmětu plnění (ve výše uvedeném smyslu). Například v modalitách plnění – určení,

---

³³⁷ SEFTON-GREEN, Ruth. *Mistake, fraud and duties to inform in European contract law*. New York: Cambridge University Press, 2005, str. 164; V tomto případě se jednalo o mezní případ viz „*mistake as to the quality of the object*“ str. 187

³³⁸ Ibid 337, str. 193

³³⁹ Podobně HULMÁK, M., VLČEK, K. *Obecná informační povinnost při sjednávání smlouvy – 1. část*. [Právní rozhledy 17/2012], str. 602; I. Úvod: „*Starý farmář prodává své pozemky jako pastviny. Kupuje je těžební společnost, která ví, že pod těmito pozemky je ukryté značné nerostné bohatství či Prodávající prodává pozemky, které jsou vedeny jako pastvina v katastru nemovitostí. Kupující ale ví, že má dojít ke změně územního plánu a z těchto pastvin se mají stát stavební parcely, jejichž cena bude mnohonásobně vyšší než cena pastvin, za kterou je on kupuje.*“; HULMÁK, M., VLČEK, K. *Obecná informační povinnost při sjednávání smlouvy - 2. část*. [Právní rozhledy 18/2012], str. 644; V. Omyl: „*V posuzovaných případech by se jednalo vždy o omyl in qualitate.*“

³⁴⁰ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 739

³⁴¹ BEALE, H. G., FAUVARQUE-COSSON, B., RUTGERS, J., VOGENAUER, S. *Cases, materials and text on contract law*. Third edition. Portland, Oregon: Hart Publishing, 2019, str. 526

³⁴² SEDLÁČEK in ROUČEK, F. a SEDLÁČEK, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Repr. pův. vyd. z r. 1936, str. 98

³⁴³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky, ze dne 9.1.1923, sp. zn. Rv I 530/22, 9. 1. 1923 [SR 10/2014 s. 377 Soudní rozhledy, 10/2014; Vážný 2148 Vážný (Sbírka rozhodnutí NS 1919-1945), IV-b/1922]

³⁴⁴ Omyl v předmětu [Error in objecto] je tak širší kategorií. PLANK in KNAPP, V., PLANK, K. a kol. *Učebnice československého občanského práva: Svazek I – obecná část*. Praha: Orbis, 1965, str. 252

*kdy, kde a jak má být plněno.*³⁴⁵ Podstatnou vlastností tak může být např. datum, ke kterému se má dodat objednaná dekorace pro určitou slavnost. Specifickým příkladem stojícím na hraně s omylem právním je pak omyl v označení pozemku či budovy.³⁴⁶

Přestože uvedený výčet – omylu v osobě, předmětu a jednání reprezentuje situace nejtypičtější, nic nebrání tomu, aby byl omyl spočíval, *popřípadě v jiné pro úkon rozhodující skutečnosti.*³⁴⁷

6.2. Omyl ve vedlejší okolnosti, kterou prohlásila strana za rozhodující

Pokud se přidržíme zákonné dikce implicitně předvídací popsaný omyl hlavní, je na místě nyní rozebrat význam okolnosti vedlejší. §584 uvádí následující: *Týká-li se omyl vedlejší okolnosti, kterou ani strany neprohlásily za rozhodující, je právní jednání platné, ale osoba uvedená v omylu má vůči původci omylu právo na přiměřenou náhradu.*

Při posuzování, zda se jedná o tento omyl tak nejprve zkoumáme, zda omyl neleží v okolnosti podstatné. Dojdeme-li následně k závěru, že daná okolnost podstatná nebyla³⁴⁸ musíme se dále ptát, zda strana ze *subjektivního* hlediska tuto okolnost neprohlásila za rozhodující a nepovýšila ji tak v její důležitosti na roveň jiné jinak objektivně podstatné okolnosti. Prohlášení nějaké jiné-objektivně nevýznamné (tzn. nikoliv hlavní) skutečnosti za rozhodující pak logicky musí být podrobena subjektivnímu zkoumání, tj. z pohledu strany zjišťujeme co sama za sebe vyhodnotila za podstatné.³⁴⁹ Je na tomto místě vhodné podotknout, že prohlášení okolnosti vedlejší za rozhodující se tak podobně jako u identity osoby prolíná s pozdvihováním pohnutky na úroveň obsahu právního jednání. *Tím se liší hlavní omyl od omylu vedlejšího, když je třeba pro posouzení jeho podstatnosti vždy třeba zvláště zkoumat vůli stran.*³⁵⁰

V návaznosti na uvedené je významné osvětlit chápání termínu „rozhodující“, o kterém již byla řeč a který může být pro čtenáře zmatečný, protože se ve vyjmenovaných právních úpravách jeho význam posunoval. Termín ve smyslu §49a (a §583 o.z.) popisuje okolnost pro jednání *kauzální* –

---

³⁴⁵ PLANK in KNAPP, V., PLANK, K. a kol. Učebnice československého občanského práva: Svazek I – obecná část. Praha: Orbis, 1965, str. 253

³⁴⁶ „Lze rovněž předpokládat, že občané, zvyklí na to, že po více než šedesáti let neplatila zásada, že stavba je součástí pozemku (*superficies solo cedit*), budou nemovitosti ve svých pořizováních pro případ smrti označovat především číslem popisným stavby, o které budou především pořizovat, a nebudou zmiňovat o pozemcích, na kterých stavby stojí.“ WAWERKA, K., ŠEŠINA, M. in ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019-.732 s. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-412-8., str. 124

³⁴⁷ ZUKLÍNOVÁ in ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. 1. svazek § 1-487*, str. 300 či Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2001 sp. zn. 25 Cdo 2987/2000

³⁴⁸ Pokud bude smlouveno, že mi bude plnění doručeno v průběhu příštího týdne, přičemž není podstatné, v jaký den, bude okolnost, že plnění dorazí v úterý na místo mnou předpokládaného pondělí nepodstatná.

³⁴⁹ „Podstatnou složkou právního jednání je i to, co jde podle stanoviska stran nezbytné dohodnout, protože to jedna z nich učinila podmínkou uzavření smlouvy.“ ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura.*, str. 142

³⁵⁰ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 758

tzn. že jednání bylo učiněno právě kvůli této skutečnosti. Takovou skutečností může být například to, že je kupovaný šperk vyroben ze zlata. *Prohlášení za rozhodující* naproti tomu (§584 odst. 1 o.z., §872 OZO, §35 o.z. 1950) sleduje jiný význam, jehož cílem je dát najevo, že strana je ochotná jednat pouze za těchto okolností a bez jejího splnění nemá na právním jednání vůbec zájem. V případě zlatého šperku by bylo například prohlášeno, že na koupi má zájem pouze pokud se jedná o 18 karátové zlato, protože je jeho sběratelem.³⁵¹ Taková skutečnost je poté něco, přes co lidově *nejede vlak*. Melzer užívá v tomto kontextu následující terminologii. „*Error causam dans*“ jest omylem podstatným, majícím za následek, že strany nestojí o právní jednání ani za pozměněných podmínek, tj. popsaná situace, kdy dojde k prohlášení okolnosti za rozhodující ve smyslu §584 odst. 1.³⁵² Jinou situací je „*error incidens*“, který je omylem nepodstatným [kapitola 6.3] omylem, při kterém by osoba za pozměněných podmínek právní jednání učinila.³⁵³

Lze tedy uzavřít, že zákon má v relaci na princip autonomie vůle za cíl umožnit stranám co nejsvobodnější a nejpřesnější promítnutí jejich konkrétních představ do právního jednání. Subjektivní prohlášení by mělo svou důležitostí převážet nad objektivní rozhodností. *Za rozhodující je třeba především považovat tu* (pozn. aut.: okolnost), *kterou si dotčená strana jako podstatnou vymínila, a to výslovně či konkludentně na základě relevantních okolností.*³⁵⁴

Významnost okolnosti kromě toho, že může být stranami přiřčena, může být zřejmě i opačně odebrána, viz Krčmář: *V konkrétním případě může být úmluvou stran podstatná vlastnost této svojí povahy zbavena, jakož z druhé strany může vlastnosti, která nemá povahy vlastnosti podstatné, povaha taková být přiřčena* [tj. případ vedlejší okolnosti].³⁵⁵

Handlar okolnost vedlejší chápe odlišně. Jak bylo zmíněno dovozuje návaznost na předchozí právní úpravu, která s okolností vedlejší nepočítá. Autor tak vykládá text §584 tak, že pokud se v paragrafu *hovoří o vedlejších okolnostech právního jednání, které strany za rozhodné neprohlásily, rozumí se tím ostatní okolnosti, které nejsou pro provedení právního jednání rozhodující ve smyslu §583.*³⁵⁶ Tím vyprazdňuje jazykové spojení „*ani neprohlásily za rozhodující*“, a to tím způsobem, že *prohlášení* nelze chápat jako možnost strany nějak ovlivnit význam jednotlivých prvků v právním jednání. Fakticky tak tvrdí, že žádné okolnosti vedlejší, tj.

³⁵¹ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 760

³⁵² Chci sběratelskou kartičku z roku 1992 (protože jsem sběratelem kartiček z roku 1992) a mám za to, že kupuji takovou kartičku, ale ukáže se, že tomu tak není, nemám zájem o kupní smlouvu ani za předpokladu, že by mi byla kartička nabídnuta za poloviční cenu.

³⁵³ Obdobně ZIMMERMANN, R., JANSEN, N. *Commentaries on European Contract Laws*. Oxford University Press, 2018., str. 672: „*The contract, they argued, was invalid if it would not have been concluded at all (so called dolus causam dans); It was valid, by contrast with fraud only having to be taken into account within the action arising from the contract, if the contract would have been concluded on different terms (dolus incidens).*“

³⁵⁴ TICHÝ, L. in *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014., str. 1467

³⁵⁵ KRČMÁŘ in *Právo občanské III*. Právo obligační., str. 39

³⁵⁶ HANDLAR in LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I, str. 2104

takové, které mají menší význam a které je možno pozdvihnout na význam vyšší neexistují. V jeho pojetí existují jen dvě roviny. Buď omyl spočívá v okolnosti rozhodující, který vede k neplatnosti, nebo v okolnosti vedlejší, tj. takové která rozhodující není. Tento závěr se jeví jako nepřiměřený, a to už jen s přihlédnutím k jazykovému výkladu.

6.2.1. Příklady okolnosti vedlejší

Byť je výše uvedené dělení (omylu v osobě, předmětu atd.) zařazené v pasáži omylu hlavního, jsou závěry samozřejmě přenositelné a aplikovatelné i u omylu vedlejšího. Když víme, co je omylem hlavním je možné učinit negativní definici v tom smyslu, že *omyl vedlejší* je takový, který není omylem v okolnosti hlavní.³⁵⁷ Taková definice ale prakticky příliš dobře neposlouží.

Literatura je ve výčtech konkrétních vedlejších okolností skoupá a příklady nelze dohledat ani v judikatuře. Uvedené příklady tak tvoří seskupení nejrůznějších situací.

Ze současné literatury nabízí drobný vhled Zuklínová. Ta v tomto kontextu udává příklad, kdy se taková okolnost, tj. např. i naprostá drobnost – viděno z vnějšku – stane rozhodující okolností. *Strana si vyhradí, že koupený předmět bude dodán zabalený do zeleného ručního papíru, převázaného bílou stuhou.*³⁵⁸ Tím zřejmě myslí takovou situaci, kdy kupující při nákupu předmětu zmiňuje že to bude hezké, až to bude zabalené v ručním zeleném papíru, na který například zároveň ukazuje. Prodavač přejde skutečnost, že se o ruční papír nejedná a že ostatně není žádný podobný ruční papír, do kterého by předmět mohl být zabalen. Zabalení do zeleného papíru se mohlo stát okolností rozhodující, zároveň tedy omyl v této skutečnosti může založit podstatný omyl, na základě, kterého by bylo možné dovolat se neplatnosti smlouvy.³⁵⁹

Vedle již zmíněného množství karátů u šperků, lze též připomenout Lubyho, který obdobně uvádí, že okolností vedlejší je často též kvalita.³⁶⁰ Ze starší judikatury lze uvést hraniční příklad, kdy A půjčil B-ovi koně k jízdě na tři měsíce s tím, že B se A-ovi jinak odvděčí (aniž tím úplata měla býti vymíněna), jinak že by mu ho půjčil jen na měsíc; B se však nijak neodvděčil, ale naopak, vystupoval poté velmi nepřátelsky pro A-ovi. To, že se B posléze nechoval, jak bylo ujednáno bylo posouzeno jako nepodstatná (vedlejší okolnost).³⁶¹ Další příklad uvádí Sedláček při prodeji

³⁵⁷ *Vedlejšími okolnostmi jsou zejména vlastnosti věci či osob, které však nejsou vlastnostmi podstatnými.* MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 759

³⁵⁸ ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura.*, str. 142

³⁵⁹ Pokud bychom se vrátili k výše zmíněnému příkladu s kartičkami, platí typicky, že se identické hrací karty vydávají v několika ročních intervalech. Jsou přítom co se týče herních vlastností identické, pouze ze sběratelského hlediska mění v průběhu času svou hodnotu, protože starší jsou poměrně logicky cennější. Rok vydání bude pro "hráče" karet vedlejší okolností, protože pro něj plní identickou herní funkci (byť došlo například ke grafické obměně), pro "sběratele" vedlejší okolností zpravidla postavenou na roveň okolností rozhodující.

³⁶⁰ LUBY in KNAPP, V. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek I.*, str. 209

³⁶¹ Vážný 1320 Vážný (Sbírka rozhodnutí NS 1919-1945), III/1921 in SEDLÁČEK, J., *Obligacní právo. I., Obecné nauky o právních jednáních obligačních a o splnění závazků*, str. 79

vagonu pšenice. Doba splatnosti, tedy skutečnost, že není plněno za hotové, ale s šesti měsíčním odkladem platby kupní ceny, je omylem vedlejším.³⁶²

6.3. Omyl nepodstatný

O tomto omylu nemluvíme v tom smyslu, že nevyvolává právní následky. Pouze nevyvolává právní následky výše uvedeného podstatného omylu, tj. neplatnost právního jednání. To, co dle zákonné dikce znamená je, že *osoba uvedená v omyl má vůči původci omylu právo na přiměřenou náhradu* (§584). Tento omyl se týká vedlejší okolnosti ve výše předestřeném rozsahu, která ovšem nebyl postavena na roveň okolností rozhodující ve smyslu *error causam dans*. Dle Handlara *se zde vedlejší okolností rozumí taková okolnost, která nezakládá podstatný omyl jednajícího, tedy okolnost, která není pro provedení jednajícího rozhodující*.³⁶³

Pokud se vrátíme k výše uvedenému příkladu s koupí šperku, je možné hezky ilustrovat dělicí čáru mezi případy podstatného a nepodstatného. Pokud strana existenci určitých karátů prohlásila za rozhodující je jejich absence důsledkem podstatnosti vedoucí k neplatnosti. Pokud tomu tak naopak nebylo, jedná se o vedlejší omyl, který nepovede k neplatnosti, ale pouze právu na přiměřenou náhradu viz [kapitola 13.2].

6.4. Shrnutí omylu podstatného a nepodstatného

Omyl podstatný je omyl takový, který vyvolává právní důsledky, a to v nejzásadnější podobně – neplatnosti právního jednání. Omyl se vyskytuje ve dvou variacích. První spočívá v omylu v rozhodující skutečnosti (tj. týkající okolnosti hlavní, což je dělení dovozené ze zákonem předvídané okolnosti vedlejší), ten druhý spočívá právě v omylu v okolnosti vedlejší, která ovšem byla vůli strany/stran postavena za rozhodující, čímž se rozumí postavení její přítomnosti v obsahu právního jednání jako skutečnost, bez které by k právnímu jednání vůbec nedošlo.

Na okraj je potřeba zmínit, že Handlar správně poukazuje na to, že zmíněná kvalifikace podstatného omylu do dvou větví v závislosti na tom, zda se jedná o okolnost *hlavní* či *vedlejší*, a v návaznosti na tom, zda se jedná o okolnost *objektivně významnou* nebo o okolnost na významnou subjektivně povýšenou, nemá nemá v unifikačních pracích evropských států [kapitola 8] zastání^{364,365} a je naopak zdůrazňována jejich nadbytečnost.³⁶⁶ Výklad, který by ale rozlišení

³⁶² SEDLÁČEK in ROUČEK, F. a SEDLÁČEK. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Repr. pův. vyd. z r. 1936, str. 97

³⁶³ HANDLAR in LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I, str. 2112

³⁶⁴ „What matters is not formal classification of a mistake, but its effect on the complainant's consent.“ GARETH, S. *Vitiatio of Contract (International Contractual Principles and English Law)*, University of East Anglia, Publisher: Cambridge University Press, str. 145

³⁶⁵ „It is no necessary to lay down categories of misapprehension which will give rise, or not give rise, to a remedy for mistake.“ BEALE, H., BAR, CH., CLIVE E. a kol. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR)*. Str. 489

³⁶⁶ Ibid 363, str. 2104

okolnosti hlavní a vedlejší přehlížel či vynechal je v současném znění zákona dle mého názoru neúnosný.

Omyl nepodstatný by sváděl k závěru, že je to omyl nevyvolávající žádné právní následky. Není tomu, tak a tento omyl následky vyvolává, jen ne co do neplatnosti právního jednání. Vzhledem k tomu, že se omyl dotýkal skutečnosti, která by s vysokou mírou pravděpodobnosti pouze modifikovala smluvní podmínky (protože se týkalo okolností ne přímo rozhodných pro uskutečnění právního jednání), pracuje zákon s následkem, který má nevýhodné postavení strany vyrovnat skrze přiměřenou náhradu.

7. Vyvolání či podíl na omylu

Následující kapitola bude řešit otázku jakým způsobem se omyl může v právním jednání vyskytnout a jakém vztahu jsou vůči němu jednotlivé strany. Snahou bude blíže rozebrat význam textu zákona, definovat jednotlivé způsoby „uvedení v omyl“ a prezentovat argumentaci proč je v uvedených případech vhodné jít nad samotných text a úpravu chápat širěji. Výklad této problematiky je významný i z pohledu obecných zásad civilního práva. Princip poctivosti a ochrany dobrých mravů prozařují nejvýrazněji právě skrze úpravu omylu ve lsti, která je též rozebrána v této části. Je zde chráněna osoba, která by si za jiných okolností ochranu *nezasloužila*. Je to právě škodlivost *nemravného* jednání druhé strany, které pozvedá zájem na ochraně strany v omylu.

7.1. Vyvolání omylu

Text zákona § 583 říká: *Jednal-li někdo v omylu o rozhodující okolnosti a byl-li v omyl uveden druhou stranou, je právní jednání neplatné.* Jazykovým výkladem tak poměrně snadno dojdeme k závěru, že omyl osoby musí být vyvolán druhou stranou.

Znění je podobné jako u předcházející právní úpravy (49a), kdy druhá osoba *tento omyl vyvolala (např. uvedením nepravdivé skutečnosti, která byla rozhodující pro jednání druhé strany).*³⁶⁷

Ovšem oproti tomu již neupravuje situaci, kdy druhá osoba omyl *sice nevyvolala, avšak o omylu v době učinění právního úkonu věděla či vědět musela (muselo jí to být objektivně vzhledem k okolnostem případu – zřejmé), a vzdor tomu druhou stranu na omyl neupozornila.*³⁶⁸

Druhou stranou je adresát právního jednání, stejně tak jeho zástupce či jiné osoby jednající za něj.³⁶⁹ Jedná se o odlišnou situaci, než je vyvolání omylu osobou třetí, která zpravidla k neplatnosti právního jednání nevede (§584).

---

³⁶⁷ ŠVESTKA in ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, str. 434

³⁶⁸ Ibid 367, str. 434

³⁶⁹ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 766

7.1.1. Zavinění při vyvolání omylu

Zákon se k otázce zavinění (potažmo ani konkrétním formám) v rovině klasického právního dělení na nedbalost (vědomá, nevědomá), úmysl (přímý, nepřímý) nevyjadřuje. Překvapivě se této problematice nikterak významně nevěnuje ani literatura. Prof. Tichý podotýká, že chápání omylu se kategoriím v deliktním právu, zejména pak zavinění vyhýbá. Zároveň dodává, že zavinění přitom paradoxně hraje v kontextu současného zákona podstatnou roli v kvalifikaci závažnosti omylu, protože jsou dle toho odstupňovány i následky a jejich řešení.³⁷⁰ Následky, na které naráží jsou rozdílné v případě omylu podstatného (§583, 584), který výslovně nevyžaduje formu zavinění a omylu vyvolaného lstí, který ze své podstaty vyžaduje jednání úmyslné.

Nejsilněji bylo rozlišení na nedbalost a úmysl v obou zněních předcházejícího zákona, který výslovně o úmyslu mluvil (§49 osobou vyvolán úmyslně; §49a účastníkem vyvolán úmyslně). Úmyslné vyvolání pak bylo tehdejšími vyjádřením lsti [kapitola 7.6]. Plank, připouštěl, že zákon není v otázkách zavinění *dost jasný*.³⁷¹ Přesto dovozoval, že je třeba zavinění ve formě nedbalosti jako kategorie odlišné od úmyslu. Zbytkové vyvolání mýlky tak bylo chápáno jako neúmyslné, tedy nedbalostní.³⁷² Takový přístup byl podpořen i Nejvyšším soudem: *Omyl je vyvolán druhým účastníkem tehdy, jestliže tento účastník bez úmyslu uvést mýlčího se účastníka v omyl vznik omylu způsobil, např. uvedením nepravdivých skutečností, jež byly pro utváření vůle jednající osoby rozhodující*.³⁷³

Míra zavinění se řeší i v kontextu unifikačních prací. Rozlišení *běžného* omylu a omylu vyvolaného *lstí* se rozlišuje právě podle druhu zavinění. U běžného omylu se mluví o bezelstném a nedbalostním vyvolání.^{374,375} Přesto se v jiné pasáži lze dočíst, že zavinění není pro aplikaci úpravy potřeba.³⁷⁶ S tím lze ztotožňovat i názor Melzera, který k otázce současného kodexu uvádí, že není zavinění potřeba zkoumat, protože se otázka *vyvolání* omylu celá posuzuje objektivně,

³⁷⁰ TICHÝ, L., *Obecná část občanského práva.*, str. 286

³⁷¹ PLANK in KNAPP, V., PLANK, K. a kol. *Učebnice československého občanského práva: Svazek I – obecná část.* Praha: Orbis, 1965, str. 237: „Zákon není v tomto směru dost jasný, ale zřejmě podle všeho je třeba, aby druhý účastník omylu zavinil, a to formou nedbalosti.“

³⁷² ZUKLÍNOVÁ in ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. I. svazek § 1-487,* str. 300

³⁷³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.4.2011 sp.zn. 32 Cdo 1868/2009 [C 9952 Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek NS, 14/2011]

³⁷⁴ ZIMMERMANN, R., JANSEN, N. *Commentaries on European Contract Laws.* Oxford University Press, 2018., str. 691: *With this right being based, in principle, on causation of the mistake by the other party, mistake and fraud mainly differ with a view to the other party's degree of fault: innocent and negligent causation of a mistake trigger a right to avoidance for mistake, whereas fraudulent causation of a mistake gives rise to avoidance for fraud.*

³⁷⁵ KÖTZ, H., MERTENS, G., WEIR, T. *European contract law, III. Mistakes caused by the other party,* str. 159 PDF: „whether by negligence or in perfect innocence“

³⁷⁶ Ibid 374. str. 664: „Fault in causing the mistake is not part of the requirement and cannot be required, as the mistaken party is only seeking avoidance of the contract, not damages; While it is therefore clear that **fault** does not play any role, it is not quite as obvious which means of causation of a mistake may serve as a basis for avoidance.“

tedy bez ohledu na zavinění.³⁷⁷ Podobně Handlar dle, kterého *není významné, zda si byla druhá strana vědoma, že svým jednáním omyl vyvolala* (pokud ovšem nebyl omyl jednajícího vyvolán lstivě).³⁷⁸ To, že vyvolání omylu nemusí být vedeno úmyslem nějakým způsobem benefitovat na omylu opomíjí pravděpodobně nedopatřením prof. Tichý, který vyvolání chápe jako čistě účelové.³⁷⁹ Otázka míry zavinění na existenci omylu ale přesto nabývá značného významu při posuzování míry omluvitelnosti [kapitola 9], kde je jednou z posuzovaných kategorií.

Z toho, co zatím bylo řečeno lze učinit závěr, že osoba, která omyl vyvolala tak nemusela učinit v nějaké konkrétní formě zavinění – např. z hrubé nedbalosti. K vyvolání mohlo dojít i nedopatřením. Je ovšem zároveň nutné bedlivě oddělovat, zda osoba v rámci vyvolání omylu nepostupovala s úmyslem. V takovém případě se totiž odkláname od základní úpravy a aplikujeme speciální úpravu týkající se lsti dle §584. Je nutné oddělovat úmysl sdělit informaci – která je zavádějící či nepravdivá (např. nedopatřením)³⁸⁰ od situace, kdy úmyslně sdělují informaci tak abych na tom určitým způsobem benefitoval. Takové jednání posoudíme jako lstivé. Prvá situace naopak zůstane v režimu *nedbalostního* vyvolání, s drobnou výhradou situací popsaných níže.

7.1.2. Způsoby vyvolání omylu

Přestože nás znění zákona svádí k závěru, že vyvolání musí být učiněno aktivně³⁸¹ (slovy „*uveden v omyl*“), dle Melzera vyvolání je jednání spočívající v pozitivním jednání či opomenutí, které vede k mylné představě osoby.³⁸² Handlar uvádí identicky, že *není významné, o jakou činnost se jedná a v čem spočívá. Pokud má jeho omyl původ v činnosti druhé strany.*³⁸³

Řada příkladů vyvolání je popsána v [kapitole 8]. Zde se sluší jen stručně poznamenat, že komentáře k unifikačním pracím vedle tradičního komunikačního vyvolání (typicky skrze poskytnutí omyl vyvolávající informace) počítají i s vyvoláním skrze neposkytnutí informace či nevyvedením z omylu [více kapitoly 7.3 a 7.5.2.1] a také omylem vyvolaným pouhým *konáním*, které ale musí dosahovat povahy jednání lstivého.

---

³⁷⁷ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 766

³⁷⁸ HANDLAR in LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I, str. 2105; Byť toto pojetí nutně nevylučuje nedbalost (pozn. aut.)

³⁷⁹ TICHÝ, L. in *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014., str. 1467: „*Uvedení v omyl je protiprávní jednání, které má nepochybně za účel dosáhnout takového projevu vůle, které je pro toho, kdo takto protiprávně jedná, výhodný, resp. Výhodnější, než by bylo nebýt omylu jednajícího.*“

³⁸⁰ SEFTON-GREEN, R. *Mistake, fraud and duties to inform in European contract law*. New York: Cambridge University Press, 2005, str. 189: „*the seller honestly believed that the contents of the catalogue were true*“

³⁸¹ SEDLÁČEK in ROUČEK, F. a SEDLÁČEK. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Repr. pův. vyd. z r. 1936, str. 90: „*To značí, že „předpokládání jest činnost, resp. Chování, kteréž třebas jest všeho zavinění prosto, nicméně již objektivní povahou svou vzbudilo nepravou představu.*“

³⁸² Ibid 377, str. 766

³⁸³ Ibid 378, str. 2105

7.2. Vyvolání omylu aktivní – jednáním či podobným způsobem

Přestože se v reálném životě setkáme s nepřehledným množstvím situací, lze si zde ilustrovat stručně ty nejvýznamnější. Na příklady je potřeba nahlížet tak, že přesto, že jsou s to *vyvolat* omyl, s přihlédnutím ke kritériu omluvitelnosti by ovšem takové omyly často nevedly k úspěšnému dovolání se následků.

Případy aktivního vyvolání nastanou zejména v průběhu kontraktačního vyjednávání. Typicky uvedením nepřesné informace³⁸⁴, ujištěním o nějaké skutečnosti.³⁸⁵ Velké množství příkladů je uvedeno průřezově skrze tuto práci, zejména v [kapitole 6.1]. Zde pro doplnění uvádím případ z přelomu tisíciletí, kdy soud dospěl k názoru, že předmětnou kupní smlouvu uzavřel kupující v omylu, když vycházel ze skutečnosti, že uzavřenou smlouvu může zrušit bez sankce smluvní pokuty.³⁸⁶ Případ byl jedním z mnoha, které byly spojeny s prodejem mimo obchodní prostory,³⁸⁷ typicky v rámci sousedského grilování.³⁸⁸

Obdobně však může dojít k vyvolání *neosobní* formou, a to například skrze informace uvedené na internetu, klamavém označení zboží³⁸⁹ či skrze popis předmětu popsany v katalogu.³⁹⁰ Obdobně je možné je uvést jako způsobilé k tomu vyvolat omyl reklamní slogany, přestože se obvykle nedají považovat za lstivé.³⁹¹

Melzer výslovně zmiňuje také situaci předložení listiny, kterou si zmýlená osoba nepřečte a podepíše.^{392,393} Příklad je zajímavý hned v několika směrech. V první řadě se vůbec nemusí jednat o právně relevantní omyl, protože jak již bylo řešeno může se jednat o pouze vadné zachycení vůle, která je jinak mezi stranami vyjasněná (*falsa demonstratio*). Následně je také nutné mít na paměti, že aby byl *vyvolán* musí listinu předložit druhá osoba. Z toho důvodu nelze chápat jako

---

³⁸⁴ HANDLAR in LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I, str. 2105

³⁸⁵ SEFTON-GREEN, R. *Mistake, fraud and duties to inform in European contract law*. New York: Cambridge University Press, 2005, str. 224: „...assured him that it was a 1995 model ‘as good as new...’“

³⁸⁶ VRCHA P. *Prodej (kuchyňského nádobí) na objednávku, aneb smluvní pokuta versus (nejen) dobré mravy*. Bulletin advokacie č. 6–7 1999 str. 62

³⁸⁷ Dnes by se situace dala řešit skrze speciální úpravy prodeje mimo obchodní prostory.

³⁸⁸ Ibid 386 str. 59 „žalovaný se zúčastnil párty, kde uzavřel kupní smlouvu na nádobí, které se mu líbilo. Původně se domníval, že to není příliš závazné, protože vše probíhalo v prostředí, kde se opékaly buřty, podával se alkohol, přičemž na této párty byl již od poledních hodin. K podpisu smlouvy došlo v podvečer. Dealerka, se kterou uzavíral smlouvu, žalovaného zvláštním způsobem neupozorňovala na všechny okolnosti, smlouvu však podepsal. Když to řekl doma manželce, ta žalovanému vynadala.“

³⁸⁹ Ibid 384, str. 2105

³⁹⁰ Ibid 385, str. 88: „ballet scenes described by the catalogue prepared by Anatole as the ‘charming work of an unknown artist’“; str.132: „The piece was described by Far Eastern Delights’ catalogue as ‘Tang dynasty’“

³⁹¹ BEALE, H., BAR, CH., CLIVE E. a kol. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR)*, str. 518

³⁹² MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 766

³⁹³ K tomu dále judikatura v [kapitola 9]

vyvolání omylu, pokud např. můj advokát či zástupce v návrhu smlouvy špatně označí strany a já tuto smlouvu odsouhlasím. Viz příklad darovací smlouvy v [kapitole 6.1.2].³⁹⁴

7.3. Vyvolání omylu formou opomenutí

Komplikovanější je otázka *opomenutí*.³⁹⁵ Melzer k tomu uvádí, že opomenutí se může stát významným v případech povinnosti informovat o nějaké skutečnosti. Povinnost se nemusí opírat ani o explicitní zákonný příkaz, ale i jen o zásady civilního práva jako je poctivost.³⁹⁶ Obdobně Hulmák/Vlček uvádí, že informační povinnost může být buď výslovně formulována či odvozována z požadavku poctivého jednání.^{397, 398}

V tomto směru je možné se inspirovat v zahraničí. Unifikační práce, na rozdíl od textu našeho zákona tento způsob *vyvolání* předvídají explicitně.³⁹⁹ Zmíněná úprava pracuje se vztahem podnikatele^{400,401} a další osoby. Výchozí tezí je, že se má informovat o základních kvalitách a vlastnostech, a to v rozsahu co by se dalo rozumně očekávat.⁴⁰² Pokud se zboží či služby neodchylují od předvídaného standardu informační povinnost už dále nepokračuje.⁴⁰³ K bližšímu rozsahu informační povinnosti viz [kapitola 10].

Jako příklad se uvádí prodej auta, kdy prodejce neupozorní na skutečnost, že auto má díky motoru problémy při jízdě v krátkých úsecích. O poznání spekulativnější je poskytnutí informace o tom, že přestože je auto v naprostém pořádku, má v následujících dnech vyjít jeho novější model.⁴⁰⁴ Při

---

³⁹⁴ SEFTON-GREEN, R. *Mistake, fraud and duties to inform in European contract law*. New York: Cambridge University Press, 2005, str. 355

³⁹⁵ O opomenutí (byť v kontextu lsti) mluví i prof. Tichý: „jednání může spočívat v opomenutí v případě, že jednajícímu je zřejmé, že druhá strana se mylí, a ačkoliv má povinnost k vyjasnění tohoto omylu, záměrně ho využije.“ TICHÝ, L., *Obecná část občanského práva*., str. 288

³⁹⁶ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str.766

³⁹⁷ HULMÁK, M., VLČEK, K. *Obecná informační povinnost při sjednávání smlouvy - 2. část. [Právní rozhledy 18/2012]*, str. 644

³⁹⁸ Ibid 395, str. 287 TICHÝ uvádí s odkazem na HULMÁKA a VLČKA: „Zanedbání informační povinnosti, může často způsobit klamnou představu druhé strany, vyvolat tak omyl.“

³⁹⁹ Např. DCFR II.-7:201: Mistake: „caused the contract to concluded in mistake by failing to comply with a pre-contractual information duty“ Rozsah informační povinnosti je pak v ustanovení II.3:101. BEALE, H., BAR, CH., CLIVE E. a kol. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR)*, str.245

⁴⁰⁰ „A party is more likely to be given a duty to disclose information if that party has a greater understanding about the information in question (in comparison with the other party), and if the cost of finding out that information is lower (in comparison with the other party).“ KÖTZ, H., MERTENS, G., WEIR, T. *European contract law*, II. Non-disclosure as deceit 1. Duties to inform in general, str. 198

⁴⁰¹ Zvláštní úlohu podnikatele při posuzování míry informační povinnosti zmiňuje i MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 768

⁴⁰² BEALE, H., BAR, CH., CLIVE E. a kol. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR)*, str.246: „Reasonable expectations test“

⁴⁰³ „If there is no information that would indicate that the goods, other assets or services would deviate from this standard, then there will be no futher duty to dislose information.“ Ibid 402, str. 246

⁴⁰⁴ Ibid 402, str. 246: „If A knows this it must disclose this fact to the buyer.“

zvážení dosud řečeného se zdá, že takový druh informace jde nad rámec vyžadovatelných povinností.

Odlišení právě popsaného od situace, kdy si druhá strana byla omylu vědoma či si ho měla být vědoma je nesnadné. Ale rozdíl je přesto rozeznatelný. V případě prvním, tedy *vyvolání opomenutím*, teprve nejednání druhé strany **dává** omylu **vzniknout** (protože osoba první je přesvědčena o určitém stavu věci, který se opírá zejména o to, že druhá strana nic nenamítala či nepodotkla). Jinými slovy osoba presumuje určitý stav věcí, protože nic nenaznačuje opaku. V případě druhém si kontrahent již existujícího omylu jednajícího je vědom (nebo si ho objektivně aspoň má být vědom).

O složitosti rozlišení vypovídá i to, že jeden z příkladů právě komentované úpravy popisuje situaci, kdy osoba A prodává prostory, které osoba B chce užít k provozu menšího obchodu. A si je vědom, že dle městské úpravy nic takového nebude uskutečnitelné, ale osobu B na omyl neupozorní.⁴⁰⁵ Lze mít za to, že tento příklad patří do jiné kategorie omylu, právě s argumentací, že osoba B již v omylu je a mlčením omyl pouze nevyvrací. Obdobně tomu bude ve zmíněném případě filosofa⁴⁰⁶ [kapitola 5.2.2.2], kde figurovalo mlčení jako hlavní. Toto mlčení by ovšem spadalo do kategorie, které je rozebráno níže. Případy, kdy omyl vyvolala (opomenutím) či v něm druhá osoba již byla (a druhá strana na něj neupozornila), by měli mít v kontextu níže uvedeného výkladu (za předpokladu absence lstivého úmyslu) nakonec stejný důsledek. Hledání perfektních hranic, co víc za situace, kdy se českou právní úpravu pokoušíme vykládat za pomoci komentářů unifikačních prací, je nemožné a neúčelné.

Pokud se zamyslíme nad realitou obchodního styku, bylo by možné se přiklonit k závěru, že většina takovýchto opomenutí by měla povahu lsti, protože by byla vedena úmyslem *prodat za každou cenu*. Ovšem nic nevylučuje to, že k tomu dojde nedopatřením. Např. prodejce ve zmatku na přelidněném trhu neupozorní na to, že datle, které si kupující nabral a které je možno rozumně pokládat za určené ke konzumaci, jsou kvality určené pro krmení zvířete.

7.4. Omyl vyvolaný třetí osobu

Kvůli vazbě na následující kapitolu je nutné nyní rozebrat tuto úpravu. Zdá se, že textace je inspirována v § 33 OZ 1950, byť se tehdejší úprava týkala výslovně lsti a bezprávné výhrůžky.⁴⁰⁷

---

⁴⁰⁵ BEALE, H., BAR, CH., CLIVE E. a kol. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR)*, str. 246

⁴⁰⁶ SEFTON-GREEN, R. *Mistake, fraud and duties to inform in European contract law*. New York: Cambridge University Press, 2005, str. 248

⁴⁰⁷ KNAPP, V. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek I.*, str. 210: Lest způsobuje neplatnost právního úkonu, dopustila-li se jí druhá stran anebo sice někdo třetí, avšak druhá strana o tom věděla

Ze současného znění lze vyčíst dva závěry. Dle §585 platí: *Vyvolala-li omyl jednajícího osoba třetí, je právní jednání platné.* Prvním je, že pokud je omyl vyvolán někým třetím bez účasti osoby druhé je platné. Poměrně logicky chce úprava vyloučit postih druhé osoby, pokud se o omyl nezasloužila. K vědomosti druhé osoby o omylu vyvolaného bez přičinění třetí osoby ovšem více níže [kapitola 7.5].

Druhý závěr plyne z navazujícího ustanovení: *Měla-li však osoba, s níž se právně jednalo, na činu třetí osoby podíl, anebo o něm věděla či alespoň musela vědět, považuje se i tato osoba za původce omylu.* Tato část úpravy má za cíl postihovat využití nějaké třetí osoby, aby nějakým způsobem navedla osobu k omylu. Lze si představit např. provozovatele autodílny, který řekne třetí osobě, aby hledala majitele luxusních aut, předstírala obdiv jejich strojů a posléze je informovala o tom, že blízká autodílna je proslavená svým autorizovaným a profesionálním přístupem k dané značce automobilu, s cílem zmýlené majitele do autodílny přivést. Dovětek *alespoň musela vědět*, by popsany případ modifikoval v tom směru, že by zmýlená osoba přijela do servisu a majitel by vytušil, že tak učinila na základě doporučení místního poblouzněnce, který se denně zapovídává s návštěvníky města a nezjištěně jim dává špatné informace.

Kdo je osobou třetí? Jedná se o osobu, která *není dalším účastníkem právního jednání, ani jí není právní jednání adresováno, tedy osoba, v jejíž právní sféře právní jednání nepůsobí právní následky.*⁴⁰⁸ Osoba na uzavření smlouvy zcela nezúčastněná.⁴⁰⁹

Třetí osobou není výčet osob, které lze podřadit pod osobu druhou. Melzer s odkazem na §1935 dovozuje, že jednajícím se *přičítá jednání zástupce i jiné osoby, kterou použil při vyjednávání o smlouvě.*⁴¹⁰ Že se nejedná o zmocněnce či jiného zástupce je dlouho následovaných trendem.^{411,412} Tento přístup je sdílen i v zahraničí literatuře.⁴¹³ Třetí osobou není ani manžel, který podstrčí ženě k podpisu smlouvu o záruce, namísto jí tvrzené krátkodobé půjčky, ke které potřebuje údajně spolupodpis. Není komplicem banky, která je druhou stranou banky, tudíž žena v omylu v projevu

---

⁴⁰⁸ HANDLAR in LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I, str. 2117

⁴⁰⁹ SEDLÁČEK, J., *Obligační právo. I., Obecné nauky o právních jednáních obligacních a o splnění závazků*, str. 77: „*Např. psísař, jemuž kupující strana dala opsati čistopis smlouvy.*“

⁴¹⁰ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 766

⁴¹¹ „*Třetí osobou jest pouze osoba nezúčastněná, není jí však ten, jehož pomocí byla smlouva uzavřena.*“ Rv I 31/26, (Vážný č. 62480/1926 in *Ibid* 408, str. 2119

⁴¹² Obdobně SEDLÁČEK *Ibid* 409, str. 77: „*Třetí osoba není však osoba, která je činna pro druhého smluvníka, ať už jako zmocněnec nebo pomocník.*“; SEDLÁČEK in ROUČEK, F. a SEDLÁČEK. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Repr. pův. vyd. z r. 1936, str. 90: „*Nesprávné vyřízení prohlášení druhého smluvníka jde na jeho vrub, volil-li sám prostředníka.*“

⁴¹³ KÖTZ, H., MERTENS, G., WEIR, T. *European contract law*, III. Deceit by third party, str.199 PDF: „*Third party' here does not include any representative, agent, assistant, or other person entrusted with conducting negotiations on behalf of the other party. A principal who allows negotiations to be conducted on his behalf by someone else must accept that the intermediary's fraud will be treated as his own.*“

se nemůže vůči bance dovolávat toho, že byla třetí osobou uvedena v omyl.⁴¹⁴ Pod osoby *druhé* patří i osoby mající přímý prospěch, např. u smluv ve prospěch třetího.⁴¹⁵

7.5. Omyl zamlčený

Zákonná úprava předvídající aplikaci omylu i v případech, kdy druhá strana omyl nevyvolá, byť si ho je vědoma se objevovala v předcházejících kodexech (původní úprava §49a, jakož i přechozí 49 o.z.; 871 OZO). Dnes absentuje. Významné je teď řádně vysvětlit kontext, důsledky a nutnost řešení pravděpodobné legislativní nedokonalosti.

Úpravě se dnes blíží jen právě zmíněný §585: *Vyvolala-li omyl jednajícího osoba třetí, je právní jednání platné. Měla-li však osoba, s níž se právně jednalo, na činu třetí osoby podíl, anebo o něm věděla či alespoň musela vědět, považuje se i tato osoba za původce omylu.*

Primárně je nutné poukázat na to, že zákon říká, že účastník právního jednání (tj. *druhá osoba*) věděla nebo mohla vědět o činu, který vyvolal omyl. Nemluví tak o tom, že si byla *druhá* osoba vědoma nebo měla být samotného omylu, ale o nějakém jednání, např. tom, že 3. osoba poslala zmýlenému informační leták. Smysl takové úpravy není zřejmý. Část doktríny právě popsané opomíjí a na úpravu nahlíží jako by se týkal vědomosti o omylu bez dalšího. Handlar na zmíněné přímo naráží a uzavírá, že s gramatickým výkladem ustanovení nelze vystačit.⁴¹⁶ *Lze proto dovést, že vědomost druhé strany je v daném případě právně významná pouze tehdy, pokud se vztahuje na jednání třetí osoby i na omyl.*⁴¹⁷

Pokud přistoupíme k tomu, že úmysl zákonodárce byl, aby druhá osoba věděla o omylu vyvolaném třetí osobou (jak činí doktrína) docházíme k tomu, že současná právní úprava je oproti minulosti přísnější.⁴¹⁸ Zdá se, že zákon neposkytuje ochranu za situace, kdy by druhá osoba o omylu sice věděla, ale nedošlo k němu skrze přičinění třetí osoby.^{419,420}

V první řadě je na úpravu pohlédnout v historickém kontextu, kde má úprava dlouhou tradici. Přemostění v podobě *Důvodové zprávy*⁴²¹ k úpravě současné se ke změně nevyjadřuje. Těžko

---

⁴¹⁴ SEFTON-GREEN, R. *Mistake, fraud and duties to inform in European contract law*. New York: Cambridge University Press, 2005, str. 308

⁴¹⁵ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 766

⁴¹⁶ HANDLAR in LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I, str. 2118

⁴¹⁷ Ibid 416, str. 2119

⁴¹⁸ HULMÁK, M., VLČEK, K. *Obecná informační povinnost při sjednávání smlouvy - 2. část. [Právní rozhledy 18/2012]*, str. 644; V. Omyl

⁴¹⁹ „Text občanského zákoníku jako by již účastníka nechránil před omyl o rozhodující okolnosti, který si způsobil sám, i kdyby o tomto omylu dobře věděla a využila jej.“ ČECH, P. Forma, určitost a neplatnost smlouvy a dalších právních jednání v novém občanském právu. *Metodické aktuality Svazu účetních*. č. 1/2017, str. 28

⁴²⁰ „Zcela tak absentuje možnost dovolat se relativní neplatnosti ve chvíli, kdy druhá smluvní strana omyl sice nevyvolá, ale o omylu ví a využije ho ve svůj prospěch.“ Ibid 418

⁴²¹ Důvodová zpráva k zák. 89/2012 Sb.

hledat argumenty, které by toto nové řešení ospravedlňovalo. Úprava je přitom zcela nesystematická, a to hned ve dvou rovinách.

Pokud pohlédneme na situaci v širším měřítku celého právního řádu, není možné opomíjet úpravu zák. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, který v úpravě §209 - podvodu⁴²² postihuje jakékoliv využití či zamlčení podstatné skutečnosti. Přestože dle §1 odst. 1 o.z. *uplatňování soukromého práva je nezávislé na uplatňování práva veřejného*, není ospravedlnitelné, aby přestože je pachatel trestně stíhán, nebyla oběť chráněna neplatností v právu soukromém.⁴²³ S ohledem na to je podstatné připomenout i Ústavním soudem potvrzený názor, že *naplnění trestněprávní skutkové podstaty má v soukromoprávní rovině vliv právě jen na možnou existenci omylu ve smyslu § 49a občanského zákoníku (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 4. 2006, sp. zn. 21 Cdo 826/2005)*.⁴²⁴ Nelze též opominout, že zamlčení či zužitkování existujícího omylu je součástí všech unifikačních projektů viz [kapitola 8].

Při pohledu na úprava v samotném zákoníku je zjevné, že úprava je též nelogická. Pokud se přidržíme přístupu, že zákonodárce vskutku chtěl postihnout situace vědomosti *druhé strany* o omylu, jaký smysl dává postihovat toho, kdo omyl vyžítkuje pouze za předpokladu, že rámci právního jednání vystupovala navíc i 3. osoba? Taková podmínka přece v žádném směru nepřidává na závažnosti či neospravedlnitelnosti. Naopak situace jsou v podstatě identické. V obou situacích buď strana věděla nebo vědět měla. Neexistuje tak racionální důvod, aby byly řešeny případy odlišně.⁴²⁵

Zároveň připomínám [kapitolu 5.2.1.1], kde bylo dovozeno, že §571 upravující tzv. omyl v přenosu v kombinaci s §583 je bez výkladu jdoucího za text zákona nepoužitelný.

Lze tak pouze odhadnout, že konstrukce je skutečně pouze nedomyšlenou kombinací předchozích (již v úvodu jmenovaných) úprav a úprav dalších (§33 o.z. 1950: *Totéž platí, jestliže některou ze stran takto přivedl k projevu někdo jiný a druhá strana o tom věděla.*). Při tomto závěru je nutné nedokonalost překlenout.

7.5.1. Způsoby řešení omylu zamlčeného

Při řešení nejelegantnějšího způsobu řešení volí autoři různé přístupy, byť je jejich cíl identický.

---

⁴²² (1) *Kdo sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.*

⁴²³ ČECH, P. Forma, určitost a neplatnost smlouvy a dalších právních jednání v novém občanském právu. *Metodické aktuality Svazu účetních*. č. 1/2017, str. 28

⁴²⁴ Usnesení Ústavního soudu ze dne 13. 11. 2007, sp. zn. I. ÚS 384/05

⁴²⁵ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 767

1) Jedním ze způsobů řešení je **extenzivní výklad**, se závěrem možnosti dovolat se omylu o rozhodující okolnosti, který nikdo třetí nevyvolal. K tomuto přístupu se hlásí Handlar⁴²⁶ a s odkazem na něj i Čech.⁴²⁷

2) Hulmák k problému přistupuje skrze zákonnou **informační povinnost** zakotvenou v §1728 odst. 2.⁴²⁸ Dle něj *by se úprava §583 měla použít, jestli zde nebyl splněna informační povinnost, ať už úmyslně či nedbalostně*. Úprava omylu se bude aplikovat nehledě na tom, zda došlo k *uvedení v omylu* nebo osoba již v omylu byla.⁴²⁹

3) Melzer uvádí, že úpravu §585 je nutné **analogicky** aplikovat i na případy omylu vyvolaného náhodou.⁴³⁰ Protože *doslovný výklad §583 nedává dobrý smysl*.⁴³¹

4) Teoretickou variantou je, že zákonodárce zamýšlel, že se budou situaci zamlčení omylu řešit skrze úpravu lsti. Tzn., že veškeré neupozornění na omyl by spadalo do kategorie lstivého jednání. Proti takovému řešení, ale hovoří hned dva faktory. Prvním je, že úprava lsti používá stejného termínu *vyvolání*, které jako by se nemělo, jakkoliv odlišovat v povaze jednání od *vyvolání* omylu běžného. Druhým argumentem je, že ne každé zamlčení omylu je úmyslné, natož pak abychom mohli říci, že je každé lstivé.⁴³² V tomto směru se takové řešení proto zdá neuspokojivé.

Z uvedených řešení považuji za nejpřesvědčivější varianty extenzivního výkladu či užití analogie, které obě podrtrhují zákonou nedokonalost a snaží se jí bezprostředně překonat. Autoři se pak jednomyslně shodují na tom, že závěr překonávající nedokonalost lépe koresponduje se zásadou poctivosti §6⁴³³ a popřípadě i §5 odst.1⁴³⁴.

---

⁴²⁶ HANDLAR in LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I, str. 2107: „*Jeví se jako adekvátní vykládat toto ustanovení extenzivním způsobem a vědomost o omylu jednajícího považovat za obecný předpoklad právní relevance omylu na straně druhého účastníka.*“

⁴²⁷ Ibid 423, str. 29: „*...také v poměrech nového občanského práva bude nezbytné výkladem přiznat účastníkům možnost dovolat se omylu o rozhodující okolnosti, který nikdo třetí nevyvolal (tj. účastník si jej způsobil sám)*“

⁴²⁸ Druhá skutková podstata culpa in contrahendo. HULMÁK in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek V., C. H. Beck, 2014., str. 49

⁴²⁹ HULMÁK, M., VLČEK, K. *Obecná informační povinnost při sjednávání smlouvy - 2. část*. [Právní rozhledy 18/2012], str. 644; VI. Podvod: „*Pokud tedy nesplněním informační povinnosti došlo k omylu ve smyslu § 583 NOBZ, může se dotčená strana dovolat relativní neplatnosti.*“

⁴³⁰ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 767: „*Požadavek § 585 věta druhá je tak třeba analogicky aplikovat i na případy omylu vyvolaného náhodou.*“

⁴³¹ Ibid 430, str. 767

⁴³² Viz příklady v [kapitola 7.5.2.1]

⁴³³ HANDLAR in LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I, str. 2101; MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 767

⁴³⁴ GALVAS in DOHNAL, J., GALVAS, M., OLIVA, J. *Obchodní smlouvy*. V Praze: C.H. Beck, 2016. Právní praxe., str. 32: „*Jedná se o projev poctivosti právního jednání dle § 6 odst. 1 ObčZ, případně dle § 5 odst. 1 ObčZ, pokud by prodávající vystupoval jako odborník (což bude předpoklad u obchodníků).*“

7.5.2. Posuzování nevědomosti druhé strany

K nevědomosti druhé strany o omylu protistrany se přistupuje objektivně.⁴³⁵ Vycházíme z textu zákona: *o něm věděla či alespoň musela vědět.*⁴³⁶ Kromě toho, zda o něm ve skutečnosti věděla se přihlíží k tomu, zda s ohledem na všechny okolnosti musela vědět. Ten dle Melzera vylučuje opačný přístup, kdy by se zkoumalo subjektivní zavinění (např. při formulaci „měl a mohl“).⁴³⁷ Dříve užívaná formulace „*druhému musel být znám*“ byla spojena s výkladem, že pokud se osoba následně *tváří* tak, že omyl nepoznala byla buď nedbalá či šlo o její úmysl.⁴³⁸ Ke tak možné se přiklonit k závěru, že otázku zavinění není v tomto případně nutné rozebírat a objektivní přístup by měl zajistit, aby byly dostatečně identifikovány situace, kdy omyl byl zkrátka seznatelný.⁴³⁹ To, že skutkový stav, kdy se bude strana odkazovat na to, že omyl nepoznala, bude často blízko např. hrubé nedbalosti⁴⁴⁰, je vedlejší. O omylu zamlčeném úmyslně více [kapitola 7.6].

7.5.2.1. Případy zamlčení skutečností

V kontextu výše řečeného lze uzavřít, že vyvolání je **neúmyslné** uvedení v omyl, které ovšem může být způsobeno i úmyslným nesdělením informací. Takové nesdělení ovšem nemá charakter zneužití nýbrž pouze nesprávného (dá se říci nedbalostního) posouzení situace, která ve svém důsledku vede k omylu druhé strany. Je zde opět patrná podobnost s *opomenutím* [kapitola 7.3] a některé uvedené příklady stojí na pomezí obou kategorií.

K popsání situace může dojít v případě, že prodejce A prodává dům osobě B, aniž by ji upozornil na plíseň. Domnívá se totiž, že skutečnost je očividná ze skvrn v místě, kde se nachází.⁴⁴¹

---

⁴³⁵ ŠVESTKA in ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, str. 434: „*muselo jí to být – objektivně vzhledem k okolnostem případu posuzováno – zřejmé*), a vzdor tomu druhou stranu na omyl neupozornila.“

⁴³⁶ Tzn., že *nemohla nevědět*. ČECH, P. Forma, určitost a neplatnost smlouvy a dalších právních jednání v novém občanském právu. *Metodické aktuality Svazu účetních*. č. 1/2017, str. 28

⁴³⁷ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 767

⁴³⁸ PLANK in KNAPP, V., PLANK, K. a kol. *Učebnice československého občanského práva: Svazek I – obecná část*. Praha: Orbis, 1965, str. 237: „*Jde-li o případ, kdy druhý účastník vzhledem k okolnostem musel omyl poznat, musí být dána buď nedbalost druhého účastníka, pokud jde o nepoznání omylu, nebo nedbalost či úmysl pokud jde o neupozornění mýlícího se na omyl.*“

⁴³⁹ Objektivní měřítko by mělo zachycovat širší množství případů, protože se nepřihlíží k subjektivním prvkům druhé osoby, která by mohla poukazovat např. na to, že nějaké okolnosti v konkrétním případě vyvolaly např. nepozornost prodávajícího, který si kvůli tomu nepovšimnul omylu zmýleného. Muselo by se v daném případě prokazovat zavinění, byť lze mít za to, že prokázání nedbalosti v obchodním styku, kdy se očekává od podnikatelů profesionalita, by v reálu nebylo problematické.

⁴⁴⁰ Zde připomínám unifikáční práce [kapitola 8], které dokonce s hrubou nedbalostí jako měřítkem pracují.

⁴⁴¹ BEALE, H., BAR, CH., CLIVE E. a kol. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR)*, str. 488: „*A sells her house to B without revealing to B that A knows there is extensive rot under the floor of one room. She does not mention it because she assumes B will be aware of the risk of it from the fact that there are damp marks on the wall and will have the floor checked. B does not appreciate the risk and buys the house without having the floor checked. B may avoid the contract.*“

K situacím, kdy je na místě poskytnout informace a nezůstat mlčet uvádí Hulmák, že mohou vyplynout z výslovné dohody, ale *i nepřímou, např. i informace o účelu uzavírané smlouvy*⁴⁴² (např. *výstavba rodinného domu*), *dotazu smluvní strany (je zde možné stavět rodinný dům)*⁴⁴³ nebo *i smluvního typu (např. pojištění pro případ smrti, zemědělský pacht)*.⁴⁴⁴

Pro další ilustraci toho, kdy je na místě vyvést druhého z omylu uvádím další případy z praxe zahraničních soudů. Skutkové stavy jsou ale plně slučitelné s českou právní úpravou, ba co víc občas naráží na identické problémy jako soudy české.⁴⁴⁵ Prodejce má upozornit kupujícího na fakt, že dům zdánlivě postavený celý z kamene je ve skutečnosti z dřevěné konstrukce,⁴⁴⁶ že *dřevomorka* zasáhla již jednou střechu a může se tomu tak stát znovu,⁴⁴⁷ že přestože stavební úřad udělil stavební povolení, je toto rozhodnutí podrobováno přezkumu,⁴⁴⁸ nebo v případě, kdy budova prodávána pro účely bydlení, že povolení pro účely bydlení bylo odebráno.⁴⁴⁹ Informování je na místě i co do faktu, že dnes překrásný výhled apartmánu bude ovlivněn budoucí stavbou.⁴⁵⁰

V jiném případě byl zakoupen jeden ze tří sousedních pozemků, ke kterým bylo uděleno stavební povolení. Následně se ukázalo, že povolení bylo uděleno pouze k celku, nikoliv k parcelám po rozdělení a na zakoupeném tudíž nebylo možno stavět. Kupec se jako lajk dovolal úspěšně neplatnosti proti podnikateli, specialistovi na nemovitosti.⁴⁵¹ Tento soudní závěr přitom považuji za velmi inspirativní v kontextu tuzemské koncepce [kapitola 9]. S touto kapitolou bych rád

---

⁴⁴² Obdobně BEALE, H., BAR, CH., CLIVE E. a kol. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR)*, str. 246: „*If, for example, the supplier knows that goods cannot be used for a particular purpose mentioned by the buyer, the buyer can reasonably expect to be informed about the uselessness of the goods for this purpose.*“

⁴⁴³ Odobně KÖTZ, H., MERTENS, G., WEIR, T. *European contract law, II. Non-disclosure as deceit - 2. Attribution of duties to inform* str. 197: „*suitability of the terrain for building*“

⁴⁴⁴ HULMÁK in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek V., C. H. Beck, 2014., str. 51

⁴⁴⁵ Příkladmo Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.10.2006, sp. zn. 33 Odo 519/2006

⁴⁴⁶ Rakouská judikatura OGH 20 Apr. 1955, SZ 28 no. 103 in Ibid 443, II. *Non-disclosure as deceit - 2. Attribution of duties to inform*, str. 197: „*the seller must disclose that a house apparently solidly constructed of brick is in fact timber-framed*“

⁴⁴⁷ Německá judikatura BGH 23 Feb. 1989, [1989] NJW-RR 972 in in Ibid 443, II. *Non-disclosure as deceit - 2. Attribution of duties to inform*, str. 197: „*dry rot had affected the roof area and, though treated, might recur*“

⁴⁴⁸ Francouzská judikatura Civ. 25 Feb. 1987, Bull.cass. 1987.III. no. 36 in Ibid 443, II. *Non-disclosure as deceit - 2. Attribution of duties to inform*, str. 197: „*the planning authority has given permission for construction, the seller must also reveal that the decision is under appeal*“

⁴⁴⁹ Německá judikatura BGH 16 June 1988, [1988] NJW-RR 1290 in Ibid 443, II. *Non-disclosure as deceit - 2. Attribution of duties to inform*, str. 197: „*If a building is sold as 'residential and business premises', the seller must tell the buyer that while the authorities had indeed approved the use of part of the building for residential purposes, this permission had been withdrawn*“

⁴⁵⁰ Francouzská judikatura Civ. 28 May 2008, Bull.cass. 2008.I. no. 154 viz pozn. pod čarou 41 in Ibid 443, 3. *Negligent breach of duties to inform*, str. 197: „*a seller had negligently failed to inform the buyer of an apartment that the view out over greenery would be impacted by a planned building on a neighbouring plot*“

⁴⁵¹ Francouzská judikatura Civ. 3 Feb. 1981, D. 1984, 457, n. J Ghestin. in Ibid 443, 3. *Negligent breach of duties to inform*, str. 197: „*It then appeared that the authorities had not consented to the division of the plot, and that the building permission covered only the whole plot and not just the parcel bought by the plaintiff. The buyer succeeded in having the contract avoided, although there was no finding that the seller had known of the lack of building permission: the buyer was a private citizen and the seller, as a property company with specialist knowledge, was under a duty to give him precise information*“

provázal i další příklady z francouzské judikatury, dle které má prodávající sám upozornit na vlastnosti nemovitosti, se kterými se seznámil na základě dlouhodobé zkušenosti v době obývání. Dále na další okolnosti spojené s budoucím záměrem kupujícího, např. to, že když potřebuje zdroj vody, tak že není dům připojen vodovodem či pokud chce vybudovat kamna, tak, že to není v domě možné.⁴⁵² Naopak povinnost informovat zde není, pokud jsou pro kupujícího snadno zjistitelné či očividné.^{453, 454}

7.6. Omyl vyvolaný lstí

Současná úprava je zařazena do §584 odst. 2: *Bylo-li právně jednáno v omylu vyvolaném lstí, je právní jednání neplatné, třebaže se omyl týká jen vedlejší okolnosti.*

Jedná se o úpravu, která má v českém právu dlouhou tradici, protože se v různých průřezově modifikacích objevovala i v předchozích kodexech [viz kapitola 4], byť nebylo vždy výslovně mluveno o lsti (§49 odst. 2, §49a). V srovnání s úpravou unifikačních prací [kapitola 8] je (a vždy bylo) znění velmi stručné, spokojující se tradičně s definováním důsledků tohoto omylu. Pro řádné pochopení rozměru úpravy je proto nutné zkoumat současnou i dřívější literaturu a soudní praxi. V první řadě je nutné definovat lest samotnou. *Lest je klamné předstírání něčeho, co neexistuje, nebo klamné zastírání něčeho, co je.*⁴⁵⁵ V kontextu civilního práva neposuzujeme lstivost s ohledem na veřejnoprávní úpravu, typicky správní či trestní. Nerozlišují se ani žádné zvláštní stupně lstivosti.⁴⁵⁶ Žádný z těchto faktorů tak není pro posouzení jednání rozhodující.⁴⁵⁷ O lsti se

---

⁴⁵² Francouzská judikatura Civ. 7 May 1974, Bull.cass. 1974.III. no. 186 no. 33 in KÖTZ, H., MERTENS, G., WEIR, T. *European contract law. II. Non-disclosure as deceit - 2. Attribution of duties to inform*, str. 197: „...features of the house the seller has learned about simply through living in the building. If, for example, the seller knows that the business intended by the buyer needs a water supply or a chimney erected, the seller must reveal the fact that there is no connection to the water mains or that building a chimney would not be allowed.“

⁴⁵³ Např. Pokud prodávám kavárnu vedle, které se zcela očividně otvírá kavárna konkurenční. Versailles 21 May 1986, D.S. 1986, 560, n. M Jeantin. Viz pozn. pod čarou in Ibid 452, II. *Non-disclosure as deceit - 2. Attribution of duties to inform*, str. 197: „the seller need not mention that another café is about to be opened next door if the buyer could see the building operations for himself, and find out as easily as the seller what kind of business was to be opened there.“

⁴⁵⁴ Obdobně HULMÁK in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek V., C. H. Beck, 2014., str. 51
⁴⁵⁵ LUBY in KNAPP, V. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek I.*, str. 210; Podobně PLANK in KNAPP, V., PLANK, K. a kol. *Učebnice československého občanského práva: Svazek I – obecná část*. Praha: Orbis, 1965, str. 238 či ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Právní úkony: § 34 - § 51 občanského zákoníku: podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury a komentáře k právní úpravě této problematiky v tzv. novém občanském zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.)*, str. 110

⁴⁵⁶ PLANK Ibid 455, str. 238

⁴⁵⁷ ŠVESTKA in ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, str. 435

také hovoří jako o soukromoprávním podvodu,^{458,459} přestože s pojmem *podvod* zákon nepracuje.⁴⁶⁰ S takovým pojmem se lze setkat i v praxi Nejvyššího soudu.⁴⁶¹

Úmyslné uvedení v omyl je jednáním, které je v rozporu s dobrými mravy.⁴⁶² Nejedná se pouze o bezduchou proklamaci, ale významné měřítko, se kterým by měly být posuzovány všechny případy zdánlivě lstivého jednání. Otázkou tedy je, zda úmyslné uvedení či ponechání v omylu nemusí být nutně lstivé. Byť se na první pohled mezi úmyslem a lstí činí rovnítko, lze dát na zvažení následující situaci: *Prodavač květinové stánku pomáhá při výběru květin starší dámě. Ta po delším zvažování zvolí drahou kombinaci květin, které je objektivně nevhodná pro společenskou příležitost, ke které je pořizovaná, např. svatbu. Prodavač veden dobrým úmyslem uchránit svatebčany a peněženku své klientky a vědom si tvrdošijné povahy své časté zákaznice, poukáže na alternativu, s tím, že se jedná o poslední svatební trend, a navíc je květina ve slevě. Zákaznice souhlasí, a přesto, že byla uvedena v omyl, protože se o poslední trend nejedná a květina ani ve slevě není, byť je za příznivou cenu. Ve druhém případě starší dáma posbírá z jednotlivých stojánek vícero druhů květin, okomentuje vše slovy: „krásná staročeská kytice, kupuju na památku padlých letců“.*⁴⁶³ *Prodavač-profesionál si, po shlédnutí vybrané kombinace, pomyslí, že se staročeskou kyticí to má pramálo společného, ovšem vybraná kombinace je ve slevě, což se dámě, o které ví, že ráda šetří každou korunu, hodí, a proto na její omyl nepoukáže.*

Na vyvolání omylu a ponechání v něm z důvodů, nerozporných s dobrými mravy, tzv. *bez zlého úmyslu*⁴⁶⁴ (bez cíle obohatit se, nebo škodit), by úprava nutně neměla dopadat.⁴⁶⁵ Takový přístup splňuje i požadavky §6 odst. 2, tedy, že nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého činu.⁴⁶⁶

Protože jak i soudní praxe zmiňuje v kontextu podvodného jednání, je pro něj *především charakteristické, že klamavým předstíráním určité vůle jednající úmyslně zastírá svoji skutečnou*

---

⁴⁵⁸ TICHÝ, L., *Obecná část občanského práva.*, str. 288

⁴⁵⁹ TILSCH, E., SPÁČIL, J. *Občanské právo: část všeobecná.* Reprint původního vydání, str. 167: „ač ovšem jest jen jedním ze způsobů, jak omyl může vzniknouti“; str. 172: „Podvod jest lstivé způsobení aneb použití omylu druhé strany.“

⁴⁶⁰ HULMÁK, M., VLČEK, K. *Obecná informační povinnost při sjednávání smlouvy - 2. část.* [Právní rozhledy 18/2012], str. 644; VI. Podvod

⁴⁶¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 4. 2006, sp. zn. 21 Cdo 826/2005 [R 36/2008 Sbírka civilních soudních rozhodnutí a stanovisek NS, 4/2008]: „Podvodné jednání jednoho z účastníků smlouvy při jejím uzavření je důvodem neplatnosti smlouvy podle ustanovení § 49a občanského zákoníku, jehož se může úspěšně dovolat jen druhý účastník smlouvy (§ 40a občanského zákoníku). Navazuje Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8.12.2010, sp. zn. 31 Cdo 3620/2010 [R 70/2011 Sbírka civilních rozhodnutí a stanovisek, 6/2011]

⁴⁶² WEINHOLD, D. *Promlčení a prekluze v soukromém právu.*, str. 153; Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2000 sp. zn. 22 Cdo 2506/1999

⁴⁶³ Odhlédněme nyní od problematiky míry vyjádření pohnutky a zařazení ji jako podmínky smluvní viz [kapitola 5.2.2.2]

⁴⁶⁴ LUBY in KNAPP, V. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek I.*, str. 210

⁴⁶⁵ Bylo by tak na místě aplikovat obecnou úpravu a sledovat tedy další prvky omylu, zejména to, jestli se jednalo o omyl podstatný či zda se nejednalo jen o právně nevýznamný omyl v pohnutce.

⁴⁶⁶ Nemo turpitudinem suam allegare potest.

vůli, spočívající v tom, aby se na úkor druhého účastníka nebo třetí osoby nezákonně (protiprávně) obohatil.⁴⁶⁷

Jak bylo již nastíněno, jako u úpravy běžného omylu je nutné odpovědět na otázku, jak lze ohraničit vyvolání lstí, tak že není vyžadováno jen aktivní lstivé uvedení v omyl, ale stačí i záměrné utvrzení nebo ponechání jiného v omylu.⁴⁶⁸ Obdobně se vyjadřuje prof. Tichý, který uvádí, že může spočívat v opomenutí v případech, kdy je zřejmé, že se druhá strana mylí a strana druhá omylu záměrně využije.⁴⁶⁹ V [kapitole 7.5.1] bylo zmíněno, že úprava lsti nabízí jedno z východisek, jak řešit zákonem neupravenou situaci, kdy nezmýlená osoba o omylu druhého ví (má vědět), ale na omyl neupozorní.

Vzhledem k tomu, že výše bylo uzavřeno, že i běžné mlčení může vést k omylu, je logické, že mlčení se lstivým úmyslem by mělo být postiženo také [kapitola 7.5]⁴⁷⁰. Takový názor se objevuje v soudní praxi odnepaměti: *není potřeba zvlášť uzpůsobeného šálivého jednání, nýbrž stačí každé zúmyslné klamání nebo zúmyslné využitkování omylu druhé strany.*⁴⁷¹

V tomto kontextu lze též přihlídnout k zahraniční literatuře. Ta lest nechápe jako pouhé komunikační (jakož i mlčenlivé) svedení k omylu, ale též lest vyvolanou skrze jednání spočívající např. ve lstivém zakrytí určitých vlastností předmětu smlouvy,⁴⁷² vědomém bránění v přístupu k informacím – odcizení dopisu ze schránky, rušení telefonního spojení s cílem zabránit získání informací.⁴⁷³ Česká doktrína se s tímto širokým pojetím ztotožňuje.⁴⁷⁴

Komentáře naopak aplikaci úpravy lsti vylučují v případně obvyklé reklamní činnosti typu prohlašování produktu „za nejlepší na trhu“.⁴⁷⁵

7.6.1. Případy omylu vyvolaného lstí

Pro ilustraci uvádím přehled situací, které by bylo možné pod úpravu lsti zařadit nebo se tomu tak v praxi skutečně stalo.

---

⁴⁶⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 4. 2006, sp. zn. 21 Cdo 826/2005 [R 36/2008 Sbírnka civilních soudních rozhodnutí a stanovisek, 4/2008]

⁴⁶⁸ LUBY in KNAPP, V. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek I.*, str. 210

⁴⁶⁹ TICHÝ, L., *Obecná část občanského práva.*, str. 288

⁴⁷⁰ KÖTZ, H., MERTENS, G., WEIR, T. *European contract law, II. Non-disclosure as deceit I. Duties to inform in general*, str. 195: „Indeed, even silence may constitute deceit.“

⁴⁷¹ Rozhodnutí nejv. Soudu ze dne 9. ledna 1923, č. R v I 530 /22. Dr. Bělský; uveřejněno v *Právník* 1923, str. 94

⁴⁷² BEALE, H., BAR, CH., CLIVE E. a kol. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR)*, str. 519: „The house suffers severely from damp but just before leasing it A has had the walls repainted to conceal the damp, which B therefore does not notice. B may avoid the contract.“

⁴⁷³ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 768

⁴⁷⁴ HANDLAR in LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I, str. 2115: „Lstivé jednání může spočívat i v nečinnosti, avšak pouze tam, kde byla druhá strana k určité činnosti v souvislosti s provedením právního jednání povinna.“

⁴⁷⁵ Vice viz [kapitola 8] Ibid 472, str.518: „A leases a computer to B. A casually remarks that the computer is "the best of its size on the market". In fact a more powerful machine of similar size is available. As buyers may disagree over whether a more powerful machine is necessarily "better", B does not have a remedy.“

Postarší dáma se rozhodla zbavit se zbytečného harampádí z podkroví a vyvěsila před domem ceduli „prodej podkrovního zboží“. Kolem projíždějící obchodník s uměním se zájmem zastavil, aby obratem mezi harampádím objevil originál Monetova obrazu. Za obraz bez váhání zaplatil dvojnásobek ceny. Následně přeprodal s podstatným ziskem do muzea.⁴⁷⁶ Takové jednání se dá jistě zařadit pod lstivé vyvolání omylu, a to výše popsanou formou **mlčení**.⁴⁷⁷ Kupec zamlčel skutečnosti, kterých si dáma očividně nebyla jista s jasným cílem s obohatit. Zajímavé na příkladu je i vztah omluvitelnosti a lsti, který je popsán níže. To, že měla postarší dáma zpozornět v momentě, kdy kupce bez dalšího nabídl dvojnásobek a bylo na místě spekulovat o omluvitelnosti jejího jednání, je převáženo nemravným jednáním kupce.⁴⁷⁸

Čínská galerie prodala čínskou sochu amatérské milovnici umění. Popis zněl: „Tang dynasty, v podstatě nedotknutá s málem oprav.“ Emile následně zjistila, že hlava a ruce sochy jsou z nedávna a jen velmi málo zůstává z původní skulptury.⁴⁷⁹ V tomto případě je potřeba rozlišovat, zda galerie učinila jednání úmyslně či nikoliv. Pokud úmyslně, je možné uzavřít, že se jedná o lest. Opět se jedná o závěr, který by byl sdílen napříč evropskými státy.⁴⁸⁰

Při koupi pozemku zjistí prodávající před podpisem, že spodní část pozemku bude ovlivněna nově vydaným správním rozhodnutím, které umožňuje průjezd motorových vozidel. Kupující jsou přitom motivováni zejména tichostí pozemku, o čemž prodejci vědí.⁴⁸¹ Jedná se o typický příklad lstivého mlčení, které je vedeno úmyslem dokončit kontraktaci za každou cenu.⁴⁸² Lest zde hraje významnou roli i v tom směru, že převáží nad neomluvitelností kupujících. Více [kapitola 9].

Prodejce ujistil kupující, že auto z druhé ruky vyrobeno v roce 1995 je v tak dobrém stavu jako by bylo nové.⁴⁸³ Kupec posléze zjistil, že auto není způsobilé k jízdě a motor potřebuje výměnu. Situace by byla za předpokladu lstivého úmyslu mohla být posouzena opět dle úpravy této

---

⁴⁷⁶ SEFTON-GREEN, R. *Mistake, fraud and duties to inform in European contract law*. New York: Cambridge University Press, 2005, str. 131

⁴⁷⁷ S takovýmto závěrem bychom se mohli průřezově setkat i v dalších evropských státech. SEFTON-GREEN, R. *Mistake, fraud and duties to inform in European contract law*. New York: Cambridge University Press, 2005, str. 372: „Nine legal systems (Austria, France, Belgium, Greece, Italy, Norway, Portugal, Spain and the Netherlands), admitted a remedy on the basis of fraudulent nondisclosure.“

⁴⁷⁸ Ibid 477, str. 132: „Even if that were so, she cannot be blamed for contributory fault and negligence, as her lack of diligence would have to be assessed in comparison with Damien's fraudulent action.“

⁴⁷⁹ Ibid 477, str. 164

⁴⁸⁰ Ibid 477, str. 372: „If the seller was fraudulent, e.g. knew that the contents of its catalogue were untrue, there is unanimity (except for Norway, see (iii)) that a remedy lies to the purchaser on the ground of fraud (Austria, Belgium, France, Greece, Italy, Portugal, Spain, the Netherlands)“

⁴⁸¹ Ibid 477, str. 193

⁴⁸² Velmi podobně BEALE, H., BAR, CH., CLIVE E. a kol. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR)*, str.519: „C rents a country cottage to D, telling D that in C's opinion the cottage is a very quiet spot. In fact C knows that it is under the flight path of the nearest airport and at certain times is very noisy. C has made a fraudulent misrepresentation.“

⁴⁸³ Takové tvrzení je nutné potřeba vykládat nikoliv doslovně, ale jako formu přirovnání. Jde o reklamní proklamaci, spíše než slib. Ibid 477, str. 224: „As Bruno assumes the car has already been used, the statement has to be seen as indicating that the car has no severe defects and is in working order like any used car.“

kapitoly. Nicméně v pozadí leží otázka hranice úpravy omylu (popř. i lstivého) a práva z vad a jejich konkurence. Blíže [kapitola 11.1] kde je uveden obecný závěr, že přestože se jako přílehavější se jeví varianta druhá, u lsti lze zvážit její zvláštní povahu.

Jako o dalším lstivém zamlčení lze hovořit i v případě již v [kapitole 5.2.2.2] zmíněném případě *filosofa, který nebyl upozorněn profesionálním prodávčem (za předpokladu jeho vědomosti o těchto skutečnostech) na to, že s jeho vybraným produktem nejsou spojeny jím předvídané benefity.*

⁴⁸⁴ Tento případ se v mezinárodní komparaci dotýkal i českému právu známému institutu předmluvní odpovědnosti – *culpa in contrahendo*,⁴⁸⁵ a to zejména 2. skutkové podstatě spočívající v informační povinnosti stran (§1728 odst. 2). Dle české doktríny [kapitola 10.1] se právní úpravy doplňují a nejdou proti sobě. Naplnění skutkové podstaty nesplnění informační povinnosti, tak může vést k aplikaci úpravy omylu (i lstivého).

Dalším příkladem mohou být případy omylu v osobě, kdy je osoba B je na ulici oslovena osobou A, která se domnívá, že je osoba B někdo slavný (např. herec). Nabízí, že by si sni udělal za podstatnou úplatu fotografii. Osoba B využije lstivě omylu na úkor osoby A, která posléze zjistí, že je fotografie bezcenná. Podobně, ale v opačném směru může být osoba A oslovena osobou B s tím, že potřebuje obratem prodat např. automobil. Osoba B lstivě spojuje se svou předstíranou slávou i vyšší kredibilitu, takže A souhlasí s vypsáním směnky, která se ukáže býti bezcenná.⁴⁸⁶

Příklady je samozřejmě nutné doplnit i o české právní prostředí. Na úvod bych chtěl uvést prvorepublikový příklad, který by se dnes překrýval s úpravou práv z vad, výstižně reprezentuje lstivou povahu jednání prodávajícího. O příběhu koně už byla zmínka v kapitole podstatného omylu [kapitola 6.1.4]. Kůň byl již při prodeji stížen *nezhojitelným zánětem masitých částí předních kopyt* a následkem toho byl nezpůsobilý k řádné potřebě, k níž jako tažný kůň byl pořízen. *Kupující prohlásil, že si kobyly ušetří, že s ním bude volně jezdit, bude ji dávat hlínu s octem a bude ji koupát nohy. Kupující chtěl tedy koně nikoliv na porážku, nýbrž, aby ho užíval k tahu ve svém hospodářství. Za těchto okolností je způsobilost koně k chůzi a k tahu za podstatnou vlastnost. Kůň měl nohy zavázané a kulhá – prodejce tvrdil, že nohy má otřesené nebo chybný roh, což může být zhojeno častějším kováním a ošetřováním ve vodě. Sám přitom koně toho dne koupil s úmyslem vést jej na porážku. Prodejce tedy o této vadě koně věděl, a lstivě ji zatajil, nýbrž je i*

---

⁴⁸⁴ SEFTON-GREEN, R. *Mistake, fraud and duties to inform in European contract law*. New York: Cambridge University Press, 2005, str. 248

⁴⁸⁵ Ibid 484479, str. 264: „Greek and Portuguese law explain the fraud in terms of a failure to disclose in accordance with good faith culpa in contrahendo rules“

⁴⁸⁶ BEALE, H. G., FAUVARQUE-COSSON, B., RUTGERS, J., VOGENAUER, S. *Cases, materials and text on contract law*. Third edition. Portland, Oregon: Hart Publishing, 2019, str. 521: „...who pretends that he is someone else (usually a well-known person whom A has heard of but never met), and so persuades A to let him take the car away against cheque apparently drawn on the famous person's account.“

na omyl uvedl ujišťováním, že kuň, až se překová, bude dobře choditi. Věděl-li prodejce o vadě koně jako nevyléčitelné, neměl ve smyslu poctivého právního jednání vadu neobyčejnou zatajit. Učinil-li tak úmyslně, s cílem vyúžitkovat anebo dokonce vzbudit omyl za účelem uzavření smlouvy ve svůj prospěch a na jejich škodu, jednalo by se o lest.⁴⁸⁷

Z novějších případů lze uvést případ, kdy kupující ujistil prodávajícího o tom, že je schopen v dohodnuté lhůtě zaplatit kupní cenu, a toto ujištění doložil konkrétními skutečnostmi, avšak tvrzení o těchto skutečnostech nebylo pravdivé.⁴⁸⁸ Schopnost splácet se byla stěžejní i v další situaci, kdy se dlužník domohl poskytnutí významných finančních prostředků, o kterých si byl vědom, že nejsou v jeho možnostech splatitelnosti a zároveň zdánlivě poskytl zajištění ve formě zástavního práva, které ovšem nebylo platné (protože využívalo chybně zapsaného stavu v katastru).⁴⁸⁹ V jiném případě zas klient uvedl v omyl pojišťovnu, když neuvedl skutečný počet jiných pojistných smluv.⁴⁹⁰ Další judikatura je rozebrána v [kapitole 9.3], kde je bezprostředně navázána na otázku omluvitelnosti.

7.6.2. Význam právní úpravy lsti

Úprava má postihovat mimořádně vysoký stupeň nepoctivosti.⁴⁹¹ Skrže jednotlivé kodexy byla sankce vždy spojena s tvrdou sankcí – zpravidla neplatnosti.⁴⁹² Úprava by měla za současného kodexu být brána o to vážněji, když přihlédneme k zásadám, ke kterým se zákon výslovně hlásí viz [kapitola 1.2].

Současné znění říká, že způsobuje neplatnost, *třebaže se omyl týká jen vedlejší okolnosti*. Historicky byl v českém právním prostředí zastáván přístup ještě širší [kapitola 4]. Jako již tradičně tyto závěry není možné opřít o samotný text zákona, ale dovozovat jej z historických souvislostí,

⁴⁸⁷ Rozhodnutí nejv. Soudu z 9. ledna 1923, č. R v I 530 /22. Dr. Bělský; uveřejněno v Právník 1923, str. 94

⁴⁸⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2000 sp. zn. 22 Cdo 2506/1999 [publikováno v PR 12/2000 s. 566]

⁴⁸⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 4. 2006, sp. zn. 21 Cdo 826/2005 [R 36/2008 Sbírka civilních soudních rozhodnutí a stanovisek, 4/2008]

⁴⁹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15.12.2015, sp. zn. 32 Cdo 124/2014: „Žalovaná namítla neplatnost pojistné smlouvy s tím, (...) ji uzavřela v omylu vycházejícím ze skutečnosti, jež byla pro toto uzavření rozhodující, přičemž tento omyl byl pojištěným vyvolán úmyslně.“

⁴⁹¹ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 764

⁴⁹² K OZO SEDLÁČEK, J., *Obligační právo. I., Obecné nauky o právních jednáních obligačních a o splnění závazků*, str. 79: „Způsobila-li podvod druhá strana, je smlouva neplatná, ať se týká kteréhokoliv kusu smlouvy.“; K OZ 1950 LUBY in KNAPP, V. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek I.*, str. 210: „Lest způsobuje neplatnost právního úkonu, dopustila-li se jí druhá stran anebo sice někdo třetí, avšak druhá strana o tom věděla.“; U 40/1964 v prvním znění bylo následkem právo odstoupit od smlouvy. PLANK in KNAPP, V., PLANK, K. a kol. *Učebnice československého občanského práva: Svazek I – obecná část*. Praha: Orbis, 1965, str. 238; K 40/1964 v druhém znění ZUKLÍNOVÁ in ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. I. svazek § 1-487*, str. 300

postřehů doktríny a soudní praxe. S obdobným přístupem se lze setkat i na mezinárodní úrovni [kapitola 8].⁴⁹³

Dá se říct, že lest staví stranou okolnosti, které jinak zapříčiní neaplikovatelnost úpravy, tady zejména faktory (ne)podstatnosti omylu, pohnutky, dokonce i případy omylu jinak neomluvitelného. Lest má pak zřejmě i zvláštní postavení ve vztahu k úpravě práva z vad.

K otázce podstatnosti omylu je nutné dodat, že se velmi pravděpodobně musí jednat o omyl relevantní (nikoliv bezvýznamný). V tom smyslu, že se týká některé okolnosti, která by mohla ovlivnit rozhodnutí o právním jednání.⁴⁹⁴ Samotná podstatnost již ale nutná není. Zuklínová uvádí, že pokud byl omyl lstivý, *na tom, čeho se omyl týká, nezáleží*.^{495,496} To podrobněji rozvádí Melzer, který uvádí, že se nerozlišuje mezi podstatným a nepodstatným omylem, jinými slovy nerozlišuje se *error causam dans* a *error incidens*.⁴⁹⁷

Vztah lsti a pohnutky byl rozebrán v [kapitole 5.2.2.2] se závěrem, že přestože pohnutka stojící v pozadí právního jednání sama významná není, v případě lstivého ovlivnění pohnutky je situace jiná. Závěr, že omyl v pohnutce vyvolaný lstí bude způsobit dovolání se neplatnosti je odvážný, už jen z toho důvodu, že současný zákon jako by se snažil textací „*třebaže se omyl týká jen vedlejší okolnosti*“ stavět mantinely toho, na co úprava lsti aplikovat. Zároveň není možné opomíjet, že pohnutka je zpravidla skryta venkovnímu světu a tento výklad by mohl negativně zasahovat do právní jistoty. Jako protiargument lze ale uvést, že zákon je velmi stručný a nedomýšlí dopodrobna všechny možnosti, o čemž vypovídá i to, že zmínku o pohnutce, která byla v úpravě tradičně, zcela vypustil. Zákon ostatně nepopisuje i další faktory jako omluvitelnost, přesto, že o nich není pochyb. Výše uvedené závěry neplynou jen ze starší literatury,⁴⁹⁸ ale přiklání se k nim i Melzer.⁴⁹⁹ K úvahám o pohnutce bych uvedl ještě jeden příklad květinářství. Pokud totiž prodejce lstivě napíše na venkovní tabuli, že je dnes významný svátek např. *matek*, tak vyvolává v kolemjdoucích lstivě pohnutku ke koupi květiny, kterou nemají logicky potřebu u pokladny kupující prezentovat.

---

⁴⁹³ PICC – UNIDROIT Principles 2016 [online]. Rome: International Institute for the Unification of Private Law, 2016, str. 107: „*The reprehensible nature of fraud is such that it is a sufficient ground for avoidance without the need for the presence of the additional conditions.*“

⁴⁹⁴ HULMÁK, M., VLČEK, K. *Obecná informační povinnost při sjednávání smlouvy - 2. část. [Právní rozhledy 18/2012]*, VI. Podvod, str. 644: „*Přestože jde o vedlejší okolnost, musí zde být relevance pro jednání postižené osoby, musí se dotýkat jejich zájmů.*“

⁴⁹⁵ ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura.*, str. 120

⁴⁹⁶ Podobně k dřívější úpravě: „*Omyl se může týkat jakékoliv skutečnosti či okolnosti, která tvoří obsah nebo třeba i jen souvisí s právním úkonem.*“ ZUKLÍNOVÁ in ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. 1. svazek § 1-487*, str. 300

⁴⁹⁷ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 768

⁴⁹⁸ SEDLÁČEK, J., *Obligační právo. I., Obecné nauky o právních jednáních oblihačních a o splnění závazků*, str. 80; TILSCH, E., SPÁČIL, J. *Občanské právo: část všeobecná*. Reprint původního vydání, str. 173;

⁴⁹⁹ Ibid 497, str. 764

Podobně tomu bude, pokud budu prodávat připínáčky pod nápisem přispějte na veterány. Zákazníci budou bez dalšího kupovat s jasnou pohnutkou, byť výdělek k ničemu chvályhodnému neslouží. Mám za to, že takové jednání by mělo být jednoznačně postihováno. Lest a vztah k omluvitelnosti je rozebrán samostatně v [kapitole 9.5].

Velmi zajímavou otázkou této úpravy je také to, zda je možné úpravu lsti za určitých okolností neaplikovat, tedy zda i lstivé jednání může být v porovnání s protichůdnými zájmy právem aprobováno. Uvádím skutkovou situaci,⁵⁰⁰ kdy byla vedoucí manažerka doručena výhodná dohoda o ukončení spolupráce jednatelem společnosti. Ten si nebyl vědom, že personální oddělení v danou chvíli již *mělo* na manažerku dostatek podkladů potvrzujících chování, které by ospravedlňovalo ukončení i bez dohody. Za předpokladu, že by si byla manažerka nebyla vědoma toho, že je již připravován její *vyhazov*, bylo by přistoupení k dohodě možné považovat za rozporné s dobrými mravy (protože si byla vědoma svých pochybení), byť by optikou některých států nedošlo přímo ke lstivému omylu.⁵⁰¹ Některé státy dokonce nedošly ani k závěru o tom, že jednání byla v rozporu s dobrými mravy. Argumentem bylo zejména to, že informační povinnosti (zde manažerky vůči jednatelem) by měla být omezena v případech, kdy dochází k nějaké formě sebepoškození či sebe usvědčování.⁵⁰² Vystává zde tedy otázka, zda není na místě v praxi přihlížet i k těmto dílčím faktorům. Zdá se ovšem, že Ústavní soud se i takovém případě přiklání k tomu, že je na místě informovat o právním stavu věci.⁵⁰³

Pro úplnost je také vhodné zmínit, že lest má speciální význam pro běh promlčecí lhůty, dle §650 platí, že promlčecí lhůta neběží po dobu, kdy věřitel právo neuplatnil, protože je dlužníkem nebo osobou dlužníku blízkou lstivě uveden v omyl.⁵⁰⁴

Závěrem. Podstatné je že byť se o lsti mluví v prvé řadě jako o úmyslném *vyvolání* omylu, je třeba nezapomenout na charakter vyvolání, který v sobě obsahuje též opomentuí a zamlčení, a dále v zákoně nevyjádřené měřítko míry rozporu s dobrými mravy. Protože ne každé úmyslné jednání

---

⁵⁰⁰ SEFTON-GREEN, R. *Mistake, fraud and duties to inform in European contract law*. New York: Cambridge University Press, 2005, str. 342

⁵⁰¹ Ibid 500, str. 354: „*It would seem here that if Mary (manažerka pozn. autora) was held to have breached a standard of good faith in some countries, this does not mean that her non-disclosure of information amounted to fraud.*“

⁵⁰² Ibid 500, str. 354: „*Moreover, as in most countries it was not really suggested that a duty of good faith had been breached, this case might seem to suggest that it would be excessive to expect information to be given, absent either of these two elements in circumstances when the content of the information is self-incriminating!*“

⁵⁰³ Nález Ústavního soudu ze dne 24.1.2013, sp.zn. III. ÚS 3162/12 [SR 5/2013 s. 169 Soudní rozhledy, 5/2013; 18/2013 USn. Sbírká nálezů a usnesení ÚS, 68/2013]: „*Zásada rovnosti smluvních stran vylučuje, aby jedna ze smluvních stran byla privilegována tím, že nesplnění její smluvní informační povinnosti jí bude tolerováno s odkazem na princip nemo tenetur (zákaz nucení k sebeobvinění); takový postup by vedl ke znevýhodnění druhé smluvní strany.*“

⁵⁰⁴ LAZÍKOVÁ/ŠTEVČEK in LAVICKÝ, P. a kolektiv. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I. Obecná část §1-654., str.2274: „...zákonodárce v ust. § 652 prodlužuje plynutí promlčecí lhůty v případě, že po odstranění překážky hrozby nebo omylu je zbytková promlčecí lhůta kratší než šest měsíců.“

je zároveň vedeno škodlivým záměrem. Dá se říct, že hlavním smyslem úpravy je postihovat situace odporující vedoucím zásadám civilního práva a posilovat podstatně pozici zmýleného uvolňováním podmínek, které jsou jinak vyžadovány pro dovolání se účinků omylu.

8. Konstrukce omylu v unifikačních pracích – DCFR, PECL, CESL, PICC

Ukázka právní úpravy těchto nezávazných (*soft law*)⁵⁰⁵, byť významných kodexů, plní v této práci úlohu ilustrativní a komparativní. Cílem není rozebrat drobné nuance jednotlivých úprav, ale spíše zachytit jejich společné a hlavní rysy, které mohou posloužit jako inspirace pro přístup k úpravě národní. Mnoho těchto rysů má přitom bezprostřední návaznost na tuzemskou úpravu,⁵⁰⁶ byť to není z pouhého textu zákona vidět. Nad rámec naší domácí právní úpravy projekty zahrnují prvky, které zákonodárce opominul, ale které jsou nebo mohou být významné pro její výklad a aplikaci. Pro ilustraci jsou uvedeny úpravy *Návrhu společného referenčního rámce – Draft of common frame of reference (DCFR)*, zpracovávající zejména definice, pojmosloví a modelové situace.⁵⁰⁷

Dále *Principů evropského smluvního práva Principles of european civil law (PECL)*, které mají sloužit jako *právní základna* pro jakýkoliv budoucí evropský kodex smluvního práva. Dále *Návrh nařízení o společné evropské právní úpravě prodeje – Common European Sales Law (CESL)*⁵⁰⁸ a práce mezinárodního institutu pro unifikaci soukromého práva *Principy pro mezinárodní obchodní smlouvy – Principles for International Commercial Contracts (PICC)*.⁵⁰⁹

Co se týče úpravy omylu, je oproti tuzemské o poznání košatější a jde do větších detailů. I přesto panují o významech použité terminologie pochybnosti a jednotlivá ustanovení jsou podrobována kritice. Úpravy sdílí stěžejní myšlenky a přístup k institutu, s cílem nastavit spravedlivou rovnováhu mezi tím, co strana v rámci své vůle zamýšlela a odůvodněnou ochranou druhé strany jednající s pomýlenou stranou.⁵¹⁰ Základní premisou je, že omyl stíhá zmýleného. Opačný přístup, kdy omyl stíhá druhou osobu, nastane pouze výjimečně za předpokladu, že je za omyl odpovědný.

---

⁵⁰⁵ HURDÍK, J., SELUCKÁ, M., KOUKAL P., DOBROVOLNÁ, E. *Evropské soukromé právo v čase a prostoru*. Brno: Masarykova univerzita, 2018., str. 63

⁵⁰⁶ To i z důvodu, že se tvůrci (např. u PECLu) nechali při tvorbě silně inspirovat commonlaw, holandským a rakouským právem, kdy poslední jmenované je výchozím i pro naši úpravu. ZIMMERMANN, R., JANSEN, N. *Commentaries on European Contract Laws*. Oxford University Press, 2018., str. 647

⁵⁰⁷ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J. a ZUKLÍNOVÁ, M. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část.*, str. 109

⁵⁰⁸ SELUCKÁ, M. *Koupě a prodej: nový občanský zákoník, společná evropská právní úprava prodeje.*, str. IX

⁵⁰⁹ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J. a ZUKLÍNOVÁ, M. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část.*, str. 101

⁵¹⁰ BEALE, H., BAR, CH., CLIVE E. a kol. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR)*, str. 485: „...set out principles which strike a fair balance between the voluntary nature of contract and protecting reasonable reliance by the other party...“

Dále musí dojít ke splnění dalších podmínek. Jmenovitě jde o to, aby byl omyl podstatný a zároveň omluvitelný.⁵¹¹

Autoři unifikačních prací museli zvolit mezi dvěma přístupy úpravy omylu. Ta je buď odvislá od nějakého konkrétního prvku v právním jednání, např. se týká podstatné vlastnosti obsahu právního jednání, nebo je navázána na to, že druhá strana omyl způsobila, tj. nějakým způsobem se přičinila o to, že k němu došlo nebo že se do právního jednání propadlo.⁵¹² Tradiční přístup, že riziko omylu by mělo tížit osobu zmýlenou, je v úpravě rozmělněn za předpokladu nějaké skutečnosti, které ospravedlňuje přenos rizika na druhou stranu. Touto skutečností je právě vyvolání omylu druhou stranou.⁵¹³ Jedná se rozhodný prvek úpravy. Takto široce koncipované pojetí je přijímáno všemi modelovými úpravami.⁵¹⁴ Nezkoumá se tedy charakter omylu, zda se týká konkrétních prvků právního jednání, charakteristik osoby atd.

Všechny úpravy počítají výslovně (na rozdíl od české) s omylem právním či skutkovým (*fact or law*) a mezi jejich účinky nerozlišují.⁵¹⁵ Zároveň se na další podrobnější kvalifikaci typu omylu (osobě, předmětu apod.) nezaměřují.⁵¹⁶ Možnost dovolání se omylu je odvislá od faktu, že byl omyl nějakou formou vyvolán druhou stranou⁵¹⁷ a že se jedná o omyl, jak již bylo zmíněno, nějakým způsobem podstatný a zároveň není neomluvitelný.

8.1. Vyvolání omylu

Základní znění rámcově koreluje s českou konstrukcí:

- *The mistake was **caused** by information given by the other party (PECL 4:103 (1) (a) i));*
- *The other party **caused** the mistake (DCFR 7:201 (1) a (i)); (CESL 48 (1) (a) (i));*
- *The other party made the same mistake, or **caused** the mistake (PICC 3.2.2: (1) (a)).*⁵¹⁸

---

⁵¹¹ JANSEN, N. a R. ZIMMERMANN. *Contract Formation and Mistake in European Contract Law: A Genetic Comparison of Transnational Model Rules. Oxford Journal of Legal Studies*, str. 647

⁵¹² ZIMMERMANN, R., JANSEN, N. *Commentaries on European Contract Laws*. Oxford University Press, 2018., str. 662: „Rather, in principle, their authors had to make a choice between the two principal approaches of referring to the subject matter of the mistake or to the other party's behaviour.“

⁵¹³ Ibid 512, str. 663: „All of the model rules depart from the idea that the risk of a mistake in principle has to be borne by the mistaken party. Thus, avoidance depends on the existence of some reason justifying the transfer of risk from the mistaken party to the non-mistaken party. According to all of the model rules, such a basis can, in particular, be found in the more causation of the mistake by the other party.“

⁵¹⁴ Ibid 512, str. 663: „This very broad recognition of mistake is clearly revealed by all of the model rules, as they all equally refer to any „mistake of fact or law“ whatsoever.“

⁵¹⁵ GARETH, S. *Vitiating of Contract (International Contractual Principles and English Law)*, University of East Anglia, Publisher: Cambridge University Press, str. 145: „Finally, the codes do not distinguish between mistakes of fact and mistakes of law.“

⁵¹⁶ Ibid 515, str. 145: „What matters is not the formal classification of a mistake, but its effect on the complainant's consent.“

⁵¹⁷ Ibid 512, str. 658: „Unlike in many continental systems, this balancing is no longer realized by limiting avoidance to particular types of mistake. Instead, avoidance in principle depends on causation of the mistake by the other party.“

⁵¹⁸ Lze se setkat též s Article 3.5 – kde bývala úprava ve verzi edice 2004.

Druhou variantou vyvolání je *ponechání osoby v omylu*, za situace, kdy osoba o omylu druhé osoby věděla, či o něm měla vědět:

- *the other party knew or ought to have known of the mistake and it was contrary to good faith and fair dealing to leave the mistaken party in error (PECL 4:103 (1)(b))*
- *caused the contract to be concluded in mistake by leaving the mistaken party in error, contrary to good faith and fair dealing, when the other party knew or could reasonably be expected to have known of the mistake; (DCFR 7:201 (1)(a)(ii))*
- *caused the contract to be concluded in mistake by failing to comply with a pre-contractual information duty; (CESL 48 (1)(b)(ii))*
- *knew or ought to have known of the mistake and it was contrary to reasonable commercial standards of fair dealing to leave the mistaken party in error; (PICC 3.2.2. (1(a))*

Za zdůraznění stojí, že úprava nejenom, že postihuje situaci, kdy druhá osoba o omylu ví a v rozporu s nějakou referenční společenskou hodnotou druhou stranu na omyl neupozorní, ale zároveň postihuje i situaci, kdy si osoba měla omylu všimnout. Podstatně se tak rozšiřuje pole působnosti a distribuce rizika se převažuje v neprospěch nezmýlené strany, která musí sama dávat pozor, zda nedochází v rámci kontraktace k omylu (tento požadavek je zas opačně balancován omluvitelností omylu). Zmíněnou referenční hodnotou je poctivost,⁵¹⁹ férový obchodní styk či jeho standardy. Mezi termíny není potřeba hledat velké rozdíly, protože jejich cíl je identický.⁵²⁰ Výkladem těchto ustanovení lze dospět k tomu, že pokud měla druhá strana povědomí o podstatném omylu (jak je popsán níže), tak je to právě proti zmíněným pravidlům férovosti obchodního styku.^{521,522} S obdobnou právní konstrukcí se v českém právním řádu nelze setkat.

8.1.1. Způsoby vyvolání omylu

Ve zdánlivě prosté otázce povahy vyvolání omylu je nutné zvážit, které všechny způsoby mohou být v rámci úpravy relevantní.⁵²³ Uvažuje se o třech způsobech. **V první řadě** se jedná o nejvíce

---

⁵¹⁹ Good faith ve smyslu objektivní dobré víry či poctivosti.

⁵²⁰ GARETH, S. *Vitiations of Contract (International Contractual Principles and English Law)*, University of East Anglia, Publisher: Cambridge University Press, str. 151: „It is submitted that there is no material difference between these standards, because the different terminology merely reflects the importance of recognising accepted commercial practices in assessing a duty of good faith and fair dealing.“

⁵²¹ Férovost obchodního styku je autorovým souhrnným pojmenováním pro uvedené referenční hodnoty.

⁵²² Ibid 520, str. 151: *Therefore, under each code, if the defendant has knowledge of the mistake, he has knowledge of the complainant's fundamental mistake. It is submitted that it is correct to say that contracting with knowledge of the complainant's fundamental mistake is contrary to good faith, and that this is so not just under the PECL, but under the DCFR and PICC, also.*

⁵²³ V literatuře se spekuluje a širše formulace „caused the mistake“. Byť se v např. v kontextu PICC uvádí, že termín má zahrnovat pouze tzv. *misleading representations* – „formou šálivého projevu“ (Ibid 526), ze samotného komentáře k PICC (Ibid PICC 524, str. 103) se lze dočíst, že taková forma může mít povahu poskytnutí informace či jiného jednání (*specific representations made by the latter party, be they express or implied, negligent or innocent, or to conduct which in the circumstances amounts to a representation. Even silence may cause an error*). Není pak zřejmé, co do této kategorie nelze zařadit.

očividné aktivní vyvolání omylu, které je zpravidla neúmyslné,⁵²⁴ tj. takové, které není vedeno úmyslem využít omylu. To může být učiněno typicky ústně či písemně⁵²⁵ v rámci nějaké formy komunikace podáním určité informace.⁵²⁶ Může k tomu dojít např. skrze informace, které společnost například poskytuje na svých webových stránkách.⁵²⁷

Úpravy pak dle literatury zdánlivě nechávají širší prostor pro jiné způsoby vyvolání.⁵²⁸ A to buď **druhým způsobem**, kterým je vyvolání způsobené zamlčením či nesdělení informací, či **třetím způsobem** skrze tzv. „nikoliv komunikační jednání“.⁵²⁹

Co se týče **druhého způsobu** je nutné předem zmínit, že základní premisou pro postižení *neposkytnutí informace* je fakt, že existuje nějaká forma povinnosti informovat.⁵³⁰ Namísto zavádění široké apriorní informační povinnosti⁵³¹ se povinnost informovat namísto toho dovozuje u jednotlivých úprav v případech, kdy druhá strana měla o omylu vědět a zároveň bylo ve smyslu výše uvedeného v rozporu s férovostí obchodního styku druhou stranu v omylu ponechat. Tento přístup je ospravedlnitelný, protože má za cíl, aby nezmýlená strana nezneužívala omylu či nevědomosti tam, kde se to zdá nepřiměřené.⁵³² Problematické může být ovšem přesnější vymezení hranic toho, co je v souladu se zmíněnou férovostí, protože se jedná o značně abstraktní pojem. Vyjmenované úpravy nedávají žádná bližší vodítka. Oporu lze nalézt pouze u znění CESL (49(3))^{533,534} a to navíc u úpravy lstivého omylu. Při posuzování toho, zda mělo dojít k poskytnutí informací je potřeba posuzovat všechny okolnosti zejména pak následující katalog: odbornost

---

⁵²⁴ BEALE, H., BAR, CH., CLIVE E. a kol. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR)*, str. 487: „...the party giving the information reasonably believed it to be true“; PICC – UNIDROIT Principles 2016 [online]. Rome: International Institute for the Unification of Private Law, 2016, str. 103

⁵²⁵ Nejpřesnější je úprava PECL „vedení v omyl poskytnutím informace“ – „caused by information given“

⁵²⁶ ZIMMERMANN, R., JANSEN, N. *Commentaries on European Contract Laws*. Oxford University Press, 2018., str. 664: „Cases where the mistake has arisen from information actively provided.“

⁵²⁷ BEALE, H., BAR, CH., CLIVE E. a kol. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR)*, str.487: „...a party may have set up a website in such a way as to induce parties entering into contracts through that website to make certain errors.“

⁵²⁸ GARETH, S. *Vitiating of Contract (International Contractual Principles and English Law)*, University of East Anglia, Publisher: Cambridge University Press, str. 152: „The PECL require that the defendant caused the mistake by giving information to the complainant. However, it is submitted that it would be accepted under the PECL that, if the defendant induced the complainant's mistake in any way other than by the provision of information, this would be sufficient.“

⁵²⁹ Ibid 526, str. 664: „By contrast, the other model rules at least seemingly also accept both non-disclosure of information and non-communicative conduct as a means of causation.“ Pozn. (na rozdíl od úpravy PECL)

⁵³⁰ Ibid 526, str. 665: „As a failure to disclose information can, however, only be relevant where there is a duty to inform, this comment has quite naturally been subject to criticism.“

⁵³¹ Ibid 526, str. 666: „All of the model rules expect for PICC 3.5(1)(a) refrain from incorporating a broad general information duty.“

⁵³² Ibid 526, str. 666: „Providing for avoidance in such cases seems well-founded in itself, because a party is thereby prevented from knowingly taking advantage of a mistake by its contractual partner where taking such an advantage seems inappropriate.“

⁵³³ V prvních 4 případech lze velmi podobné znění najít i u znění PECL 4:107 (3); též DCFR II.-7:205: Fraud (3)

⁵³⁴ Dle komentáře k DCFR nemá být uvedený výčet taxativní. Ibid 527, str. 520

strany - (a) *whether the party had special expertise*; náklady na získání informace - (b) *the cost to the party of acquiring the relevant information*; míra dosažitelnosti informace z jiných zdrojů - (c) *the ease with which the other party could have acquired the information by other means*; povaha informace - (d) *the nature of the information*; zjevná důležitost informace - (e) *the apparent importance of the information to the other party*; faktor obchodních zvyků mezi podnikateli - (f) *in contracts between traders good commercial practice in the situation concerned*. Katalog podchycuje realitu obchodního styku.⁵³⁵ Tak bude v jednom případě převažovat zájem na tom informace poskytnout, protože je jedna strana profesionálem a informacemi disponuje již z povahy své činnosti.⁵³⁶ Zatímco v jiném se může dispozice s informací odvíjet od rozsáhlé investice, kdy například těžařská firma prozkoumávala hodnotu pozemků.^{537,538}

Na otázku, zda tedy i pouhé mlčení může vyvolat omyl, je nutné odpovědět, že ano.⁵³⁹ Za podmíněk, že si nezmýlená strana měla omyl zmýleného uvědomit a poukázat na něj.⁵⁴⁰ Pro ukázkou omylu vyvolaného mlčením lze připomenout příklad filosofa v [kapitole 5.2.2.2].

CESL a DCFR kromě toho stanovují ještě zvláštní druh předmluvní informační povinnosti:

- *caused the contract to be concluded in mistake by failing to comply with a pre-contractual information duty or a duty to make available a means of correcting input errors (DCFR 7: 201:(1)(b) (iii));*
- *(ii) caused the contract to be concluded in mistake by failing to comply with any pre-contractual information duty under (CESL Chapter 2 Article 48 (1) (b) (ii)).*

Jedná se o informační povinnost plynoucí z *aquis comunautaire*. Vztah mezi úpravou informační povinnosti a ustanovení o omylu zatím nebyl jasně vyřešen⁵⁴¹ a ustanovení jsou generálně

---

⁵³⁵ KÖTZ, H., MERTENS, G., WEIR, T. *European contract law*, II. Non-disclosure as deceit 2. Attribution of duties to inform, str. 196: „*Indeed, in a competitive economy the law must encourage people to inform themselves about the qualities, serviceability, and saleability of goods and services.*“

⁵³⁶ Ibid 535, II. Non-disclosure as deceit 2. Attribution of duties to inform, str. 197: „*Used-car salesmen are generally regarded as bound to volunteer information about faults in the vehicle; as a non-professional, the customer could only discover such information at considerably greater expense, and the information is clearly material to the customer's decision as whether or not to buy.*“

⁵³⁷ BEALE, H., BAR, CH., CLIVE E. a kol. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR)*, str. 488: „*...party should not normally be permitted to **remain silent**, with the deliberate intention of deceiving the other party, on some point which might influence the other party's decision on whether or not to enter the contract. Unless there is a good reason for allowing the party to remain silent...*“

⁵³⁸ Ibid 535, II. Non-disclosure as deceit 2. Attribution of duties to inform, str. 196: „*If a firm goes to great expense to discover that there is probably oil underneath a given tract of land, it need not inform the owners of its discovery on approaching them with a view to purchase.*“

⁵³⁹ PICC – UNIDROIT Principles 2016 [online]. Rome: International Institute for the Unification of Private Law, 2016, str. 103: „*Even silence may cause an error.*“

⁵⁴⁰ Ibid 535, II. Non-disclosure as deceit 1. Duties to inform in general, str. 195: „*International sets of rules provide some helpful suggestions. They clarify that there is deceit if a party remains silent about information that it should have disclosed "in accordance with good faith and fair dealing".*“

⁵⁴¹ JANSEN, N. a R. ZIMMERMANN. *Contract Formation and Mistake in European Contract Law: A Genetic Comparison of Transnational Model Rules*. *Oxford Journal of Legal Studies*, str. 650: „*And even though misrepresentation is a cornerstone of the regulation, the PECL refrain from determining the relationship between*

podrobována kritice, z důvodu, že zmíněné nedodržení je již sankcionováno v jiné části úpravy (kompenzace, prodloužení lhůty k odstoupení od smlouvy atd.) a není tak jednoznačné, která úprava se má uplatnit jako dominantní, či zda se mají užívat současně.⁵⁴²

Kvůli ne zcela jasné formulaci vystávají otázky i ohledně **třetího** hypotetické způsobu. Jde o vyvolání skrze „nikoliv komunikační jednání“, tedy skrze nějakou formu jednání, která měla vliv na omyl osoby, ovšem nebylo to skrze aktivní uvedení (jako např. slovně), nýbrž ani nesdělením informací či neopravením mylné představy. S takovou situací se v české literatuře nelze setkat. Komentář k PECL⁵⁴³ a DCFR uvádí, že se jedná o situaci, kdy pronajímatel těsně před uzavřením smlouvy o nájmu bytu vymaluje, aby zakryl značnou vlhkost prostoru.⁵⁴⁴ K závěru o nepodřaditelnosti takového jednání pod tuto úpravu vypovídá i komentář k 4:107 PECL. Ten říká, že pouze v případě lstivého omylu je možno uvažovat o tomto druhu vyvolání.⁵⁴⁵ Lze tak učinit závěr, že takové jednání je možné postihovat pouze skrze ustanovení o podvodu, a základní ustanovení by se měla věnovat pouze vyvoláním aktivním.⁵⁴⁶

8.1.2. Podstatnost omylu – fundamentality

Podstatnost omylu je vepsána přímo do textu. To je další podstatný rozdíl od české úpravy, která podobnou formulaci neobsahuje, byť s ní autoři v rámci komentářů pracují. Omyl je **podstatný**, pokud měl takového významu, že by osoba, která by si ho byla vědoma danou smlouvu vůbec neuzavřela nebo pouze za podstatně odlišných podmínek. Nastavení podstatnosti omylu tak slouží k zúžení množství situací, kdy bude možné se omylu úspěšně dovolat s cílem omezovat co nejméně ekonomický život.⁵⁴⁷

---

pre-contractual duties of information and avoidance for mistake. The PECL leave such issues—which have not, as yet, been properly clarified—to international legal scholarship.”

⁵⁴² ZIMMERMANN, R., JANSEN, N. *Commentaries on European Contract Laws*. Oxford University Press, 2018., str. 667: „Whether avoidance should be available as an additional remedy, or whether it is even an appropriate remedy as regards these information duties at all, thus seems to be highly questionable.“

⁵⁴³ JANSEN, N. a R. ZIMMERMANN. *Contract Formation and Mistake in European Contract Law: A Genetic Comparison of Transnational Model Rules*. *Oxford Journal of Legal Studies*, str. 652

⁵⁴⁴ BEALE, H., BAR, CH., CLIVE E. a kol. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR)*, str. 519: „A leases a house to B. The house suffers severely from damp but just before leasing it A has had the walls repainted to conceal the damp, which B therefore does not notice. B may avoid the contract.“

⁵⁴⁵ Ibid 543, str. 652: „Even if the PECL are not entirely unambiguous in this respect, the Comment to Article 4:107 clarifies that only fraud can be committed also by means of merely non-communicative conduct misleading the other party.“

⁵⁴⁶ Ibid 542, str. 664: „It seems, therefore, that all of the model rules on avoidance for mistake, regardless of their particular wording, cannot be meant to encompass causation by such conduct.“; str. 691: „The provisions on fraud – as opposed to those on mistake – also apply to non-communicative behaviour.“

⁵⁴⁷ GARETH, S. *Vitiating Contract (International Contractual Principles and English Law)*, University of East Anglia, Publisher: Cambridge University Press, str. 147: „Requiring a fundamental, rather than merely any, difference between the impugned and intended contracts limits the scope of operative mistake and reflects the desire to protect the security of transactions.“

- *the other party knew or ought to have known that the mistaken party, had it known the truth, would not have entered the contract or would have done so only on fundamentally different terms (PECL 4:103 (1) (b))*
- *the party, but for the mistake, would not have concluded the contract or would have done so only on fundamentally different terms and the other party knew or could reasonably be expected to have known this (DCFR 7: 201 (1)(a); CESL 48 (1)(a))*
- *the mistake was of such importance that a reasonable person in the same situation as the party in error would only have concluded the contract on materially different terms or would not have concluded it at all if the true state of affairs had been known (PICC 3.2.2 (1))*

Zde vystává otázka, zda se posuzuje otázka podstatnosti objektivně či subjektivně. S takovou otázkou se v kontextu omylu podstatného (hlavního) setkáme i v českém právu. Zatímco v tuzemsku se objektivita řeší u stanovení okolností hlavní (tedy definování fundamentálního obsahu právního, které povede k podstatnému omylu), zde se řeší s ohledem na to, jak určit v tom či onom případě hranice podstatnosti omylu, tedy toho, zda by osoba vědoma si omylu k právnímu jednání vůbec nepřistoupila. Přestože se závěry z praktického hlediska často budou blížit, je třeba přístupy třeba rozlišovat. České právo [kapitola 6.1.1] chce dopředu říct, že omyl hlavní je např. vždy omyl v podstatné vlastnosti předmětu. Zatímco přístup zde zastávaný chce zhodnotit celou situaci, až když nastane, a to např. očima průměrně rozumné osoby⁵⁴⁸ (PICC). Takový přístup nechává širší manévrovací prostor pro případné prohlášení neplatnosti díky tomu, že dopředu nestanovuje uzavřenou kategorii a zhodnocuje efektivněji skutkový stav dané situace. Smyslem vložení měřítko průměrně rozumné osoby přitom byla ochrana zmýleného kontrahenta, tak aby zde byla možnost dovolání se neplatnosti, pokud by očima rozumné osoby okolnosti jednání byly nepřijatelné.⁵⁴⁹ V komentářích se v tomto směru objevuje názor, že celá koncepce v konečném důsledku nebude odlišná od situace, kdy by se na situaci nahlíželo optikou zmýleného (tedy subjektivně)⁵⁵⁰. Za situace, kdy by průměrně rozumná osoba o smlouvu skutečně nestála, ale druhá strana prokázala, že zmýlený kontrahent v konkrétním případě by o smlouvu i tak stál, nebylo by dovolání se neplatnosti na místě, a to přesto, že to jde proti textu normy.⁵⁵¹

⁵⁴⁸ „a reasonable person”

⁵⁴⁹ ZIMMERMANN, R., JANSEN, N. *Commentaries on European Contract Laws*. Oxford University Press, 2018., str. 661: „Secondly, in order to discount the possibility of the mistaken party taking an irrational position, this relevance test is not framed merely subjective terms, but qualified objectively. (...) Such a straightforward solution is provided for by the reasonableness test of PICC 3.5 (1), which thus preferable.”

⁵⁵⁰ Ibid 547, str. 148 pozn. pod čarou 11: Vogenauer and Kleinheisterkamp (2009): „(PICC test '[i]n practice, will most likely to lead to similar results' to a purely subjective test).“

⁵⁵¹ GARETH, S. *Vitiating of Contract (International Contractual Principles and English Law)*, University of East Anglia, Publisher: Cambridge University Press, str. 148: „However, it is submitted that, if the defendant proved that the complainant would have been equally willing to make the impugned contract had he known the truth (because he would have seen it as the same as the contract he intended to make), relief on the basis of the mistake should, and will, be denied under the PICC:“

8.1.3. Úprava lstivého omylu – Fraud

Se samostatnou právní úpravou lstivého omylu (originálně Fraud)⁵⁵² se lze setkat na úrovni všech unifikačních prací:

- *A party may avoid a contract when it has been led to conclude it by the other party's fraudulent representation, whether by words or conduct, or fraudulent non-disclosure of any information which in accordance with good faith and fair dealing it should have disclosed. (PECL 4:107 (1));*
- *A party may avoid a contract when the other party has induced the conclusion of the contract by fraudulent misrepresentation, whether by words or conduct, or fraudulent nondisclosure of any information which good faith and fair dealing, or any pre-contractual information duty, required that party to disclose ((DCFR 7:205 (1))); (CESL 49 (1));*
- *A party may avoid the contract when it has been led to conclude the contract by the other party's fraudulent representation, including language or practices, or fraudulent nondisclosure of circumstances which, according to reasonable commercial standards of fair dealing, the latter party should have disclosed (PICC 3.2.5).*

Povaze lstivého jednání se pak věnuje zvláštní ustanovení, které má zachytit jeho rysy a rozvést je. Text uvádí, že je jednání vedeno úmyslem svést druhého či ho využít:

- *A party's representation or non-disclosure is fraudulent if it was intended to deceive. (PECL 4:107 (2))*
- *A misrepresentation is fraudulent if it is made with knowledge or belief that the representation is false and is intended to induce the recipient to make a mistake. A nondisclosure is fraudulent if it is intended to induce the person from whom the information is withheld to make a mistake. (DCFR 7:205 (2)), (CESL 49 (2))*

Lstivé jednání představuje speciální formu omylu.⁵⁵³ Z úpravy je zcela očividné, že se musí jednat o nějakou formu jednání či nejednání, které má formu úmyslu.^{554,555} Jedná se o stěžejní odlišení od běžného omylu.

Z textu vyplývá široká paleta způsobů vyvolání lstivého omylu. Nejedná se pouze o komunikační jednání, zejména ústně či písemně, ale též neposkytnutí relevantních informací, a dále též jiné jednání (*conduct, practices*)⁵⁵⁶. V návaznosti na výše uvedené, do této úpravy spadají i situace, kdy druhá strana způsobí omyl tím, že např. lstivě skryje nějaké vlastnosti předmětu smlouvy.⁵⁵⁷

---

⁵⁵² Byl zvolen překlad, který se shoduje s českou obdobou. Byť jak bylo ukázáno „podvod“ by byl stejně tak akceptovatelným překladem.

⁵⁵³ ZIMMERMANN, R., JANSEN, N. *Commentaries on European Contract Laws*. Oxford University Press, 2018., str. 663: „*Fraud now only appears as a special case of causing a mistake.*“

⁵⁵⁴ PICC – UNIDROIT Principles 2016 [online]. Rome: International Institute for the Unification of Private Law, 2016, str. 103: „*If the error was caused intentionally, Article 3.2.5 applies* (pozn. autora tzn. Úprava lsti).“; BEALE, H., BAR, CH., CLIVE E. a kol. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR)*, str. 519: „*Fraud must be intentional*“

⁵⁵⁵ Ibid 553, str. 691: „*Mistake and fraud mainly differ with a view to the other party's degree of fault; fraudulent causation of a mistake gives rise to avoidance for fraud.*“

⁵⁵⁶ Ibid H., BAR 554, str. 519: „*It does not matter whether the incorrect information is given by words or takes the form of misleading conduct.*“

⁵⁵⁷ Ibid 553, str. 691: „*The provisions on fraud – as opposed to those on mistake – also apply to non-communicative behaviour*“; str.664: „*According to what is commonly accepted across the different national legal systems, non-*

Stěžejní na celé úpravě je to, že staví stranou faktory, které byly rozebrány u omylu *běžného*, což je podobný rys jako v právu tuzemském, kde se vazba ovšem dovozuje pouze v doktríně. Podstatnost a omluvitelnost v kontextu lsti nehrají žádnou roli a strana má tak možnost dovolávat se účinku i přesto, že se v situaci chovala sama nepřiměřeně nedbale či že omyl jako takový nedosahoval tak vysoké míry důležitosti.^{558,559} Lstivé zneužívání omylu druhého a následná snaha ubránit se účinkům úpravy je očividně v rozporu s dobrými mravy.⁵⁶⁰ Je chvályhodné, že v rámci unifikačních prací je tak silně cítit stejný cit pro poctivost a spravedlnost, což jsou hodnoty prosakující i českým kodexem.

8.1.4. Omluvitelnost

Co lze považovat za velmi významný přínos jmenovaných úprav je vtělení omluvitelnosti přímo do textu. Institut slouží opět k balancování práva a povinností strana a postihuje tak zmýleného, který nedbal přiměřené pozornosti v rámci právního jednání.⁵⁶¹ Jedná se o podstatný rozdíl oproti české úpravě, která nic podobného neupravuje. Posuzování omluvitelnosti pak probíhá na úrovni soudů, a to bez zákonné opory, což jednoznačně nelze považovat za stav ideální (už jen z pohledu předvídatelnosti práva).

- *However a party may not avoid the contract if in the circumstances its mistake was inexcusable (PECL 4:103: (2)(a))*
- *However a party may not avoid the contract for mistake if the mistake was inexcusable in the circumstances (DCFR Article 7: 201 (2)(a))*
- *However, a party may not avoid the contract if it was grossly negligent in committing the mistake; or (PICC (3.2.2(2)(a))*

Jak plyne z textu objevují se v zásadě dvě varianty – neomluvitelnost a hrubá nedbalost v souvislosti s omylem. Komentáře používají v kontextu neomluvitelnosti též pojmu lehkovážnost.

---

communicative behaviour is, however, only to be regarded as relevant in cases of fraud, and quite rightly so. (...)The provisions on fraud (PECL 4:107, PICC 3.2.5, DCFR II.-7:205, and CESL 49), would be largely irrelevant if the phrase “caused the mistake” were to cover cases of non-communicative conduct as well.“

⁵⁵⁸ PICC – UNIDROIT Principles 2016 [online]. Rome: International Institute for the Unification of Private Law, 2016, str. 107: „*The decisive distinction between fraud and mistake lies in the nature and purpose of the defrauding party’s representations or non-disclosure. What entitles the defrauded party to avoid the contract is the “fraudulent” representation or non-disclosure of relevant facts. Such conduct is fraudulent if it is intended to lead the other party into error and thereby to gain an advantage to the detriment of the other party. The reprehensible nature of fraud is such that it is a sufficient ground for avoidance without the need for the presence of the additional conditions laid down in Article 3.2.2 for the mistake to become relevant.*“

⁵⁵⁹ GARETH, S. *Vitiating of Contract (International Contractual Principles and English Law)*, University of East Anglia, Publisher: Cambridge University Press, str. 154: „*The comments to the PECL also state that a mistake will not be inexcusable if the defendant „was at least equally to blame“ for it. This clearly covers the situation where the defendant fraudulently or negligently induced the mistake in the complainant.*“

⁵⁶⁰ JANSEN, N. a R. ZIMMERMANN. *Contract Formation and Mistake in European Contract Law: A Genetic Comparison of Transnational Model Rules. Oxford Journal of Legal Studies*, str. 649 pozn. pod čarou 169: „*It is indeed difficult to imagine how a party that has caused a mistake or has taken advantage of a mistake contrary to the precepts of good faith should be able to defend himself by pointing out that his mistake was inexcusable.*“

⁵⁶¹ *Ibid* 559, str. 154: „*...preclude the complainant from relying on his mistake if it was inexcusable in the circumstances...*“

⁵⁶²Je pozoruhodné, že úprava je podrobována kritice, a to jako nedostatečně jasná či srozumitelná, zejména kvůli tomu, že nejsou definovány její hranice.⁵⁶³ Přesto komentářová literatura následně v otázce, zda je vhodnější předem nedefinovaná neomluvitelnosti či hrubá nedbalost, kloní spíše k variantě první. S odůvodněním, že nenastavení limitů v podobě stupně nedbalosti povede k spravedlivějšímu vyvažování zájmů stran s ohledem na konkrétní situaci.⁵⁶⁴

8.1.5. Převzetí rizika

- *However a party may not avoid the contract if the risk of the mistake was assumed, or in the circumstances should be borne, by it. (PECL 4:103 (2)(b))*
- *However a party may not avoid the contract for mistake if the risk of the mistake was assumed, or in the circumstances should be borne, by that party (DCFR 7:201 (2)(b))*
- *However, a party may not avoid the contract if the mistake relates to a matter in regard to which the risk of mistake was assumed or, having regard to the circumstances, should be borne by the mistaken party. (PICC 3.2.2 (2)(b))*
- *A party may not avoid a contract for mistake if the risk of the mistake was assumed, or in the circumstances should be borne, by that party. (CESL 48 (2))*

Specifikem, se kterým se nelze setkat v česku je tzv. převzetí rizika. Vedle omluvitelnosti je do úpravy včleněno další hledisko, které vylučuje možnost dovolání se omylu. Cílem je minimalizovat rizika nezmýlené strany a chránit ji předem za situace, kdy důsledky kontraktace nejsou předvídatelné, typicky smlouvy spekulativní.⁵⁶⁵ Zároveň vedle této oběma stranami předvídané nejistoty, počítá úprava s tím, že si osoba sama měla být vědoma rizik se smlouvou spojených, a tudíž implicitně samotnou kontraktací s rizikem brala na vědomí a budoucí dovolání se omylu vyloučila, přenesla riziko nejistoty na sebe.^{566,567} Zajímavý je v tomto směru i příklad, který má reprezentovat situaci, kdy se úprava užije: B kupuje obraz, který je přisuzován relativně neznámému umělci za přiměřenou cenu. Posléze se zjistí, že jde o dílo podstatně slavnějšího

---

⁵⁶² GARETH, S. *Vitiatio of Contract (International Contractual Principles and English Law)*, University of East Anglia, Publisher: Cambridge University Press, str. 154: „synonymous with carelessness“

⁵⁶³ ZIMMERMANN, R., JANSEN, N. *Commentaries on European Contract Laws*. Oxford University Press, 2018., str. 672: „This provision has been criticized for a lack of clarity, not least because the official comments to both the PECL and the DCFR do not indicate a clear case of inexcusability.“

⁵⁶⁴ Ibid 563, str. 673: „To ask for inexcusability of the mistake rather than provide a set scale of gross negligence as in PICC 3.5. (2) (a) could allow for such flexible balancing of the parties' interests. The solution provided for in the PECL and DCFR provisions should this be given preference over PICC 3.5.“

⁵⁶⁵ PICC – UNIDROIT Principles 2016 [online]. Rome: International Institute for the Unification of Private Law, 2016, str. 103: „An assumption of the risk of mistake is a frequent in the hope feature of speculative contracts. A party may conclude a contract in the hope that its assumption of the existence of certain facts will prove to be correct, but may nevertheless undertake to assume the risk of this not being so.“

⁵⁶⁶ Ibid 563, str. 671: „Typical examples include not only contracts with the purpose of distributing risk (speculative contracts), as well as explicit agreements between the parties, but also cases where one of the parties enters the contract in conscious ignorance of a fact and thereby implicitly assumes risk.“

⁵⁶⁷ KÖTZ, H., MERTENS, G., WEIR, T. *European contract law*: „Avoidance is not possible if the contract (sometimes on the basis of construction of the contract) show that the risk of the mistake was only allocated to one party“

autora. B nemá právo na dovolání se neplatnosti, protože to že je mu dílo přisuzováno v sobě obsahuje riziko toho, že tomu tak není.⁵⁶⁸ V intencích českého práva by (za předpokladu splnění dalších předpokladů, zejména nějaké formy podílu druhé strany) naopak mohla být o aplikaci úpravy omylu řeč. Zároveň by v úvahu přicházela i zvláštní úprava neúměrného zkrácení [kapitola 12].

9. Omluvitelnost omylu

9.1. Úvod do právní úpravy

Omluvitelnost omylu se linula jako červená nit skrze tuto práci. Stejně jako u jiných již rozebraných podmínek je cílem institutu zužovat množství situací právně relevantního omylu, a dále omezit negativní aspekty spojené s následky omylu, tím že se odpovědnost za omyl distribuuje mezi obě strany. V kapitole je tak vymezen obsah pojetí omluvitelnosti v českém právním prostředí a svedena úvaha o tom, zda není na místě ji v některých směrech modifikovat či jinak aplikovat.

Na význam omluvitelnosti omylu narážel již Sommer v kontextu římskoprávních pramenů.⁵⁶⁹ Omluvitelnost byla následně upravena i v původním znění § 876 OZO: „*Byla-li slibující strana pouze sama vinna svým omylem jakkolivěk utvářeným, trvá smlouva, ledaže by přijímající straně musel tento omyl zřejmě z okolností napadnouti.*“⁵⁷⁰ Z toho se dle Melzera dovozovalo, že omyl jednajícího byl irelevantní, pokud jej sám zavinił.⁵⁷¹ Po odstranění ustanovení se omluvitelnost vykládala tak, že pokud si omyl jednající sám zavinił, fakticky to znamená, že může absentovat podmínka účasti adresáta.^{572,573} Sedláček ovšem na požadavku omluvitelnosti setrval a uvádí, že omyl *musí býti omluvitelný, tj. smluvník byl na omylu, ač jednal s náležitou opatrností.*⁵⁷⁴ Pozdější přístup Nejvyšší soudu byl ale mírnější: *Nebyl-li omyl první strany druhé straně pouze zřejmě nápadný z okolností, nýbrž musila-li býti druhá strana o omylu první strany důvodně přesvědčena, ježto ona strana učinila svůj projev výslovně na základě jiné skutkové podstaty, než jaká*

---

⁵⁶⁸ PICC – UNIDROIT Principles 2016 [online]. Rome: International Institute for the Unification of Private Law, 2016, str. 104

⁵⁶⁹ SOMMER, O., SPÁČIL, J., *Učebnice soukromého práva římského.*, str. 84

⁵⁷⁰ TÉGL, P., MELZER, F. *Glosa: K rozsudku NS ve věci omluvitelnosti omylu při uzavírání smlouvy (Nejvyšší soud, 29 Cdo 4851/2016).* Bulletin advokacie. 10/2019., str. 60 pozn. pod čarou č. 4: Překlad z roku 1885 tiskem J. Mercyho: „*Byl-li by slibující omylem svým jakýmkoliv sám jediný vinen, zůstává smlouva ve své moci a váze; leč by přijímající z okolností byl patrně vyrozuměti mohl, že omyl se zběhl.*“

⁵⁷¹ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář.* Svazek III, str. 769

⁵⁷² Ibid 571, str. 700

⁵⁷³ Např.: „*Nemůže býti ani řeči v tom, že žalobce byl žalovanou v omyl uveden anebo že omyl žalobcův, byl-li tu jaký, musel žalované býti nápadným (§ 871 obč. zák.).*“ Nejvyšší soud Československé republiky, Rv I 458/21, 16. 11. 1921 [Vážný 1297 Vážný (Sbírka rozhodnutí NS 1919-1945), II/1920]

⁵⁷⁴ SEDLÁČEK in ROUČEK, F. a SEDLÁČEK. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi.* Repr. pův. vyd. z r. 1936, str. 90

odpovídala skutečnosti a jakou měla na mysli druhá strana, nevyžaduje se k neplatnosti projevu pro omyl, aby omyl první strany byl omluvitelný a nezáleží na tom, by-li vzbuzen vlastní neopatrností druhé strany anebo i osobou třetí.⁵⁷⁵ Přeloženo uvedené znamená, že pokud druhá strana o omyl zmýleného věděla, nezkoumá se omluvitelnost tohoto omylu jako další podmínka pro dovolání se důsledků.

V předchozí kapitole bylo zmíněno, že česká úprava (od odstranění zmíněného ustanovení z OZO) nemá v současnosti institut zapracovaný do textu zákona a ani nikdy neměla.⁵⁷⁶

Přesto se s institutem v soudní praxi pracovalo odjakživa. Po roce 1991 se argumentace aplikace omluvitelnosti opírala o text §40a (*Neplatnosti se nemůže dovolávat ten, kdo ji sám způsobil.*).

V dnešním zákoně promítnutý do §579 odst. 1: *Způsobil-li někdo neplatnost právního jednání, nemá právo namítnout neplatnost nebo uplatnit z neplatného právního jednání pro sebe výhodu.*⁵⁷⁷

Forma neomluvitelnosti je též zapracována v § 2738 odst. 1 týkajícím se úpravy společnosti: *Předstírá-li někdo, že je společníkem, ač jím není, jsou skuteční společníci z jeho jednání vůči třetí osobě zavázáni společně a nerozdílně s ním, jestliže (písm. b)) společníci mohli **při vynaložení potřebné péče takový omyl předvídat, ale žádný z nich neučinil opatření, aby se uvedení třetí osoby v omyl zabránilo.*** Dle tohoto ustanovení jsou postiženi negativními důsledky ti společníci, kteří mohli omylu druhé osoby zabránit, ale neučinili vše potřebné.

9.2. Vymezení omluvitelnosti

Už z jazykové výkladu lze dovodit, že právo chce vyloučit ochranu subjektů v případech, kdy bylo jejich jednání neomluvitelné, jinak řečeno, když si své potíže způsobili sami. V judikatuře se v souvislosti s omluvitelností mluví též jako o projevu *zásady vigilantibus iura* (podle níž jen bdělým svědčí jejich práva).⁵⁷⁸ Výchozí myšlenku, že je ochrany nehoden ten, kdo si situaci sám zavinil, je pro následující výklad vhodné vyzdvihnout.

Zákon rozeznává dva standardy, kterými můžeme hledět na osoby v rámci právního jednání.⁵⁷⁹ §4 upravuje postavení běžné osoby pro kterou se má za to, že má rozum průměrného člověka i schopnost užívat jej s běžnou péčí a opatrností a že to každý od ní může v právním styku důvodně očekávat. Osoba v případě sporu musí prokázat, že těmito vlastnosti v době právního jednání

⁵⁷⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 9. 11. 1938, sp.zn. Rv I 833/38 [Vážný 17098 Vážný (Sbírka rozhodnutí NS 1919-1945), XX/1938]

⁵⁷⁶ HANDLAR in LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I, str. 2107

⁵⁷⁷ TÉGL, P., MELZER, F. *Glosa: K rozsudku NS ve věci omluvitelnosti omylu při uzavírání smlouvy (Nejvyšší soud, 29 Cdo 4851/2016)*. Bulletin advokacie. 10/2019., str. 60

⁵⁷⁸ Příkladmo Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2009, sp.zn. 29 Cdo 1830/2007 [C 7630 Sbírka civilních rozhodnutí a stanovisek NS, 10/2009]; Nález Finančního arbitra ze dne 21.2.2017, sp. zn. FA/KI/710/2016 [SRFA 34/2017 Sbírka rozhodnutí finančního arbitra]

⁵⁷⁹ ČECH, P. *Forma, určitost a neplatnost smlouvy a dalších právních jednání v novém občanském právu. Metodické aktuality Svazu účetních*. č. 1/2017 Praha: Svaz účetních, str. 31; Ibid 576, str. 2108

nedisponoval. Protipólem je v §5 upravená osoba odborníka, tj. *ten kdo se veřejně nebo ve styku s jinou osobou přihlásí k odbornému výkonu jako příslušník určitého povolání nebo stavu, dává tím najevo, že je schopen jednat se znalostí a pečlivostí, která je s jeho povoláním nebo stavem spojena. Jedná-li bez této odborné péče, jde to k jeho tíži.* Profesionál, typicky podnikatel, se pak nemá, co dovolávat pochybení druhé strany, pokud plynou z jeho vlastního neprofesionálního jednání. Ani za předpokladu naplnění všech předchozích podmínek omylu (podstatnosti, účasti druhé strany) nelze říci, že je *osoba, která se omylu pak dovolává, zbavena povinnosti podle okolností konkrétního případu sama si zajistit odpovídající míru objektivních informací o okolnostech, resp. skutečnostech, které má tato osoba za rozhodující pro uskutečnění zamýšleného právního jednání.*⁵⁸⁰ Brání se tak prolamování zásady stability právních vztahů.⁵⁸¹

Když se vrátíme ke znění §876 OZO, uvádí Melzer s odkazem na rakouskou literaturu (totožné plynulo i z pozdější judikatury Nejvyššího soudu), že omluvitelnost měla jen úzkou možnost aplikace. Jinými slovy *jen pokud měl mýlící se na omylu výlučnou vinu, působila neomluvitelnost omylu překážku relativní neplatnosti. Pokud na omylu měly svůj díl viny obě strany, byl omyl nadále plně relevantní.*⁵⁸²

Česká judikatura opakovaně uvádí, že: *Omluvitelným je takový omyl, k němuž došlo přesto, že jednající (mýlící se) osoba postupovala s obvyklou mírou opatrnosti (že vyvinula obvyklou péči), kterou lze se zřetelem k okolnostem konkrétního případu po každém požadovat k tomu, aby se takovému omylu vyhnul.*⁵⁸³ Každý tak musí vyvinout alespoň **obvyklou pozornost**.⁵⁸⁴

Na místě je také zvážit, jak omluvitelnost z teoretického hlediska chápat. Zda ji rozumět jako dalšímu předpokladu pro způsobení neplatnosti právního jednání, či jen hlediskem stojícím v pozadí, který má *in eventum* bránit tomu, aby se neomluvitelně zmýlený mohl dovolat následků.⁵⁸⁵ Z odborné literatury se dala vypozařovat i možná varianta třetí, kdy neomluvitelnost jako by způsobovala *nemožnost vyvolání* omylu [viz komentář k příkladu 7]. Obdobně jako Handlar se ale jeví jak nejpřijatelnější, že se institut dotýká varianty druhé, tedy možnosti dovolání se následků.⁵⁸⁶

---

⁵⁸⁰ V původním znění „právního úkonu“. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19.12.2002, sp. zn. 30 Cdo 1251/2002 [C 1635 Sbírka civilních rozhodnutí a stanovisek NS, 23/2003]

⁵⁸¹ Ibid 580

⁵⁸² MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 769

⁵⁸³ Vrchní soud v Praze, 14 Cmo 320/2017, 12. 12. 2018 [VRVS 207/2019 Výběr rozhodnutí vrchních soudů]

⁵⁸⁴ HULMÁK, M., VLČEK, K. *Obecná informační povinnost při sjednávání smlouvy – 1. část. [Právní rozhledy 17/2012]*, II. Současná právní úprava, str. 602

⁵⁸⁵ HANDLAR in LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I, str. 2108

⁵⁸⁶ Terminologie soudů se ale obměňuje, a to třeba i v rámci jednoho rozhodnutí, z čehož lze usuzovat, že řešení nemá valného významu. Viz např. rozsudek 30 Cdo 1251/2002 Ibid 580: „...je způsobilé zpochybnit možnost účinně se pak ve smyslu ustanovení § 49a ObčZ dovolat...“

O základní povaze institutu by na základě dosud řečeného nemělo být pochyb a přesto, že takto vymezená omluvitelnost působí přiměřeně a logicky, vede v samotné rozhodovací praxi soudu často při aplikaci ke kontroverzním závěrům. Problematika se skrývá v **míře omluvitelnosti a poměřování zájmů stran.**

9.3. Vymezení v judikatuře Nejvyššího soudu

Dosud popsané bude nyní zasazeno do kontur české soudní praxe skrze její nejvýznamnější rozhodnutí. Následující text je výtahem skutkového stavu a právní kvalifikace jednotlivých případů a je doplněn o komentář.

Případ č. 1 - 30 Cdo 1251/2002⁵⁸⁷

Slovy Čecha se jedná o *smutný příběh zmýleného manželského páru*.⁵⁸⁸ Ten měl v úmyslu získat dům s možností půdní vestavby. Tato okolnost přitom pro pár byla rozhodující podmínkou pro uzavření kupní smlouvy. Zároveň bylo prokázáno, že omyl vyvolala druhá strana – zřejmě neúmyslně (*byť není třeba předpokládat, že by bývalo šlo o úmyslné jednání*). Soud po zhodnocení skutkového stavu došel k závěru, že se stěžít lze účinně dovolat neplatnosti pro omyl podle ustanovení § 49a ObčZ za situace, kdy by omylu se dovolávající osoba zanedbala pro ni ve věci objektivně existující možnost přesvědčit se o pravém stavu věci, a bez příčiny se ve svém úsudku nechala mylně ovlivnit případnými dojmy, náznaky řešení, resp. hypotézami o vlastnostech předmětu zamýšleného právního úkonu. (...) Je zřejmé, že pokud by v posuzovaném případě byla možnost žalobci deklarovaného úmyslu provést v dotčeném domku půdní vestavbu, skutečně také určující, resp. rozhodující pro předmětnou kupní smlouvu, bylo by třeba předpokládat, že žalobci si (vedle toho, že si sami před koupí nemovitost prohlédli) zajistí i odpovídající podklady pro zodpovězení otázky (která je ve svém základu otázkou stavebně technickou – tedy odbornou), zda je tento jejich předpoklad skutečně také realizovatelný. Význam by zde mohla mít např. případná stavební, resp. projektová dokumentace, která by bývala eventuálně předložena žalovanými žalobcům, resp. zejména to, pokud by samotní žalobci konzultovali tuto otázku s příslušným odborníkem apod. Dosavadní průběh řízení však nenaznačuje, že by tak žalobci bývali byli postupovali.

⁵⁸⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19.12.2002, sp. zn. 30 Cdo 1251/2002 [C 1635 Sbíрка civilních rozhodnutí a stanovisek NS, 23/2003]

⁵⁸⁸ ČECH, P. *Forma, určitost a neplatnost smlouvy a dalších právních jednání v novém občanském právu. Metodické aktuality Svazu účetních*. č. 1/2017 Praha: Svaz účetních, str. 29

Prvním významný závěrem je, že se *nikdo nemůže spoléhat při sjednávání smlouvy jen na informace poskytnuté druhou stranou.*⁵⁸⁹ Druhým závěrem pak je, že o čím více složitější otázku se jedná, tím významnější míru energie musí zmýlení vyvinout, aby se svému omylu vyvarovali. *Kupujícímu je uložena povinnost obstarávat si informace, které z hlediska odborné způsobilosti nemá.*⁵⁹⁰ To potvrzuje soud i v dalším rozhodnutí, dle kterého se povinnost *zvýrazňuje především v případech, kdy jde např. o skutečnost (resp. skutečnosti) odborného charakteru, v níž jednající osoba příslušné odborné znalosti nemá.*⁵⁹¹

Tento první rozsudek je odrazovým můstkem rozhodovací praxe Nejvyššího soudu. Praxe, která přísně zkoumá chování kupujících a vylučuje jejich možnost dovolání se omylu, pokud nedostali potřebné péči při kontraktaci. Jak konstatuje Melzer takto nastavená míra pečlivosti je podstatně širší než dle starší právní teorie. Zdaleka se netýká jen případů *vylučného zavinění omylu mýlícím se.*⁵⁹²

Případ č. 2 - 33 Odo 1472/2006⁵⁹³

V praxi se objevil případ tzv. „*párty prodeje*“ již krátce zmíněný Vrchou [kapitola 7.2].⁵⁹⁴ Skutkově se jednalo o situaci, kdy žalovaná osoba A uzavřela kupní smlouvu na sadu nádobí s osobou B – reprezentantkou společnosti. *Stalo se tak na návštěvě u manželů K., kam byla pozvána spolu s I. Š., která rovněž uzavřela kupní smlouvu. Během návštěvy reprezentantka žalobkyně podala přítomným informace o firmě žalobkyně, kvalitě zboží a předvedla jim katalog, v němž byly vyobrazeny jednotlivé sady nádobí s uvedením počtu kusů a cen. Žalovaná byla přítomna tomu, kdy reprezentantka žalobkyně vysvětlovala podmínky smlouvy. Žalovaná spolu s ostatními v průběhu večera pila víno; v důsledku toho však nebyla ve stavu, který by u ní vylučoval možnost posoudit následky svého jednání. Reprezentantka žalobkyně ji i I. Š. ujišťovala, že smlouvy nejsou závazné a mohou od nich odstoupit. Nebýt tohoto ujištění, žalovaná by smlouvu neuzavřela. Žalovaná měla možnost se s obsahem kupní smlouvy seznámit; podepsala ji však, aniž si ji přečetla. Následující den chtěla po dohodě s manželem smlouvu zrušit, E. P. jí však sdělila, že to nejde. Dle soudu ze skutkových zjištění vyplývá, že žalovaná si mohla smlouvu přečíst a seznámit se s jejím obsahem. Měla tak možnost navrhnout změnu textu smlouvy tak, aby*

---

⁵⁸⁹ HULMÁK, M., VLČEK, K. *Obecná informační povinnost při sjednávání smlouvy – 1. část.* [Právní rozhledy 17/2012], II. Současná právní úprava, str. 602

⁵⁹⁰ HULMÁK, M., VLČEK, K. *Obecná informační povinnost při sjednávání smlouvy - 2. část.* [Právní rozhledy 18/2012], V. Omyl, str. 644

⁵⁹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.10.2006, sp. zn. 33 Odo 519/2006

⁵⁹² MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář.* Svazek III, str. 771

⁵⁹³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.11.2008, sp. zn. 33 Odo 1472/2006

⁵⁹⁴ Opět potřeba ohlédnout od faktu, že za dnešní právní úpravy by byla na místě úprava prodeje mimo obchodní prostory.

do ní bylo zakomponováno ujednání o možnosti od smlouvy odstoupit. Za této situace není její omyl omluvitelný, neboť se bez příčiny nechala ovlivnit příslibem reprezentantky žalobkyně, že smlouva není závazná a může od ní odstoupit.

Opětovně se zde projevuje, snad ještě intenzivněji, závěr, že se **nelze spoléhat na informace poskytnuté druhou stranou**.

Případ č. 3 - 22 Cdo 2526/2016⁵⁹⁵

Stěžejní je míra nepozornosti při podpisu dokumentů. Skutkově se jednalo o situaci, kdy manžel skončil v úpadku. Správce konkursní podstaty pak za úpadce uzavíral s manželkou dohodu o vypořádání společného jmění manželů (SJM). Zmýlená tvrdí, že manžel jí před podpisem dohody poslal návrh, podle kterého se jí ze společného majetku mělo dostat zejména id. ½ nemovitosti; nicméně při jednání s žalovaným podepsala dohodu s přílohami, podle kterých se jí nakonec nedostalo nic. Přílohy si nepřečetla, protože důvěřovala žalovanému jako správci konkursní podstaty a měla za to, že jsou totožné s těmi, které jí předtím poslal e-mailem manžel.

Soud v první řadě konstatoval, že nebyla splněna samotná omluvitelnosti předcházející podmínka a tj. vyvolání či vědomost o omylu konkursního správce. S ohledem na to jsou úvahy o omluvitelnosti jen vedlejším komentářem k argumentaci žalované a vzhledem k tomu, že nebyly rozhodující pro finální rozhodnutí přistupuji k nim s rezervou. Plyne z nich ovšem jednoznačný závěr: **Je na každém, kdo smlouvu uzavírá, aby dbal na shodu jeho skutečné vůle s projevem**. Což je závěr přijatelný. Popsaný stav navazuje na již uvedený příklad ze zahraniční literatury Lady Windemere [kapitola 6.1.2], kdy též došlo k podpisu dokumentu (v tomto případě připraveného advokátem). Identicky zde druhá osoba uvedená ve smlouvě omyl nevyvolala.⁵⁹⁶ Hlavní otázka spočívá v tom, zda lze jinak přistupovat k podpisu u osob s důvěryhodnější povahou. Nejvyšší soud (v českém případě) uvádí, že: *Při přijetí výkladu nastíněného dovolatelkou by musel být omluvitelným každý omyl spočívající v rozporu mezi podpisem písemně projevenou a představou účastníka, způsobený nepřečtením uzavírané dohody, i v případě, že by na druhé straně stál jako zástupce kontrahenta advokát, že by ji nedbalý účastník uzavíral se státem s tím, že osoby jednající jménem státu požívají vyšší důvěryhodnosti, apod.*

Nejvyšší soud poměrně jednoznačně říká, že je jedno kdo smlouvu předkládá, dovolávat se jiného obsahu nemohu, ať jsem kdokoliv a ten na koho se spoléhám je **sebedůvěryhodnější**.⁵⁹⁷

⁵⁹⁵ Nejvyšší soud, 22 Cdo 2526/2016, 30. 11. 2016 [C 16157 Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek NS, 2/2018]

⁵⁹⁶ SEFTON-GREEN, R. *Mistake, fraud and duties to inform in European contract law*. New York: Cambridge University Press, 2005, str. 355: „in fact Lady Windemere was careless when signing the deed so it was she who caused the lawyer's mistake“

⁵⁹⁷ Podobně ČECH, P. Znovu k formě, určitosti a neplatnosti smlouvy a dalších právních jednání novém občanském právu. č. 1/2018 Praha: Svaz účetních, str. 48: „Jinými slovy, smlouvu, kterou účastník uzavírá, si musí důkladně přečíst, ať už mu ji předkládá kdokoliv, včetně osob sebevíce důvěryhodných.“

Případ č. 4 - 14 Cmo 320/2017⁵⁹⁸

Neomluvitelným byl shledán podpis dokumentů i v dalším případě, když žalobci tvrdili, že *jim byli převodní smlouvy k podpisu „podstrčeny a podepsali je tudíž omylem a nevědomky“*. Je nutné podotknout, že tento případ oproti výše zmíněnému mnohem *spravedlivěji* postihoval „zmýlené“. Ti totiž dle uvedeného skutkového stavu chtěli s velkou pravděpodobností institut omylu pouze zneužít.⁵⁹⁹

Případ č. 5 – 33 Cdo 942/2017⁶⁰⁰

Žalovaný (kupec) uzavřel s právní předchůdkyní žalobkyně zastoupené na základě plné moci společností O., a.s. smlouvu o úvěru na úhradu (části) kupní ceny nového vozidla ve výši 241.200 Kč. Kupec měl zájem o koupi automobilu, jehož kupní cena měla být částečně financována skrze úvěr, který byl dle smlouvy podmíněn převodem vlastnictví k vozu ze strany společnosti O., která zároveň jednala jako prodejce i jako zástupce úvěrové společnosti. Kupec přistoupil k úvěrové smlouvě a následně se dovolával její neplatnosti pro omyl.

*V článku 2 smlouvy bylo uvedeno, že „dealer je vlastníkem financovaného vozidla,“ a podle článku 10 smlouvy „dealer předal a klient převzal specifikované vozidlo ... současně s podpisem smlouvy o úvěru. Vlastnické právo k vozidlu přechází na klienta jeho převzetím.“ Dealer (spol. O., a.s.) vyvolal v žalovaném omyl o vlastnictví vozidla tím, že ve smlouvě o úvěru, kterou uzavíral jako zmocněnec právní předchůdkyně žalobkyně, uvedl, že je vlastníkem specifikovaného vozidla (i když předmětné vozidlo pro žalovaného dealer pouze objednal, jeho vlastníkem se nestal) a že je způsobilý vozidlo žalovanému předat (rozuměj převést vlastnictví kupní smlouvou). Není pochyb, že šlo o podstatný omyl týkající se skutkových okolností vážících se k věci, jejíž cena měla být hrazena úvěrem. Byl-li omyl vyvolán dealerem **úmyslně**, platí, co je uvedeno výše, s tím, že nezáleží na tom, zda vycházel ze skutečnosti pro uskutečnění právního úkonu rozhodující.*

Žalovaný namítal, že auto nepřevzal a že *úmyslem fyzické osoby jednající za dealera, bylo podvodné získání peněžních prostředků*. Dealer by dokonce odsouzen za trestný čin podvodu.⁶⁰¹

⁵⁹⁸ Rozsudek Vrchního soudu ze dne 12.12.2018, sp. zn. 14 Cmo 320/2017

⁵⁹⁹ „V žalobě žalobci na jednu stranu tvrdili, že smlouvy o převodu obchodních podílů ze dne 21. ledna 2010 (formálně) existovaly (toliko tvrdili, že se jednalo o „formální dokumenty navenek“), tedy je zřejmé, že o podpisu převodních smluv měli vědomost, tedy věděli, že smlouvy podepsali, na stranu druhou v totožném podání tvrdili, že smlouvy nepodepsali („podpisy byly zfalšovány“). Již jen tato skutečnost činí tvrzení žalobců nevěrohodným.“

⁶⁰⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23.1.2018, sp. zn. 33 Cdo 942/2017

⁶⁰¹ „...vinným úvěrovým podvodem (nabízel klientům prodej osobních motorových vozidel financovaných formou úvěru, společně s úvěrovými smlouvami předával úvěrovým společnostem písemné podklady prokazující převzetí

Soud se ale zabýval otázkou omluvitelnosti (z hlediska požadavků kladených na žalovaného). Ptal se, zda byl kupující s to se takovému omylu vyhnout vlastní pečlivostí při seznání skutečností pro uskutečnění právního úkonu rozhodujících. Došel k závěru, že vybral-li si ve smlouvě specifikované vozidlo, měl si sám ověřit, zda dealer může již v den uzavření smlouvy o úvěru vlastnictví vozidla převést. Jestliže – při vědomí, že kupní cena vozidla bude (zčásti) hrazena účelovým úvěrem poskytnutým právní předchůdkyní žalobkyně jen pod podmínkou nabytí vlastnictví vozidla – tak neučinil, **zanedbal obvyklou míru opatrnosti**; o omluvitelný omyl nejde. Pro shrnutí. Uzavření úvěrové smlouvy bylo dle dealera tedy podmíněno podpisem protokolu o převzetí, přestože k převzetí nedošlo. Omyl vyvolal dealer (osoba jednající jeho jménem) úmyslně s cílem se obohatit. Je pravděpodobné, že kupec jednal v důvěře v dealera do té míry, že skutečnost, jakou je ověření právního statutu automobilu nepovažoval v daný moment za významnou, spíše za v pozadí stojící formalitu, která se dá snadno překlenout, o co víc když dealer v podstatě *seděl na dvou židlích*.

Rozsudek dle mého názoru vůbec nereflektuje realitu obchodního styku. Ze zde popsaných okolností plyne, že nebylo pochybností o úmyslu druhé strany vyvolat omyl. Zároveň kupujícímu nic nezavdávalo pochybností o serióznosti obchodu, vždyť tatáž osoba zprostředkovala poskytnutí úvěru. Vystupuje zde významně napovrch škodlivé použití institutu, který nechrání (šálivě) zmýleného, ale pouze na základě tvrzení, že mohl být zmýlený pečlivější vylučuje možnost dovolání se účinků omylu.

Příklad č. 6 - 33 Odo 519/2006⁶⁰²

Jako pozitivní využití institutu lze uvést případ koupě nemovitosti. Byť nelze z rozsudku dopodrobna usuzovat o skutkovém stavu nesporné je, že kupující zakoupil nemovitost a následně se dovolával kromě jiného i její neplatnosti pro omyl z důvodů blíže nedefinované nespokojenosti s objektem – zřejmě mírou jeho rozpadu. Soud kromě toho, že konstatoval, že kupec *nemohl být uveden žalovanými v omyl, jestliže při určení stavebnětechnického stavu nemovitostí vycházel ze znaleckého posudku znalce z oboru ekonomika – ceny a odhady nemovitostí*. Dále došel k závěru, že omyl by byl přesto neomluvitelný. Z posudku, který *sice sloužil výhradně k určení ceny převáděných nemovitostí, bylo možno seznat, že stáří části zemědělské usedlosti je minimálně 95 let, tedy že je na hranici své životnosti. Kupec měl přitom po dobu přibližně 1 měsíce před koupí možnost sporné nemovitosti neomezeně užívat, a tak se přesvědčit o jejich skutečném stavu např.*

---

předmětných vozidel zákazníky, a to přesto, že od počátku věděl, že vozidla nebude schopen dodat; tuto skutečnost před klienty i úvěrovými společnostmi zamlčel).“

⁶⁰² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.10.2006, sp. zn. 33 Odo 519/2006

tím, že by provedl odbornou prohlídku nebo věc konzultoval s odborníkem. Soud tedy uzavřel, že se nelze omylu dovolávat v případě zanedbání požadavku okolností přiměřené péče.

Příklad č. 7 - 33 Odo 1560/2006⁶⁰³

Mezi žalobkyní (obec) a žalovanou (společnost) existoval po určitou dobu nájemní vztah. Žalobkyně opakovaně žalovanou vyzývala k jejich vyklizení a předání. Mezi stranami probíhala delší komunikace, při nichž pronajímatelka uplatňovala vůči žalované nároky vyplývající z tvrzeného poškození pronajatého objektu, úhradu za jeho užívání a náhradu za spotřebovaný koks. Společnost požadovala po žalobkyni náhradu za investice, které vynaložila na úpravu objektu. Spornými mezi nimi byly i otázky existence nájemního vztahu a úhrady za užívání objektu. Tato jednání byla završena dne 17. 4. 2002 sepsáním protokolu (obsahujícího dohodu účastnic), jenž byl projevem vůle účastnic odstranit mezi nimi sporná práva a povinnosti související se skončením nájmu objektu. Tento protokol byl soudem vyhodnocen jako dohoda o narovnání a jeho obsahem byl soubor vzájemných nároku a jejich ocenění. Za žalovanou jednal pan V., který se následně dovolával neplatnosti tohoto právního jednání s tím, že byl v omylu ohledně oprávněnosti vzájemných nároků a jejich výší. Slovy soudu si pan V.: *uváděné (nároky a částky) zástupci žalobkyně si neověřil, ač tak učinit mohl. Sám pan. V. v rámci své účastnické výpovědi uvedl, že žalobkyni coby protivníka podcenil a že správnost vyčíslení jejich požadavků ověřoval až po podepsání protokolu. Jinak řečeno, o omyl, který lze omluvit nepůjde tehdy, měla-li jednající (a omylu se pak dovolávající) osoba možnost se takovému omylu vyhnout vlastní pečlivostí při seznání skutečností rozhodujících pro uskutečnění právního úkonu.*⁶⁰⁴

Tento rozsudek obdobně jako předchozí sleduje ospravedlnitelný trend institutu, kdy postihuje zjevně nedbalého, až rozpustilého jednajícího.

Na okraj poznamenávám, že formulace starších rozsudků soudů jsou takové jako by neomluvitelnost spočívala v tom, že zmýlený „nemohl být uveden žalobkyní v omyl“.⁶⁰⁵ Jinak

⁶⁰³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.2.2009, sp. zn. 33 Odo 1560/2006

⁶⁰⁴ Více z odůvodnění: „Žalovaná, resp. její jednatel J. V. **nemohl být uveden žalobkyní v omyl**, jestliže již při jednání dne 15. 3. 2002 byl seznámen s tím, že žalobkyně bude nárokovat náhradu škody, která jí vznikla v souvislosti s poškozením PVC a radiátorů, jež bude vyčíslena, a že bude požadovat jak náhradu za 70 q spotřebovaného koksu, tak úhradu „nájemného“ do 31. 3. 2002. Žalovaná měla možnost (při pečlivém přístupu) připravit se na jednání dne 17. 4. 2002 a opatřit si údaje rozhodující pro uzavření dohody o narovnání. Jestliže tak neučinila, nemůže se úspěšně dovolávat neplatnosti uzavřené dohody, neboť ji neuzavřela v omluvitelném omylu. (...) Kromě toho jednateli žalované nic nebránilo, aby podpis dohody odložil za účelem ověření si rozhodných skutečností, které by mu umožnily poznat skutečný stav věci.“

⁶⁰⁵ Obdobně Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19.12.2002, sp. zn. 30 Cdo 1251/2002 [C 1635 Sbíрка civilních rozhodnutí a stanovisek NS, 23/2003]: „Jestliže tedy soudy obou stupňů neuvážily, (...) zda lze (...) tvrzený omyl (...) kvalifikovat jako omyl omluvitelný, resp. naopak neomluvitelný, řešily tuto otázku v rozporu s hmotným právem, neboť bez ozřejmění této otázky nelze bez dalšího dovodit, že popisovaný omyl žalobců vyvolali (být případně neúmyslně) žalovaní.“ či Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.10.2006, sp. zn. 33 Odo 519/2006: „Dovolatel

řečeno nedbalost při jednání – neomluvitelnost způsobuje nemožnost vyvolání omylu, což je třetí varianta přístupů zmíněných v úvodu kapitoly. Prakticky nevýznamné, právně ovšem kuriózní.

Příklad č. 8 - 29 Cdo 1830/2007⁶⁰⁶

Postupitelka uvedla postupnici v omyl (ohledně skutečnosti, že postupovanou pohledávku za dlužníkem přihlásila do konkursu vedeného na majetek tohoto dlužníka, kde tato pohledávka byla zjištěna), tím, že ji v postupní smlouvě dva z nejvyšších členů tehdejšího statutárního orgánu ubezpečili o této skutečnosti. Ve sporu šlo o navrácení plnění poskytnutého za postoupenou pohledávku.

Směrodatná byla argumentace postupnice, že je zcela v rozporu s logickým chápáním platnosti písemných právních úkonů, kdyby druhá smluvní strana vždy musela veškeré uváděné údaje předkládané navrhovatelem smlouvy nějakým způsobem přezkoumávat a objektivizovat. Je zcela nelogické, aby akceptant předloženého návrhu vycházel z toho, že údaje v předloženém návrhu jsou nepravdivé, a proto musí nejdříve zjistit jejich pravdivost.

V průběhu sporu se ovšem ukázalo, že omyl nebyl vyvolán úmyslně (šlo o důsledek nedbalosti) a postupitelka byla o pravdivosti smluvního tvrzení přesvědčena. Soud argumentoval, že *bylo-li pro společnost rozhodující, že postupovaná pohledávka byla pozdější úpadkyní přihlášená a zjištěna v konkursu (vedeném na majetek dlužníka), bylo by třeba předpokládat, že si jako postupnice ověří pravý stav věci. Možnost přesvědčit se, zda postupovanou pohledávku do konkursu, přitom zcela objektivně existovala, a to zvláště za situace, kdy k přihlášení pohledávky do konkursu došlo již v roce 1998 a k postoupení pohledávky v roce 2001. Postupnice se však bez příčiny nechala ve svém úsudku mylně ovlivnit tím, co bylo ve smlouvě deklarováno, aniž si k ověření této skutečnosti nechala postupitelkou předložit alespoň kopii přihlášky pohledávky s prezentačním razítkem konkursního soudu, z níž by bylo nepochybně seznatelné, zda předmětná pohledávka byla přihlášená do konkursu a kdo ji do konkursu přihlásil.*

Finální verdikt soudu je v konečném důsledku správný. Při považování zájmů, se nejprve došlo k závěru, že omyl nebylo vyvolán úmyslně a v návaznosti na to se zkoumala míra nedbalosti zmýleného, který objektivně měl, bez nutnosti větší energie a nákladů, možnost seznámit se s pravým stavem věci.⁶⁰⁷

---

nemohl být uveden žalovanými v omyl, jestliže při určení stavebnětechnického stavu nemovitostí vycházel ze znaleckého posudku znalce z oboru ekonomika - ceny a odhady nemovitostí.“

⁶⁰⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2009, sp.zn. 29 Cdo 1830/2007 [C 7630 Sbírnka civilních rozhodnutí a stanovisek NS, 10/2009]

⁶⁰⁷ Více z odůvodnění: „V takto ustavených poměrech se od každého postupníka očekává, že před podpisem postupní smlouvy alespoň nahlédne do listin dokládajících, že mu zůstala zachována možnost poměrného uspokojení v konkursu vedeném na majetek dlužníka. (...) Kdyby dovolatelka v posuzované věci před podpisem postupní smlouvy

Příklad č. 9 - 32 Cdo 124/2014⁶⁰⁸

Skutkově se jednalo o situaci, kdy pojištěný uzavřel pojistnou smlouvu na rizikové životní pojištění pro případ smrti pojištěného s žalovanou (pojišťovnou), tzn. pro případ své smrti. *Součástí návrhu na uzavření pojistné smlouvy je informace, že klient je pojištěn jinde. Pojištěný při vyplňování příslušné kolonky žádosti o uzavření pojistné smlouvy ohledně počtu uzavřených pojistných smluv u jiných ústavů uvedl, že má sjednáno pojištění se dvěma jinými pojišťovnami, ve skutečnosti však měl v období 2001 až 2006 sjednáno pojištění u dalších osmi pojišťoven, přičemž u některých měl smluveno pojištění více smlouvami. Pojištěný následně zemřel na utonutí ve Vltavě. Soud se zaobíral otázkou, zda byla pojišťovna v omluvitelném omylu, pokud podrobně neověřovala pravdivosti skutečností. Došel závěru, že žalovaná splnila svou povinnost ověřit si skutečnosti rozhodné pro učinění právního úkonu, jestliže nechala pojištěnému v návrhu na uzavření pojistné smlouvy vyplnit kolonku určenou pro údaje o pojistných smlouvách uzavřených u jiných ústavů, a že není reálně možné dělat individuální šetření u každého klienta zvlášť a pátrat po dalších smlouvách v momentě uzavírání konkrétní pojistné smlouvy. Dále soud uvedl, že prohlášení pojištěného o pojistných smlouvách uzavřených u jiných pojišťoven je takové povahy, že se žalovaná při uzavření smlouvy mohla důvodně spolehnout na jeho pravdivost.*

Se zřetelem na to nelze usoudit, že žalovaná nepostupovala s obvyklou mírou opatrnosti (že nevyvinula obvyklou péči), jestliže před uzavřením pojistné smlouvy o životním pojištění též neprověřovala, zda výslovné prohlášení o dalších pojištěních učiněné zájemcem o pojištění není nepravdivé.

V kontextu výše uvedených rozhodnutí je závěr značně překvapivý, protože pojišťovně – profesionálnímu podnikateli významně popouští uzdu a říká, že přestože nevyvinula v podstatě žádnou vyšetřovací povinnosti je její omyl omluvitelný, protože se u svých klientů může spolehnout na jejich tvrzení. Významu, který ozřejmuje odlišný přístup v tomto případě pak (nepochybně správně) mělo zejména to, že pojištěný učinil prohlášení lstivě, což vedlo k omylu žalované.⁶⁰⁹ V textu rozhodnutí nenarazíme na označení *lstivé* či *podvodné*, přesto povaha jednání a jeho vztahu k omluvitelnosti je nepochybná.

---

alespoň nahlédla do přihlášky postupované pohledávky, okamžitě by zjistila /bez zřetele k tomu, zda přihláška byla opatřena prezenčním razítkem soudu/ fatální skutkový omyl spočívající v tom, že přihlašovatelem postupované pohledávky do konkursu vedeného na majetek dlužníka Z. nebyla postupitelka.“

⁶⁰⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15.12.2015, sp. zn. 32 Cdo 124/2014

⁶⁰⁹ ČECH, P. *Znovu k formě, určitosti a neplatnosti smlouvy a dalších právních jednání novém občanském právu.* č. 1/2018 Praha: Svaz účetních, 1994., str. 49

Příklad č. 10 - 29 Cdo 4851/2016⁶¹⁰

Jedná se o jedno z nejnovějších a zároveň nejprelomovějších rozhodnutí. Skutkový stav se týkal toho, že po delším obchodním vyjednávání uzavřely strany⁶¹¹ smlouvu o prodeji konkrétně vymezených akcií. V textu smlouvy bylo uvedené: „*finanční stav společnosti odpovídá stavu zobrazenému v účetní závěrce, která tvoří přílohu č. 3 smlouvy, a že účetnictví společnosti poskytuje pravdivý a věrný obraz stavu jejího majetku a závazků*“. Žalobkyně se následně dopisem u žalovaných dovolala relativní neplatnosti smlouvy o prodeji akcií společnosti s tím, že žalovaní vyvolali na straně žalobkyně omyl, pokud „*jde o stav hospodaření a jmění společnosti*.“ Odkazovala se zejména na skutečnost, že cena byla odvislá od *deklarovaných vlastností podniku společnosti*. Podnik byl ovšem zatížen *nedobytnými pohledávkami, významným mankem* a závěň byly značně *nadhodnoceny ceny zásob materiálu*. Soud prvního stupně i soud odvolací dospěly k závěru, že se jedná o omyl neomluvitelný, protože si nabyvatelka neprovedla účetní audit společnosti. Pokud jej žalobkyně neprovedla, pak *si skutečně nemůže stěžovat, že neměla veškeré informace o stavu účetnictví a majetku společnosti*.

Závěr nižších instancí, podle něhož dovolatelka nepostupovala s obvyklou mírou opatrnosti Nejvyšší soud nepotrdil. *V mezidobí provedla právní audit společnosti a seznámila se s její účetní závěrkou za rok 2010, kterou následně bez výhrad ověřila auditorka. Stěžejní je však především skutečnost, že žalovaní v článku 4.2.2 smlouvy o prodeji akcií společnosti prohlásili, že „finanční stav společnosti odpovídá stavu zobrazenému v účetní závěrce, a že účetnictví společnosti poskytuje pravdivý a věrný obraz stavu jejího majetku a závazků“.* Přitom nelze přehlédnout, že žalovaní byli nejen akcionáři společnosti, ale taktéž členy jejího představenstva, respektive dozorčí rady, a dovolatelka tak mohla legitimně vycházet z toho, že byli i z titulu svých funkcí dobře obeznámeni s finančním stavem společnosti. Za této situace nelze podle přesvědčení Nejvyššího soudu pochybovat, že dovolatelka vyvinula obvyklou péči (míru opatrnosti), kterou lze se zřetelem k okolnostem konkrétního případu po každém požadovat k tomu, aby se omylu vyhnul.

Tento poslední rozsudkem v sobě spojuje pozitivní rysy institutu omluvitelnosti. Na jedné straně hodnotí, zda nebyl nabyvatel **přímo nedbalý** v ověřování skutečností, což nebyl. Na druhé straně trestá stranu prodávající, která **zjevně úmyslně** a výslovně uvedla nabyvatele v omyl ohledně stavu společnosti.

---

⁶¹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23.10.2019, sp. zn. Cdo 4851/2016 [BA 10/2019 s. 60 Bulletin advokacie, 10/2019]

⁶¹¹ Kupující byla akciová společnost, prodávající byli fyzickými osobami.

Příklad č. 11 - 21 Co 338/2018⁶¹²

Zájemce o koupi bytu se domáhal zaplacení částky představující kauci podle uzavřené rezervační smlouvy na nemovitost na realitní kanceláři, která koupi zprostředkovala. Kauce byla v případě nedokončení transakce propadná. Zájemce *reagoval na inzerát, podaný kanceláří ve znění: „Prodej bytu 1 + 1 v spolu podílovém vlastnictví. Typ reality: Byt 1 + 1 – byt; plocha: 50 m²“.*

Zájemce následně odstoupil od smlouvy primárně pro *omyl vyvolaný žalobcem ohledně velikosti bytu (namísto deklarovaných 50 m², měl byt ve skutečnosti rozlohu 37 m²) a dále pak omyl ohledně typu nabyvaného spoluvlastnictví, namísto bytového spoluvlastnictví bylo ve skutečnosti nabízeno prosté spoluvlastnictví na nemovité věci (nešlo o dům, který by byl v souladu se zákonem rozdělen na bytové jednotky).* Realitní kancelář namítal, že zájemce věděl, co kupuje, protože měl před podpisem smlouvy možnosti si byt prohlédnout. *Pokud měl pocit, že byt je příliš malý, nic mu nebránilo, aby rezervační smlouvu vůbec neuzavřel. Rozloha plochy bytu byla v inzerátu uvedena jen orientačně.*

Soud ovšem konstatoval, že pokud kancelář (*v postavení profesionála*) *ve své nabídce dva ze tří údajů uvedla tak, že neodpovídaly skutečnosti, pak je zřejmé, že nejednala s pečlivostí, která je s jeho povoláním nebo stavem spojena a důsledky tohoto jednání jdou k jeho tíži (§ 5 odst. 1 o. z.).* Z inzerátu nevyplývalo nic na základě, čeho by měl mít zájemce pochybnosti. Mohlo by se jednat např. o upozornění, že plocha je (*což by mělo vést k ostražitosti potencionálního kupujícího, který by v takovém případě měl požadovat přeměření bytu*).

Závěrem je, že pokud je něco uvedené v prospektu profesionála je třeba, aby se na to kupec 1) mohl spolehnout. 2) za předpokladu, že nic nezavdává pochybnostem – např. nic nenasvědčovalo tomu, že by plochy v inzerátu měly být pouze orientační.

Příklad č. 12 - FA/KI/710/2016⁶¹³

Zákazník (navrhovatel) navštívil pobočku banky se záměrem smluvně upravit změnu formy zasílání výpisu z majetkového účtu. S úmyslem provést tzv. *kumulativní novaci, což znamená, že Navrhovatel chtěl provést změnu obsahu existujícího smluvního vztahu – Smlouvy o řízení a vedení majetkových účtů investičních nástrojů.* Banka ovšem předložila návrh *Smlouvy o investičních službách (který byl návrhem tzv. privativní novace – což znamená, že původní závazek – Smlouva o zřízení a vedení majetkových účtů investičních nástrojů zaniká a je nahrazen závazkem novým –*

---

⁶¹² Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 20.2.2019 sp. zn. 21 Co 338/2018, [Výběr 183/2019]

⁶¹³ Nález Finančního arbitra ze dne 21.2.2017, sp. zn. FA/KI/710/2016 [SRFA 34/2017 Sbíрка rozhodnutí finančního arbitra]

Smlouvou o investičních službách. K uvedení v omyl došlo tím, že banka předložila typově jiný druh dokumentu. U zákazníka nelze předpokládat, že jako *(průměrný spotřebitel)* zná rozdíl mezi účinky kumulativní a privativní novace. Zjistilo se, že praxí banky je, že *neprovádí úpravu práv a povinností původních smluv formou dodatků, ale nahrazuje původní smlouvy smlouvami novými, aniž by podstatně změnila obsah.* Finanční arbitr konstatoval, že *Banka o tomto postupu měla Navrhovatele dostatečně informovat před předložením návrhu.* Dalo by se shrnout, že jednání zaměstnance nebylo ke zákazníkovi ideální ani zcela transparentní, protože mu nebyla plně vysvětlena povaha celého jednání.

Závěrem ovšem bylo, že byl omyl shledán neomluvitelným, protože si předložený dokument zákazník ani nepřečetl s tvrzením, že ho zaměstnanec banky *výslovně neinformoval že se jedná o smlouvu.* Kdyby Navrhovatel věnoval, byť jen minimální pozornost alespoň té straně návrhu, již opatřoval svým podpisem, nemohla by uniknout jeho pozornosti skutečnost, že se jedná o smluvní ujednání.

9.4. Komentář k výběru rozhodnutí

Při ohlédnutí zpět za uvedenými příklady lze, přestože všechny spojuje otázka neomluvitelnosti, vidět mezi jednotlivými řešeními podstatné rozdíly. V relaci na konkrétní skutkový stav se totiž modifikoval standart omluvitelnosti. V následujícím textu jsou vystiženy stěžejní hlediska, které byly při rozhodnutích zvažovány:

- **Povinnost obstarávat si informace, kterými osoba nedisponuje;**
- **Důvěra v informace poskytnuté druhou stranou;**
- **Míra zavinění stran – odvislá od:**
  - **a) postavení stran (profesionál či osoba s větší mírou důvěry či neprofesionál);**
  - **b) toho, jak složité bylo vyvarovat se daného omylu;**
  - **c) existence zvláštních okolností, které by zavadávaly pochybnostem;**
  - **d) toho, jak složitá byla otázka pro omyl rozhodující okolnosti.**

9.4.1. Povinnost obstarávat si informace, kterými osoba nedisponuje

V příkladu č. 1 (**Půdní vestavba**) a č. 6 (**Stará nemovitost**) se soudy chvályhodným způsobem vypořádaly se skutečností, kdy se kupující následně dovolávali nějakého jim nevyhovujícího stavu nemovitosti. Soudy v obou případech vyzdvihly skutečnost, že zmýleným nic nebránilo v tom, aby si (v prvním případě architektonický záměr, ve druhém stav nemovitosti) prokonzultovali s odborníkem a udělali si tak kvalifikovanější názor. Mám za to, že soudy akcentovaly zejména skutečnosti, že prodávající žádným způsobem (a to ani lstivě) neujišťovali kupce a zvláštních vlastnostech. Rozhodnutí tak směřovala k jejich obraně jako dobrověrných prodávajících před

libovůlí kupců, kteří se chtěli posléze vymanit z pro ně nešťastného obchodu. Zákon obdobnou ochranu poskytuje v § 2103 o.z., *kdy kupující nemá práva z vadného plnění, jedná-li se o vadu, kterou musel s vynaložením obvyklé pozornosti poznat již při uzavření smlouvy.*

9.4.2. Důvěra v informace poskytnuté druhou stranou

Na předcházející navazuje bezprostředně to, do jaké míry lze věřit druhé straně. Zde lze pozorovat jeden z nešťastných následků příkladu č. 1 (**Půdní vestavba**), který se v doktríně chápe tak, že *nikdo nemůže spoléhat při sjednávání smlouvy jen na informace poskytnuté druhou stranou.*⁶¹⁴ Nejvyšší soud se přitom této koncepcie přidržel a modifikoval ji do stavu, kdy se již **vůbec nelze spolehnout** na informace poskytované druhou stranou viz příklad č. 3 (**Konkursní správce**). Při výkladu *ad absurdum* by to znamenalo, že cokoliv, co nám druhá strana v rámci kontraktace předloží musím *apriori* považovat za lež. To jde dokonce nad rámec lidového rčení „*důvěřujou, ale prověřuj*“. Takový závěr pak vyznívá zcela nepřijatelně v kontextu toho, jak chápe úlohu důvěry Ústavní soud.⁶¹⁵

Obdobně soud postihnul zmýlenou za důvěru ve smluvní tvrzení soud v příkladě č. 8 (**Postoupení pohledávky**), kdy ovšem bylo prokázáno, že omyl nevyvolala druhá strana úmyslně. Mám za to, že tento závěr je podstatně více ospravedlnitelný, protože významnou měrou pracoval s faktorem podílu stran na omylu, kdy byl omyl spíše nešťastnou náhodou a přístup zmýleného zároveň velmi laxní.

Zcela proti popsanému trendu příkladu č. 3 jde příklad č. 9 (**Životní pojištění**), který v souladu s principem poctivosti, říká, že samotné prohlášení zákazníka pojišťovny (profesionál) je takové povahy, že se žalovaná při uzavření smlouvy mohla důvodně spolehnout na jeho pravdivost. Obdobně liberální je pak příklad č. 10 (**Účetní závěrka**), kdy kupující kromě jiného dala na prohlášení akcionářů (kteří byli zároveň členové statutárního orgánu) o ekonomickém zdraví společnosti. Sérii uzavírá příklad č. 11 (**Inzerát na byt**), který s odkazem na příklad č. 10 a v jeho duchu konstatuje, že *nelze zájemci přičíst k tíži, že spoléhal na údaje prezentované v inzerátu a že k nim přistupoval s důvěrou.*

---

⁶¹⁴ HULMÁK, M., VLČEK, K. *Obecná informační povinnost při sjednávání smlouvy – I. část.* [Právní rozhledy 17/2012], str. 602

⁶¹⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 6.11.2007, sp. zn. II. ÚS 3/06, [SR 2/2008 s. 46]; [SR 2/2008 s. 46 Soudní rozhledy, 2/2008, BA 7-8/2008 s. 72 Bulletin advokacie, 7-8/2008]: „Uplatňování principu důvěry v úkony dalších osob při veškerém sociálním styku s nimi je základním předpokladem pro fungování komplexní společnosti. Důvěru je třeba pokládat za elementární kategorii sociálního života. Jednak vyjadřuje vnitřní postoj odrážející eticky odůvodněné představy a očekávání jednotlivých členů společnosti a z druhé strany je výrazem principu právní jistoty, který představuje jednu z faset materiálně, tj. hodnotově, chápaného právního státu, jehož ústavně normativní výraz je obsažen v čl. 1 odst. 1 Úst.“

Je tak možné uzavřít, že se přístup Nejvyššího soudu ve filosofii *důvěry v druhou stranu* v posledních letech významně posunul a tento **velmi pozitivní trend** přebírají i nižší soudy.

9.4.3. Míra zavinění stran u vyvolání omylu

S právě popsaným bezprostředně souvisí, jak se strany v rámci kontraktace chovaly. Nejpodstatnějším faktorem je, zda nezmýlený vyvolal omyl **úmyslně**. Tak tomu bylo v příkladech **č. 2 (Párty prodej)**, (pravděpodobně) **3, 5 (Podvodný Dealer), 9, 10 a 11**. Ovšem ne všechny v konečném důsledku vedly k úspěšnému se dovolání omylu.

První tři příklady se přidržovaly přísné starší doktríny, kdy, pokud se omylu zmýlený nevyhnul jde odpovědnost za výsledek zkrátka za ním, ať byl úmysl druhé strany sebevýznamnější. Mám za to, že tento přísný přístup je nelogický a nespravedlivý. Důvody jsou následující. Omluvitelnost má sloužit k nastolování rovnováhy mezi zájmy stran.⁶¹⁶ Má tak dojít k přenášení odpovědnosti na zmýleného, který se na omylu spolupodílel⁶¹⁷ a zároveň mohl omylu zabránit. Jak ale lze ospravedlnit, že jedna strana omyl vyvolal úmyslně a druhá byla pouze nedbalá v jeho neodhalení. Identicky se vyjadřuje Melzer a Tégl: *Není žádný důvod, proč by se účast jedné strany na omylu přičítala k její tíži, zatímco účast druhé strany, resp. její míra, by byla zcela irelevantní.*⁶¹⁸ Takový přístup je přeci kompletně v rozporu s principem poctivosti. Pasivní složkou principu je *možnost oprávněně spoléhat na poctivost druhé strany.*⁶¹⁹ Zde se výklad významně kryje s tím, že strany mají přece právo v přiměřené míře spoléhat na to, že se je *druhá strana nepokusí uvést v omyl, oklamat, podvést, poškodit, že mu nezamlčí či nezkrývá skutečnosti podstatné pro jeho rozhodování atd.*⁶²⁰ Závěry úvodních rozhodnutí Nejvyššího soudu, které tvrdí opak (tj. nelze věřit ničemu) považuji v tomto kontextu za nepřijatelné. Oproti tomu tři posledně jmenované případy pak mnohem lépe vystihují smysl institutu, tím, že upřednostňují z pohledu poctivosti škodlivé hledisko úmyslu u nezmýleného a umožňují dovolání se omylu.

Nyní je na místě se zaměřit na další faktory, které by měly mít význam zejména v případech, kdy vyvolání omylu bylo neúmyslné. Zde je otázka poměrování toho, čí zájmy by měly převážet složitější, protože již není možné vinu přičítat jen nezmýlenému. Dovolání se neplatnosti by mělo

---

⁶¹⁶ TÉGL, P., MELZER, F. *Glosa: K rozsudku NS ve věci omluvitelnosti omylu při uzavírání smlouvy (Nejvyšší soud, 29 Cdo 4851/2016)*. Bulletin advokacie. 10/2019., str. 60: „...vyžaduje poměrování dotčených zájmů obou smluvních stran...“

⁶¹⁷ Nález Finančního arbitra ze dne 21.2.2017, sp. zn. FA/KI/710/2016 [SRFA 34/2017 Sbirka rozhodnutí finančního arbitra]

⁶¹⁸ Ibid 616: „To, že má mýlíci se na omylu účast (v podobě jeho vlastního zavinění), přece nijak nezmenšuje účast druhé strany, která omyl vyvolala nebo o něm alespoň musela vědět.“

⁶¹⁹ TÉGL, P., MELZER, F. *Povinnost jednat v právním styku poctivě*. Bulletin advokacie [online].

⁶²⁰ Ibid, 619: „Tato pasivní složka vychází z obecného postulátu, podle něhož každý má právo se domnívat, že osoba, s níž v právním styku jedná, je poctivá (konkrétní příklad promítnutí maximy presumpce poctivosti a řádnosti lidí – *praesumptio boni viri*).“

být vyloučeno v případech, kdy byl omyl vyvolán druhou stranou nezaviněně, avšak mýlící se na něm má vlastní zavinění. Nejspornější se tak může jevit situace, kdy je omyl způsoben jak nedbalostí mýlícího se, tak i nedbalostí druhé strany.⁶²¹ Při řešení bude za potřebí přihlížet k dalším hlediskům: a) postavení stran, b) jak složité bylo vyvarovat se daného omylu, c) existenci dalších zvláštních okolností d) jak složitá byla dotčená otázka.

a) Postavení stran. Více z výše uvedených rozhodnutí se týkalo kontraktace s profesionálem, kde se projevovala nerovnost stran či důvěra v profesionalitu (typický podnikatel či osoba s vyšší mírou důvěryhodnosti). Případy č. 2 (Párty prodej), 3 (Konkursní správce), 5 (Podvodný dealer), 9 (Životní pojištění), 11 (Inzerát na byt). V některých případech to bylo zohledněno, v některých naneštěstí ne.

V případě č. 2 byl kupující výslovně ujištěn o nepravdivých smluvních podmínkách, a to za okolností, kdy měl kupující v tvrzení druhé strany jak z titulu její profesionality, tak s ohledem na zvláštní přátelské prostředí, ve kterém k obchodu docházelo. Opětovně musím vyjádřit nesouhlas se závěrem soudu, který tyto skutečnosti opominul. Skutkově blízký je příklad č. 5, kdy zmýlený jednal v důvěru v profesionalitu a svého omylu se nevyvaroval. Rozsudek považuji též za kontroverzní, protože se vůbec nevypořádává s tím, že mohl aspekt důvěry podstatně převýšit, to že realita neodpovídala smluvním podmínkám. Mezním případem je č. 3, kdy soud odmítl argumentaci zmýlené spočívající v tom, že větší důvěryhodnost osoby ospravedlňuje její větší nedbalost.

Příklad č. 9 pro mě poněkud překvapivě neklade na profesionála žádné speciální požadavky ostražitosti.⁶²² Naopak rozhodnutí v podstatě říká, pokud dám zákazníkovi podepsat, vyplnit apod. nějaký dokument, mohu předpokládat, že je pravdivé. Lze mít silné pochybnosti, zda by soud zastával obdobné stanovisko, kdyby k uvedení lživých informací nedošlo listivě.⁶²³ V obrysech běžného života si totiž lze těžko představovat subjekt, který by měl mít větší předpoklady k tomu, aby kontroloval pravdivost svých spolukontrahentů.⁶²⁴ Příklad č. 11 brilantně posoudil profesionalitu za stěžejní faktor a s odkazem na §5 zatížil negativními důsledky realitní kancelář.

⁶²¹ TÉGL, P., MELZER, F. *Glosa: K rozsudku NS ve věci omluvitelnosti omylu při uzavírání smlouvy (Nejvyšší soud, 29 Cdo 4851/2016)*. Bulletin advokacie. 10/2019., str. 60

⁶²² Obdobně ČECH, P. *Forma, určitost a neplatnost smlouvy a dalších právních jednání v novém občanském právu. Metodické aktuality Svazu účetních*. č. 1/2017, str. 32: „...proč kupující laik musí provést šetření k prověření způsobilosti kupované nemovitosti k půdní vestavbě, zatímco profesionální poskytovatel služby na finančním trhu se může bez dalšího spolehnout na tvrzení klienta uvedené v žádosti o službu, aniž by musel podniknout cokoliv.“

⁶²³ Ke zvláštní úloze listi dospívá i Čech in ČECH, P. *Znovu k formě, určitosti a neplatnosti smlouvy a dalších právních jednání novém občanském právu*. č. 1/2018 Praha: Svaz účetních, str. 49

⁶²⁴ Viz např. Posuzování úvěruschopnosti – Sankcí za nesprávné posouzení úvěruschopnosti spotřebitele je podle § 87 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru neplatnost úvěrové smlouvy. MINISTERSTVO FINANCÍ – ODDĚLENÍ 3603 (ODBOR 36). *Produktová regulace: Posuzování úvěruschopnosti* [online]. či PLACHKÝ, L., DOHNAL, J. *Posouzení úvěruschopnosti spotřebitele a následky jeho nesprávného posouzení pro poskytovatele úvěrů* [online]

Mám za to, že profesionalita a důvěryhodnost jsou faktorem, ke kterému by se mělo významně přihlížet, pokud ovšem není dosaženo určité míry.

Jako faktor, který možnost spoléhat se na profesionalitu oslabuje, lze označit to, že se **b) omylu bylo snadno možné vyvarovat**. Nejvýrazněji v případě **velmi hrubé nedbalosti** – spočívající v **nepřečtení si prostého textu**. Tento trend je pozorovatelný i z dob první republiky: *Podpis tištěných smluvních podmínek bez čtení neomlouvá.*^{625,626}

Tak tomu bylo v případech **č. 2, 3, 4 (Podstrčení k podpisu), 7 (Sporné narovnání), 12 (Bankovní úředník)**. Podobným případem byla dále situace, kdy se zmýleněná nepřesvědčila o právním stavu věci. K tíži jí bylo přičteno, že se jedná o podnikatelku.⁶²⁷ Čtení podstatných dokumentů se zdá být pro Nejvyšší soud jako konsistentní ukazatel řádné péče při právním jednání. Dle mého názoru lze považovat takový přístup za ospravedlnitelný. Vhodným způsobem bylo hledisko užito v případě **č. 3**. Přestože považuji faktor důvěryhodnosti za významný, souhlasím se soudem, že nepřečtení v takto významné situaci převážilo (viz navíc faktor pochybností níže). Nicméně za předpokladu trochu menší míry nedbalosti (např. nejednalo by se o tak významnou okolnost jako je nemovitosti nebo by další indicie nezavdávaly větší míře ostražitosti apod.) už by v úvahu připadal přístup liberálnější.

Nejvyšší soud, řekl, že nelze důvěřovat o nic více advokátům, státním úředníkům, dalším s vyšší mírou poctivosti a korektnosti.⁶²⁸ Zajímavým případem propojujícím prostředí důvěryhodnosti (jednání u notáře), míru ostražitosti a faktor zavinění omylu je (Dohoda o vypořádání dědictví) uvedený v [kapitole 9.5].

Zde je na místě poukázat na přístup francouzské judikatury, která je měkčí a zohledňuje i jednotlivé okolnosti případu – věk, zkušenosti, profesionalitu stran.⁶²⁹ Soud by podstatně zvažoval míru zavinění, tedy nedbalosti zmýlené právě s ohledem na to, že důvěřovala v práci právníka-notáře-advokáta jako osoby vyzařující určitou vyšší kvalitou.⁶³⁰ Ke zvážení je, zda není v takových případech benevolentnějšího přístupu Nejvyššího soudu na místě.

---

⁶²⁵ SEDLÁČEK, J., *Obligační právo. I., Obecné nauky o právních jednáních obligačních a o splnění závazků*, str. 73

⁶²⁶ „Kontrahentem podepsaná smlouva zavazuje ho, i když si dostatečně nepovšimnul jejího obsahu“ (Gl. U. N. F. 5723) SEDLÁČEK in ROUČEK, F. a SEDLÁČEK, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Repr. pův. vyd. z r. 1936, str. 95

⁶²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2.3.2010, sp.zn. 32 Cdo 29/2009 [C 8523 Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek NS, 12/2010]: "Uzavřel-li tedy odvolací soud, že žalobkyně se bezdůvodně spolehla toliko na ujišťování žalovaného, že výše podnájemného bude shodná s výší nájemného, ač si mohla (a jako podnikatelka měla) přinejmenším vyžádat od žalovaného nájemní smlouvu a s jejím obsahem se seznámit..."

⁶²⁸ Ibid 623, str. 48

⁶²⁹ „The excusable character of the mistake is analysed in concreto, i.e. according to the circumstances of the case, the age, experience and profession of the errans.“ SEFTON-GREEN, R. *Mistake, fraud and duties to inform in European contract law*. New York: Cambridge University Press, 2005, str. 359

⁶³⁰ „However, it is important to note that the mistake was due to a typographical error outside Lady Windermere's control. It is thus submitted that the fact that Lady Windermere's mistake was induced by the notary's mistake,

Pozornost při podpisu byla ještě přiléhavěji posouzena v případě č. 4. A nejvíce pak v příkladu č.7 kde zmýlený na rovinu přiznává, že dokument podepsal, aniž by se přesvědčoval o oprávněnosti obsahu. V kontextu seznamování se s textem smluv stojí za zmínku ještě rozhodnutí Nejvyššího soudu, které postihlo *neomluvitelností* (byť se o ní nehovoří) osobu s oční vadou, která namítala, že při podpisu smlouvy jejíž obsah si sama nemohla přečíst nebyla přítomna žádná osoba jednající v jejím zájmu.⁶³¹ V případě č. 12 nad důvěrou v profesionalitu zaměstnance instituce, převážilo zcela apatický přístup zákazníka, který si nepřečetl ani hlavičku dokumentu. Modifikaci představuje příklad č. 8, kde sice nešlo čtení, ale o to, že omylu mohlo být zabráněno pouhou žádostí o předložení dokumentu. O míře nepřiměřené nedbalosti hovoří i to, že se jednalo o řádově milionový obchod. Podobně tomu bylo v příkladu č. 5 (**Podvodný dealer**), kde, přestože bylo vyvolání úmyslné a zmýlený měl zvýšen míru důvěry (jak z titulu podnikatele, tak zvláštní důvěryhodnosti spojené s výkonem více rolí), vytýkal soud přesto nekompromisně, že omyl bylo snadné odhalit. Zde si nelze odpustit opětovně vyjádření nelibosti.

Na rámec číslovaných rozhodnutí bych v kontextu míry obezřetnosti a čtení obsahu smluv zmínil následující rozhodnutí. Zájemce o koupi vozidel uzavřel s osobou B leasingové smlouvy. Měl zájem o koupi aut za předpokladu, že jsou pojištěna. (*Pokud by věděl, že nejsou pojištěna, smlouvy by neuzavřel a vozidla nepřevzal, protože do nepojištěného vozidla by nikdy nesedl*), což je skutečnost, která vyplývala z obchodních podmínek, které byly součástí leasingové smlouvy. Podle pojistné smlouvy, kterou uzavírala osoba B (s třetí osobou – pojistnou společností) *bylo jednou z podmínek, kterou muselo splňovat motorové vozidlo převzaté do pojištění, přidělení platné státní poznávací značky (SPZ)*. To ovšem vozidla dosud neměla. Soud dospěl k závěru, že *zájemce pak sice – podle článku 5.2. leasingových smluv – potvrdil, že se seznámil s podmínkami zvolené pojišťovny a způsobem výplaty pojistného plnění, toto prohlášení ale neznamenalo, že se seznámil s pojistnou smlouvou a pojistnými podmínkami. Termín podmínky pojišťovny si žalovaný mohl vyložit i jako seznámení se s údaji uvedenými v článku 2 leasingových smluv, tedy s výši*

---

whom she could legitimately trust, may diminish the allegation of her negligence. Indeed the judges could well take this factor into account.“ SEFTON-GREEN, R. *Mistake, fraud and duties to inform in European contract law*. New York: Cambridge University Press, 2005, str. 359

⁶³¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.10. 2016, sp. zn. 33 Cdo 1371/2016: „*Je-li fyzická osoba, která nemůže číst nebo psát, schopna listinu podepsat, k platnosti jejího písemného právního úkonu, který nebyl učiněn ve formě úředního zápisu, se nevyžaduje, aby se s obsahem právního úkonu opravdu seznámila. Okolnost, zda se ten, kdo nemůže číst nebo psát, opravdu s obsahem právního úkonu seznámí, totiž závisí jen na jeho rozhodnutí; Namítá-li žalovaná, že při podpisu listiny nebyla přítomna jediná osoba, jejíž zájmy by nebyly ve zjevné kolizi s jejími zájmy (tedy i s textem smlouvy byla seznámena prostřednictvím zaujaté osoby), nic jí (kromě vlastní nečinnosti) nebránilo takovou osobu využít a na schůzku ji přizvat. Pokud tak nepostupovala, nemůže to mít za následek neplatnost smlouvy.*“ Rozsudek byl posléze zrušen pro nedostatečnou odůvodněnost viz Nález Ústavního soudu ze dne 29.8.2017, sp. zn. III. ÚS 593/17, 29. 8. 2017. To ale není významné pro vymezení kontur omluvitelnosti.

*pojistné částky, výši bonusu, výši spoluúčasti apod.*⁶³² Příklad reprezentuje, že zmýlený se v dostatečné míře seznámil se skutečnostmi, které smlouva předvíдалa a nemohlo po něm být vyžadováno, aby podrobně studoval i navazující dokumenty.

K doplnění výkladu o profesionalitě ještě jednou připomínám judikaturu z [kapitoly 5.1], podle které je právní omyl zpravidla více neomluvitelný u podnikatelů, a to dokonce v případech, kdy se omyl odvíjí od chyby státních orgánů [text v pozn. pod čarou 151].

c) existence zvláštních okolností, které by zavdávaly pochybnostem. Týká se příkladů **č. 2 (Párty prodej), 3 (Konkursní správce), 5 (Podvodný Dealer), 7 (Sporné narovnání), 8 (Postoupení pohledávky).**

Situace příkladu **č. 2** v sobě spojuje nedbalost ve formě nečtení podmínek a proti tomu stojící **absenci** jakýkoliv indicií o tom, že je na místě být zbystřit. Je předpokládám lidsky pochopitelné, že za okolností, kdy se nacházím na nějaké příjemné společenské události a v prostředí přátel nebudu čas trávit studiem typicky rozsáhlých a nepochopitelných textů, navíc když jsem o (pro mě) důležitých podmínkách výslovně ujištěn profesionální obchodníci. Mám za to, že v tomto případě měl faktor důvěry převážit nad neaktivitou zmýleného.

Příklad **č. 3** má zcela opačný nádech. Zde soud sice též konstatoval, že žena měla být ostražitější, ale to na základě jasných indicií. Manželka *tušila, že manžel má finanční problémy, ten ji však ujišťoval o opaku a ona mu věřila; když poté zjistila, že na jeho majetek byl prohlášen konkurs, měl to pro ni být důvod k tomu, aby si tvrzení manžela více ověřovala.*

Indicie o možném nesprávném vyčíslení měl rozhodně vycítit i zmýlený v **č. 7**. Protože mezi stranami probíhala delší komunikace a zmýlený přiznával, že podcenil svou přípravu.

Mezním je pak **č. 8**, kde lze zvláštní okolnosti dovozovat nikoliv z pochybného kontrahenta či zvláštních okolností případu, ale spíše s velmi striktně formalizovaným konkurzním řízením, kde bylo na místě dbát náležitější péče.

V případě **č. 5** absence indicií o blížícím se omylu jen příkládá na hromadu, už tak silných argumentů, proč byla dovoditelnost omluvitelnosti na místě.

Pro doplnění úvah o tom, kdy je na místě *zbystřit* lze připomenout příběh zahraniční literatury [kapitola 526.1.4], kde kupec nabídl bez mžiku oka za obraz dvojnásobek ceny.⁶³³

---

⁶³² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.4.2011 sp. zn. 32 Cdo 1868/2009 [C 9952 Sbirka civilních rozhodnutí a stanovisek NS, 14/2011]

⁶³³ V optice belgického práva by takové jednání nezmýleného bylo indicií, která by mohla vést k neomluvitelnosti. SEFTON-GREEN, R. *Mistake, fraud and duties to inform in European contract law*. New York: Cambridge University Press, 2005, str. 132: „...the fact that Damien spontaneously bought the painting for twice the asking price without even discussing it could eventually lead a judge to consider that Celimene should have had her attention drawn to the abnormal character of the purchaser's behaviour. If excusability is assessed objectively, this might be unfavourable for Celimene if the judge thinks that a reasonable man in abstracto should have paid attention to this circumstance.“

d) jak složitá byla otázka pro omyl rozhodující okolnosti. Pro zvláštní povahu případu č. 1 (Půdní vestavba) jsem ho nezařadil výše. Č. 6 (Stará nemovitost) popisoval podobný stav. Identicky soud pokáral kupce, že pokud měl nějaké speciální záměry měl je ve zkušební době konzultovat s profesionálem. Za logické lze považovat, že pokud je nějaká otázka velmi významná a zároveň její posouzení nelze učinit jen na základě pouhého ohledání, prohlédnutí či konzultaci s neprofesionálem, je na místě učinit pečlivější, typicky časově i peněžně náročnější posouzení. Ovšem to, že se jedná o otázku technicky, stavebně či právně složitou bez dalšího neznámá, že by měla být omezena v důvěru v druhou stranu. Pokud sama druhá strana disponuje zvláštními znalostmi a sama deklaruje např. možnost nějaké konstrukční úpravy nelze obratem dovozovat, že byla zmýlená strana nedbalá, pokud si neobstarala odborníka vlastního. Pokud bychom něco takového vyžadovali dostáváme se do bizarní situace, kdy se do ceny každé transakce budou propisovat další náklady jen na základě titulu nedůvěry v druhou stranu. Takový trend byl ale v předchozím textu kritizován a zdá se, že novější judikatura soudu ho nepodporuje.

9.5. Vztah omluvitelnosti ke lsti

Otázkou, kterou je nutné vyřešit je vztah lstivého jednání a omluvitelnosti, byť dílčí závěry rezonovaly již v předchozím výkladu. Jinými slovy je na místě zkoumat *omluvitelnosti* omylu v případě, že se druhá strana chovala zjevně v rozporu s principy poctivosti s cílem škodit nebo se obohatit. Jak již bylo v kapitole týkající se lsti [kapitola 7.6] zmíněno, je v případě její přítomnosti ospravedlnitelné upozadění jinak významně zvažovaných faktorů, např. (ne)podstatnosti omylu. Z doktríny se ohledně vztahu omluvitelnost a lsti dá vyzorovat následující. Handlar uvádí, že u tohoto druhu omylu je situace *pojmově odlišná*. A to v tom smyslu, že *v případě lsti je základním důvodem neplatnosti právního jednání právě ta skutečnost, že omylu bylo dosaženo lstí*. Takové jednání *by nemělo nikdy požívat právní ochrany*.⁶³⁴ Melzer identicky komentuje, že *nepochybně je hodna ochrany více strana, která jedná nedbale než strana, která jedná přinejmenším vědomě nepoctivě*.⁶³⁵

Přístup současných autorů lze obdobně sledovat i v podstatně starší literatuře. Ta uvádí, že by bylo *zajisté nepřiměřené, aby se mu (zmýlenému) uložilo nést následky omylu vyvolaného lstí již se dopustila druhá strana anebo již využila*. Následky omylu tak mají nastat, byť jej zmýlený nepoznal pro svou nedbalost. A to s argumentem, že se druhá strana nemůže na jeho nedbalosti odvolávat, *když sama jednala ze zlého úmyslu*.⁶³⁶

⁶³⁴ HANDLAR in LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I, str. 2115

⁶³⁵ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 771

⁶³⁶ LUBY in KNAPP, V. *Učebnice občanského a rodinného práva*. Svazek I, str. 210; Obdobně PLANK in KNAPP, V., PLANK, K. a kol. *Učebnice československého občanského práva*: Svazek I – obecná část. Praha: Orbis, 1965, str. 238

Se závěry o neaplikovatelnosti doktríny *omluvitelnosti* se lze setkat i v kontextu lstivého omylu v případě zvláštní úpravy týkající se promlčení § 650.⁶³⁷ Zároveň takovýto přístup koresponduje s konstrukcí použitou v unifikáčních pracích, které omluvitelnost u lstivého jednání nezohledňují.⁶³⁸

Přestože se doktrína zjevně shoduje na tom, že míra toxicity lsti v právním jednání má převážet nad faktorem nedbalosti zmýleného, je na tuto problematiku nutné upozorňovat s ohledem na nekonsistentní praxi Nejvyššího soudu. Jedním z příkladů je již zmíněný Případ č. 5 – 33 Cdo 942/2017 [kapitola 9.3], kde soud nehledě na podvod a lstivost druhé strany konstatoval neomluvitelnost zmýleného. Podobně tomu učinil v případě zmýlené podnikatelky, která v důvěře v informace, které druhá strana lstivě komunikovala vícero dalším osobám⁶³⁹ a za kterých zmýlený vycházela si neověřila skutečný stav věci dle smlouvy. Soud se explicitně vyjádřil v tom smyslu, že i v případě, že by se jednalo o omyl lstivý je i tak neomluvitelný.⁶⁴⁰

K pozitivnímu zohlednění lstivosti, které v konečném důsledku vedlo k převážení nad neomluvitelností, došlo v rozhodnutích **č. 9 (Životní pojištění)**, **č. 10 (Účetní závěrka)** anebo v nově uváděném rozhodnutí 21 Cdo 5136/2014 (**Dohoda o vypořádání dědictví**),⁶⁴¹ které se skutkově týkalo následujícího: V dotčeném případě byla schválena dohoda dědiců o vypořádání dědictví, kterou uzavřeli pozůstalá manželka a dva synové. Jeden ze synů následně namítal, že „nebyl řádně seznámen“ *jednak s tím, že zůstavitel zanechal závěť, jednak s obsahem závěti, a že mu proto ani „nebyla dána možnost vyjádřit se“, zda závěť uznává či nikoliv.* Dle zmýleného jednání u soudní komisařky probíhalo stejně, jako kdyby zůstavitel závěť nezanechal a kdyby v úvahu přicházelo pouze dědění ze zákona, dovolatel při uzavření dohody o vypořádání dědictví „vycházel ze svého postavení zákonného dědice zůstavitele“. Protiargumentem bylo, že zmýlený

⁶³⁷ WEINHOLD, D. *Promlčení a prekluze v soukromém právu.*, str. 153: „Protože jde omyl vyvolaný úmyslně (lstivě), ustanovení § 650 ObčZ je aplikovatelné bez ohledu na to, byl-li omyl podstatný, či nikoliv.“

⁶³⁸ JANSEN, N. a R. ZIMMERMANN. *Contract Formation and Mistake in European Contract Law: A Genetic Comparison of Transnational Model Rules.* *Oxford Journal of Legal Studies*, str. 649 pozn. Pod čarou 169: U Huber, ‘Irrtum und anfangliche Unmöglichkeit im Entwurf eines Gemeinsamen Referenzrahmens für das Europäische Privatrecht’ in *Festschrift für Dieter Medicus* (Heymanns 2009) 205, 208, 220ff; Kramer (n 149) 258–9. „It is indeed difficult to imagine how a party that has caused a mistake or has taken advantage of a mistake contrary to the precepts of good faith should be able to defend himself by pointing out that his mistake was inexcusable. Conversely, with common mistake the question of risk allocation is decisive; however, this question is not answered by such a provision.“

⁶³⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2.3.2010, sp.zn. 32 Cdo 29/2009 [C 8523 Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek NS, 12/2010] „Lze sice připustit, že žalovaný předstíral v žádosti o udělení souhlasu s podnájmem adresované městu Vsetín, že výše nájemného a podnájemného budou shodné, ale tento úkon nebyl určen žalobkyni. Pokud žalovaný ujišťoval manžela žalobkyně, že podnájemné bude ve shodné výši s nájemným, nelze to posoudit jinak, než že pro kalkulace o ziskovosti svého podnikání mohla žalobkyně použít právě jen údaj o výši podnájemného.“

⁶⁴⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2.3.2010, sp.zn. 32 Cdo 29/2009 [C 8523 Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek NS, 12/2010]: „Mělo-li by jít o omyl vyvolaný lstí žalovaného (§ 49a věta druhá obč. zák.), nejde o omluvitelný omyl, protože žalobkyně si neověřila pravdivost tvrzení žalovaného, přestože k tomu měla příležitost.“

⁶⁴¹ Nejvyšší soud, 21 Cdo 5136/2014, 9. 10. 2015 [C 15065 Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek NS, 4/2016]

„měl možnost nahlédnout“ do dědického spisu a přesvědčit se o skutečném stavu věci. Soud uvedl, že v případě, že omyl byl druhým účastníkem (některým z více ostatních účastníků) právního úkonu vyvolán u jednajícího úmyslně (*lsti*), je právní úkon neplatný, i když nešlo o omyl podstatný nebo omluvitelný a vyhověl zmýlenému.

S ohledem na posledně jmenované rozsudky lze mít víru v určitou proměnu praxe Nejvyššího soudu, které výrazněji zohledňuje neakceptovatelnost *lsti*. Příklad č. 10 (Účetní závěrka) se setkal s pozitivním ohlasem i v literatuře. Melzer s Téglem uvádí, že rozhodnutí dosud Nejvyšším soudem aplikované *extrémně přísné posouzení omluvitelnosti velmi rozumně zmírňuje*.⁶⁴² S čímž, že se nedá více než souhlasit. Je nutné podotknout, že podobné naděje vzbouzel již rozsudek týkající se dohody o vypořádání dědictví, který Čech komentoval: *Do budoucna lze tak dát naději i jednajícím, kteří si důkladně nepřečtou text smlouvy, do něhož druhá strana lstivě „propašuje“ klauzuli, které se nevšimnou*.⁶⁴³

Přesto tento pozitivní úkaz je stále namístě apelovat na zlepšení užívání přiléhavé terminologie. Je nutné kriticky zdůraznit, že existuje zjevná zdrženlivost soudů v užívání označení *lsti* či podvodu v odůvodnění rozhodnutí. Nebylo tomu jinak ani ve všech právě jmenovaných rozhodnutích,⁶⁴⁴ které se s koncepcí *lsti* nepochybně pracují, ale o skutkovém jednání jako *lstivém* přímo nemluví. Úloha analýzy skutkových stavů a čerpání inspirace pro přesnější definování hranic *prostého* omylu a omylu *lstivého*, s přihlédnutím k míře zavinění je pak podstatně komplikovanější a může vést k nedorozuměním.⁶⁴⁵ Nejsou zcela jasné příčiny takového přístupu, ale nelze vypozerovat logický argument, který by měl zavedení jasné terminologie do budoucna bránit.

9.6. Shrnutí omluvitelnost

Jak bylo z dosavadního textu cítit, některá rozhodnutí (zejména **2, 5**) byla zhodocena za vadná a nekorespondující s převládající doktrínou. Původní smysl institutu jako by v rukou Nejvyššího soudu v dílčích případech degradoval do pouhé obezličky, s jejíž pomocí bylo možné vyloučit možnost dovolání se neplatnosti. Dle §2 odst. 3 přitom platí, že *výklad a použití právního předpisu nesmí být v rozporu s dobrými mravy a nesmí vést ke krutosti nebo bezohlednosti urážející obyčejné lidské citění*. V průběhu mapování judikatury přitom nešlo v některých případech dojít

⁶⁴² TÉGL, P., MELZER, F. *Glosa: K rozsudku NS ve věci omluvitelnosti omylu při uzavírání smlouvy (Nejvyšší soud, 29 Cdo 4851/2016)*. Bulletin advokacie. 10/2019., str. 60

⁶⁴³ Podobně ČECH, P. *Znovu k formě, určitosti a neplatnosti smlouvy a dalších právních jednání novém občanském právu*. č. 1/2018 Praha: Svaz účetních, str. 49

⁶⁴⁴ Vyjma Rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 2.3.2010, sp.zn. 32 Cdo 29/2009 [C 8523 Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek NS, 12/2010]

⁶⁴⁵ Viz původní kritika v článku ČECH, P. *Forma, určitost a neplatnost smlouvy a dalších právních jednání v novém občanském právu. Metodické aktuality Svazu účetních*. č. 1/2017 a následný komentář v ČECH, P. *Znovu k formě, určitosti a neplatnosti smlouvy a dalších právních jednání novém občanském právu*. č. 1/2018 Praha: Svaz účetních, str. 49

k jinému závěru, než že takováto praxe proti obyčejnému lidskému citění skutečně jde. Lze tak pouze doufat, že se trend spojený s novými rozhodnutími již za účinnosti nového o.z., které se odkazující k jeho principům udrží.

10. Předmluvní informační povinnost

Obecná informační povinnost je zapracována v části čtvrté o.z. v rámci tzv. *culpa in contrahendo*, neboli předmluvní odpovědnosti. Konkrétně se jedná o § 1728 odst. 2: *Při jednání o uzavření smlouvy si smluvní strany vzájemně sdělí všechny skutkové a právní okolnosti, o nichž ví nebo vědět musí, tak, aby se každá ze stran mohla přesvědčit o možnosti uzavřít platnou smlouvu a aby byl každé ze stran zřejmý její zájem smlouvu uzavřít.*

Její *obecnost* ji odlišuje od speciální informační povinnosti, která se objevuje v rámci množství případů jako např. u adhezních smluv či v kontextu ochrany spotřebitele.⁶⁴⁶

Vyznačuje se, i ohledem na všeobecný postulát povinnosti jednat poctivě dle §6, tím, že *strany jsou povinny brát v úvahu oprávněné zájmy druhé smluvní strany při jednání o smlouvě, nezamlčovat, nezkrášlovat skutečnosti významné pro rozhodnutí druhé smluvní strany. Mají povinnost jednat v souladu s očekáváním, které svým předchozím jednáním vyvolaly. Mají povinnost vykonávat práva přiměřeným rozumným způsobem.*⁶⁴⁷

Tato kapitola navazuje zejména na kapitoly [7.5.2.1 Případy zamlčení skutečností] a [8.1.1 Způsoby vyvolání omylu] a jejím cílem je doplnit výklad toho jaké informace je na místě uvádět a do jaké míry si ustanovení konkuruje s úpravou omylu.

O informační povinnosti se také referuje jako o konkretizaci principu dobré víry.^{648,649} Přestože byla o jednotlivých informacích, které je na místě poskytnout již řeč, je na místě je zasadit do kontextu z teoretického hlediska. Ustanovení referuje o dvou odlišných typech informací. V první řadě těch, které mají ujistit stranu, že platnost smlouvy není ohrožena (např. pochybnost o vlastnictví věci prodávajícím).⁶⁵⁰ A posléze těch, které jsou nutné, *aby každé ze stran zřejmý její zájem smlouvu uzavřít.* Tzn., že jejich absence může zkreslit představu druhé strany ovlivňující

⁶⁴⁶ HULMÁK in HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník: komentář. Svazek V, C. H. Beck, 2014., str. 49

⁶⁴⁷ Ibid 646, str. 48

⁶⁴⁸ PELIKÁNOVA, I, PELIKÁN, R. in ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V. (relativní majetková práva I. část)* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. [online], [cit. 2020-06-20]. Dostupné z: www.noveaspi.cz, Komentář k §1728, bod č. 13.: „Jestliže totiž obecně ukládáme každému, aby k negociačním jednáním přistupoval vždy v souladu s principem dobré víry, vyplývá z toho nezbytně i povinnost dostatečně a nezkrášleně informovat druhou stranu o všech relevantních okolnostech týkajících se sjednávání smlouvy.“

⁶⁴⁹ Obdobně s odkazem na zahraniční literaturu HULMÁK, M., VLČEK, K. *Obecná informační povinnost při sjednávání smlouvy – I. část. Právní rozhledy*, III. Zahraniční náhled, bod. 2

⁶⁵⁰ Ibid 648, Komentář k §1728, bod č. 15

její zájem na uzavření smlouvy.⁶⁵¹ Jedná se o *informace o okolnostech, které jsou způsobilé zmařit cíl, který druhá strana sleduje.*⁶⁵² Právě o těch bude nyní řeč.

Jak již bylo naznačováno v [kapitole 8.1.1] je míra výměny informací z velké části ovlivňována ekonomickými faktory, kterými vedou k získání informací.⁶⁵³ Tvrdé vymáhání výměny všech stranám dostupných informací by vedlo k ochromení obchodního styku.

Hranici toho, co považovat za adekvátní míru poskytnutí informací naznačuje antická citace Diogéna Babylonského, který uvádí, že: „*prodávající má uvést chyby zboží, pokud to nařizuje občanské právo, i jinak jednat poctivě, ale když už prodává, má právo se snažit, aby prodal co nejvýhodněji.*“⁶⁵⁴ Rozsah informační povinnosti tak balancuje mezi ekonomickou motivací vydělat, co nejvíce a principy poctivosti a autonomie vůle.⁶⁵⁵ S ohledem na přeborné množství variant myslitelných skutkových stavů, které mohou nastat není možné vymezit rozsah informační povinnosti jinak než pojmenováním faktorů, které budou implikovat informační pochybení. Zde je na místě odkázat na úpravu CESL v kapitole [8.1.1], která poskytovala vodítka k tomu, jaké faktory zejména zvažovat.

Prvním jmenovaným faktorem byla **odbornost strany**. Hulmák podobně uvádí, že *zvýšená informační povinnosti je dána v situaci, kdy se obrací někdo na smluvní stranu jako na odborníka (např. vztah spotřebitel a podnikatel).*⁶⁵⁶ Vzhledem k speciální informační povinnosti u úpravy spotřebitele, je vhodné, že faktor odbornosti je významný i v kontextu i *pouhé* slabší strany, ale i v případě, kdy druhá je *rovnocenným* subjektem, ale není odborníkem v oboru. *Čím vyšší je intelektuální a hospodářská převaha jedné ze stran, tím roste informační potřeba druhé strany.*⁶⁵⁷ Obdobný trend lze sledovat v Německu.

Povaha informace a její **zjevná důležitost**, jsou nejčastěji se vyskytujícími faktory. To, že je nějaká informace podstatná typicky vyplývá ze vzájemné komunikace. Hlavní součástí vyměňovaných informací jsou **podmínky, za nichž je strana ochotna smlouvu uzavřít**. Hulmák o těchto podmínkách mluví v kontextu toho, co je formulováno v textu smlouvy či během

---

⁶⁵¹ PELIKÁNOVA, I, PELIKÁN, R. in ŠVESTKA, J.; DVORÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V. (relativní majetková práva I. část)* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. [online], [cit. 2020-06-20].

Dostupné z: www.noveaspi.cz, Komentář k §1728, bod č. 16

⁶⁵² Ibid 651, Komentář k §1728, bod č. 16

⁶⁵³ „*Informace mají ekonomickou hodnotu. Jejich získání stojí nemalé investice. Povinnost bezplatného poskytnutí informace druhé straně by vedlo ke zpochybnění veškerého obchodu.*“ HULMÁK, M. *Uzavírání smluv v civilním právu*. V Praze: C.H. Beck, 2008, Str. 157

⁶⁵⁴ *Cicero O Povinnostech*: rozprava o třech knihách věnována synu Markovi. Přel. Ludvíkovská, J. Praha: Svoboda, 1970, s 144. in HULMÁK, M., VLČEK, K. *Obecná informační povinnost při sjednávání smlouvy – 1. část. Právní rozhledy*, III. Zahraniční náhled, bod. 3 pozn. pod čarou 48

⁶⁵⁵ „*Projevem autonomie vůle je i uzavření nevýhodné smlouvy*“ HULMÁK in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V, C. H. Beck, 2014.*, str. 50

⁶⁵⁶ Ibid 655, str. 51

⁶⁵⁷ Ibid 653, str. 166

uzavírání smlouvy, a to jak výslovně, ale i nepřímou na základě informací o účelu, dotazu strany či smluvního typu.⁶⁵⁸ Všechny tyto podmínky, které nemusí být nutně součástí smlouvy dotvářejí *obraz* právního jednání. Je pak na stranách, aby tento *obraz* upravovali tak aby odpovídal realitě. Je pak jenom logické, že množstvím dotazů roste množství vyžadovaných pravdivých odpovědí. Povinnost informovat má prodávající *např. o trvajících sousedských sporech, stavebních úmyslech souseda, pokud je zjevný význam pro druhou stranu.*⁶⁵⁹

Pro ilustraci toho, jak v praxi vypadalo posouzení důležitosti **odbornosti a zjevné důležitosti informací** lze uvést následující případ⁶⁶⁰, ve kterém se profesionální podnikatel v oblasti údržby motorových vozidel, domáhal náhrady škody po druhé straně na základě toho, že mu nebyly sděleny informace o překážce, která zde existovala v podobě chybějícího pravomocného rozhodnutí o změně územního rozhodnutí. Soud nižší instance argumentoval tak, že provozovatel myčky má povědomost o tom, jaká rozhodnutí jsou pro jeho podnikatelské aktivity v této oblasti potřebná a je také schopen si takové informace sám obstarat, např. dotazem na příslušném stavebním úřadu. *Tyto informace naopak nelze důvodně požadovat po pronajímateli nebytových prostor, který se podnikání v oblasti realizace myček aut nevěnuje.* Nejvyšší soud došel k opačnému závěru: *Zatímco žalovaná byla stavebníkem obchodního centra a měla k dispozici i příslušná správní rozhodnutí, žalobkyně byla v pozici zájemce o provozování služeb v rámci stavby, kterou realizovala žalovaná, a účastníkem příslušným správních řízení nebyla. K provozování služeb byla nutná výstavba dalších zařízení, k nimž bylo zapotřebí získání dalších správních rozhodnutí. Při formulaci předmětu nájmu se tedy dalo očekávat, že žalovaná jako stavebník upozorní žalobkyni nejen na skutečnost, že bude nutno žádat o změnu stavby před jejím dokončením, ale i na to, že tato změna je podmíněna změnou územního rozhodnutí.* Byť byl v první části procesu upřednostněn **odborný charakter** provozovatele myček, následně dal Nejvyšší soud přednost argumentu **zjevné důležitosti** a konstatoval, že nehledě na to, že druhá strana byla profesionál, disponoval (nebo měl) pronajímatel informacemi, které byly pro druhou stranu rozhodující.

Cena informací je dalším faktorem, který ospravedlňuje stranu je nesdílet. Petrov uvádí, že případy porušení informační povinnosti budou výjimečné.⁶⁶¹ Zvláště v případě, kdy *získání*

---

⁶⁵⁸ HULMÁK in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek V, C. H. Beck, 2014., str. 51

⁶⁵⁹ Ibid 658, str. 51

⁶⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího Soudu ze dne 12.7.2010, sp. zn. 23 Cdo 3724/2009

⁶⁶¹ PETROV in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek V, C. H. Beck, 2014., str. 326: „*Ohledně tržních cen, možnosti alternativních transakcí a objektivní hodnoty předmětu smlouvy lze informační povinnost smluvní strany shledat jen zcela výjimečně (rozhodnutí rakouského OGH 6 Ob 342/66, SZ 39/206).*“

informace bylo nákladné nebo kdy tato informace tvoří zvláštní majetkovou hodnotu.⁶⁶² Za zmínku v tomto směru stojí rozlišení mezi tzv. informacemi sociálně produktivní a neproduktivní. Rozdíl je ilustrován v tom, že zatímco v případě prvním dochází k běžnému obchodnímu styku, kdy osoba využívá svých znalostí a např. výhodně přeprodává levně koupená práva k televiznímu seriálu za lepší cenu. V případě druhém radní zneužívá své znalosti v souvislosti se svou pozicí a vykupuje pozemky, o kterých ví, že je s nimi spojena změna územního plánu. Na rozdíl od prvně jmenovaného radní myslí pouze na svůj prospěch a nepřináší žádný přínos společnosti.⁶⁶³

Míra dosažitelnosti informace z jiných zdrojů má za cíl posilovat pozici strany, která má informace poskytovat. Pro případ, že by se druhá strana dovolávala toho, že byla nedostatečně informována o určitých okolnostech je možné namítat, že se jednalo o informaci jinak dosažitelnou. Obdobně Hulmák uvádí, že *informační povinnosti nevzniká, jestliže druhá strana informace již má nebo je musí mít.*⁶⁶⁴ Identicky je tomu v případě informací *běžně dostupných*. Poměrně nesporně lze za informace, o kterých se měla osoba sama informovat považovat ty vyplývající z *veřejných seznamů*. Krajním a jednoznačným limitem je, že ze zákona nevyplývá povinnost vyhledávat informace pro druhou stranu.^{665,666}

Je důležité si uvědomit, že povinnost sdělit informaci podřatitelnou pod jmenované faktory by nemělo sdělovacího poškozovat, tj. jít proti již zmíněné logice např. toho, že se jedná o informaci nákladně získanou, byť je pro protistranu důležitá.

Zároveň pro propojení výkladu si je ale nutné uvědomit, že porušením informační povinnosti lze chápat neposkytnutí informace, poskytnutí nepravdivé informace či neúplné.^{667,668} Je tak

---

⁶⁶² „Uložení informační povinnost v těchto případech by ve své podstatě odrazovalo od získávání těchto informací.“ HULMÁK in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek V, C. H. Beck, 2014., str. 51

⁶⁶³ Schafer, H-B. The relevance of Law and Economics for the Development of Judge Made Rules: Examples from German Caselaw. *European Economic Review*, 1996, č. 40, s 997-998. in HULMÁK, M., VLČEK, K. *Obecná informační povinnost při sjednávání smlouvy – 1. část. Právní rozhledy*, III. Zahraniční náhled, bod. 3 pozn. pod čarou 62

⁶⁶⁴ Ibid 662, str. 51

⁶⁶⁵ Ibid 662, str. 50

⁶⁶⁶ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 16.9.1997, sp.zn. 5 Cmo 347/96 [PR 12/1997 s. 642 *Právní rozhledy*, 12/1997]: „Banka poskytující úvěr je podle § 415 *ObčZ* upozornit klienta na okolnosti, které jsou jí známy a jež mohou mít vliv na výsledek jeho podnikání, k němuž se úvěr poskytuje, je-li tento účel úvěru bance znám. Není však povinna zjišťovat ani účel úvěru a ani konat šetření za účelem posouzení, zda i případně známý cíl, jehož se má prostřednictvím úvěru dosáhnout, má naději na úspěch.“ in BEZOUŠKA, P., HULMÁK, M., PSUTKA, J., DOLEŽAL, T. *Soudní judikatura ve světle nového občanského zákoníku*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, komentář k rozsudku: „Z informační povinnosti neplyne povinnost jedné ze smluvních stran vyhledávat informace pro druhou smluvní stranu či zkoumat realizovatelnost či nerealizovatelnost jejích plánů. Obecně musí být poskytnuty informace, které smluvní strana má, či musí vědět.“

⁶⁶⁷ Ibid 662, str. 51

⁶⁶⁸ Obdobně Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.7.2009, sp. zn. 25 Cdo 1394/2007 [R 59/2010 civ.Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, 5-6/2010; PR 5/2010 s. 183 *Právní rozhledy*, 5/2010]: „Porušením právní povinnosti (§ 420 odst. 1 obč. zák.) je jak okolnost, že cestovní kancelář neposkytl zákonem vyjmenované informace

myslitelná situace, kdy nesplnění informační povinnosti může být i ve formě lsti, kdy v souvislosti se zvláštní zlovolnou povahou takového jednání bude význam jiných faktorů upozaděn.

10.1. Vztah omylu a předšmluvní informační povinnosti

V pozadí porovnávaných institutů stojí rozdílné účely úprav. *Zatímco úprava omylu řeší vady vůle a konsenzu, informační povinnost řeší nerovnoměrné rozdělení informací na trhu, informační asymetrii.*⁶⁶⁹ Na co obě úpravy cílí identicky je zachování poctivosti v rámci kontraktace.⁶⁷⁰

Přes rozdílný účel komentářová literatura úpravu informační povinnosti s omylem propojuje. Hulmák uvádí, že se úpravy *doplňují*.⁶⁷¹ V případech, kdy tedy bylo přítomna informační povinnost ve výše popsaném smyslu a tento fakt vedl k omylu je na místě úpravu omylu aplikovat. Stojí také za připomenutí, že Hulmák úpravu §1728 užil jako argument pro dovození *omylu zamlčeného* [kapitola 7.5.1].

V případě, že nebyly naplněny další podmínky vyžadované pro úspěšné dovolání se omylu, zůstává nesplnění informační povinnosti přítomno jako základ pro dovolání se následků spojených s úpravou §1728. Obdobně R. a I. Pelikánovi uvádí, že *porušení informační povinnosti podle § 1728 odst. 2 samo o sobě (nejde-li o omyl ve smyslu citovaných ustanovení) neplatnost uzavřené smlouvy způsobit nemůže*.⁶⁷² Oproti unifikačním pracím se zdá, že doktrinální otázka konkurence ustanovení schůdným způsobem vyřešena.

Závěrem se zdá být, že porušení informační povinnosti bude navázáno na úpravu omylu. Pokud nebudou splněny požadavky pro úspěšné dovolání se neplatnosti, bude na místě postupovat podle obecné delikttní odpovědnosti,⁶⁷³ tzn. požadovat vzniklou újmu. V takovém případě se hradí skutečná škoda a ušlý zisk.⁶⁷⁴ To koresponduje i s cíli popsanými v důvodové zprávě: *Porušení zásad poctivého jednání při jednání o uzavření má vést k povinnosti nahradit škodu z toho vzniklou, případně k vydání bezdůvodného obohacení*.⁶⁷⁵ Náhrada škody je následek předvídaný i v unifikačních pracích.⁶⁷⁶ Ustanovení §1729 odst. 2. limitující výši škody se v kontextu uzavřené

---

zákazníkovi vůbec, tak okolnost, že nad rámec smluvních či zákonných povinností poskytnutá informace byla obsahově nesprávná či mylná.“

⁶⁶⁹ HULMÁK, M., VLČEK, K. *Obecná informační povinnost při sjednávání smlouvy – 2. část. Právní rozhledy*, V. Omyl

⁶⁷⁰ PELIKÁNOVA, I., PELIKÁN, R. in ŠVESTKA, J.; DVORÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V. (relativní majetková práva I. část)* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. [online], [cit. 2020-06-20]. Dostupné z: www.noveaspi.cz, Komentář k §1728, bod č. 3

⁶⁷¹ HULMÁK in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V*, C. H. Beck, 2014., str. 52

⁶⁷² *Ibid* 670, Komentář k §1728, bod č. 18

⁶⁷³ *Ibid* 670, Komentář k §1728, bod č. 17 „*Samozřejmým důsledkem bude odpovědnost za způsobenou škodu, přestože zvláštní úprava ve zkoumaném ustanovení není obsažena...*“

⁶⁷⁴ Obdobně HULMÁK in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V*, C. H. Beck, 2014., str. 54

⁶⁷⁵ Důvodová zpráva k zák. 89/2012 Sb., Obecná část, str. 983

⁶⁷⁶ JANSEN, N. a R. ZIMMERMANN. *Contract Formation and Mistake in European Contract Law: A Genetic Comparison of Transnational Model Rules. Oxford Journal of Legal Studies*, str. 649: „*This, on the whole, restrictive provision is balanced by a relatively generous rule on compensation for damages on account of culpa in*

a platné, byť informačně postižené smlouvy, nepoužije. Na rozdíl od úpravy omylu, kde by se z teoretického hlediska dalo dovodit v množství situací, že se jednalo o právně nevýznamnou pohnutku [kapitola 5.2.2.2], jež nevede k aplikaci úpravy omylu, tak v případě informační povinnosti se může její nedostatečné zohlednění posoudit jako nedostatečné splnění informační povinnosti. Např. v situaci, kdy v obchodě avizují důvody mojí koupě jako tomu bylo v případě *filosofa, který nebyl upozorněn profesionálním prodávacem (za předpokladu jeho vědomosti o těchto skutečnostech) na to, že s jeho vybraným produktem nejsou spojeny jím předvídané benefity.*⁶⁷⁷

Na závěr je nutné zdůraznit, že s množstvím dotazů se posiluje pozice tazajícího. Z praktického hlediska se pak jeví jako vhodné tedy informovat o tom, co se jeví jako druhé straně neznámá informace. Na dotazy je adekvátní vyžadovat odpověď. Pokud taková odpověď není pravdivá, hrozí, že se dotázaný dostane do sféry *lsti*, která jak jsme si ukázali významně ulehčuje (nebo by minimálně měla) pozici lstivě zmýleného.

11. Vztah práv z vad a úpravy omylu

Kapitola je exkurzem do právní úpravy vad, která je zařazena v části čtvrté o.z. Byť by se na první pohled nemusel zdát, je úpravě omylu velmi blízko.⁶⁷⁸ Dále se věnuje předložení argumentů pro užití úprav omylu a práva z vad vedle sebe (tzv. alternativa právních úprav) a argumentů pro jejich konkurenci (exkluzivitu). Obdobně jako tomu bylo u informační povinnosti tak v případě práv z vad a omylu řeší oba instituty odlišné potíže. Zatímco omyl se zaměřuje na *stav vůle subjektu a vady konsenzu, práva z vad se zaměřují na kvalitu plnění.*⁶⁷⁹ Úprava omylu má chránit zmýleného,⁶⁸⁰ naproti tomu jsou práva z vad též příležitostmi pro druhou stranu, aby měla při

---

contrahendo: Article 4:106 PECL (Incorrect Information): A party who has concluded a contract relying on incorrect information given it by the other party may recover damages in accordance with Article 4:117 (2) and (3) even if the information does not give rise to a fundamental mistake under Article 4:103, unless the party who gave the information had reason to believe that the information was correct.“

⁶⁷⁷ SEFTON-GREEN, R. *Mistake, fraud and duties to inform in European contract law*. New York: Cambridge University Press, 2005, str. 355, str. 248

⁶⁷⁸ HULMÁK, M., VLČEK, K. *Obecná informační povinnost při sjednávání smlouvy – 2. část. Právní rozhledy*, str. 644; 2. Vztah práva z vad a omylu: “...téměř každé vadné plnění bude spojeno s omylem kupujícího při sjednávání smlouvy.”

⁶⁷⁹ “Ostatně jak judikatura BG, tak i rakouská literatura argumentuje tím, že zatímco práva z vad se vztahují k odstranění vadné vůle, odpovědnost za vady cílí na vyrovnání ekvivalence plnění.” Viz Welscher, R., Zöchling-Jud, B. *Grundriss des bürgerlichen Rechts. Band II. Schuldrecht Allgemeiner Teil, Schuldrecht Besonderer Teil, Erbrecht. 14. Aufl. Wien: Manz'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2015, marg. č. 414; shodně Mayrhofer, H. System des österreichischen allgemeinen Privatrechts. Buch 2. Das Recht der Schuldverhältnisse. Wien: Manz'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1986, s. 410. in KOLMAČKA, V. Ke vztahu práv z vadného plnění a omylu o vlastnostech předmětu koupě. [Právní rozhledy 7/2020, s. 229]*

⁶⁸⁰ ZUKLÍNOVÁ, M. in ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář, Svazek I (§ 1 až 654)*, 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2020 [online], [cit. 2020-06-20] Dostupné z: www.noveaspi.cz, komentář k §583, IV. Povaha neplatnosti: „Není pochyb o tom, že pravidla o omylu jednatelů stanoví zákonodárce s cílem chránit toho, kdo se mýlil.“

zachování právního vztahu možnost nedokonalé plnění doplnit.⁶⁸¹ Práva z vad tak míří primárně na setrvání ve smluvním vztahu a nabízí vedle odstoupení (v krajních případech §1923, §2106) paletu dalších práv. V případě koupě movité věci se jedná o právo na dodání nové věci či dodání chybějící věci (§2106 odst. 1 písm. a), §2169). A dále právo na její opravu (§1923, 2106 odst. 1 písm. b)).⁶⁸² Další rozdílnost lze sledovat v tom, že v případě omylu není relevantní, že předmětu *chybí vlastnosti, o nichž vůbec netušil, že je má.*⁶⁸³ Stejně tak o něm *nemůže být řeč ani tam, kdy se vznik vady váže k okamžiku před odevzdáním věci, ale po uzavření smlouvy.*^{684,685}

Jedním z možných klíčů k řešení je §1925 o.z.⁶⁸⁶ Komentářová literatura uvádí, že *práva z vadného plnění mají vůči všem ostatním zákonným a zásadně i smluvním reparačním, kompenzačním i sankčním mechanismům exkluzivní vztah.*⁶⁸⁷ Na základě čistě jazykového výkladu by bylo na místě dojít k závěru, že ustanovení aplikaci omylu paralelně nevylučuje, protože dovolání se neplatnosti právního jednání v rozsahu práv z vadného plnění není. Je ovšem nutné zdůraznit, že podstatná část komentářové literatury se ke vztahu k omylu v souvislosti s tímto ustanovením vůbec nevyjadřuje. Řeší se pouze vztah nároku na náhradu škody a práv z vad.⁶⁸⁸ Vzájemný vztah pak řeší následující autoři. Hulmák s Vlčkem z tohoto ustanovení dovozují přesah i na omyl a uvádí, že *ke kumulaci práv z vad a úpravy omylu nedochází.*⁶⁸⁹ S argumentem, že *nemožnost dovolat se neplatnosti je nahrazena možností odstoupit od smlouvy, nebude-li řádně splněno.*⁶⁹⁰

Melzer souhlasí s rakouskou dogmatikou⁶⁹¹ a připouští *aplikovatelnost pravidel o odpovědnosti za vady vedle pravidel o omylu.* S argumentem, že cíle úprav jsou rozdílné. Postup při řešení reálného problému by měl spočívat v připuštění práv z vad a po uplynutí (relativně krátké) lhůty k jejich

---

⁶⁸¹ KOLMAČKA, V. Ke vztahu práv z vadného plnění a omylu o vlastnostech předmětu koupě. [Právní rozhledy 7/2020, s. 229]; 2. Hodnotová argumentace: *“Právo z odpovědnosti za vady tedy není jen souborem pravidel k ochraně kupujícího, ale současně i garancí prodávajícímu, že se kupující pro vlastnosti předmětu koupě nemůže ze smlouvy vyvázat.”*

⁶⁸² Ibid 681; 1.1 Srovnání jednotlivých předpokladů

⁶⁸³ Ibid 681; 1.1 Srovnání jednotlivých předpokladů

⁶⁸⁴ Ibid 681; 1.1 Srovnání jednotlivých předpokladů

⁶⁸⁵ Identicky MELZER in Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III, str. 766: *“Je též pochopitelné, že problem omylu může vzniknout jen v okamžiku, kdy je věc vadná již v okamžiku uzavření smlouvy, nikoliv později...”*

⁶⁸⁶ *Právo z vadného plnění nevylučuje právo na náhradu škody; čeho však lze dosáhnout uplatněním práva z vadného plnění, toho se nelze domáhat z jiného právního důvodu.*

⁶⁸⁷ ŠILHÁN in HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník: komentář. Svazek V., str. 918

⁶⁸⁸ Ibid 687, str. 918; BANYAIOVÁ in ŠVESTKA, J. a kol. Občanský zákoník: komentář. Svazek V (relativní majetková práva 1. část). 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, str. 918

⁶⁸⁹ HULMÁK, M., VLČEK, K. *Obecná informační povinnost při sjednávání smlouvy – 2. část.* [Právní rozhledy 18/2012], str. 644; 2. vztah práv z vad a úpravy omylu.

⁶⁹⁰ Ibid 689; 2. vztah práv z vad a úpravy omylu.

⁶⁹¹ Ibid 681; 3.2 Alternativita práv: *“Rakouský přístup zastává, že mezi oběma právy leží plná konkurence, tím pádem záleží jen na oprávněném, zda uplatní práva z omylu, nebo naopak z vad. Dovolání se relativní neplatnosti nebrání ani skutečnost, že lhůty pro práva z vad již uplynuly.”*

uplatnění připustit navazující práva plynoucí z úpravy omylu.⁶⁹² Obdobný přístup zastává Handlar, s tím, že zde není žádného důvodu, proč upřednostnit odpovědnost za vady před relativní neplatností.⁶⁹³

Ve svém obsáhlém článku dochází Kolmačka z pohledu formálně pojmové argumentace k závěru alternativy právních úprav ustanovení s argumentem, že *k překryvu dochází jen v některých případech a jen u některých právních prostředků*.⁶⁹⁴ Z pohledu hodnotové argumentace dochází k závěru, že připuštění plné konkurence práv nepřichází v úvahu. Z jeho pohledu se tak jeví jako nejvhodnější variantou rozlišovat mezi omylem podstatným a nepodstatným.⁶⁹⁵ Argumentem je, že v případě podstatného omylu by měla mít druhá strana možnost v rámci úpravy práv z vad závadný stav odstranit⁶⁹⁶ v rámci již existujícího vztahu. Zatímco totiž zákon v určitých směrech limituje možnost odstoupení od smlouvy v případě omylu tomu tak není. U nepodstatného omylu je právem svědčícím zmýlenému přiměřená náhrada. Z toho dovozuje, že je úprava paralelně aplikovatelná, protože sleva z kupní cena není v případě práv z vad limitována jakýmkoliv podmínkami jako je tomu v případě práv na odstoupení.⁶⁹⁷ V případě podstatného omylu tak dovozuje exkluzivitu úpravy práva z vad. U omylu nepodstatného mají být práva zachována vedle sebe, ovšem s tou podmínkou, že se lhůty na uplatnění z práva z vad uplatní na úpravu omylu, tzn. že se budou krýt v 2leté promlčecí lhůtě.⁶⁹⁸ Autor ovšem v samotném závěru připouští, že *neexistuje jediné správné řešení konkurence práv z vad a omylu o vlastnostech předmětu*.⁶⁹⁹

Z judikatury k předcházejícímu zákonu se zdá, že Nejvyšší soud inklinuje v případě kupních smluv k aplikaci práva z vada, a to tím způsobem, že aplikaci úpravy omylu zcela opomíjí.⁷⁰⁰ Lze vyzorovat řadu případů ve kterých kupec posléze zjistil, že předmět koupě nekoresponduje s jeho představou. Byť žalobci namítali, že byli ve vlastnostech předmětu uvedeni v omyl⁷⁰¹, byly

---

⁶⁹² MELZER in Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III, str. 773

⁶⁹³ HANDLAR in LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I, str. 2123

⁶⁹⁴ KOLMAČKA, V. *Ke vztahu práv z vadného plnění a omylu o vlastnostech předmětu koupě*. [Právní rozhledy 7/2020, s. 229]; 2.3 Metazávěr

⁶⁹⁵ Ibid 694;2.3 Metazávěr

⁶⁹⁶ §2106 uvádí, že při podstatném porušení smlouvy jsou na místě následující varianty: odstranění vady dodáním nové věci bez vady, oprava věci, přiměřená sleva, odstoupení od smlouvy.

⁶⁹⁷ Ibid 694; 2.2 Zmaření rychlého průběhu smlouvy právem na přiměřenou náhradu

⁶⁹⁸ Ibid 694; 2.3 Metazávěr: „Promlčecí lhůty pro uplatnění práva z vad se použijí per analogiam na práva z omylu.“

⁶⁹⁹ Ibid 694; 2.3 Metazávěr

⁷⁰⁰ Obdobný závěr prezentuje HANDLAR Ibid 693, str. 2122: „Nejvyšší soud při posuzování této otázky dospěl opakovaně k závěru, že pokud prodávající uvedl kupujícího v omyl o vlastnostech prodávané věci, uplatní se namísto obecného ustanovení o neplatnosti právních jednání pro omyl úpravy odpovědnosti za vady u kupní smlouvy (...).“

⁷⁰¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.6.2002, sp. zn. 25 Cdo 1454/2000 [C 1279 Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek NS, 18/2002]: „Žalobce se dovolává relativní neplatnosti této kupní smlouvy z důvodu svého omylu, neboť auto je o rok starší a není „ve velmi dobrém stavu“, jak bylo deklarováno žalovaným v inzerátu...“; Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9.3.2005, sp.zn. 33 Odo 513/2004: „Proto uplatnil vůči žalovanému námitku relativní neplatnosti kupní smlouvy odůvodněnou tím, že ho žalovaný neinformoval o výměně rámu vozidla a tím ho při uzavření smlouvy uvedl v omyl...“

situace posouzeny podle úpravy práv z vad. Typicky se jednalo o stáří vozu⁷⁰² nebo podstatné nedostatky ve stavu vozidla.⁷⁰³ Ve všech těchto případech přistupoval přes namítaný omyl soud k problematice skrze úpravu vad.⁷⁰⁴

11.1. Lest v případě práva z vad

Jak již tomu v této práci bylo zvykem i v případě vad se projevuje specifický charakter listivého jednání. Je tomu tak v případě hned dvou ustanovení. Prvním je §1917, který stanoví následující: „*Je-li vada nápadná a zřejmá již při uzavírání smlouvy nebo lze-li vadu zjistit z veřejného seznamu, jde k tíži nabyvatele. To neplatí, pokud zcizitel vadu listivě zastřel nebo pokud nabyvatele výslovně ujistil, že věc takovou vadu nemá nebo že je vůbec bez vad.*“ Druhým pak je §2103 ve znění: „*Kupující nemá práva z vadného plnění, jedná-li se o vadu, kterou musel s vynaložením obvyklé pozornosti poznat již při uzavření smlouvy. To neplatí, ujistil-li ho prodávající výslovně, že věc je bez vad, anebo zastřel-li vadu listivě.*“

Zákon v tomto smyslu vylučuje ochranu toho, kdo plnění přijímá s tím, že si je vady vědom nebo alespoň, že si ji jako rozumný pozorovatel musel všimnout.^{705,706} Ujištění druhé lze rozumět, tak že kupující, který se spoléhá na příslib prodávajícího, a proto nezpozoruje vadu, nejedná s hrubou nedbalostí.⁷⁰⁷ Cílem prodávajícího je odradit kupujícího od prohlídky.⁷⁰⁸ V případě listivého

---

⁷⁰² Rozsudek ze dne 28.6.2011, sp.zn. 23 Cdo 1847/2009 [C 10081 Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek NS, 14/2011]: „*Pokud tedy smlouva obsahovala ujednání, že rok výroby předmětného automobilu byl 2007, přičemž ve skutečnosti byl vůz vyroben v roce 2006, je nutné dospět k závěru, že žalovaná dodala žalobkyni vadné plnění a žalobkyni z toho titulu vzniklo právo z odpovědnosti za vady.*“

⁷⁰³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.6.2002, sp. zn. 25 Cdo 1454/2000 [C 1279 Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek NS, 18/2002]: „*...u prodaného vozu je silně opotřeбен motor, spojka, levá přední poloosa, přední náprava, čepy řízení, čepy stabilizátorů, netěsní palivová souprava, vozidlo je opatřeno nefunkčním sytičem, nefunkčním předehříváním paliva a neodpovídajícím filtrem, a oproti údají v kupní smlouvě má najeto víc kilometrů...*“; Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9.3.2005, sp.zn. 33 Odo 513/2004: „*...jako důvod odstoupení uplatňoval křivou přední osu, únik vody, rozbitý otáčkoměr a volné řemeny u servopohonu. Kromě toho žalobce zjistil, že rám vozidla není opatřen výrobním číslem a výrobní číslo není zapsáno ani v technickém průkazu vozidla...*“

⁷⁰⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.4.2007, sp. zn. 33 Odo 320/2005: „*Dovozují-li žalobci svou majetkovou újmu pouze z toho, že by při vědomosti o existenci skládky sjednali nižší cenu pozemku (tedy koupili pozemek levněji), pak k řešení takových důsledků vad na prodávané věci slouží právě žaloba z odpovědnosti za vady věci, nikoli institut odpovědnosti za škodu.*“

⁷⁰⁵ ŠILHÁN in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek V., str. 918; BÁNYAIOVÁ in ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek V (relativní majetková práva 1. část). 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, str. 891

⁷⁰⁶ TICHÝ, L., PIPKOVÁ, P., J., BALARIN, J. *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku: komentář*: [§ 2079-2183], str. 155: „*Jestliže někdo kupuje věc, ačkoliv zná její vadnost, vzbuzuje dojem, jako kdyby na bezvadnost nekladl žádný důraz. Umožnit využití ochrany takovému kupujícímu by bylo v rozporu s maximou venire contra factum proprium*“

⁷⁰⁷ TICHÝ, L., PIPKOVÁ, P., J., BALARIN, J. *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku: komentář*: [§ 2079-2183], str. 158

⁷⁰⁸ HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek IV. Zvláštní část § 2055-3014. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře., str. 69

zastření⁷⁰⁹ *prodávající učiní takový projev vůle, který je pro něho výhodný a který kupující očekává, jenž se však neopírá o reálně existující skutkový či právní základ.*^{710,711}

V případech ujištění a lsti je upozaděn faktor míry zavinění kupující strany, což je konstrukce až nápadně připomínající již probranou omluvitelnost omylu.⁷¹² Lze uvažovat v tom smyslu, že zákonodárce zamýšlel lstivě ošáleného ochránit, a umožnit mu dovolat se práv z vad, a to i v případě, že by za normálních okolností šla jeho nepozornost k jeho tíži. Stěží lze pouze na základě toho ustanovení dovozovat, že by bylo úmyslem zákona ve stejnou chvíli vylučovat aplikaci ustanovení omylu a potažmo taky vyloučit příležitost dovolat se neplatnosti právního jednání. Ostatně i Hulmák s Vlčkem, kteří se ve svém konečném závěru vylučují aplikaci omylu v případech práva z vad připouští, že takovým to výkladem *dosáhneme toho, že osoba, která vyvolala omyl, dosáhla svého.*⁷¹³ Melzer uvádí, že aplikace úpravy omylu v případě lsti vedle práv z vad je nepochybná.⁷¹⁴

Z povahy úpravy práva vad a aplikační praxe soudů se jeví jako nejpříležitější v případě kupních smluv aplikovat úpravu práv z vad. Aplikace právní úpravy omylu po uplynutí lhůt k domožení se těchto práv se zdá být spekulativní, byť je autorům nutné přitakat v tom smyslu, že opomíjení možnosti dovolat se neplatnosti bez dalšího není logická. Obdobně nejednoznačné se zdá být rozlišování podstatného a nepodstatného omylu včetně analogické úpravy lhůt dle práva z vad pro uplatnění přiměřené náhrady ve smyslu §584.

V otázkách, které jedna strana učinila jako podmínku smlouvy, jako tomu bylo například v situacích souvisejících s pohnutkou právního jednání, je pak krajně nevhodné, aby byl zmýlený *svázán* úpravou práv z vad, bez toho, aby se po uplynutí lhůt k odstoupení mohl dovolat neplatnosti právního jednání.

Naproti tomu v situacích, kdy je přítomna lest je na místě použít obou úprav vedle sebe. Tedy v první řadě umožnit zmýlenému využít práv z vad, popř. se dle svého uvážení dovolat neplatnosti

---

⁷⁰⁹ ŠILHÁN in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek V., str. 918; BÁNYAIOVÁ in ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek V (relativní majetková práva 1. část). 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, str. 891: „*tj. cíleně zakryl, zamaskoval, zatajil ji, schválně zboží předvedl tak, aby se nemohla hned projevit*“

⁷¹⁰ TICHÝ, L., PIPKOVÁ, P., J., BALARIN, J. *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku: komentář: [§ 2079-2183]*, str. 158:

⁷¹¹ HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek IV. Zvláštní část § 2055-3014. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře., str. 69: „*Velmi typickým příkladem je prodej kopií originálních uměleckých děl či starožitností, k čemuž může často dojít i tak, že prodávající kopii nepozná a vydává prodávané dílo za originál, ačkoli tomu tak není.*“

⁷¹² Ibid 711, str. 69: „*...ne ve všech případech lze přehlédnutí zjevné vady přičítat nedbalosti či nepozornosti kupujícího...*“

⁷¹³ HULMÁK, M., VLČEK, K. *Obecná informační povinnost při sjednávání smlouvy – 2. část. [Právní rozhledy 18/2012]*, str. 644; 2. vztah práv z vad a úpravy omylu.: „*Byla uzavřena platná smlouva a kupujícímu zůstávají pouze práva z vad. Nikdo nesmí přitom těžit ze své nepoctivosti (§6 odst. 2 a §579 NOBčz).*“

⁷¹⁴ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 772

právního jednání skrze úpravu lstivého omylu. Což je závěr, který koresponduje nejvíce s principem poctivosti a nejpečlivěji chrání zmýleného.

Zajímavým poznatkem na závěr výkladu je, že ne každá skutečnost týkající se předmětu koupě může být posouzena jako vada. Viz např.: *Samotná skutečnost, že je automobil havarovaný, neznamená jeho vadu, a proto ani nezpůsobuje tato skutečnost sama o sobě vznik odpovědnosti za vady.*⁷¹⁵ Z toho lze dovozovat, že v souvislosti s koupí věcí bude aplikace omylu myslitelná už z titulu toho, že nebude situaci možné podřadit pod práva z vad, což ne zcela jasnou situaci ohledně řešení vztahu ustanovení snižuje na menší množství případů.

12. *Leasio enormis*

Úpravu neúměrného zkrácení lze nalézt v části IV. zákona v §1793 až 1795. §1793 v odstavci 1 stanoví, že *zaváží-li se strany k vzájemnému plnění a je-li plnění jedné ze stran v hrubém nepoměru k tomu, co poskytla druhá strana, může zkrácená strana požadovat zrušení smlouvy a navrácení všeho do původního stavu, ledaže jí druhá strana doplní, oč byla zkrácena, se zřetelem k ceně obvyklé v době a místě uzavření smlouvy. To neplatí, pokud se nepoměr vzájemných plnění zakládá na skutečnosti, o které druhá strana nevěděla ani vědět nemusela.*

Neúměrné zkrácení zapracované do § 1793 je pro naše právo novým institutem⁷¹⁶, přestože patří k nejstarším právním institutům reagujícím na nepřiměřenost poskytovaných plnění.⁷¹⁷ Nejblíže našemu pojetí *leasio enormis* je úprava v právu rakouském.⁷¹⁸ Tuzemská konstrukce ovšem nepřistoupila k vymezení míry zkrácení, kterou je v zahraničí 50%.⁷¹⁹ Institut do určité míry nahradil možnost odstoupit od jednání učiněných za nápadně nevýhodných podmínek dle §49 původního zákona.⁷²⁰ V kontextu problematiky cenných papírů řešených v [kapitole 5.2.2.3] je zajímavé zmínit, že úprava neúměrného se dle §1793 odst. 2 neuplatní v případech nabytí na komoditní burze, při obchodu s investičním nástrojem podle jiného zákona. Zároveň je podstatné zdůraznit, že úprava není aplikovatelná v případě podnikatelů (§1797).

Rozdíly od omylu spočívají v následujícím. Neúměrné zkrácení řeší pouze zmýlení se v ceně. Nevývolává jako následek neplatnost, ale buďto doplnění nebo zrušení smlouvy (byť v podstatě s identickými důsledky) ovšem pouze v krátké lhůtě jednoho roku (§1795). Poslední rozdíl by mohl bez bližšího výkladu spočívat v tom, že se neúměrného zkrácení lze dovolat již jen na základě

---

⁷¹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7.1.2009, sp. zn. 28 Cdo 171/2008 [C 6919 Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek NS, 9/2009]

⁷¹⁶ PIHERA, V. *Laesio enormis*. [Obchodněprávní revue 11/2011], str. 319

⁷¹⁷ BEZOUŠKA, P. Návrh občanského zákoníku a jeho místo mezi evropskými kodexy. [Právní rozhledy 19/2008], str. 711

⁷¹⁸ ZIMA, P. *K pokusu o uzákonění institutu laesio enormis*. [Právní rozhledy 9/2012], str. 328

⁷¹⁹ Ibid 718, str. 328

⁷²⁰ ČECH, P. Smluvní právo v NOZ. Metodické aktuality Svazu účetních. č. 1/2014 Praha: Svaz účetních, 1994.

toho, že druhá strana o nepoměru věděla či měla vědět, zatímco v případě omylu ho musela vyvolat.⁷²¹ Jak ale plyne z předchozího výkladu pod text *vyvolání omylu* lze podřadit široké množství jiných jednání jako je například pouhé ponechání v omylu. Tento rozdíl je tudíž výkladem překonatelný.

Co se týče konstrukce úpravy je tedy možné o důsledcích přemýšlet pouze v případech, kdy o skutečnosti druhá strana věděla či vědět musela, tj. *kdy zvýhodněná smluvní strana si je již v okamžiku obchodu vědoma extrémní výhodnosti transakce*. Respektive si jich jako *osoba ve smyslu § 4, resp. § 5, by v daném postavení o skutečnostech věděla, případně i proto, že by si je, s ohledem na okolnosti a zvyklosti, dohledala*.⁷²² Tyto situace balancují na hraně omylu a podvodu.⁷²³

V předchozím výkladu již byla zmíněna situace, která je pod tuto úpravu podřaditelná.⁷²⁴ Osoba B kupuje obraz, který je přisuzován relativně neznámému umělci za přiměřenou cenu. Posléze se zjistí, že jde o dílo podstatně slavnějšího autora. S téměř identickým příkladem pracuje Bezouška.⁷²⁵ Kritika úpravy spočívá v tom, že nepřímo demotivuje k nabývání informací o předmětu koupě. Kupující, který totiž investuje do zjištění skutečného stavu věcí, který posléze nemůže ekonomicky využít. Pokud zjistí, že se obraz prodává podstatně pod cenou vystavuje se riziku aplikace úpravy, tedy případnému *zrušení smlouvy* či tomu, že bude muset doplnit rozdíl.⁷²⁶ Podobné uvádí Pihera: (...) *je ekonomicky škodlivé upřít jedné ze stran smlouvy možnost profitovat z lepší vědomosti o předmětu transakce, resp. informační asymetrie. Mimo jiné se tím snižuje chuť investovat do získávání takových informací, což je sociálně škodlivé*.⁷²⁷

Účinek ve formě zrušení smlouvy vyvolává identické důsledky jako v případě prohlášení neplatnosti,⁷²⁸ poskytnuté plnění se bude řešit dle ustanovení o bezdůvodném obohacení.⁷²⁹

Samotnému vztahu dvou úprav se autoři, vyjma níže jmenovaných, v podstatě nevějí, byť v kontextu neúměrného zkrácení o podobnosti s omylem hovoří. Přesto, že úpravy tedy vykazují

---

⁷²¹ PETROV in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek V, C. H. Beck, 2014., str. 326

⁷²² Ibid 721., str. 317

⁷²³ PIHERA, V. *Laesio enormis*. [Obchodněprávní revue 11/2011], str. 319

⁷²⁴ PICC – UNIDROIT *Principles 2016* [online]. Rome: International Institute for the Unification of Private Law, 2016, str. 104

⁷²⁵ BEZOUŠKA, P. *Návrh občanského zákoníku a jeho místo mezi evropskými kodexy*. [Právní rozhledy 19/2008], str. 711: „Představme si případ, kdy osoba A prodá obraz osobě B za třicet tisíc korun s tím, že jde o malbu žáka slavného malíře. 57 Kupující nechá později obraz restaurovat a odborník zjistí, že autorem malby je onen slavný malíř, a obraz má cenu přes půl milionu korun.“

⁷²⁶ Ibid 725

⁷²⁷ Ibid 723

⁷²⁸ PETROV in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek V, C. H. Beck, 2014., str. 320: „Je-li smlouva dle § 1793 odst. 1 zrušena, odpadl, s účinky od počátku, právní důvod pro poskytnutá plnění a strany si je musejí vrátit dle ustanovení o věcných právech a bezdůvodném obohacení.“

⁷²⁹ Ibid 728

určité rozdíly není namísto konstatovat, že v případech, které spadají do aplikačního rámce neúměrného zkrácení, je na místě opomenout úpravu omylu. Dá se tak souhlasit s Hulmákem a Vlčkem v tom smyslu, že jsou úpravy vedle sebe aplikovatelné.⁷³⁰ Krátká lhůta pro uplatnění zvýhodňuje pozici toho, kdo byl v právním jednání *ošizen*. Situace není o tolik výhodnější, jak to předvídá Petrov, protože obdobně jako v případě omylu bude na dovolávajícím se prokázat, že druhá strana si musela být nepoměru vědoma, což je povinnost, které bude muset dostat i v případě omylu. Po uplynutí lhůty se jeví jako ospravedlnitelné, že se osoba bude mít možnost nadále dovolávat omylu ovšem se všemi aspekty, které úprava obnáší, a to včetně prokázání omluvitelnosti svého omylu. Jedná se o menší konflikt úprav, než tomu bylo v případě práv z vad.

13. Následky omylu

Tato kapitola uzavírá výklad problematiky omylu a v ucelené formě dokresluje informace, které bylo již do určité míry možné vypořádat z předchozích kapitol.

Kromě jednoho případu o.z. 1964 v původním znění, kde bylo sankcí právo odstoupit od právního jednání, byla tradice právní úpravy vždy spojena s neplatností. Je nutné vyřešit otázku toho, zda se za současného znění jedná o neplatnost absolutní či relativní. Na závěr pak vymezit co lze chápat pod dovoláním se neplatnosti či jaké kroky je k úspěšnému dovolání nutné podniknout.

V otázce toho, zda se jedná o neplatnost relativní či absolutní, panuje v podstatě jednomyslná shoda na tom, že se jedná o neplatnost relativní.⁷³¹ Ta byla obecně přijímanou již za účinnosti předchozího zákona⁷³² a koresponduje i s cíli prezentovanými důvodovou zprávou.⁷³³ Bude tak tomu jak v případě omylu podstatného, tak omylu listivého.⁷³⁴ Anomálií v uceleném přístupu je pouze původní komentář k úpravě omylu z roku 2014, kde Tichý uvádí, že: „*Je jen logické, že zákonodárce postihuje omyl jako závažnou vadu vůle absolutní neplatností.*“⁷³⁵ Ve své monografii ovšem stejný autor následně uvádí, že se současná úprava neliší od režimu zákona předcházejícího. *V této úpravě se na právní jednání stížené omylem vztahuje sankce relativní neplatnosti (§40a), a*

---

⁷³⁰ HULMÁK, M., VLČEK, K. *Obecná informační povinnost při sjednávání smlouvy – 2. část. Právní rozhledy*, X. Závěr

⁷³¹ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 762; HANDLAR in LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I., str. 2108; ZUKLÍNOVÁ in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář*, Svazek I (§ 1 až 654), 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). 1624 s. ISBN 978-80-7598-656-6. Dostupné z: www.noveaspi.cz, komentář k §583, IV. Povaha neplatnosti

⁷³² FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář k zák. 40/1964* Praha: Wolters Kluwer, 2009, str. 235

⁷³³ Důvodová zpráva k zák. 89/2012 Sb., str. 142: „*Zároveň se, rovněž ve shodě se standardními civilistickými*

přístupy evropské právní kultury preferuje hledisko relativní neplatnosti před neplatností absolutní.“

⁷³⁴ ZUKLÍNOVÁ, M. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář*, Svazek I (§ 1 až 654), 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). 1624 s. ISBN 978-80-7598-656-6. Dostupné z: www.noveaspi.cz, komentář k §584 K odst. 2 III. Lest a její následek; MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 762, 769

⁷³⁵ TICHÝ in ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek I*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014., str. 1468

to za obdobných podmínek, jako tomu je v NObčz.⁷³⁶ Dá se tak konstatovat, že se autor posléze také přiklonil k závěru o relativní neplatnosti právního jednání.

Této neplatnosti se může dovolat jen zmýlená strana^{737,738}, což vyplývá z §586: *Je-li neplatnost právního jednání stanovena na ochranu zájmu určité osoby, může vznést námitku neplatnosti jen tato osoba. A §579 odst. 1 Způsobil-li někdo neplatnost právního jednání, nemá právo namítnout neplatnost nebo uplatnit z neplatného právního jednání pro sebe výhodu.*⁷³⁹

Relativní neplatnost funguje tak, že bude působit neplatnost od počátku (ex tunc). Právní jednání tedy jako by nikdy nevyvolalo právní následky.⁷⁴⁰ V opačném případě, kdy se osoba neplatnosti nedovolá, vyvolává následky právního jednání bezvadného.⁷⁴¹

V první řadě je podstatné, že výše popsaným prohlášení neplatnosti s účinky *ex tunc* odpadá zpět k momentu učinění právního jednání právní důvod plnění.⁷⁴² Z toho plyne, že pokud bylo *plněno, vztahují se na vypořádání pravidla o právech z bezdůvodného obohacení (2991 a násl.)*.⁷⁴³

V tomto směru lze mluvit o dvou modalitách. V první řadě plnění poskytnuté po námitce je plněním bez právního důvodu. Plnění poskytnuté před námitkou je v kategorii plnění z právního důvodu, který odpadl.⁷⁴⁴

Vedle zmíněných následků pak připadá v úvahu ještě nárok na náhradu škody. Výše zmíněný §579 v odst. 2 stanoví, že *kdo způsobil neplatnost právního jednání, nahradí škodu z toho vzniklou straně, která o neplatnosti nevěděla*. Jedná se o samostatnou skutkovou podstatu pro náhradu škody.⁷⁴⁵ Škoda se určí dle obecných ustanovení o náhradě škody dle § 2951 a násl.⁷⁴⁶

Druhým v kontextu omylu vyvolaného lstí významným ustanovením je § 587 odst. 2 stanovící, že *kdo přivedl jiného k právnímu jednání hrozbou nebo lstí, nahradí vždy újmu z toho vzniklou*. Je patrné, že zákonná konstrukce rozšiřuje oproti výše uvedenému odstavci záběr úpravy kromě

⁷³⁶ TICHÝ, L., *Obecná část občanského práva.*, str. 316

⁷³⁷ HANDLAR in LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I, str. 2108

⁷³⁸ BERAN in PETROV, J., BERAN, V., VÝTISK, M. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2017, str. 615

⁷³⁹ Ibid 737, str. 2072: Jedná se o projev zásady “*nemo turpitudinem suam allegare potest (nikdo nemůže mít prospěch z vlastní nepoctivosti) obecně vyjádřené v ustanovení § 6 odst. 2 ObčZ*“

⁷⁴⁰ Ibid 737, str. 2121

⁷⁴¹ Ibid 737, str. 2108; ZUKLÍNOVÁ in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář*, Svazek I (§ 1 až 654), 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). 1624 s. ISBN 978-80-7598-656-6. Dostupné z: www.noveaspi.cz, komentář k §583, IV. Povaha neplatnosti

⁷⁴² Ibid 737, str. 2122

⁷⁴³ TICHÝ in ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek I*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014., str. 1468; ZUKLÍNOVÁ in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář*, Svazek I (§ 1 až 654), 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). 1624 s. ISBN 978-80-7598-656-6. Dostupné z: www.noveaspi.cz, komentář k §583, IV. Povaha neplatnosti

⁷⁴⁴ Ibid 737, str. 2122

⁷⁴⁵ Ibid 737, str. 2075

⁷⁴⁶ Ibid 737, str. 2075

majetkové újmy i na újmu nemajetkovou.⁷⁴⁷ Druhá jmenovaná se pak hradí ve formě přiměřeného zadostiučinění (§2894).⁷⁴⁸

Jako podstatné je nutné zmínit, že zmylený může kromě nedovolání se účinku omylu též přistoupit k tzv. ratihabici, kterou odstraní původní vady a na právní jednání se dále hledí jako na bezvadné. Přesto, že se původní vady nedovolá zůstává osobě zachováno právo na náhradu škody.⁷⁴⁹

13.1. Dovolání se relativní neplatnosti

Co se týče způsobů, kterými lze námitku relativní neplatnosti vznést panuje v literatuře převážná shoda na tom, že kromě procesního prostředku žaloby podané k soudu, je možné tak učinit i námitkou učiněnou druhé straně.⁷⁵⁰ V takovém případě se jedná o *hmotněprávní námitku*.⁷⁵¹

Takovýto přístup lze vyzorovat i v literatuře vztahující se k prvorepublikové úpravě. Krčmář uvádí, že *není ovšem potřeba, aby o prohlášení neplatnosti bylo žalováno; k výroku o neplatnosti může dojít i po námitce toho, kdo byl uveden v omyl*.⁷⁵² Identické uvádí i Sedláček: *Mýlíci se strana může napadnouti smlouvu mimosoudně tím, že oznámí druhé straně, že smlouvu onu neuznává za platnou pro podstatný omyl*.⁷⁵³ Stejně tak vyplývá ze soudní praxe k předchozímu zákonu.⁷⁵⁴

Z obsahu popsané námitky pak musí být zřejmé, že se jedná o uplatnění relativní neplatnosti a musí být označena i konkrétní vada právního jednání.⁷⁵⁵

---

⁷⁴⁷ HANDLAR in LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I, str. 2131; ZUKLÍNOVÁ in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář*, Svazek I (§ 1 až 654), 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). 1624 s. ISBN 978-80-7598-656-6. Dostupné z: www.noveaspi.cz, komentář k §584, IV. Následky dovolání se neplatnosti

⁷⁴⁸ Ibid 747, str. 2132

⁷⁴⁹ Ibid 747, str. 2109: *“V tomto případě však škodu představuje pouze taková újma, která oprávněnému vznikla z vady právního jednání při zachování jeho právních následků (tak např. Pokud účastník v důsledku omylu sjedná nižší cenu, než by tomu bylo v případě, že by se nemýlil, činí jeho majetková újma způsobená omylem rozdíl mezi těmito cenami).”*

⁷⁵⁰ TICHÝ in ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014., str. 1478; Ibid 747, str. 2123; Spáčil, J.: Některé sporné otázky relativní neplatnosti v novém občanském zákoníku, *Právní rozhledy*, 5/2014, str. 172: *“Naproti tomu vznesení „námitky“ (dovolání se) relativní neplatnosti má za následek zánik hmotněprávního vztahu založeného relativně neplatným úkonem; jde o hmotněprávní úkon (viz i důvodovou zprávu), a není důvod pro to, aby byl činěn výhradně v řízení.”*; MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 776; BERAN in PETROV, J., BERAN, V., VÝTISK, M. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2017, str. 625: *„Námitku zle uplatnit jak mimosoudně přímo vůči adresátovi námitky, tak žalobou (vzájemnou žalobou) podanou u soudu...“*

⁷⁵¹ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 776

⁷⁵² KRČMÁŘ in *Právo občanské III*. Právo obligační., str. 40

⁷⁵³ SEDLÁČEK, J., *Obligační právo*. I., *Obecné nauky o právních jednáních obligačních a o splnění závazků*, str. 74

⁷⁵⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.1.2009, sp.zn. 30 Cdo 2940/2007 [C 6990 Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek NS, 9/2009]: *“K tomu, aby nastaly účinky tzv. relativní neplatnosti, zákon – jak dovodila již ustálená judikatura soudů – nestanoví žádnou formu, proto tak lze učinit jakýmkoliv způsobem. Lze tak učinit žalobou (vzájemnou žalobou) podanou u soudu nebo námitkou v rámci obrany proti uplatněnému právu (nároku) v řízení před soudem; postačuje, aby oprávněná osoba uplatnila tzv. relativní neplatnost právního úkonu i mimosoudně.”*

⁷⁵⁵ Ibid 747, str. 2123

Posledním významným faktorem je, v jaké lhůtě je možné se neplatnosti dovolat. V kontextu předchozí soudní praxe se jeví ve smyslu §619 a §629 jako správnou odpovědí, že právo podléhá promlčení v obecných promlčecích lhůtách.⁷⁵⁶ Počátek běhu lhůty je navázán dle §619 na okamžik, kdy se zmýlená osoba o okolnostech rozhodných pro počátek běhu lhůty dozvěděla, anebo kdy se o nich dozvědět měla a mohla.⁷⁵⁷

13.2. Přiměřená náhrada

Specialitou předvídanou v §584 odst. 1 je namísto následků neplatnosti poskytnutí *přiměřené náhrady* v případech omylu vedlejšího, což je konstrukce známá již z §872 OZO. Co pod tímto termínem bylo dříve chápáno, bylo rozebráno v [kapitola 4.2.].

Prof. Tichý v kontextu tohoto následku mluví o sankci za vady právního jednání.⁷⁵⁸ *Z hlediska právní dogmatiky jde o náhradu za újmu na důvěře.*⁷⁵⁹ Oproti podstatnému omylu, který vede k neplatnosti a právu na náhradu škody, zde k neplatnosti nedochází a náhrada škody je nahrazena právě právem na přiměřenou náhradu, která má zlepšit pozici zmýleného, který je nucen zůstat v původním právním vztahu.⁷⁶⁰

Vycházející ze zahraniční literatury lze pozorovat, že více než sankční mechanismus se jedná o korekturu omylem zastřené vztahu,⁷⁶¹ která by měla probíhat za pomoci soudního procesu o novém uspořádání práv. Takový přístup Handlar v kontextu našeho zákona považuje za neúnosný. Dochází k závěru, že je přiměřenou náhradu nutné chápat jako *oprávnění mýlícího se účastníka na poskytnutí určitého plnění, které by mu nahradilo ztrátu způsobenou tím, že učinil právní jednání v omylu.*⁷⁶² Za předpokladu, že by tedy strany vědomy si pravdivého stavu věcí jednaly, byť za modifikovaných podmínek, je právě na místě tyto modifikované podmínky dovodit.⁷⁶³ Handlar uvádí příklad, kdy má kupující zájem koupit věc v ceně 15 000 Kč, která má obvyklou cenu 10 000 Kč, ale v důsledku nepodstatného omylu ji zakoupí za 16 000 Kč. Přiměřená náhrada v tomto případě představuje 1 000 Kč.⁷⁶⁴

---

⁷⁵⁶ HANDLAR in LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I, str. 2124

⁷⁵⁷ Ibid 756, str. 2108

⁷⁵⁸ TICHÝ, L., *Obecná část občanského práva.*, str. 307

⁷⁵⁹ Ibid 756, str. 2113

⁷⁶⁰ MELZER in *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III, str. 765: „*Nejde zde o právo na náhradu škody (...)*“

⁷⁶¹ Ibid 756, str. 2114

⁷⁶² Ibid 756, str. 2114

⁷⁶³ Ibid 760, str. 762

⁷⁶⁴ Ibid 756, str. 2114

Závěr

V **první kapitole** byly rozebrány pro úpravu omylu nejdůležitější principy současného civilního práva. Stěžejním byl shledán zejména význam principu poctivosti, který se nejsilněji projevoval v argumentaci týkající se míry zavinění stran v případech omylu. Za jeho pomoci bylo argumentováno ve prospěch osoby, která se zasloužila o svůj omyl nedostatečnou pečlivostí či jinou formou nedbalosti proti osobě, která úmyslně chtěla omylu zužítkovat ve svůj prospěch či která omyl dokonce vyvolala. Kromě v kapitole podrobněji rozebraných principů byl v navazujícím výkladu zmíněn i význam zásady *vigilantibus iura* v případě omluvitelnosti omylu. A dále princip ochrany dobré víry v kontextu informační povinnosti, která je pouze konkrétnějším rozpracováním této zásady.⁷⁶⁵

Kapitola druhá byla teoretickým vzhledem to teorií vůle a projevu. Při bližším rozboru byl učiněn závěr, že ani jedna teorie není v současnosti aplikovatelná na znění zákona. U teorie vůle absentovala dostatečná ochrana druhé straně, která jednala v důvěře v projev osoby. Zároveň nebyla teorie slučitelná s konstrukcí omylu v projevu, který je obecně přijímán. Teorie projevu pak nepřiměřeným způsobem upozaďovala probraný stěžejní princip autonomie vůle a určitém směru šla dokonce proti textu zákona. Kompromisní řešení bylo shledáno v modernější teorii důvěry, která obdobně jako právní úprava balancuje zájmy zmýleného a druhé strany dle toho, jakým způsobem se o situaci přičinili. Význam principu byl vidět zejména v k [5.2.1.1] při argumentaci o ochraně adresáta modifikovaného právního jednání.

V textu **třetí kapitoly** byla rozebrána řada situací, které se z teoretického hlediska nedalo zařadit pod úpravu omylu, byť vykazovaly zjevné podobnosti. Přestože z výkladu autorů typicky vyplynulo, že rozlišení situací, zejména pak tzv. *nedorozumění*, od omylu bude v praxi složité, bylo uzavřeno, že pokud bude postupováno podle metodického postupu k odhalení dovolatelnosti omylu bude v konečném důsledku irelevantní, zda se situace překrývají či nikoliv. Dovolatelnost omylu zkrátka bude či nebude na místě. Druhým podstatným fenoménem bylo tzv. *false demonstratio*. Bylo vysvětleno, že v situacích, kdy projev nekoresponduje s vůlí stran, byť si strany jsou jisté tím, s jakým obsahem spolu chtěly právně jednat, je na místě respektovat jejich skutečnou vůli, která převáží nad nedokonalým obsahem. Tím je lépe zachována ochrana autonomie vůle. Byla prezentována i zjevná podobnost s účinnou úpravou, která stanoví, že v případech chyb v psaní a počtech, kde je-li význam nepochybný, nejsou právnímu jednání na

---

⁷⁶⁵ PELIKÁNOVA, I, PELIKÁN, R. in ŠVESTKA, J.; DVORÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V. (relativní majetková práva I. část)* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014., Komentář k §1728, bod č. 13

újmu (§578 o.z.). V případě simulovaného jednání byl odlišný charakter od omylu shledán v tom, že strana nemá v úmyslu, aby její jednání vyvolalo následky.

Kapitola čtvrtá poskytla přehled vývoje právní úpravy na našem území. Kromě prostého textu zákona, posloužila jako inspirace pro navazující výklad i dobová literaturu a soudní praxe. Významné bylo zejména pozorovat přístup k otázce omluvitelnosti omylu a faktoru omylu v pohnutce. Dílčí aspekty a výklad jednotlivých úprav se dále prolínal navazujícím výkladem a posloužil chápání dnešní úpravy v širší perspektivě.

Na základě poznatků zde vyzpozorovaných bylo následně možné učinit závěry o zřejmém pochybení zákonodárce při tvorbě dnes účinného zákona. Z postupné obměny textace zákona je pozorovatelná jednoznačná tendence k trivializaci. To v konečném důsledku znamená, že se *nerozpracované* pasáže úpravy musí vykládat na úrovni doktríny a čekat na postoj soudů při aplikaci práva.

V **kapitolé páté** bylo provedeno teoretické dělení omylů. V prvním dělení rozebírajícím význam *omylu právního* bylo konstatováno, že striktní vymáhání *zásady neznalost práva neomlouvá* by jeho reálnou aplikaci zcela eliminovalo. S realitou běžného života se ale běžně pojí pochybnosti o výkladu či aplikační praxi právních norem. Dochází zde tedy k posunu od striktní *neomluvitelnosti* neznalosti samotných textů právních norem k odůvodněné *omluvitelnosti* neznalosti výkladu či aplikační praxe, která na text norem navazuje. Na základě navazující argumentace bylo dovozeno, že čím dále se vzdalujeme od samotného textu, tím pravděpodobnější je konstatování omluvitelnosti právního omylu a možnost dovolání se jeho důsledků. Hlediskem pro posuzování této přípustnosti se z praxe Nejvyššího soudu jeví zachování *obvyklé míry pozornosti*. Za zdůraznění stojí otázka, zda se standard pozornosti či vyžadované znalosti modifikuje s ohledem na vzdělání či jiné kvality osoby. Byť se v literatuře z pera soudce Nejvyššího soudu J. Spáčila objevoval názor, že by se těmto faktorům přihlížet nemělo, z recentní judikatury tohoto soudu plyne, že silné ekonomické jednotky jako jsou typicky developpeři mají být sto vyvarovat se právního omylu. Jejich omyl je tak s ohledem na jejich *sílu* typicky neomluvitelný. Významným závěrem z judikatury byl fakt, že omyl může být vyvolán správním úřadem jako představitelem státní moci, o kterém je možné presumovat znalost práva.

V navazujícím výkladu je věnován prostor dělení omylů, které již nesouvisí s neznalostí právní úpravy. Jak bylo v této práci několikrát zmíněno, přestože se všichni autoři uchylují k určité klasifikaci, nejsou v pojmenování skutkových situací jednotní. V této práci byla nastolena nová, co nejpodrobnější forma dělení, která propojuje a uceluje dosud vyjádřené akademické názory. Kapitola v tomto směru nastavuje i novou terminologii s cílem postihnout detailně rozdíly mezi povahou jednotlivých omylů.

Výklad týkající se omylu při projevu (v projevu) se zaměřuje na nejjednoznačnější případy toho, kdy osoba projeví něco jiného, než bylo jejím úmyslem, popř. kdy je druhé straně doručeno modifikované znění toho, co strana *zmýlená* zamýšlela.

V kontextu omylu při projevu (v projevu) bylo nejvýznamnějším přínosem, že byla potvrzena hypotéza, toho, že bez překonání okleštěného znění §583 a rozšíření vyvolání omylu i na situace *vědomosti* o omylu bude ustanovení nevyužitelné. Pokud tak chceme uvažovat o praktickém využití §571, který tento omyl upravuje, je potřeba vykládat záměr zákonodárce v §583 tak, že měl na mysli nejen *vyvolání omylu*, ale i pouhou vědomost o pomýlení druhé strany.

Druhá modalita omylu při projevu (v obsahu) popisovala situaci odlišnou v tom směru, že si osoba *stojí za tím*, co vyjádřila, tj. její projev není postižen vadou ve formě zkomolení, poškození apod., ale připisuje svému jednání jiný význam, než ve skutečnosti má. Takové situace stojí na pomezí omylu v projevu a ve vůli. Je to viditelné zejména v tom, že přestože se omyl týká projevu, tzn. nějaké formě jednání ve vnějším světě, čímž je blízký omylu popsanému výše, tak se v konečném důsledku podobá i omylu ve vůli tím, že je vůle (ve smyslu chtěného a předpokládaného následku) postižena špatnou představou – v tomto případě typicky v důsledku své neznalosti.

V kontextu tohoto druhu omylu byla vznesena podstatná otázka jeho omluvitelnosti jako jednoho z podstatných faktorů pro dovolání se omylu. Vzhledem k povaze jednání a faktu, že je omyl typicky zapříčiněn neznalostí, nepozorností apod. osoby, lze učinit závěr, že s vysokou pravděpodobností testem omluvitelnosti neprojde. Jednání postižené takovou vadou bude tudíž nenapadnutelné a druhá osoba se bude moci zejména smluvních ujednání dovolat. Hraniční situací pak bude akceptace smlouvy, o níž měl *zmýlený* špatnou představu, která byla zároveň postižena lstivým jednáním druhé strany. V souvislosti se závěry o vztahu omluvitelnost a lsti lze usuzovat, že v takovém případě by měla být možnost dovolání se neplatnosti ospravedlnitelná.

Vedle stručného uvedení omylu ve vůli (v jednání), kterému se pak obšírně věnovaly navazující kapitoly, byl prostor poskytnut omylu v pohnutce. Závěrem zkoumání bylo konstatování, že přestože zákon v souvislosti s omylem o pohnutce přímo nemluví, může se omyl v ní stát relevantním. Klíčem k pozvednutí jejího významu bylo její včlenění do právního jednání. Záludnost pohnutky spočívá v tom, že vnitřní motivace mohou zůstat upozaděny do té míry, že jsou druhé straně zcela neznámé. Je pak logicky nepřijatelné s ohledem na právní jistotu přenášet na druhou stranu odpovědnost za omyl v ní. O jinou situaci se jedná v případě, že pohnutka je *prolnuta* či kvalitativně pozdvižena do právního jednání. Nejblíže se takovému stavu kvalitativně blíží nastavení pohnutky jako podmínky pro uskutečnění daného právního jednání. Co se týče jiných forem prolínání je domácí literatura spíše skeptická. V kapitole byla prezentována řada příkladů, u nichž bylo možné, i s odkazem na zahraniční literaturu, připustit dostatečnost prolnutí

pohnutky do právního jednání. Nedalo se ovšem konstatovat, že se jedná o otázku tímto pevně ohraničenou a vyjasněnou. Závěrem argumentace týkající se pohnutky bez přidaného faktoru lsti bylo doporučení přístupu z *druhého konce*. Jinými slovy nejprve prověřit ostatní parametry dovolatelnosti se omylu (zejména omluvitelnost) a až v případě jejich splnění řešit *citlivou* otázku dostatečnosti pozdvižení pohnutky. Tento přístup by měl ušetřit mnoho práce s tímto nedostatečně objasněným problémem z důvodu, že nemnoho skutkových situací předchozí podmínky splní. Stanovisko odlišné bylo možné vypožorovat u případů, kdy pohnutka byla ovlivněná lstivým jednáním. S ohledem na literaturu dnešní i prvorepublikovou bylo dovozeno, že v případech přítomnosti lsti je úspěšné dovolání se omylu ospravedlnitelné. V této kapitole byla poprvé vysledovatelná specifická averze práva vůči lstivému jednání, což je fenomén, který se objevoval i v následujících kapitolách.

V kontextu speciální úpravy v části III. o.z., konkrétně v kontextu závěti, bylo kromě užšího pojetí podstatného omylu konstatována jeho podobnost s obecnou úpravou. Ohledně úlohy pohnutky u závěti, bylo na základě literatury dovozeno, že by měla být zkoumána jednoznačně i z jiných dokumentů než pouhého textu závěti. V závěru byl učiněn i ambiciózní závěr, že by se mělo zkoumání pohnutky provádět se stejnou péčí a za pomoci obdobných důkazních prostředků jako tomu bývá u *běžného* přezkumu vůle zůstavitele.

Kapitola šestá rozebírala širokou kategorii omylu podstatného, tedy takového, který způsobuje nejzávažnější důsledky v podobě neplatnosti právního jednání. Byla rozčleněna do vícero podkategorií. V první řadě byla řeč o omylu hlavním. Hned v úvodu bylo konstatováno, že je zde doktrinální spor o původu toho omylu i o tom, jak ho v kontextu historických zdrojů chápat. Spor spočíval v tom, zda chápat podstatnost jako pomýlení v určitém souboru objektivně významných prvků právního jednání, či zda se podstatnost odvíjí od *rozhodnosti*. Tedy omylu v takové okolnosti, která byla pro učinění právního jednání rozhodná. Hranice toho, co chápat rozhodností byly vypožorovány z četných zdrojů se závěrem, že musela být významná do té míry, že by *zmýlený jednání neprovedl vůbec, anebo by je provedl za podstatně odlišných podmínek*.

Unifikační práce v tomto kontextu do problematiky přináší nové argumenty. Primárně je nutné ocenit, že pečlivěji užívají v textaci normy *ohraničení podstatnosti*, což jak plyne z odstavce výše je v našem kontextu dovozováno pouze doktrínou. Sekundárně je inspirativní uchopení objektivního chápání toho, co si lze představit pod rozhodností.

S ohledem na chybějící odůvodnění zákonodárce a sílu argumentů obou názorových táboru bylo řečeno, že není možné učinit jednoznačný závěr o správnosti jediného řešení. Prolnutí obou přístupů směřuje k závěru, že omylem hlavním je takový omyl, který byl pro jednající rozhodující, tzn. činil jednání kvůli omylu v dané skutečnosti a pokud by omylu nebylo, jednání by neučinil

(vzorec odvoditelný z unifikčních prací) a zároveň se dotčená skutečnost dotýká některé objektivně významné kategorie, což je přístup zastávaný většinou českých autorů.

Dotčená *významná kategorie* je z velké části představována všeobecně přijímaným dělením na omyl v osobě, jednání a předmětu. U první jmenované kategorie bylo řešeno, za jakých situací může být omyl zcela bez významu. Bylo prezentováno, že tak tomu je typicky při generickém obchodním styku, kde vadná představa nemá na učinění právního jednání žádný dopad. Pro nepostižitelnost všech myslitelných situací omylu v osobě, byl učiněn obecný závěr, že pro jeho relevanci je klíčové, aby byl pro právní jednání kauzální a zároveň aby nezůstala vadná představa upozaděna jako tomu bývá u právně irelevantní pohnutky. V kontextu omylu v právním jednání bylo poukázáno na to, že jeho úspěšné dovolání nebude, s ohledem na další faktory jako *vyvolání omylu* či jeho *omluvitelnosti*, v praxi příliš časté. Omyl *v předmětu* byl odprezentován na množství případů z domácí i zahraniční literatury a byl poskytnut ucelený podklad pro pochopení, co omylem chápat.

V druhé větvi omylu podstatného byla rozebrána problematika okolnosti vedlejší, kterou strana svým vlastním jednáním povznesla v důležitosti. Stojí za zmínku, že se jedná o identický fenomén vysledovatelný již v kapitole týkající se pohnutky právního jednání.

V pozadí zde řešeného stál výklad týkající se toho, co zákonodárce textací zákona skutečně zamýšlel, protože se literatura v názorech opět různí. V kontextu toho byly rozebrány odlišnosti v termínu „rozhodující“ ve smyslu §583 a §584. Bylo vysvětleno, že zatímco v prvním případě je termínem myšlena kauzalita pro právní jednání, v případě druhém sleduje termín postavení určitého, jinak nevýznamného, faktoru na nepřekročitelnou podmínku pro uskutečnění daného jednání. Ve shodě s tím byl učiněn závěr, že je vhodné zákon vykládat skutečně tak, že je na osobě, aby určitou (jinak nerelevantní) okolnost pozdvihla a případný omyl v ní zakládal možnost dovolání se účinků omylu podstatného. Alternativní přístup k této problematice zastávaný Handlarem byl odmítnut s argumentem, že se vedle argumentů pro variantu první, jedná též o nedostatečné respektování jazykového výkladu dotčených ustanovení.

Sedmá kapitola se týkala všech alternativ toho, jak lze osobu uvést v omyl je zahájena výkladem o jediném z textu zákona plynoucím *vyvolání* omylu. Ohledně v literatuře skromně řešené otázky zavinění se dochází k závěru, že by se mělo jednat o formu nedbalosti, a to zejména s ohledem na to, že zákon samostatně pracuje s tzn. Istivým omylem, který vyžaduje formu úmyslu. Bylo také předesláno, že *vyvolání* nemusí spočívat v aktivním jednání ale i v opomenutí. Nad rámec české literatury uvádějí zahraniční zdroje i způsoby jako neposkytnutí informace či nevyvedení z omylu. Otázka *aktivního vyvolání* nebyla spojena s podstatnými výkladovými problémy. V kapitole je tak odprezentován přehled typických situací, při kterých k takovému jednání dochází. Na základě

domácí i zahraniční literatury je utvořen přehled situací jdoucí od nejpatrnějších situací jako uvedení nesprávné informace, ujištěním o skutečnosti, k méně zjevným situacím, jako jsou informování na internetu či formou reklamy.

Opomenutí druhé strany upozornit na omyl je ze samotného textu zákona neodvoditelné. Na základě literatury ovšem bylo prezentováno, že v případech, kdy má nezmýlená strana povinnost, dle ustanovení zákona či jeho zásad, proaktivně na informace poukázat, jde k její tíži, pokud tak neučiní.

V rámci této kapitoly byl taky podtržen rozdíl mezi právě zmíněným *opomenutím* a situací, kdy si druhá strana byla omylu vědoma či vědoma být měla. Jak bylo zmíněno, rozdíl leží v detailech. Zatímco v případě opomenutí nedostala druhá strana nějaké své dovoditelné informační povinnosti, a jako následek tak dala omylu vzniknout, v případě druhém již osoba v omylu je a nezmýlená strana si toho je (či má být) vědoma. Některé příklady čerpající ze zahraničí byly vyhodnoceny jako nepřiměřeně tvrdé vůči straně nezmýlené, která by se při aplikovatelnosti takového přístupu neposkytnutím jakékoliv v úvahu připadající informace vystavovala nebezpečí neplatnosti. Zároveň bylo poukázáno na to, že mezi kategoriemi není přesná hranice, o čemž vypovídá nekonzistentní zařazování příkladů takových situací do jedné či druhé kategorie.

Podkapitola týkající se třetí osoby popsala, že je logické nést k odpovědnosti druhou stranu, pokud na omylu neměla přičinění. Opačně tomu je v případě, kdy na jednání třetí osoby měla podíl, tj. např. udělila-li ji pokyny. Nebo v případě, kdy o omylu věděla, tj. bylo ji to subjektivně známo nebo o něm musela vědět, tedy objektivně to bylo očividné. Přínosem kapitoly bylo také vymezení toho, kým třetí osoba je. Samotný text by sváděl k závěru, že se jedná o jakoukoliv osobu vystupující nějakým způsobem v rámci právního jednání. Kromě jiného bylo ale ukázáno, že zmocněnec, agent či jiný zástupce jednající za osobu druhou do této kategorie nespadá.

Navazující text týkající se zamlčeného omylu významně využíval předchozí kapitoly a textu §585. Formulace paragrafu totiž nápadně připomíná znění předchozího zákona, který kromě vyvolání počítal i s pouhou vědomostí o něm. V první řadě bylo nutné jít nad rámec gramatického výkladu a odstranit i v tomto ustanovení se objevující terminologickou nejasnost. Po vyjasnění si skutečnosti, že není významná jen znalost o *činu* třetí osoby, ale i znalost existence samotného omylu, přišla na řadu argumentace týkající se ustanovení §583.

Jak bylo mnohokrát zmíněno, historicky se znění zúžilo a nově se zdánlivě neaplikovalo na situace pouhé vědomosti o omylu. Nelogická systematika úpravy byla prokázána ve dvou rovinách. Nejprve ve vztahu k úpravě trestního práva a posléze k úpravě §584 se závěrem, že nedává valného smyslu, aby byla nezmýlená osoba vedena odpovědnosti v případě přičinění třetí osoby, zatímco v její absenci byla tato osoba zcela nedotknutelná. Zejména z toho důvodu, že mezi situacemi není

kvalitativního rozdílu. V navazujícím výkladu byly shrnuty teoretické přístupy jednotlivých autorů snažících se textaci zákona kulantním způsobem překonat. Zmíněny byly 4 přístupy řešení, a to skrze *extenzivní výklad*, *informační povinnost §1728*, *užití analogie*. Poslední variantou byl hypotetický záměr zákonodárce začlenit situace *vědomosti* o omylu pod úpravu lsti, což byl závěr s ohledem na argumentaci spíše nepravděpodobný. Z teoretického hlediska se *nejčistější* variantou řešení jevílo užití analogie či extenzivního výkladu.

Z množství případů týkajících se situací, kdy bylo na nezmýleném poskytnout dodatečné informace a vyvést tak spolukontrahenta z omylu bylo výsledovatelné, že je na místě informovat o veškerých specifikách vymykajících se z běžného standardu. Faktorem byla shledána též profesionalita stran. Informační povinnost se oslabovala s mírou očividnosti či zjistitelnosti pro zmýleného.

Kapitola týkající se lsti byla zcela stěžejní. Primárně bylo s ohledem na absenci zákonné definice termín vymežit. Kuriózním závěrem bylo, že v některých případech může docházet k úmyslnému vyvolání omylu (nebo ponechání v něm) aniž by bylo dosaženo kvality lstivého vyvolání. Ospravedlnění v těchto případech je nutné hledat v samotných principech poctivosti a ochrany dobré víry.

Z množství uvedených případů pracujících se lstí, které se opíraly i o výklad ze zahraničí, bylo možné vysledovat zvláštní povahu lsti. Ta ve svém důsledku vedla k závěru, že při její přítomnosti je na místě upozorňovat jiné faktory, které jinak zapříčinily nedovolatelnost se účinků omylu. Toxická povaha lsti tedy převáží nad faktory jako je (ne)podstatnost omylu, pohnutka či (ne)omluvitelnost.

V samém závěru kapitoly byla vznesena otázka, zda by bylo možné ospravedlnit lest v případech, kdy by bez ní došlo k určité formě sebepoškození či sebe usvědčování. Z některých zahraničních zdrojů byl takový trend výsledovatelný. Přestože z judikatury českých soudů lze dovozovat, že spíše nikoliv, je tato otázka je zajímavým podnětem pro další výzkum.

Kapitola osmá v základních obrysech odprezentovala úpravu omylu v unifikačních pracích. Jedná se o úpravu odlišnou na první pohled ve své rozpracovanosti a textové košatosti. Zatímco je v případě tuzemského práva absolutní většinu otázek nutné dovozovat v odborné literatuře, texty unifikačních prací jednotlivé aspekty omylu řeší přímo ve svém textu – podstatnost omylu, omluvitelnost atd.

V jednotlivých podkapitolách byly rozebrány prvky omylu počínaje jeho *vyvoláním*, které bylo dovozeno jako nedbalostní. Navazující *ponechání v omylu*, které je řádně zakomponováno do textu normy je shledáno nepřijatelným v souvislosti s další referenční hodnotou, kterou bylo obecně možné chápat standard férovosti v obchodním styku. Pro bližší vymezení abstraktního pojmu

férovosti bylo užito zvláštní úpravy CESL. Úpravou jmenované faktory mohou pomoci v obměňujících se skutkových situacích identifikovat, zda neposkytnutí informace bylo či nebylo namístě. Této úpravy bylo posléze využito i v [kapitole 10]. Zcela unikátní a ne zcela jasný byl způsob vyvolání skrze *nikoli komunikační jednání*. Z pohledu tuzemského práva se nejbližší tomuto jednání blíží listivé zastření vady ve smyslu §1917.

Prostor byl posléze věnován rozboru podstatnosti omylu, která je na rozdíl od domácí úpravy vtělena do textu úpravy. Byla rámcově vymezena tak, že omyl v takové okolnosti by vedl k tomu, že by osoba nadále o právní jednání neměla zájem nebo pouze za podstatně odlišných podmínek. Což je konstrukce, kterou dovozují i někteří domácí autoři, byť bez opory v zákoně. To, jestli tomu v daném případě tak bylo, se zkoumá objektivním pohledem. Tedy odhaluje se, zda byla okolnost, v níž spočíval omyl takové povahy, že by průměrná osoba při vědomosti o ní o smlouvu nestála. Navazující konstrukce listivého omylu zjevně posilovala pozici zmýleného zejména v tom směru, že nevyžadovala zkoumání podstatnosti ani omluvitelnosti omylu. Tento přímý přístup byl shledán chvályhodným. Obdobně pozitivním faktorem bylo zanesení již zmíněného konceptu omluvitelnosti přímo do textu zákona. Pro inspiraci byl v závěru rozebrán, českému právu, v kontextu omylu, neznámý koncept převzetí rizika.

V úvodu **kapitoly deváté** byl rozebrán historický původ koncepce omluvitelnosti. Bylo zmapováno, že omluvitelnost oproti unifikačním pracím není do textu zákona zapracována. Přesto je její význam v aplikační praxi soudů nezpochybnitelný. Při základním vymezení bylo řečeno, že primárním smyslem koncepce omluvitelnosti je ochrana nezmýlené strany. A to v tom smyslu, že je vedena k odpovědnosti za přítomnost omylu v právním jednání osoba zmýlená, pokud si ho způsobila sama nebo pokud mohla svému omylu zabránit. Navazující výklad se věnoval vymezení toho, v jakých případech je ospravedlnitelné prohlásit omyl za neomluvitelný, a to s přihlédnutím k faktorům míry jeho nedbalosti a zavinění druhé strany.

Vymezení bylo učiněno skrze podrobný pohled do rozhodovací praxe zejména Nejvyššího soudu, popř. dalších institucí – Ústavní soud, krajské soudy, Finanční arbit. Bylo vybráno dvanáct stěžejních rozhodnutí, u kterých byl blíže rozebrán skutkový stav a též právní kvalifikace. Výklad byl ovšem protkaný celou řadou souvisejících rozhodnutí. Cílem bylo představit stěžejní faktory, které v konkrétních rozhodnutích byly zvažovány a které je možné užít i v budoucnu. Rozhodnutí byla zasazena do širšího kontextu, zejména pak zásad civilního práva.

Soudní praxe odvíjející se od zjevně zcela fundamentálního rozsudku 30 Cdo 1251/2002 překročila rámec původně chápané neomluvitelnosti jako situace, kdy si omyl zavinil výlučně zmýlený sám. Přikročila k podstatně extenzivnějšímu přístupu, který neomluvitelnost modifikoval spíše do roviny, kdy je zmýlený veden k odpovědnosti *zavinil-li si omyl, byť i jen nepatrně*.

Prvním faktorem, který rezonoval v rozhodnutích, byla povinnost obstarávat si informace, kterými osoba nedisponuje. S odkazem na konkrétní rozhodnutí bylo dovozeno, že v případech, že objektivně nic nebrání tomu, aby si zmýlený ověřil skutečný stav věc, aniž by druhá strana stav jakkoliv zastírala, je omluvitelnost vyloučena. Jedná se v podstatě o ochranu druhé strany jednající v dobré víře před tím, aby se mohla druhá strana svévolně dovolat neplatnosti právního jednání. Takový přístup lze vyzorovat i v úpravě práva vad. Je-li vada nápadná a zřejmá, jde k tíži nabyvatele. A to ovšem pouze za podmínky, že nebyla lstivě zastřena nebo pokud nebyl nabyvatel ujištěn o její bezvadnosti (§1917 o.z.).

Závažnější otázku pak představoval faktor důvěry v druhou stranu. Jak vyplynulo z některých rozhodnutí Nejvyššího soudu, byl dříve prosazován koncept absolutní nedůvěry v cokoliv, co druhá strana prezentuje. Daná rozhodnutí byla podrobena kritice jako nerespektující realitu běžného života, principy poctivosti ani chápání úlohy důvěry v chápání Ústavního soudu. Vzápětí ovšem byla vyzdvížena rozhodnutí, která naopak důvěry v druhou stranu podržela a dovolání se omylu připustila.

Navazující výklad se týkal míry zavinění jednotlivých stran. Po kritice rozhodnutí, která zcela opominula úmyslné, lstivé a někdy dokonce trestné jednání, bylo argumentováno ve prospěch obměny filosofie v posledních rozhodnutích soudů. Ty akcentovaly závažnější jednání druhé strany, které jednoznačně převážilo nad faktorem omluvitelnosti zmýleného, a připustily dovolání se následků omylu.

Nejkomplikovanější řešení pak představovaly situace, kdy je míra zavinění obou stran podobná, tedy když jsou obě strany podobně nedbalé. V těchto situacích se jako první faktor rozebíralo postavení stran ve smyslu míry jejich profesionality. Ze starších případů vyplývalo, že vyšší míra profesionality či dokonce důvěryhodnosti nemůže ovlivnit míru ostražitosti zmýleného. V pozdějších rozhodnutích byl, ale faktor profesionality chvályhodným způsobem přičítán k tíži druhé straně, která měla dostát vyššímu standardu informační povinnosti. Dalším zvažovaným faktorem bylo, zda se šlo omylu snadno vyvarovat. Přítomnost velmi hrubé nedbalosti jako by upozadovala faktory ostatní (vyjma lsti). Typickým příkladem takové nedbalosti pak byl zejména zcela laxní přístup ke čtení právních dokumentů snadno dostupných zmýlenému. Navazující faktor rozebíral, zda lze ze skutkového stavu vyzorovat okolnosti zavdávající zvýšené pozornosti. Z rozhodnutí bylo možné vyzorovat jako okolnosti, které by měly ospravedlnit rozvolnění pozornosti, jako tomu bylo v případě zahradního grilování, tak rozhodnutí, kdy měl zmýlený naopak podstatně zvýšit pozornost, jako tomu bylo v případě milionových obchodů, finančních potíží manžela či dlouhodobě úskočného jednání druhé strany. Posledním rozebíraným faktorem byla míra složitosti otázky rozhodné pro omyl. Závěrem bylo, že pokud řádné posouzení

skutečného stavu zjevně přesahuje znalosti a schopnosti zmýleného, jedná nedbale pokud si neobstará pomoc profesionála.

Kapitola mapující vztah omluvitelnosti a lsti vycházela z velké části z předchozího rozboru rozhodnutí. Poukazovala na nedokonalosti rozhodnutí, které upozadily faktor lsti a bez dalšího odmítly možnost dovolat se neplatnosti pro neomluvitelnosti. Posléze byla ale vyzdvihnuta ta rozhodnutí, která zohledňovala mimořádnou nepoctivost lstivého jednání, a která v konečném důsledku ochránila zmýleného i přes jeho nedbalost. Rozhodnutí korespondovala i s názory ozývajícími se z akademické obce. V neposlední řadě bylo apelováno na soudní praxi v tom smyslu, aby bylo v budoucích rozhodnutích užíváno přehledné terminologie. Přesto, že totiž soudy v mnoha případech došly ke správnému řešení nepochybně za užití úvah o lsti, nebylo to možné z rozhodnutí na první pohled vyčíst, ale pouze odvodit z charakteru skutkového stavu.

V **kapitole desáté** byl definován rozsah tzv. obecné informační povinnosti. Konkrétní hranice byly vymezeny za pomoci domácí literatury a úpravy CESL. Jako příklady, kdy je povinnost posílená, byly uvedeny situace s přítomností *odborníka*. Jednalo se tedy zejména o vztah podnikatele a spotřebitele či slabší strany. Ovšem nelze vyloučit, že odbornost převáží i v jinak rovnocenných právních vztazích. Dalšími faktory byly dále *povaha informace* a její *důležitost*. Ty standardně vyplývají z předšmluvní komunikace a toho, co si strany vzájemně sdělí. Vzájemný vztah faktorů byl ilustrován na rozhodnutí Nejvyššího soudu. Podstatným faktorem dále byla *cena informací*. Bylo uzavřeno, že pokud investice do získání informace je v právním jednání stěžejní, je ospravedlnitelné, že ji nebude možné po druhé straně vyžadovat. Posledním zvažovaným faktorem pak byla dostupnost informace. Závěrem bylo, že se nelze na druhé straně dovolávat neposkytnutí všeobecně dostupných či snadno dosažitelných informací. Limitem bylo též, že nelze po nikom vyžadovat vyhledávání informací pro druhou stranu.

V kontextu vzájemného vztahu úprav bylo uzavřeno, že se vzájemně nevylučují. V případě, kdy se nebude možné dovolat (např. pro neomluvitelnost) omylu, bude možné uvažovat o uplatnění náhrady škody pro porušení informační povinnosti. Zajímavým závěrem bylo též, že zatímco v případě problematiky se množství sdělených informací druhé straně může posoudit jako právně irelevantní pohnutka, případná mlčivá reakce druhé strany může vést ke vzniku její odpovědnosti za nedostatečné dostání informační povinnosti.

V kapitole jedenácté byly, v kontextu vzájemného vztahu práva z vad a úpravy omylu, předloženy argumenty pro jejich konkurenci i exkluzivitu. Přestože zákon zdánlivě vylučuje u situací spadajících do rámce práva z vad aplikaci jiných následků, bylo argumentováno, že tím nutně není myšleno i na úpravu omylu. V doktríně nepanuje na otázku vztahu institutů jednoznačná shoda. Z judikatury k předchozímu se nicméně dalo vypožorovat, že pokud je na místě uplatnění práv

z vad, nepřichází úprava omylu v úvahu. Při zohlednění škodlivého charakteru lsti, byl nakonec učiněn závěr, že v případě její přítomnosti je možné zmýlenému poskytnout kromě úpravy práva z vad i možnost dovolat se úpravy omylu. V ostatních případech bylo uzavřeno, že nelze učinit jednoznačný závěr o správnosti řešení, byť bylo připuštěno, že se nejeví jako logické omezit možnost dovolání se neplatnosti právního jednání jen z důvodu, že měl zmýlený možnost uplatnit práva z vad.

Kapitola dvanáctá rozebírála poslední z porovnávaných institutů, a to neúměrné zkrácení. Při výkladu byly vysvětleny odlišnosti od úpravy omylu spočívající zejména v tom, že v tomto případě se jedná o zvláštní omyl pouze v ceně. Druhý rozdíl spočíval v odlišných důsledcích, kterými jsou zrušení smlouvy či doplnění plnění. Ty jsou oba svázány s krátkou lhůtou jednoho roku. Bylo uzavřeno, že vzhledem k tomu, že nejsou úpravy ve zjevném rozporu, je možné po uplynutí lhůt uvažovat o aplikaci úpravy omylu. Úprava tak v podstatě po dobu jednoho roku poskytuje zmýlenému přívětivější podmínky pro dovolání se svých práv, byť je nutné poznamenat, že bude i tak vystaven obtížné důkazní situaci s ohledem na prokázání toho, že druhá strana si nepoměru plnění musela být vědoma.

Kapitola třináctá mapující následky omylu uzavírala výklad problematiky. Následkem omylu je relativní neplatnost. Té je možné se dovolat za pomoci námítky relativní neplatnosti, kterou je možné uplatnit jak v civilním procesu, tak námítkou tzv. *hmotněprávní*. Druhým následkem je pak možné dovolání se přiměřené náhrady v případě omylu vedlejšího. Ta se jeví jako podobný vyrovnávací mechanismus jako tomu bylo v případě neúměrného zkrácení.

Za nejvýznamnější závěry a přínosy práce lze považovat následující. Současná textace §583 je oproti předchozímu znění formulována stručněji a zdánlivě omezuje aplikaci úpravy omylu pouze na situace, kdy omyl druhá strana *vyvolala*. Z argumentace vyplynulo, že je nutné ustanovení vykládat širěji, tak aby obsáhlo i situace, kdy o omylu druhá strana věděla. Takový přístup koresponduje lépe se zásadami současného kodexu. Stejně tak *odemyká* praktické využití §571. Přínosem praxi by měl též být bližší rozbor pohnutky právního jednání, jejíž význam je v textu zákona opět opomenut. Z výkladu vyplynuly podmínky, za kterých je možné dovodit její význam. Významným bylo vymezení úlohy lsti a podtržení její zvláště zlovolné povahy, která byla shledána v kontextu současných zásad jako neospravedlnitelná. V případech její přítomnosti v právním jednání tak bylo nabádáno k upořádání všech ostatních faktorů tak, aby negativní následky stíhaly zejména lstivě jednajícího.

V tomto kontextu je přínosem práce zmapování současných judikатурních trendů včetně podtržení jejich pozitivních a negativních stránek. Na jejich základě byl vytvořen návod k tomu, jakým směrem se jeví, že by bylo vhodné, aby se judikatura v budoucnosti ubírala.

Svůj podstatný význam měl také pohled do úpravy unifikčních prací. U kterých bylo třeba vyzdvihnout, že textace jdou do podrobností a nenechávají tak široký prostor pro nutné doplňování ze strany doktríny a soudů. Zároveň je úprava logická bez zjevných nedostatků, jako je tomu v naší úpravě. Inspirací pro naši úpravu by mělo být výslovné prolnutí *omluvitelnosti* do textu zákona. Stejně tak by bylo na místě včlenit jasnou formulaci postihující omyl, o kterém druhý věděl, byť ho nevyvolal. Za zvážení by též stálo konkrétnější formulování lsti. Uvedené by mohlo posloužit pro budoucí úvahy *de lege ferenda*. Pro podstatné zlepšení stavu naší úpravy by přitom stačilo velmi málo.

V otázkách budoucího vývoje pak bylo apelováno na soudní praxi v tom směru, aby bylo užíváno v souvislosti s úpravou omylu přehledné terminologie, která je v rovině akademické relativně přesně vydefinována. Je žádoucí, aby při existenci nejednoznačného a nedokonalého textu zákona, byla transparentní alespoň aplikace právní úpravy v soudní praxi.

Pro navazující výzkum lze doporučit neprobádanou oblast provazující problematiku omylu, evropského práva a práva veřejného. V kontextu směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu, která je v současnosti zapracována do zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele se otevírá celá řada otázek souvisejících s uvedením v omylu skrze nekalá jednání a opomenutí.⁷⁶⁶ Závěry učiněné v této práci mohou být podnětným zdrojem pro navazující aplikační praxi.

---

⁷⁶⁶ PATTI, F., P. 'Fraud' and 'Misleading Commercial Practices': Modernising the Law of Defects in Consent. *European Review of Contract Law* [ERCL], 12, 2016, pp. 307-334 Bocconi Legal Studies Research Paper, No. 3397960 [online]. 2016 [cit. 2020-06-21]. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3201838

Seznam zkratek

OZO – Obecný zákoník občanský ze dne ze dne 1.6.1811

o.z. – Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ze dne 3. února 2012

o.z. 1950 – Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník ze dne 25.10.1950

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam komentářové literatury

MELZER, F.; TĚGL, P. a kolektiv. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek I. §1-117. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-73-1.

MELZER, F.; TĚGL, P. a kolektiv. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III. §419-654. Praha: Leges, 2014. 978-80-7502-003-1.

ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek I*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014., Komentáře (Wolters Kluwer ČR). 1736 s. ISBN 978-80-7478-370-8.

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář, Svazek I (§ 1 až 654)*, 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). 1624 s. ISBN 978-80-7598-656-6. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). 1624 s. ISBN 978-80-7598-656-6. Dostupné z: www.noveaspi.cz

PETROV, J., BERAN, V., VÝTISK, M. *Občanský zákoník: komentář*. 1. vydání Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-653-1.

ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V. (relativní majetková práva I. část)* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. 1700 s. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-638-9.

LAVICKÝ, P. a kolektiv. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I. Obecná část §1-654. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9.

HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek IV. Zvláštní část § 2055-3014. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-287-8

HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek V. Závazkové právo. Obecná část § 1721–2054. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-535-0

ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-108-6

ROUČEK, F. a SEDLÁČEK, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Repr. pův. vyd. z r. 1936. Praha: Codex Bohemia, 1998. Komentáře velkých zákonů československých. ISBN 80-85963-79-5

FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář k zák. 40/1964* Praha: Wolters Kluwer, 2009. Kodex. ISBN 978-80-7357-395-9.

ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. 1. svazek § 1-487* Praha: Linde, 2008. Zákony – komentáře. ISBN 978-80-7201-687-7.

KINDL, M., ROZEHNAL, R. a kol. *Občanský zákoník: praktický komentář*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. ISBN: 978-80-7380-742-9.

ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek IV. (dědické právo) 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019-.732 s. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-412-8.

FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, 648 s. ISBN 978-80-7400-570-1.

TICHÝ, L., PIPKOVÁ, P., J., BALARIN, J. *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku: komentář: [§ 2079-2183]*. V Praze: C.H. Beck, 2014. 504 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-521-3.

2. Seznam další literatury

- MELZER, F., *Právní jednání a jeho výklad*. Brno: Václav Klemm – Vydavatelství a nakladatelství, 2009. ISBN 978-80-904083-9-5
- TICHÝ, L., *Obecná část občanského práva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-483-4.
- ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*. 2. vyd. Praha: Linde Praha, 2013. ISBN 978-80-7201-918-2.
- ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní úkony: § 34 - § 51 občanského zákoníku: podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury a komentáře k právní úpravě této problematiky v tzv. novém občanském zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.)*. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-86131-89-4.
- DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J. a ZUKLÍNOVÁ, M. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer, 2013. ISBN 978-80-7478-326-5.
- SELUCKÁ, M. *Koupeň a prodej: nový občanský zákoník, společná evropská právní úprava prodeje*. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-471-1.
- DOHNAL, J., GALVAS, M., OLIVA, J. *Obchodní smlouvy*. V Praze: C.H. Beck, 2016. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-489-6.
- BOBEK, M., KÜHN, Z. a kol. *Judikatura a právní argumentace*. 2. vydání. Praha: Auditorium, 2013, ISBN 978-80-87284-35-3
- SCHELLEOVÁ, I., SCHELLE, K. *Civilní kodexy 1811-1950-1964*. Brno: Doplněk, 1993. Edice učebnic právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-85765-08-X.
- MELZER, F. *Metodologie nalézání práva: úvod do právní argumentace*. Vyd. 2. Praha: C.H. Beck, 2011. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-382-0.
- WINTR, J. *Metody a zásady interpretace práva*. Praha: Auditorium, 2013. Studie. ISBN 978-80-87284-36-0.
- PETR, B. *Vydržení v českém právu*. 2. dopl. vyd. Praha: Beck, 2006. Právní instituty. ISBN 80-7179-546-1.
- LAVICKÝ, P., POLIŠENSKÁ P., *Právní jednání*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Judikatura k rekonstrukci. ISBN 978-80-7478-821-5.
- HULMÁK, M. *Uzavírání smluv v civilním právu*. V Praze: C.H. Beck, 2008. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-807-4000-621.
- WEINHOLD, D. *Promlčení a prekluze v soukromém právu*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-576-3.
- KNAPP, V. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek I. Obecná část – Práva věcná; celostátní vysokoškolská učebnice*. Praha: Orbis ČR, 1955.
- KNAPP, V., PLANK, K. a kol. *Učebnice československého občanského práva: Svazek I – obecná část*. Praha: Orbis, 1965
- HEYROVSKÝ, L. *Dějiny a system soukromého práva římského*. 5. vyd. Praha: Otto, 1921
- SOMMER, O., SPÁČIL, J., ed. *Učebnice soukromého práva římského*. I. a II. Díl. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Klasická právnická díla (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-616-5.
- SVOBODA, Emil. *Vůle vnitřní a vůle projevená právním činem*. Praha: nákl. vl., 1911.
- KRČMÁŘ, J., SPÁČIL, J., ed. *Právo sv. III. Právo obligační*. Reprint vydání z let 1947. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Klasická právnická díla. ISBN 978-80-7478-410-1.,
- TILSCH, E., SPÁČIL, J. *Občanské právo: část všeobecná*. Reprint původního vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Klasická právnická díla. ISBN 978-80-7357-897-8.
- SEDLÁČEK, J. *Obligační právo. I., Obecné nauky o právních jednáních obligačních a o splnění závazků*, 2. přepracované vydání, V Brně: Nákladem československého akademického spolku Právník, 1933
- HURDÍK, J., SELUCKÁ, M., KOUKAL P., DOBROVOLNÁ, E. *Evropské soukromé právo v čase a prostoru*. Brno: Masarykova univerzita, 2018. ISBN 978-80-210-8905-1.

BEZOUŠKA, P., HULMÁK, M., PSUTKA, J., DOLEŽAL, T. *Soudní judikatura ve světle nového občanského zákoníku*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, 748 s. ISBN: 978-80-7552-090-6

3. Zahraniční literatura

SEFTON-GREEN, R. *Mistake, fraud and duties to inform in European contract law*. New York: Cambridge University Press, 2005. Cambridge studies in international and comparative law (Cambridge, England: 1996). ISBN 978-0-521-84423-9.

ZIMMERMANN, R., JANSEN, N. *Commentaries on European Contract Laws*. Oxford University Press, 2018. ISBN 9780192508010.

GARETH, S. *Vitiatio of Contract (International Contractual Principles and English Law)* [online]. 2013. University of East Anglia: Cambridge University Press [cit. 2019-11-18]. ISBN 9781139382823. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/books/vitiatio-of-contracts/C3473395854AD204F3F9BE31C65F3E75>

ZIMMERMANN, Reinhard. *The Law of Obligations: Roman Foundations of the Civilian Tradition*. Clarendon Press, 1996. ISBN 978-0198764267.

PICC – UNIDROIT Principles 2016 [online]. Rome: International Institute for the Unification of Private Law, 2016 [cit. 2019-11-18]. ISBN 978-88-86449-37. Dostupné z: <https://www.unidroit.org/instruments/commercial-contracts/unidroit-principles-2016>

KÖTZ, H., MERTENS, G., WEIR, T. *European contract law*. Second edition. New York, NY: Clarendon Press, 2017. ISBN 978-0-19-880004-0. Dostupné z: <https://books.google.pt/books?id=MqY5DwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=cs#v=onepage&q&f=false>

BEALE, H., BAR, CH., CLIVE E. a kol. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR)* [online]. Study Group on a European Civil Code [cit. 2019-11-18]. Dostupné z: https://www.law.kuleuven.be/personal/mstorme/european-private-law_en.pdf

ZIMMERMANN, R. a N. JANSEN. *Contract Formation and Mistake in European Contract Law: A Genetic Comparison of Transnational Model Rules*. Oxford Journal of Legal Studies [online]. [cit. 2019-10-20]. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1788882

BEALE, H. G., FAUVARQUE-COSSON, B., RUTGERS, J., VOGENAUER, S. *Cases, materials and text on contract law*. Third edition. Portland, Oregon: Hart Publishing, 2019. ISBN 978-1-50991-257-5.

PATTI, F., P. 'Fraud' and 'Misleading Commercial Practices': *Modernising the Law of Defects in Consent*. *European Review of Contract Law* [ERCL], 12, 2016, pp. 307-334 Bocconi Legal Studies Research Paper, No. 3397960 [online]. 2016 [cit. 2020-06-21]. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3201838

4. Články a periodika

ČECH, P. *Forma, určitost a neplatnost smlouvy a dalších právních jednání v novém občanském právu*. *Metodické aktuality Svazu účetních*. č. 1/2017 Praha: Svaz účetních, 1994. ISBN 978-80-87367-73-5.

ČECH, P. *Znovu k formě, určitosti a neplatnosti smlouvy a dalších právních jednání novém občanském právu*. *Metodické aktuality Svazu účetních*. č. 1/2018 Praha: Svaz účetních, 1994. ISSN 1211-4138.

ČECH, P. *Smluvní právo v NOZ*. *Metodické aktuality Svazu účetních*. č. 1/2014 Praha: Svaz účetních, 1994.

SPÁČIL, J. *Neznalost zákona, právní omyl a oprávněná držba*. Brno [Právní rozhledy 5/2000], str. 189

PIHERA, V. *Laesio enormis*. [Obchodněprávní revue 11/2011], str. 319 [online], [cit. 2020-06-19]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>

BEZOUŠKA, P. *Návrh občanského zákoníku a jeho místo mezi evropskými kodexy*. [Právní rozhledy 19/2008], str. 711 [online]. [cit. 2020-06-19]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>

ZIMA, P. *K pokusu o uzákonění institutu laesio enormis*. [Právní rozhledy 9/2012], str. 328 [online]. [cit. 2020-06-19]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>

HULMÁK, M., VLČEK, K. *Obecná informační povinnost při sjednávání smlouvy – 1. část*. [Právní rozhledy 17/2012], str. 602 [online]. 2012(17) [cit. 2019-11-17]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>

HULMÁK, M., VLČEK, K. *Obecná informační povinnost při sjednávání smlouvy – 2. část*. [Právní rozhledy 18/2012], str. 644 [online]. 2012(12) [cit. 2019-11-17]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>

ROUČEK, F. *Správa a omyl*. Právnick. 1923., str. 170 a násl.

ZUKLÍNOVÁ, M. *Zdánlivé právní jednání* [online]. [cit. 2019-11-19]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/rekodifikace/zdanlive-pravni-jednani>

ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání vůči nepřítomné osobě* [online]. 2015 [cit. 2019-11-20]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/rekodifikace/komentar-k-noz-pravni-jednani-vuci-nepritomne-osobe>

VRCHA P. *Prodej (kuchyňského nádobí) na objednávku, aneb smluvní pokuta versus (nejen) dobré mravy*. Bulletin advokacie č. 6–7 1999 str. 62 Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/files/179/BA_99_06.pdf

PLACHKÝ, L. a J. DOHNAL. *Posouzení úvěruschopnosti spotřebitele a následky jeho nesprávného posouzení pro poskytovatele úvěrů* [online]. [cit. 2019-11-29]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/posouzeni-uveruschopnosti-spotrebitela-a-nasledky-jeho-nespravneho-posouzeni-pro-poskytovatele-uveru-109681.html>

TÉGL, P., MELZER, F. *Glosa: K rozsudku NS ve věci omluvitelnosti omylu při uzavírání smlouvy (Nejvyšší soud, 29 Cdo 4851/2016)*. Bulletin advokacie. 10/2019. Dostupné z: www.beck-online.cz

TÉGL, P., MELZER, F. *Povinnost jednat v právním styku poctivě*. Bulletin advokacie [online]. 05.12.2014 [cit. 2019-12-04]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/povinnost-jednat-v-pravnim-styku-poctive?browser=mobi>

KOLMAČKA, V. *Ke vztahu práv z vadného plnění a omylu o vlastnostech předmětu koupě*. [Právní rozhledy 7/2020, s. 229]. Dostupné z: www.beck-online.cz

Spáčil, J.: *Některé sporné otázky relativní neplatnosti v novém občanském zákoníku*, [Právní rozhledy, 5/2014, s. 172]. Dostupné z: www.beck-online.cz

5. Seznam použitých internetových zdrojů

MINISTERSTVO FINANCÍ – ODDĚLENÍ 3603 (ODBOR 36). *Produktová regulace: Posuzování úvěruschopnosti* [online]. [cit. 2019-11-29]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/spotrebitelske-uvery/spotrebitelsky-uver/produktova-regulace#1>

6. Seznam použitých právních předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb. ze dne 3. února 2012, občanský zákoník. In: Sbíрка zákonů. 22. 3. 2012, částka 33 Dostupné z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=89/2012&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 634/1992 Sb. ze dne 16.12. 1992, o ochraně spotřebitele. In Sbíрка zákonů. 31.12. 1992, částka 130 Dostupné z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=634/1992%20&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 40/1964 ze dne 26.2.1964, občanský zákoník. In Sbíрка zákonů. 5.3.1964, částka 19 Dostupné z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=40/1964%20&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 141/1950 ze dne 25.10.1950, občanský zákoník. In sbírka zákonů. 23.11.1950, částka 60 Dostupné z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=141/1950&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Císařský patent č. 946/1811 ze dne 1.6.1811, obecný zákoník občanský. Dostupný z: <https://www.beck-online.cz/>

Zákon č. 40/2009 ze dne 9.2.2009, trestní zákoník. In sbírka zákonů. 9.2.2009, částka 11 Dostupné Z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=40/2009&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 513/1991 ze dne 5.11.1991, obchodní zákoník. In sbírka zákonů. 18.12.1991, částka 98 Dostupné z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=513/1991%20&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

7. Seznam ostatních zdrojů

Důvodová zpráva k zák. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Sněmovní tisk 362/0 Dostupný z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=362&CT1=0>

8. Seznam judikatury

Ústavní soud:

Nález Ústavního soudu ze dne 14.4.2005, sp. zn. I. ÚS 625/03; Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/>

Nález Ústavního soudu ze dne 28.1.2014, sp. zn. Pl.ÚS 49/10 [SR 4/2014 s. 126 Soudní rozhledy, 4/2014]; Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/>

Nález Ústavního soudu ze dne 6.11.2007, sp. zn. II. ÚS 3/06, [SR 2/2008 s. 46]; [SR 2/2008 s. 46 Soudní rozhledy, 2/2008, BA 7-8/2008 s. 72 Bulletin advokacie, 7-8/2008]; Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/>

Nález Ústavního soudu ze dne 24.1.2013, sp.zn. III. ÚS 3162/12 [SR 5/2013 s. 169 Soudní rozhledy, 5/2013; 18/2013 USn. Sbírka nálezů a usnesení ÚS, 68/2013] ; Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/>

Usnesení Ústavního soudu ze dne 13. 11. 2007, sp. zn. I. ÚS 384/05]; Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/>

Nález Ústavního soudu ze dne 29.8.2017, sp. zn. III. ÚS 593/17]; Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/>

Usnesení Ústavního soudu ze dne 30. 8. 2019, sp. zn. II. ÚS 762/19]; Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/>

Usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. III. ÚS 1884/17]; Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/>

Nejvyšší soud:

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.05.2012, sp. zn. 25 Cdo 3037/2011; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 4652/2015; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2000, sp. zn. 22 Cdo 536/2000; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.4.2002, sp. zn. 22 Cdo 1131/2000; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2001, sp. zn. 26 Cdo 2139/2000; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2001 sp. zn. 25 Cdo 2987/2000; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.06.2005 sp. zn. 30 Cdo 1237/2004; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.11.2008, sp. zn. 33 Odo 1472/2006; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.4.2011 sp. zn. 32 Cdo 1868/2009 [C 9952 Sbírka civilních rozhodnutí a stanovisek NS, 14/2011]; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Rozsudek Nejvyššího Soudu ze dne 28.7.2009, sp. zn. 25 Cdo 1394/2007 [R 59/2010 civ. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, 5-6/2010; PR 5/2010 s. 183 Právní rozhledy, 5/2010]; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21.5.2014 sp.zn. 21 Cdo 2005/2014 [R 97/2015 Sbírka civilních soudních rozhodnutí a stanovisek NS, 9/2015]; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 4. 2006, sp. zn. 21 Cdo 826/2005 [R 36/2008 Sbírka civilních soudních rozhodnutí a stanovisek NS, 4/2008]; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15.12.2015, sp. zn. 32 Cdo 124/2014; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.2.2009, sp. zn. 33 Odo 1560/2006; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19.4.2007, sp. zn. 28 Cdo 1988/2006; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.4.2017, sp. zn. 30 Cdo 5801/2016; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.10.2016, sp. zn. 33 Cdo 1371/2016; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.10.2006, sp. zn. 33 Odo 519/2006; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21.8.2000, sp. zn. 22 Cdo 2506/99 [PR 12/2000 s. 566 Právní rozhledy, 12/2000]; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8.12.2010, sp. zn. 31 Cdo 3620/2010 [R 70/2011 Sbírka civilních rozhodnutí a stanovisek, 6/2011]; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23.10.2019, sp. zn. Cdo 4851/2016 [BA 10/2019 s. 60 Bulletin advokacie, 10/2019]; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19.12.2002, sp. zn. 30 Cdo 1251/2002 [C 1635 Sbírka civilních rozhodnutí a stanovisek NS, 23/2003]; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2009, sp.zn. 29 Cdo 1830/2007 [C 7630 Sbírka civilních rozhodnutí a stanovisek NS, 10/2009; R 55/2010 civ. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, 5-6/2010]; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22.10.2002, sp. zn. 22 Cdo 929/2001 [SR 1/2003 s. 7 Soudní rozhledy, 1/2003; C 1495 Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek NS, 21/2003]; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23.1.2018, sp. zn. 33 Cdo 942/2017; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Nejvyšší soud, 21 Cdo 5136/2014, 9. 10. 2015 [C 15065 Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek NS, 4/2016]; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Nejvyšší soud, 22 Cdo 2526/2016, 30. 11. 2016 [C 16157 Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek NS, 2/2018]; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2000, sp. zn. 22 Cdo 536/2000; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 8. 2000, sp. zn. 22 Cdo 1007/98; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2009, sp.zn. 29 Cdo 1830/2007 [R 55/2010 civ. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, 5-6/2010]; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16.3.2016, sp. zn. 22 Cdo 4461/2015 [R 58/2018 civ. Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek, 4/2018]; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7.2.2017, sp. zn. 22 Cdo 3155/2016 [C 16420 Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek NS, 3/2018]; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.5.2014, sp. zn. 29 Cdo 2050/2011 [C 14116 Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek NS, 26/2014]; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9.3.2005, sp.zn. 33 Odo 513/2004; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.6.2002, sp. zn. 25 Cdo 1454/2000 [C 1279 Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek NS, 18/2002]; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Rozsudek ze dne 28.6.2011, sp.zn. 23 Cdo 1847/2009 [C 10081 Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek NS, 14/2011]; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.4.2007, sp. zn. 33 Odo 320/2005; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7.1.2009, sp. zn. 28 Cdo 171/2008 [C 6919 Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek NS, 9/2009]; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2.3.2010, sp.zn. 32 Cdo 29/2009 [C 8523 Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek NS, 12/2010]; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.1.2009, sp.zn. 30 Cdo 2940/2007 [C 6990 Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek NS, 9/2009]; Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

Vrchní soud:

Rozsudek Vrchního soudu ze dne 12.12.2018, sp. zn. 14 Cmo 320/2017; Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 9. 1997, sp. zn. 5 Cmo 494/96; Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 16.9.1997, sp.zn. 5 Cmo 347/96 [PR 12/1997 s. 642 Právní rozhledy, 12/1997]; Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>

Krajské soudy:

Rozsudek Krajského soudu V Hradci Králové ze dne 20.2.2019 sp. zn. 21 Co 338/2018, [Výběr 183/2019]; Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>

Nejvyšší soud 1. republiky:

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 16. 11. 1921, Rv I 458/21 [Vážný 1297 Vážný (Sběrka rozhodnutí NS 1919-1945), II/1920]

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 9. 11. 1938, sp.zn. Rv I 833/38 [Vážný 17098 Vážný (Sběrka rozhodnutí NS 1919-1945), XX/1938]

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky, ze dne 9.1.1923, sp. zn. Rv I 530/22, 9. 1. 1923 [SR 10/2014 s. 377 Soudní rozhledy, 10/2014; Vážný 2148 Vážný (Sběrka rozhodnutí NS 1919-1945), IV-b/1922]

Rozhodnutí Nejvyššího soud Československé republiky ze dne 8. 7. 1921, sp. zn. R I 802/21, [Vážný 1115 Vážný (Sběrka rozhodnutí NS 1919-1945), III/1921]

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 19.5.1925, sp. zn. R II 150/25, Publikováno: Vážný 5054 Vážný (Sbírka rozhodnutí NS 1919-1945), VII-a/1925

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 3.10.1931, sp. zn. Rv II 544/31, R II 237/31 Publikováno [Vážný 11060 Vážný Sbírka rozhodnutí NS 1919-1945), XIII-b/1931

Nejvyšší soud České socialistické republiky:

Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 30. 3. 1983, sp.zn. 4 Cz 73/82, [R 49/1984 civ. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, 9-10/1984]

Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 28.11.1986, sp. zn. 4 Cz 61/86

Omyl

Abstrakt

Diplomová práce rozebírá problematiku civilněprávního omylu. Cílem je v první řadě podrobně zmapovat souvislosti stručného znění zákona, které je spojeno s velkým množstvím výkladových problémů. Předmětem zájmu jsou zejména způsoby vyvolání omylu, otázka omluvitelnosti a význam lsti v právním jednání. Výklad se opírá o českou i zahraniční odbornou literaturu a judikaturu, zejména Nejvyššího soudu.

V úvodních kapitolách je právní úprava zasazena do širší perspektivy. Nejprve jsou přiblíženy, pro výklad klíčové, zákonné zásady a též teorie řešící problematiku rozporu projevu a vůle. Následně je přiblížena historická geneze úpravy, které má značný význam pro navazující výklad. Jedním z pilířů práce je teoretické rozdělení jednotlivých druhů omylů. Další výklad pak rozebírá způsoby vyvolání omylu. Za pomoci historického, logického a systematického výkladu je učiněn závěr o nutnosti překlenutí textové nedokonalosti zákona. Zohledněn je specifický charakter lstivého omylu.

Pro výklad tuzemské úpravy a úvahy *de lege ferenda* je významný exkurz do zahraničních unifikačních projektů, které podstatně pečlivěji zpracovávají textaci úpravy omylu. Kapitola o omluvitelnosti podrobně rozebírá doktrinní a judikatorní základy této, do zákona nezpracované, koncepce. Je argumentováno ve prospěch silnějšího zohledňování současných zásad zákona a změně přístupu k omluvitelnosti v kontextu lstivého jednání v soudní praxi.

V posledních kapitolách je pak prostor věnován vztahu úpravy omylu a blízkým institutům, kterými jsou práva z vad, předšmluvní informační povinnost a neúměrné zkrácení.

Z práce vyplývají zejména následující závěry. Úprava omylu má širší aplikační rámec, než který by byl předvídatelný ze stručného textu zákona. Nejvýznamněji je to zřejmé u otázky vyvolání omylu, které je nutné chápat extenzivněji tak, aby v sobě zahrnovalo i situace pouhé vědomosti o omylu druhé strany.

Významným je též vymezení lsti. V případech její přítomnosti je argumentováno pro upozadování ostatních faktorů, které by za jiných okolností znamenaly pro zmýleného překážku pro dovolání se následků omylu. V těchto otázkách je zdůrazněn význam současných zásad, zejména poctivosti. Lest je významným faktorem i v kapitole týkající se omluvitelnosti omylu. Vedle toho jsou ale poskytnuty argumenty i pro řešení situací, kdy je zavinění stran v kontextu omylu podobné. Ze závěrů plynoucích ze soudní praxe je vytvořena metodická pomůcka k posuzování míry omluvitelnosti stran.

Klíčová slova: Omyl, lest, omluvitelnost

Mistake

Abstract

The final thesis discusses the issue of mistake in civil law. The aim is to map out in detail the background of the overly brief wording of the law, which is associated with a large number of interpretation problems. The main focus is on the means of inducing a mistake, the question of excusability and the importance of deceit and fraud in legal acts. The text is based on Czech and foreign scholarly literature and case law, especially of the Supreme Court.

In the introductory chapters, the wording of law is set in a broader perspective. First, key principles for the interpretation, as well as theories dealing with the issue of the conflict between expression and will, are presented. Subsequently, the historical genesis of the laws on mistake is presented, which is of considerable importance for the subsequent interpretation. One of the pillars of the work is a theoretical division of specific types of errors. Further ways of inducing error are discussed. With the help of historical, logical and systematic interpretation, a conclusion is made about the need to bridge the textual imperfection of the law. The specific nature of deceit is taken into account.

An excursion into foreign unification projects, which process the wording of provisions of mistake more precisely is important for the interpretation of the domestic regulation and *de lege ferenda* considerations. The chapter on excusability analyzes in detail the doctrinal and judicial foundations of this concept, which is not incorporated in the law. It is advocated to take greater account of current principles of law and to change the approach to excusability in the context of deceptive conduct in court practice.

In the last chapters, space is devoted to the relationship between mistake and related legal institutes, such as rights from defects, pre-contractual duty to inform and *lesio enormis*.

The following conclusions are key. The wording of legal provisions on mistake has a wider application framework than apparent from the brief text of the law. This is most salient in the question of inducing error, which must be extended so as to include situations of mere knowledge of the other party's error.

The definition of fraud is also important. In cases of its presence, it is argued for neglecting other factors which would otherwise constitute an obstacle for the person in mistake to invoke the consequences of the error. On these issues, the importance of current principles, in particular fairness, is emphasized. Fraud is also an important factor in the chapter on the excusability of error. In addition, arguments are also provided for resolving situations where the fault of the parties is in

the context of an error similar. From the conclusions arising from court practice, a methodological tool is created to assess the degree of excusability of the parties.

Klíčová slova: Mistake, deceit, excusability